J. T. Bergman

BESCHRYVINGE
VAN
EGIPTE;

BEHELZENDE

VERSCHEIDE KEURIGE AANMERKINGEN

OVER

De oude en hedendaagſche Aardrykskunde van dat Land; deszelfs aloude Gedenktekenen, de Zeden, Gewoontens en Godsdienſt der Inwooners, de Regeering en Koophandel, de Dieren, Boomen, Gewaſſen, enz.

OPGESTELD

Volgens de Aantekeningen van den

HR. DE MAILLET,

OUDEN CONSUL VAN VRANKRYK TE CAIRO,

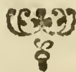
DOOR DEN

Abt LE MASCRIER;

En met Kaarten en kopere Plaaten verrykt.

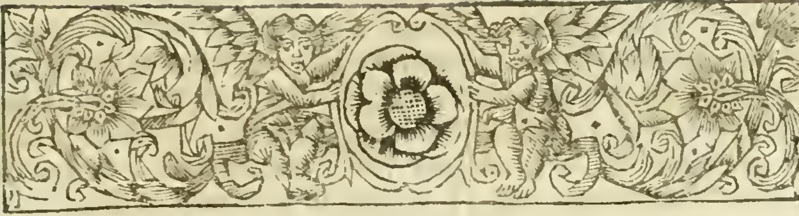
Uit het Franſch Vertaald.

EERSTE DEEL.

IN 'sGRAVENHAGE,
By ISAAC BEAUREGARD.
Boekverkooper.

M. DCC. XXXVII.

VOOR-REDE.

VAn alle de Landen der Waereld is Egipte zonder tegenspraak dat gene waar van wy de oudste kennissen hebben; maar mogelyk is het hedendaagsch het onbekendste Land dat 'er is. Men vind gene Geleerden of zy weten ten naastenby wat *Plinius*, *Strabo*, *Diodorus* en *Herodotus* dienaangaande geschreven hebben. Zelfs de gene die door verkiezinge, eigenzinnigheit, onbequaamheit, of, wat weet ik het? mogelyk wel uit hoofde van Godsdienstigheit, die Waereldlyke Geschiedschryvers nooit hebben gelezen, hebben echter uit de H. Schrift eene groote verligting over den alouden staat van Egipte konnen bekomen.

Aangaande den tegenwoordigen toestand van dat Land, zo hebben zo veele Verhalen daar van gewag gemaakt, dat het onnut scheint verder van die Stoffe te spreken. Onze Landslieden dryven Koophandel te *Cairo* en te *Alexandrie*, gelyk onze meeste Negotianten te *Lyon* en *Marseille* doen. Men weet veel te vertellen van de aloude Steden *Thebes* en *Memphis*, van *Libye*, van de onderaardsche holen van *Thebaides*. De *Nyl* is zo gemeen voor veele Menschen als de *Seine*. De Kinderen zelfs hebben menigmaal van de Watervallingen en Overvloejingen van die Rivier horen spreken. Ontallyke Personen hebben de gebalsemde Lyken in Egipte gezien, of daar van een verhaal horen doen. Met een woord, de Put van *Josef*, de Zuil van

 Pom-

Pompejus, de Vuurbaken van *Alexandrie*, de Graf-Naalden (Piramiden) van dat Land, zyn voorwerpen, waar van men zo menigmaal beregt is geworden, dat, te willen ondernemen nog iets te voegen by de kennissen die men reets daar van heeft, niets anders zou zyn dan als of men aan Paryzenaars zou willen zeggen wat *St. Denys* is, of dat men aan eenen Inwooner van *Touraine* eene beschryvinge van 't Graf van den H. *Martinus* zou willen doen.

Echter is het 'er verre van daan, dat men van Egipte, een Land 't welk anderzints niet zeer verre van ons afgelegen is, zulke uitgestrekte kennissen, en zulke nette en naauwkeurige denkbeelden zou hebben, als men zich in den beginne wel verbeeld volgens de uiterlykheden, die kragtig bedriegen konnen. Men vrage eens onze Franschen naar den staat der aloude Egiptenaaren, die eertyds door hunne Wetenschappen en Konsten het vermaardste Volk der Waereld waren; men vrage hen naar den oorsprong en loop van den *Nyl*, naar de oorzaak van deszelfs zwellingen, naar zyne zeven Monden die hedendaagsch t'eenemaal onbekend zyn; men eische eens een grondig beregt wegens een Land dat eertyds zo beroemd was, om te weten hoedanig de Lugtstreek en Gewassen daar zyn, hoe het met de zeden der aloude Inwooners gelegen was, en hoe die van de hedendaagsche bestaan; hoedanig hun Aard, Godsdienst, Koophandel en gebruiken zyn; men onderneme te ontdekken wat toch die byzondere inzigten zyn geweest, waarom men eertyds in Egipte die berugte Gedenkteekenen en groote gevaartens heeft opgerigt, die door de oudheit onder de zeven Wonderen van de Waereld gerekent wierden; men tragte tot derzelver binnenste door te dringen, en de geheimen die daar in opgesloten zyn aan 't helder dagligt te stellen; hoe weinige Personen zal men dan vinden die in staat zyn om over een ieder van die verscheide zaken behoorlyk te konnen denken en spreken! Van alle de genen welke de oude Schryveren lezen is tegenwoordig niemand die zyne onderzoeken verder laat gaan dan 't oogmerk dat hy zich voorgestelt had. Een Aardrykskundige is wel te vrede, als hy slegts de standplaats van de eene of andere aloude Stad heeft vastgestelt.

Een

Een Meetkundige houd zich op met het narekenen of gissen van de grootte eener Piramide , Naalt of Zuil. Een Natuurkundige oordeelt zynen arbeid wel besteed te zyn, als hy zich vlyen kan de verscheidene eigenschappen van eenig gewas ontdekt te hebben. De *Lotus* of *Papyrus* zyn het *non plus ultra* van zyne Letter-oeffening. De hondert Poorten van *Thebes*, de Tempel van *Jupiter Ammon*, de Boekery van *Alexandrie* nemen de gantsche oplettenheit in van eenen Geleerden. Buiten die voorwerpen is, na zyne mening, niets in Egipte dat het onderzoek van een geletterd Man verdient.

Het behulp 't welk men uit de Griekse en Latynsche Schryveren kan trekken, om tot de kennisse van dat Land te geraken, is in lange zo wezendlyk niet als men wel denkt. 't Zy het uit gebrek van verligting of naauwkeurigheit voortkomt, hunne Verhalen, die met kinderagtige vertellingen, en gewaagde gissingen zyn opgevult, hunne beschryvingen die zomtyds gebrekkelyk en niet zelden onbegrypelyk zyn, geven gemeenlyk aan den Lezer niet dan dikke duisternissen daar geen dagligt door te bekennen is. Nauwlyx kan men door 't lezen van die Auteuren geraken, dat men eenige onvolmaakte gesteltheit ontdekt van den staat waar in dat bloejend Koninkryk geduurende zo veele Eeuwen geweest is.

Men is niet veel beter onderregt van den tegenwoordigen toestand van 't zelve. Onze Kooplieden, die meer agt slaan op hunne belangen, dan om onze kennissen tot meerder volmaaktheit te brengen, worden zelden van nieuwsgierigheit aangedreven, en nog minder door den ydelen roem, dien men meend te vinden, als men het niet zeer gelukkig getal der Leeden, welke het Gemeenebest der Letteren uitmaken, vermeerdert. Ongetwyffelt zou men denken meer verligting uit onze Reizigers te zullen halen; gelyk dan ook inder-daad eenige van hen verscheide Beschryvingen van Egipte aan 't Gemeen medegedeelt hebben. Maar 't is jammer dat die hedendaagsche Schryvers het zo zeer niet aangelegt hebben om ons te onderregten, als wel om ons te behagen. Zy hebben gelykzaam te post een groot Ryk bezigtigt, waar van de minste Land-

ſtreek de allermerkwaardigſte Gedenktekenen aan eenen nieuwsgierigen Vreemdeling uitlevert. Zy hebben groote Steden en verſcheide Vlekken doorlopen. Zy hebben in 't voorbygaan eenig algemeen geſprek met zommige domme en plompe Inboorlingen des Lands gehouden. Zy hebben ettelyke aloude overblyfzelen en puinhopen van verwoeſte Tempelen en Paleizen gezien: hun zyn omverre geworpene Grafnaalden, en nog overeind ſtaande Zuilen voorgekomen. Mogelyk dat zy de moeite genomen hebben om eenige van dezelve te meeten; doch dikwils hebben zy zich vernoegt met de maat die andere reets voorheen genomen hadden. Zommige hebben de kloekmoedigheit gehad dat zy hebben durven wagen zich in 't binnenſte der Piramiden te begeven: zelfs hebben zy zorgvuldiglyk de moeilyke en duiſtere wegen die derwaarts geleiden, onthouden. Van zulke algemene en overheenlopende Onderzoekingen hebben zy een Werk te zamen geſteld; en in plaats van daar in een waare en getrouwe Beſchryvinge te doen, hebben zy aan 't Gemeen niet dan belagchelyke Vertellingen, of perſoonlyke Gevallen medegedeelt, die mogelyk wel bequaam zyn om voor een korte poos iemant die ſlegts tot tydverdryf leeſt, bezig te houden, maar niet om aan 't verſtand kenniſſen by-te-zetten. Van alle de hedendaagſche Schryveren, die melding van Egipte gedaan hebben, weet ik niemant dan *Dapper*, die ons eene ſoort van Beſchryving van dat Land gegeven heeft. Ik zegge eene ſoort van Beſchryvinge; want zyn Werk is maar een kort begrip van een veel grooter. Die Auteur, welke anderzints zeer bedreven in de kenniſſen der Ouden was, had gebrek zelfs van de allernoodzakelykſte hulpmiddelen om dat oogmerk volmaaktelyk te konnen uitvoeren.

Inder-daad, dewyl de verligtingen die men uit de Geſchiedſchryveren der Aloudheit aangaande Egipte trekken kan, niet genoegzaam zyn, zo kan men wel begrypen, dat, om eene volkome kenniſſe van dat Land te hebben, ook vereiſcht word het lezen der Arabiſche Schryveren daar by te voegen. Die Volkeren zyn gedurende eenige Eeuwen Meeſters van Egipte geweeſt; derhalven is 't natuur-

tuurlyk en eigen dat men 't geen dat Land betreft, inzonderheit wat de Standplaats van deszelfs aloude Steden en vermaardste Gedenktekenen aangaat, van hen verneme. Zelfs is 't niet genoeg dat men dit groot Land met het Boek in de hand doorlope; dat men door eene onvermoeide vlyt en naspeuring de twyffelingen of duisterheden, waar mede de Verhalen der Ouden dikwils belemmert zyn, opheldere, en dat men door vaste en welgegronde verligtingen de dwalingen, waar in die Schryvers zomtyds gevallen zyn, verbetere; men moet ook verstandhouding plegen met de allerverligtste Personen des Lands; men moet menigvuldige gesprekken met hen houden; men diend hunne Verhalen op de allerstrengste schaal van ziftkunde te wegen, en dezelve te zuiveren van alles wat door eene plompe bygelovigheit of al te brede uitmeting daar in verdigt mogt zyn. Wat eene verligting, wat al tyd, wat al vlyt, wat al onkosten, en wat een aanzien en gezag van Persoon zelf worden niet vereischt tot zo een moeilyk onderzoek, in 't midden van een vreemd Land, in 't welk een Nieuwsgierige mogelyk meer bescherming nodig heeft dan elders! Ondertusschen begrypt men genoeg uit het geen ik gezegt heb, dat het zonder dit alles niet mogelyk is, uit zich zelven eene nauwkeurige kennis van Egipte te konnen hebben, en by gevolg ook niet, om eene nette, ordentelyke, getrouwe en volkome beschryvinge van dat Land aan 't Gemeen mede-te-delen.

Ik zou my niet durven beloven dat deze tegenwoordige Beschryvinge in den hoogsten trap die hoedanigheden aan zich heeft, welke zo agtenswaardig in een Werk van dezen aard zyn; maar echter geloof ik ten minsten my te mogen vlyen dat het niet volstrektelyk daar van ontbloot is. Het Gemeen, 't welk een Opper-Regter van Geschriften is, zal konnen oordelen of dit waar is dan niet; maar de echtheit en de keurigheit der Memorien, naar welke ik gearbeid heb, schynen my te magtigen om met zo een goed vertrouwen te mogen spreken. Dezelve komen van den Heere *de Maillet* Edelman van *Lotharingen*, eenen Heer, die reets in de Republiek der Letteren bekend is

door zyn Tractaat over het zakken van 't Zeewater, en door zyne Beschryving van *Ethiopie*, gevoegt in 't Historisch Verhaal van *Abyssinie* van Vader *Jerome de Lobo*, Jesuit, te *Parys* in den Jare 1728 gedrukt.

Ik zal hier gene uitvoerige melding doen van de gaven welke die Schryver in de verscheide Ampten, waar mede de Koning hem vereerde, heeft doen blyken. Dit gedeelte zyner verdiensten behoort tot dit Werk niet, en de Heere *de Maillet* zou 't my ongetwyffelt slegten dank weten, indien ik in een Voorberecht ging ondernemen zyne Lofrede te doen. Na dat hy in den Jare 1692 door den Kancellier *de Pontchartrain* tot Consul van Egipte benoemt was, schoon hy toen maar 33 Jaren bereikte, bekleedde hy met zo veel bequaamheit die voorname Post gedurende meer dan 16 Jaren, dat wylen Koning *Lodewyk* de XIV. hem verkoor, om als zynen Afgezant naar *Abyssinie* te gaan. Zyn Consulaatschap te *Cairo* voleind hebbende, wierd hy tot dat van *Livorno* benoemt, alwaar hy gedurende den tyd van 6 Jaren met standvastigheit de Regten van zyn Ampt, en de Voorregten van de Fransche Natie, tegen de Ministers van den Groot Hartog handhaafde. Eindelyk zedert verkoren zynde om de Koopsteden van *Barbarye* en de *Levant* te bezigtigen, queet hy zich zo waardiglyk van die zo aanzienlyke als gewigtige Commissie, dat zyne Majesteit oordeelde by zyne t'huiskomst hem voor zyne gedanen arbeid een deftig Jaargeld te moeten toeleggen, gelyk ook geschiedde.

Gedurende het lang verblyf dat de Heer *De Maillet* in Egipte deed, ondernam hy alle de Ontdekkingen, die zyne bezigheden hem toelieten in dat eertyds zo beroemd Land te konnen doen, by geschrift ter neder te stellen. Het is zeker, dat niemant meer in staat kon zyn dan hy, om ons een naauwkeurig en getrouw denkbeeld daar van te geven. By eene vlytige oeffening in de Schriften der Ouden voegde hy eene volmaakte kennis der Arabische Tale, die hy grondig geleerd had. Daar door had hy 't gemak om met de Inwooneren des Lands te konnen omgaan, en de Arabische Geschiedenissen, welke daar in tamelyk

melyk grooten getalle gevonden worden, te lezen. De verkeering die hy met de Christenen van Egipte onderhield, de Briefwisselingen welke hy met den Patriarch der Grieken en dien ter Copten, als mede met den Abt van den Berg *Sinaï*, en de verscheide Zendelingen had, welke in die Landstreek aan de bekeering der Scheurmakers arbeiden; eindelyk ook het aanzien 't welk zyn Ampt hem gaf, gaven hem boven dat middelen aan de hand om onderregting van zaken te konnen bekomen; welke middelen een enkel Reiziger, voornamelyk in een Land waar in een Vreemdeling honderderlei gevaar onderworpen is, onmogelyk hebben kan. Op deze vaste en zeker gaande Verligtingen deelde de Heer *De Maillet* deszelfs ontdekkingen mede aan zyne Vrienden. Het Gemeen zal uit het vervolg dezes Werks konnen oordeelen van de waarde der Brieven, welke hy hun dienaangaande schreef, en van de Aanteekeningen die hy hun toezond.

Het oogmerk 't welk ik my voorgesteld heb om de Lezers nader en nader te geleiden, en hen van kennissen tot kennissen te doen overgaan, heeft my natuurlyker wyze tot eene soort van Meetkundige Schryfmanier aanleiding gegeven, waar door ik die van Brieven voor alle andere verkoren heb. Mogelyk dat men het my dank zal weten deze gedaante door my aan 't Werk gegeven is. Zo wel de Schryver als de Lezer vinden even zeer hunne rekening daar by; want aan den eenen verschaft zo eene Schryfwyze meerder vryheit, en aan den anderen veroorzaakt zy minder verveeling.

De eerste Brief handelt van Egipte in 't algemeen, en kan aangemerkt worden als een noodwendig Voorberegt of Inleiding tot verstand van alle de volgende Brieven. Niet alleen dat dezelve de gelegenheit van Egipte, deszelfs Grenzen en uitgestrektheit aantoont; maar de hoedanigheit der Lugtstreek van dat Land, de zuiverheit van de Lugt, en de uitnemenheit van 't Water aldaar, worden 'er ook in aangewezen, op zo eene klare en omstandige wyze, dat men in dit stuk niets meer zou konnen wenschen. Het algemeen denkbeeld 't welk die Brief vervolgens van

Brief over Egipte in 't algemeen.

't getal der Steden die in dat groot Land zyn, van den oorſprong, de hoeveelheit en hoedanigheit van deszelfs Inwooneren geeft, is niet minder naauwkeurig nog oplettens waardig. Aldaar begind de vergelyking die de Schryver tusſchen het aloud en hedendaagſch Egipte maakt. Mogelyk dat de eene of andere Zifter het zal afkeuren, als hy aan 't hooft van deze algemeene Beſchryving het Verhaal ziet 't welk men van des Auteurs komſt in dat Land gegeven heeft; maar men gelieve deze afwyking toe-te-ſchryven aan de begeerte om een ſtoffe, die in haar zelve van niet veel aangenaamheit ſcheen, wat te vervrolyken. Voor 't overige moet ik tot berigt zeggen, dat men in 't geheel vervolg des Werks naauwlyks door twee of drie perſoonlyke gevallen van dien aard opgehouden zal worden.

Brief over den *Nyl.*

Het geen wat aangaande den *Nyl* volgt, is van meerder belang. Ik durve my verzekert houden dat deze Brief zo wel het aangename als 't nutte behelſt, en dat hy niet alleen de oplettenheit van allerlei perſonen in 't gemeen, maar ook inzonderheit die der Geleerden verdiend. De tot nog toe weinig bekende oorſprong eener Rivier, die zelf zo bekend is, op eene zo klare wyze aangetoont, dat gene twyffeling dienaangaande meer overig kan zyn, hare Vrugtbaarheit en Overvloejingen, uit de oorzaken der Natuur zelve afgeleid, zyn als zo vele Verhandelingen, die waardig zyn de Aanmerkingen onzer bedrevendſte Natuurkundigen. Wat de Schryver daar by voegt van de Watervallingen des *Nyls*, van die vermaarde Waterleidingen die in de Eeuwen van 't bloejend Egipte gemaakt zyn, om de wateren dier Rivier tot in de dorre Wildernisſen van *Libye* te leiden, van de loze uitvindingen, waar van de Egiptiſche Prieſters zich in alle tyden bediend hebben, om aan een dom en ligtgelovig Volk de aanſtaande hoogte van 't wasſen des Nylwaters te voorzeggen, is niet minder merkwaardig en leerzaam Het Artykel 't welk van de Bedevaarden naar die Rivier handelt, is inzonderheit een ſtuk dat nergens elders gevonden zal worden. De Auteur heeft het uit de Arabiſche Geſchiedſchryvers getrokken. Al hadden zy die ſtoffe wat te breed uitgeme-

meten, zou men echter niet nalaten konnen het hun te vergeven, wegens de aangename vertoning die door zo eene heerlyke afschildering aan 't gezigt verschaft word.

Na dat de Schryver een algemeen denkbeeld van Egipte gegeven had, gaat hy allengskens over tot eene nauwkeurige verdeeling van dat Land. Deze Brief, waar in van verscheide Steden in Neder-Egipte gesproken word, zal mogelyk aan 't Gemeen van zo groot belang niet schynen als vele andere; echter behelst die verscheide keurige stukjes, die niet alleen bequaam zyn om aangenaamlyk den tyd te korten, maar ook om te leren. Zelfs durf ik my wel vlyen, dat het Artykel 't welk den oorsprong van de *Delta* betreft, en die waar in van het Meir *Sirbon* en van de overblyfzelen van 't aloud *Heliopolis* gesproken word, niet onaangenaam van geletterde Lieden ontfangen zullen worden. Verdeling van Egipte, en Beschryving van de *Delta.*

Dewyl reets vele Beschryvingen van de Stad *Cairo* en van 't vermaard *Alexandrie* van Egipte gemeld hebben, scheint het voor eenen Auteur vermeten te zyn nog meerder van die stoffe te willen zeggen; en echter maakt dit het onderwerp uit van den vierden en vyfden Brief. De verbintenis die men zich opgelegt had om niets over te slaan van al 't merkwaardige dat Egipte in zich besluit, liet niet toe met stilzwygen voorby te gaan twe Steden, welke in dat Land agtervolgelyk den rang van Hooftplaatsen gehouden hebben. Zelfs meen ik rede te hebben van te hopen, dat het Gemeen het my eenigzints dank zal weten dat ik het zelve van dit gedeelte myner Memorien niet beroofc hebbe. Ik durf den Lezeren wel voorzeggen dat zy daar weinige dingen zullen vinden die gemeenschap hebben met al dat geene wat onze hedendaagsche Schryvers tot nog toe dien aangaande op 't papier hebben gebragt. Men ziet daar *Alexandrie* in zyne volkome grootte: Men beschouwt het in zynen oorsprong, klimming, en daling. Vervolgens doed de Schryver die Stad uit hare assche opryzen. Zy bloeit nog eenige Eeuwen, en verdwynt eindelyk t'eenemaal, niets nalatende dan droevi- Brieven wegens de Steden *Alexandrie* en *Cairo.*

ge overblyfzelen van haren vorigen roem. Het Gemeen zal 't best van deze vergelyking konnen oordelen, zo wel als van de Geschiedenis der overhering van Egipte door de Califen (of Vorsten) van *Africa*, 't welk een gedeelte van den Brief over *Cairo* uitmaakt. Men zal het voorgestelde oogmerk bereikt hebben, indien de Lezer dit stuk waardig oordeelt om hem te konnen behagen en vermaken.

Brief over de Piramiden.

Deze Stoffe geleid natuurlykerwyze den Lezer tot voorwerpen die nog bequamer zyn om hem belang te doen nemen, ik mene, de berugte Piramiden of Graf-Naalden van Egipte. De oudheit heeft niets zo zeer in waarde gehouden als die doorlugtige Gedenktekenen harer grootheit, welke zy als Wonderen van de Konst beschoude. Alle onze Reizigers spreken insgelyks van die zeldzame Werken, welke wy echter niet hoger aanmerken dan overgrote gevaartens, die op zyn best onze verwondering waardig zyn. Waar komt die verscheidenheit van gevoelens van daan, over voorwerpen die altyd eene en dezelfde zyn geweest? Zou de smaak van onze Eeuw verschillend zyn by die welke in die oude tyden was, waar in de Piramiden voor een van de zeven Wonderen der Waereld gehouden wierden? Ongetwyffelt neen; want het ware schoon is en blyft altyd schoon in alle Eeuwen. Maar die Graf-Naalden, welke zo oud zyn als de Waereld, worden slegts naar 't uiterlyke beoordeelt; en tot zo verre alleenlyk hebben alle onze hedendaagsche Schryvers zich bepaalt Het nut en 't voldoenende dat daar in te vinden is bestaat in 't kennen der geheimen welke in haar binnenste opgesloten zyn, in te weten wat het oogmerk van haar maaksel is geweest, wat doelwit by den Werkmeester was die 't opzigt daar over had, en van wat bequaamheit hy bestond om zyn werk uit te voeren. Maar nu is het dit 't welk de Heer *De Maillet*, zyns oordeels, ontvouwt heeft. Zyn geduldige en nieuwsgierige Geest was alleen bequaam om zo een groot ontwerp uit te voeren. Meer dan veertig maal heeft hy zich tot in 't binnenste van de grootste Piramide begeven. Hy heeft zyne aanmer-

merkingen laten gaan over 't maakſel der verſcheide Werken welke in die zeldzame Gedenktekenen gevonden worden; hy heeft derzelver gebruik onderzogt, en ons daar van zo eene nette en duidelyke verklaring gegeven, dat men, dezelve begrepen hebbende, onmogelyk kan nalaten zich aan de betoogde waarheit harer ſchikking en gebruik over-te-geven. Deze Brief is derhalven niet enkelyk eene Beſchryving van de Piramiden; maar men vind'er ook ſchrandere en leerzame Aanmerkingen over het oogmerk, gebruik, en maakſel van die aloude Wonderen. Mogelyk dat men alle die redeneringen zal houden voor giſſingen; laat het zo zyn. Maar echter zal men niet konnen nalaten te bekennen dat die ſchrandere giſſingen met den Stempel der waarheit zyn gemunt.

De volgende Verhandeling over de *Mumien* (of gebalſemde Lyken) verdiend niet minder de oplettenheit van de Lezers. Zy is vol en doorwrogt van de keurigſte Aanmerkingen. De plaats alwaar die Lyken zich bevinden, word daar volmaaktelyk wel voorgeſtelt. De Schryver heeft zo wel over deze zaak, als over alle andere, alles verworpen wat hy niet zelf gezien heeft. Zonder iemant in 't byzonder te willen verkleinen, mag men zeggen, dat voor hem nog nooit iets aanneemelyks over die ſtoffe geſchreven is. Het Stuk 't welk het aloud *Memphis* betreft, is insgelyks iets nieuws. Ten minſten zal men aan den Schryver den billyken lof niet konnen weigeren, dat hy een groot ligt aan de Geſchiedeniſſen heeft toegebragt, door het aantonen en bewyzen van de zekere ſtandplaats dier Stad. Brief over de *Mumien* (of gebalſemde Lyken.)

Na dat de Heer *De Maillet* de *Delta* doorlopen had, gaat hy over tot Opper-Egipte. Heeft hy geen uitvoeriger en uitgeſtrekter Beſchryving daar van konnen geven dan geſchied is, men moet dat aan de onvrugtbaarheit en duiſterheit van 't onderwerp wyten. Het valt moeilyk in 't midden van Puinhopen, Wilderniſſen en Bergen eenen Lezer lang aangenaamlyk bezig te konnen houden. Beſchryving van Opper-Egipte.

Die voornoemde 8 eerſte Brieven, behelzen eene volkome en uitvoerige Beſchryving van gantſch Egipte. Zy wor- Natuurkundige Beſchryving van Egipte.

worden gevolgt van 6 andere, die nog een klaarder en naauwkeuriger denkbeeld van dat Land geven. De agtste is eene soort van natuurkundige Beschryving van Egipte. Wel is waar, dat de Schryver niet voorgeeft alles daar in te hebben doen komen wat volstrektelyk die stoffe aangaat. Maar schoon hy heeft geoordeelt van deze schromelyke naauwkeurigheit verschoont te mogen zyn, heeft hy echter niets verzuimt van 't geen hy gemeent heeft merkwaardigheit hier omtrent te verdienen, en bequaam te zyn om onze kennissen te vermeerderen. Dusdanig zyn de gissingen die hy ons mededeelt over den *Lotus* en den *Papyrus* der Ouden, over den *Ibis* en den *Ichneumon*. Mogelyk zal men niet minder voldaan zyn over zyne Verhandeling wegens het Egiptisch Marmer.

Brief over den Godsdienst.

Het valt bezwaarlyk Egipte volkomelyk te kennen, indien men niet eenige onderregting heeft van den alouden Godsdienst van dat Land, 't welk zyne Godheden en Goddelyke Eerbewyzingen aan byna alle de andere Landen des Aardbodems overbragt. Dit gedeelte der Egiptische Histori word het meest door onze hedendaagsche Schryveren verzuimt; doch dit is het in tegendeel waar op de Heer *De Maillet* zich voornamelyk gelegt heeft. Ik zou my wel durven vlyen dat het Gemeen hem veel dank zal weten over zyne naauwkeurige vlyt en onderzoek in dit stuk. Alles wat hy verhaalt van den Godsdienst der eerste Epigtenaaren, van de soort van Ziel-verhuizing die zy verzonnen hadden, van hunne Godsdienstige oeffeningen, van hunne Tempelen en Offerhanden, heeft hy getrokken uit de aloude Schryveren en de Arabische Historien. Dit is mede een gantsch nieuw Stuk, 't welk noodwendig zal moeten behagen, inzonderheit aan zulke die eenige Liefhebbery voor de Oudheit hebben. Het geen de Schryver vervolgens van den tegenwoordigen staat van Godsdienst in Egipte zegt, is niet minder van belang. De Beschryving die hy geeft van de plegtigheden, welke in agt genomen wierden by de Besnydinge van *Ibrahim Bey*, Zoon van *Ismaël Visir*, Bacha van *Cairo*, is zo merkwaardig als leerzaam. Men ziet daar de genegenheit der Turken voor

de Feestdagen, als mede hunne Eerbied en heerlyke Deftigheit in de Godsdienstige plegtigheden. Men aanmerkt daar inzonderheit de Liefde van 't Volk voor dien Gouverneur, dien zy ook reden hadden te pryzen. Deugt en Regtvaardigheit worden in alle Landen bemind, en overal waar zy gevonden worden, hebben zy natuurlyke Regten over alle de harten. Het verhaal waar mede deze Brief sluit, zal mogelyk voor een Beschryving van Egipte al te ernstig schynen; maar ten minsten zal het dienen om des Schryvers yver voor den Godsdienst te doen kennen. Gedurende zyn Consulaatschap te *Cairo* gaf hy blyken daar van, welke hem deden aanmerken als de eenige Man die bequaam was om de oogmerken van Godsdienst te vervullen, welke *Lodewyk* den XIV. bewogen hadden eenen Persoon te verkiezen om naar 't Hof van *Ethiopie* te zenden. Hier van gaf de Graaf van *Pontchartrain* hem ook getuigenis, in eenen Brief welken hy op den 26 *July* 1723. aan hem zond, tot antwoord op dien, in welken de Heer *De Maillet* zich wegens de zwakheit zyner gezondheit verschoonde, om de Commissie aan-te-nemen waar mede zyne Majesteit hem vereert had. Deze yver blonk voornamelyk uit in 't geen hy deed, om Vader *Clement Recollet*, die 't ongeluk had gehad van 't Geloof te verzaken, weder tot het zelve te brengen. De Brief welken hy over die zaak aan hem schreef is vol van Godvrugtigheit en overtuiging; ook had die zyne gewenschte uitwerking.

De kennis der zeden en gewoonten eener Natie diend om een begrip van haren aard te konnen hebben, en moet mede komen in het denkbeeld 't welk men zich voorstelt te geven van een Land dat door haar bewoont word. Met dit inzigt heeft de Schryver geoordeelt zich te moeten uitbreiden over 't geen de gewoontens en gebruiken der Volkeren van Egipte betreft. Hy heeft derhalven hunne neiging en aard onderzogt; hy heeft zich onderregt wegens hunne genegentheden en manieren. Niet alleen dat hy alles gezien heeft, maar hy heeft ook alles overwogen; en voegende dat gene wat voor zyne oogen gebeurde by de verligting die hy uit het lezen der aloude Schryveren

Brief over de Zeden en Gewoontens.

bekomen had, heeft hy zich in ſtaat geſtelt om eene natuurlyke afſchildering van den aard dier Natie te konnen doen. Het Gemeen zal door het lezen van den Brief die van deze Stoffe handelt konnen oordelen, of hy zich vlyen mag daar in wel geſlaagt te hebben. Ik weet niet of onze Dames wel zo voldaan zullen zyn over de gantſch niet voordelige afſchetzing welke hy ter dezer plaats van de Egiptiſche Minnaryen doed. Echter kan ik haar vooraf verzekeren dat zy de Geſchiedenis van *Haſſan* en van *Fatima* met geen onvermaak zullen lezen.

Brieven over de Regering en den Koophandel van Egipte.

De twaalfde en dertiende Brief handelen van de Regering en den Koophandel van Egipte. De tegenwoordige Regering van dat Land is genoeg bekend; en wat deszelfs aloude Regering aangaat, zo behoord die niet zo zeer tot een enkel Verhaal als wel tot de Geſchiedeniſſen. De Schryver heeft zich derhalven vernoegt met eenige Aanmerkingen over de Heerlykheit der aloude Koningen, welke eertyds dat gedeelte des Aardbodems geregeert hebben, over de magt en inkomſt der *Bachas* die de *Porte* hedendaagſch derwaarts zend, over de Krygsvolkeren welke dat Hof daar onderhoud, enz. Dit zyn mede als zo vele merkwaardige en nieuwe ſtukken, die wy aan den onvermoeide vlyt en onderzoekingen van den Heer *De Maillet* te danken hebben. De Beſchryving die hy ons doed aangaande den aard van eenige Gouverneurs, die by zynen tyd van *Konſtantinopole* te *Cairo* quamen, is hier op hare plaats geſtelt, en zal zekerlyk met aangenaamheit ontfangen worden. Wat hy in 't Artykel der Slaven zegt van de goedaardigheit der Turken omtrent de gene welke zy in hunnen dienſt hebben, zal mogelyk dienen om zommige qualyk onderregte Perſonen de verkeerde vooroordelen te doen afleggen, welke zy ten nadeel van die Natie opgevat hadden. Als zy deze plaats lezen, zullen zy ongetwyfelt bekennen, dat die Volkeren niet altyd, nog in alle dingen zo wreed zyn als zy zich verbeeld hadden.

Belangende den Koophandel, de Heer *De Maillet* had niet ondernomen voor Negotianten te ſchryven; ook weet hy wel dat deze ſtoffe niet grondig van hem verhandelt is.

Zyn voornaamste oogmerk is geweest, een denkbeeld te geven van den staat waar in de Wetenschappen en Konsten zich tegenwoordig in Egipte bevinden. Met dit inzigt klimt hy op tot haren oorsprong in dat Land; en na dat hy derzelver agtervolgelyke voortgangen by de verligtste en beschaaftste Natie der Waereld had aangetoont, geleid hy dezelve tot aan haar verval toe. Als dan verdwynen die oude ligten, en laten dwars door hunne verdoofde of verduisterde stralen niets anders gewaar worden dan het plompste en domste Volk van den gehelen Aardbodem. Dit stuk is zekerlyk geenzints een der minste van belang in dit Werk. Het ontwerp, 't welk de Schryver vervolgens aan de hand geeft, om den Koophandel der twee Zëen te zamen te voegen, toont volmaaktelyk aan van wat een bequaam vernuft hy is om zelfs de allerzwaarste ondernemingen te doen gelukken. Dit is ook een nieuw blyk van zynen yver voor alles wat de belangen der Fransche Natie kan begunstigen.

Ongetwyffelt dat men zou hebben voorby gekonnen eenen laasten Brief over de *Caravanen* daar by te voegen; want de Beschryving van Egipte was gedaan, en gevolgelyk het oogmerk vervult. Moest ik dan dit gedeelte myner Memorien niet gebruiken, daar ik vrezen kon het Gemeen door 't herhalen van bekende zaken te zullen vervelen? Meer dan een Zifter zal van dit oordeel zyn. Doch de Ziftkunde gelieve het niet qualyk te nemen, indien de Schryvers nooit iets gewaagt hadden, van hoe vele uitmuntende Werken zou het Gemenebest der Geleerden dan tegenwoordig niet wel berooft zyn? De *Caravanen*, ik beken het, zyn niet meer een nieuwe stoffe; maar heeft ieder Auteur niet zyne byzondere wyze van denken, gelyk ieder Schilder zyne byzondere behandeling van Penseel heeft? Wat hier van zy, ik twyffel niet of het Gemeen zal in dezen Brief ook wel zulke nieuwe stukken vinden, dat die zyne oplettenheit zullen verdienen. Van dit getal is onder anderen het Artykel 't welk van de *Caravanen* van *Nubie* handelt.

Brief over de *Caravanen.*

In 't algemeen gesproken, schoon dit Boek op vele

plaatſen zeer bekende Stoffen behelſt, is het daarom niet te minder nieuw, wegens de nieuwe ontdekkingen, de nieuwe en ſchrandere aanmerkingen, en de voorheen onbekende merkwaardige plaatſen der Hiſtorien die men daar in vind. De Heer *De Maillet* heeft gewigtige Stoffen, die door verloop van verſcheide Eeuwen, byna in 't vergeetboek geraakt waren, doen herleven. Hy heeft de Doden gelykzaam uit hunne Aſſche opgewekt, en is uit de duiſternis hunner Grafſteden het denkbeeld gaan halen van de grote voornemens welker uitvoering eertyds hunne namen zo berucht heeft gemaakt. Op deze wyze maakt men dagelyks nieuwe Boeken over oude en verſlete Stoffen, maar die niet behoorlyk genoeg verhandelt waren door de genen die daar van geſchreven hebben.

Men zou hier konnen byvoegen dat de Lezers in deze Beſchryving van Egipte alles zullen vinden wat in een werk van dezen aard doorgaans de nieuwsgierigheit opwekt: Geleerde en grondige Verhandelingen; gewigtige en merkwaardige Ontdekkingen; ſchrandere Aanmerkingen; aangename Beſchryvingen, en zelfs vermakelyke Hiſtorien. Zo eene ſoort van Boek als dit, moet dat alles behelzen. Een gelukkig lot zal het treffen, indien het met dit alles behagen kan! De goede of quade aftrek van dit Werk is geenzints onverſchillig voor 't Gemenebeſt der Letteren; want de Heer *De Maillet* heeft behalven deze zyne Beſchryving van Egipte, nog verſcheide gewigtige Memorien over *Ethiopie* opgeſtelt; en het is te wenſchen dat die Schryver, door den aangenamen ontfang van zyn Boek by 't Gemeen aangemoedigt mag worden om ons eenen ſchat mede te deelen, die niet verborgen kan blyven zonder dat zeer vele voortreflyke kenniſſen met hem ten grave gaan.

Verſcheide Perſonen zouden mogelyk konnen wenſchen, dat men Aantekeningen by dit Werk had gevoegt; ook had men zich inder-daad in den beginne voorgeſtelt zulx te doen. Want die Aantekeningen zouden gediend hebben om den Lezer aan-te-tonen alles wat in de oude en hedendaagſche Schryveren van Egipte gelezen word,

om hunne duisterheden op te-helderen, hunne dwalingen te verbeteren, en zomtyds ook tot verbetering van 't geen de Schryver zelf zegt. Wat een wyd Veld van geleerdheit opende zo een voornemen niet voor onze onderzoekingen! Wat al merkwaardige Aanmerkingen, wat al fraaje en nutte gedagten over den oorsprong der Egiptenaren en het tydperk hunner Opkomst; over de Aloudheit hunner Koninklyke Geslagten, het getal en de order hunner eerste Koningen, en de verscheide Gevallen welke die Vorsten gedenkwaardig gemaakt hebben; over den oorsprong van den Godsdienst dier Volkeren, hunne Godsdienstige oefeningen en plegtigheden, hunne Goden, en met een woord, over alles wat de nieuwsgierigheit opwekken en onze kennissen vermeerderen kan! In de uitvoering van zo eene onderneming zou ongetwyffelt het geleerd Werk, 't welk de oude Heer *Fourmont* onlangs onder den Tytel van *Oordeelkundige Aanmerkingen over de Geschiedenissen der aloude Volken* in 't ligt gegeven heeft, de heerlykste Stoffen en veiligste Verligtingen gegeven hebben. Het Gemeen zou zich dan hebben konnen vlyen, dat het over Egipte het volmaakste Werk had dat gewenscht zou konnen worden. Maar omstandigheden waar aan 't Gemeen niet veel belang heeft om die te vernemen, hebben dit onderwerp doen varen. Doch een gunstiger toestand van zaken zou konnen bewegen zo een arbeid ter hand te nemen. Het zal maar van 't meergemeld Gemeen afhangen om aanleiding daar toe te geven.

Ik heb niets te zeggen van den Styl, van 't ontwerp dat ik my voorgesteld heb, nogte van de wyze die by my gevolgt is. Deze Memorien zyn lang geweest in handen van den Heer *Liebaux*, gewoon Aardrykskundige des Konings en des Graafs van *Clermont*. Het zou voor alle keurige Personen te wenschen zyn geweest, dat zyne bezigheden en gezondheit hem toegelaten hadden een Werk te konnen voortzetten, waar van hy slegts eene schets gegeven heeft; want ik ben wel verzekert dat zy veel genoegen en nut daar in zouden gevonden hebben. Dit is alles wat men van my op dat Artykel verwagten moet. Ik heb

met goeden grond van de gaven en verligtingen des Heeren *De Maillet* den regtmatigen lof konnen geven, dien alle Lieden van verſtand hem noodwendig zo wel zullen moeten geven als ik. Eenen Perſoon die het verdiend naar behooren te pryzen, is voor zich zelven den behoorlyken lof te verzekeren; maar in 't geen wat my betreft, zou 't my weinig paſſen my zelven volgens dien regel lof toe te eigenen. Ik heb zo weinig agting niet voor 't Gemeen, dat ik denken zou door eene belagchelyke vermetenheit deszelfs oordeel in mynen voordele te konnen voor-inneemen. Ook kenne ik het al te wel, dan dat ik hopen zou door ongevoeglyke onderwerpingen deszelfs goedkeuring te zullen verwerven. 't Is fraai als men die verdiend, maar 't is onnut als men die verzoekt.

T A F E L
D E R
B R I E V E N
IN DIT EERSTE DEEL BEGREPEN.

EERSTE BRIEF.

TWEDE BRIEF.

DERDE BRIEF.

VIERDE

VIERDE BRIEF.

VYFDE BRIEF.

SESDE BRIEF.

ZEVENDE BRIEF.

des Konings van Vrankryk in Egypten en [illegible]
over de Staapels van 't Oosten en Barbaryen, en door Zyne Majestheid benoemt als
Envoyé aan den Koning van Ethiopien: Auteur der Mémoires over Egypten, en Ethiopien.

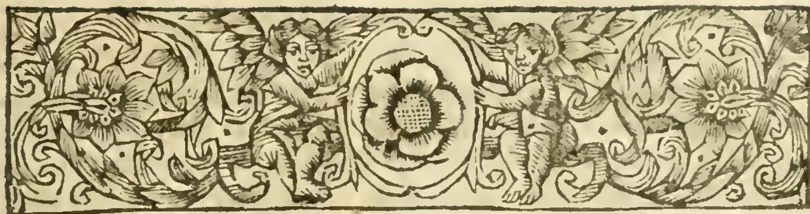
J. G. De La Croix sculp. 1737.

KAART van EGIPTE
Opgestelt op de Gedenk-Schriften van den Heer de MAILLET Oud-geweezen-Consul van Vrankryk tot Cairo 1737.
gemeene Mylen van Vrankryk van 25. in een Graad.
MIDDELANDSCHE ZEE
GEDEELTE van ASIA
Turcomans
Bagdad
HEILIG LAND
Jerusalem
Jaffa
ARABIA PETREA
WOESTE ARABIA
Medina
Meccha
Yambock
Oever van Derna
WILDERNISSEN van LIBYE
Alexandria
Rosette
Damiette
DELTA
Cairo
Suez
Berg Sinai
BAHNESE
OPPER EGIPTE
Manfelout
Siout
DE THEBAIDE
ELOUAH SAIDI
Essene
ROODE ZEE of ZEE van COLZUM
Land van Kovar
Gary
KONINKRYKEN van FUNGI en DONGOLA
NUBIA
Dongola
Gaoga
Meer van Gaoga
De groote Waterval
Waterval
Kleine Waterval

BENEDICTUS DE MAILLET Lotharinger Edelman, algemeene Consul des Konings van Vranckryk in Egypten en Toskaane, daar naa generaale Opzigter over de Staapels van 't Oosten en Barbaryen, en door Zyne Majestheid benoemt als Envoyé aan den Koning van Ethiopien: Auteur der Mémoires over Egypten, en Ethiopien.

J. G. De La Croix, sculp.

BESCHRYVINGE VAN EGIPTE.

EERSTE BRIEF

OVER EGIPTE IN 'T ALGEMEEN.

Waar in gehandelt word van de Aankomst des Schryvers in dat Land, van deszelfs Grootte, Grenzen, Lugtstreek, getal der Steden en Inwoneren.

MEn moet zo veel vermogen op my hebben, Myn Heer, als gy hebt, om my, in weerwil myner natuurlyke traagheit over te halen tot het antwoorden op de Vragen die gy my wegens Egipte doed. Mogelyk verbeeld gy u, dat het hier zo gemakkelyk valt Berecht van den Staat des Lands te bekomen, als het in Vrankryk of in eenige beschaafde plaats in Europa zyn zou; dat men daar met het zelfde vermaak, en ook met zo veel veiligheit reist; dat men 'er eene gelyke vryheit geniet, om met verwondering de Zeldzaamheden te beschouwen, welke in die vremde en verafgelegene Gewesten door de Natuur of de Konst aan de Onsterflykheit zyn toegeweid; en dat het met een weinigje nieuwsgierigheit en onkosten niet onmogelyk is, kennisse van

alle de byzonderheden des Lands te bekomen. Maar, zo gy die gedagten hebt, moet ik u als Vriend van te voren zeggen, dat gy uwe rekening zeer qualyk maakt, en den Arabieren duizent maal meer eer aandoed dan zy verdienen. Als men onder hen is, vind men niet dan onbeschaaftheit, naar wat kant men zich ook wenden mag. Nooit is eenige Natie ieder een, die Gezigt en Berecht van zaken poogt te hebben, vyandiger geweest dan zy. De nieuwsgierigheit die men heeft, schoon die zonder 't minste erg of list is, verwekt by hen argwaan. Het Eigebelang is de Hartstogt die hen overmeestert; dat is het eenig voorwerp 't welk hen bezig houd, de eenige Spil daar al hun doen op draait; en vermits zy zich verbeelden dat de *Franken* (dus noemen ons alle de Oostersche Volkeren) ook zo op hun Eigebelang zyn gestelt, houden zy zich verzekert, dat dezelve in hun wyd uitgestrekte Provincien geen onderzoek doen, dan om 'er Schatten te vinden, en hen die te ontnemen. Deze Verbeelding, hoe dwaas die ook zy, heeft zich zo kragtig in hunnen Geest gezet, dat zy 'er niet uitgeroeit kan worden. Niet alleen dat zy ons aanmerken als volslage Tovenaars, voor welker wetenschap niets verborgen is; maar zy hebben boven dat ook nog de belagchelyke Verbeelding dat wy die kostelyke Panden, welke men hun aanvertrouwt heeft, al zo klaar en onderscheiden in den boezem der aarde zien, als of zy maar met een enkel kristal bedekt waren. Dit onhebbelyk Vooroordeel doed hen tegen onze minste bedryven op hunne hoede zyn, en noopt hen aan alles in 't werk te stellen, om de veiligste maatregelen te dwarsbomen, welke zouden konnen ontstaan uit eene regtmatige begeerte om van 't Land 't welk zy bewonen, en de gedenkteken die 't zelve behelst, eene nauwkeurige kennis te bekomen.

Wel is waar, dat myn Ampt, als Consul van Vrankryk, my veel gemak toebrengt, die een enkel Reiziger niet hebben zou. In die hoedanigheit magh ik verschynen op plaatsen daar hy zich niet zou durven vertonen; maar daar door ben ik ook onderworpen om meerder mildheit te bewyzen, overal werwaarts ik my begeven mogt. Voeg by

by deze onkoſten, die zonder tegenſpraak de middelen van eenen byzonderen Perſoon te boven gaan, de onafſcheidelyke Gevaren van die ſoorten van Reizen, en de bedwongenheit waar in ik noodzakelyk gehouden worde door een Ampt, 't welk eene ſoort van Reſidentie vereiſcht. Op dien voet zult gy ligt konnen bezeffen, dat het my zeer zwaar zou vallen aan u eene geheele en volmaakte kenniſſe te geven van een Land dat zo groot, en dat zo vrugtbaar in aloude en hedendaagſche Gedenktekenen is als Egipte. Ook wil ik wel rond uit bekennen, dat het my niet mogelyk is geweeſt alles zelf te konnen zien, en dat ik my dikwils genoodzaakt heb gevonden my te moeten verlaten op 't geen ik door anderen heb doen bezigtigen en onderzoeken. Oordeelt derhalven, of ik uit zulke flauwe verligtingen tot uwe voldoeninge al het voordeel kan trekken dat gy natuurlykerwyze zoud konnen wenſchen.

Echter moet gy niet volſtrekt wanhopen, Myn Heer, de verlangende begeerte voldaan te zien die gy hebt, om een Land te kennen 't welk zo vrugtbaar in wonderen is. Schoon ik niet onderneme een volmaakt denkbeeld van Egipte aan u te geven, oordeel ik nogtans in ſtaat te zyn u eene afſchetzing daar van te konnen doen, die zeer getrouw, en wel zo nieuw is, dat zy uwe opmerking verdienen mag. Ik heb, met uwen Brief in de hand, en met eene ſchromelyke nauwkeurigheit, de puinhopen van het berugt *Alexandrie*, en van die andere Steden gezien, welke de *Nyl* in verſcheide Eeuwen aan zyne Oevers heeft zien opkomen en bloejen. Ik heb met keurige oplettenheden al het omleggend Land van *Cairo*, en de Piramiden, ter afſtand eens dag reizens van doorlopen; en over die zo vermaarde Gedenktekenen van de Aloudheit durf ik my vlyen waarnemingen te hebben gedaan, die nauwkeuriger en nieuwer zyn, dan al het geen wat onze Reizigers tot nog toe waereldkundig gemaakt hebben. Betreffende de verder afgelegene plaatzen, zo ben ik eenigermate zo wel daar van onderregt, als of ik die zelf gezien had. Het geen ik u over deze ſtoffe ſchryven zal, is geenzints gegrond op verzierde Verhalen van brede Opſnyders, die

by hunne wederkomst uit een vremd Land oordeelen zouden dat hunne eer te kort gedaan wierd, indien zy gene byna ongelooflyke wonderheden vertelden; nogte ook niet op de berechten van 't Volk des Lands zelf, welke doorgaans zeer onvolmaakt, dikwils heel verward, en byna altyd met Fabelen gemengt zyn, waar mede hunne onwetenheit of vooroordelen dezelve gelieven op te pronken. Maar 't is op het getuigenis van verligte en geloofwaardige Personen, welke uit byzondere inzigten, of by gelegenheit van hunne Ampten, dikwils op myne eigene Bevelen, dit wyd uitgestrekt Land doorlopen hebben; 't is op gewisse en onfeilbare onderzoeken, die ik gedaan heb, gedurende zo eenen langen tyd van Residentie in Egipte, als de myne geweest is, dat ik onderneme aan u eene schets van alle die verscheide plaatsen te geven. Gy kunt staat maken, dat ik niets te berde brengen zal, dan 't geen waar van ik op die wyze volkomen verzekert ben. Na deze voorafgaande betuiging begin ik nu, om u met weinige woorde het verhaal myner Reize van Vrankryk naar Egipte te doen. Dewyl gy belang neemt in alles wat my betreft, zo durf ik my vlyen dat dit kort verslag myner Togt naar *Alexandrie*, en myner aankomst aldaar, niet onverschillig voor u zal zyn.

Vertrek van den Schryver naar Egipte.

Ik vertrok van *Marseille* op den 9 *Juni* des Jaars 1692, en op den 15 dier Maant worp ons Schip het anker op de Ree van 't Eiland *Maltha*, alwaar ik eenige dagen daar na voet aan Land zette. Op den 19 ging ik weder aan boord, na dat ons Schip my van den ochtend af in den mond van de Haven zeilree had afgewagt. Vier andere Fransche Schepen voegden zich by 't onze, op het verzoek, 't welk ik aan de Kapiteinen die dezelve geboden, had laten doen. Een van hen moest ook naar *Alexandrie*; een andere was naar *Smirne* gedestineert, de derde naar *Morea*, en de vierde naar *Alexandrette*. Zo dra ik aan myn boord gekomen was, zeilden die vier Schepen het onze onder den wind voorby, en begroeteden my met zeven Kanonschoten ieder. Ik deed hun wederom groeten; en wy ginge daar op alle naar *Morea* onder zeil, 't welk wy op den 22 der voornoemde Maant *Juni*, ten vier uren des namiddags ontdekten.

ten. Aldaar moeſten wy van elkander ſcheiden. Het Schip 't welk zich naar *Morea* ſtond te begeven, en dat 't welk naar *Smirne* ging, vervolgden hunne weg naar die plaatſen. Wat ons betreft, wy ſtelden Cours naar *Candia*, en den volgenden dag kregen wy Kaap *St. Angelo* in 't gezigt, welke wy des namiddags te twe uren voorby zeilde. Vermits de wind toen kragtig was gaan leggen, vorderden wy weinig den volgenden nagt. Op den 24. ſcheide het Schip dat naar *Alexandrette* moeſt van ons, en wy vervolgden onzen Cours naar *Barbarye* met eenen middelmatigen wind. Den 25 des ochtends wierden wy de hoge, gantſch met ſneeuw bedekte Bergen, van *Candia* van verre gewaar. De ſtilte duurde dien helen dag. Den 26, 27 en 28 was'er zo weinig wind, dat wy nauwlyks onze zeilen konde gebruiken, zo dat wy alleenlyk door den ſtroom van 't water wat voortgezet wierden. Echter ontdekten wy te vier uuren des namiddags de Kuſten van Barbarye, en dewyl de wind toen wat begon te wakkeren, kregen wy in den avondſtond Kaap *Blanko* in 't gezigt, die maar hondert mylen van *Alexandrie* is gelegen. Ons Scheepsvolk maakte ſtaat den volgenden voormiddag omtrent ten tien uuren in die Stad te zullen zyn; maar de wind ging ſchielyk leggen, en wy bemerkten toen eerſt dat wy enkelyk zee hielden door 't ſchokken en ſlingeren van 't Schip, 't welk niet meer door den wind onderſteunt wordende, door de Baaren gewiegt wierd. Tot dus verre was onze Scheepvaart zo zagt en gemakkelyk geweeſt, als of men op de ſtilſte Rivier gevaren had. Ten gelukke dat de wind op den 29 des ochtends te negen uuren begon te wakkeren, waar door wy 't Land van Barbarye, 't welk byna zo laag als de Zee is, kragtig naderden. Te ſes uuren des avonds zeilden wy voorby den Toren der Arabieren, en kort daar na wierden wy het Faro van *Alexandrie* gewaar. Eindelyk quamen wy te half een des nagts gelukkig in de Haven dier Stad, derwaards geleid geworden zynde door de lootſen van 't Land, die naar ons toe gezonden waren, zo dra men ons in Zee ontdekt had.

Zyne komſt te Alexandrie.

Na dat de Franſche Natie berecht had gekregen van myne aankomſt, begaf zich de Kancelier, verzeld met

drie Kooplieden, aan boord van 't Schip met het welk ik gekomen was, en verwelkomde my, zo uit zynen naam, als uit dien van alle de Fransche Negotianten, over myne voorspoedige Reis. Hy vroeg my, op wat uur ik den volgenden dag aan Land meende te komen, ten einde de Regering en de Janissaren daar van verwittigt zouden konnen worden, om my by myne ontscheping op te wagten, en naar 't Consuls Huis te geleiden. Den volgenden ochtend te zeven uuren, 't welk de tyd was dien ik gekozen had, quamen de Kancelier van myne Natie, verscheide Kooplieden, en alle de Dragomans aan boord van myn Schip, van waar zy kort daar op naar land keerden, om de nodige bevelen tot mynen ontfang te stellen. Een vierendeel uurs daar na ging ik zelfs van boord in een sloep. Myn Vice-Consul van *Alexandrie*, die met my te gelyk uit Vrankryk vertrokken was, de Kapitein van myn Schip, en eenige Dragomans, welke aan myn Schip gebleven waren, deden desgelyks, om my te volgen. Ses Scheeps-Kapiteins, die zich in de Haven bevonden, verzelden my ook ieder met hunne Sloep. In die Orde voeren wy van 't Schip met het welk ik gekomen was. Het zelve had dien dag de Admiraals vlag opgezet, en was opgepronkt met alle de andere Eertekenen welke gemeenlyk aan Schepen die Consuls overbrengen gebruikelyk zyn. Toen ik 'er van af voer, groette het my met negentien Kanonschoten; en dit was niet zo dra gedaan, of alle de andere Fransche Schepen die in de Haven lagen begonnen naar rang te schieten, zo dat gedurende omtrent een quartieruurs, dien men nodig had om aan land te komen, de Zee door 't onophoudelyk lossen van 't Kanon dreunde. Ondertusschen quamen hoe langer hoe meer vaartuigen in 't water, en na mate dat ik den Oever naderde, zag men daar een menigte Volks by een komen. Zo dra ik voet aan land had gezet, wierd ik door onze gehele Natie, den Kancelier aan 't hooft hebbende, ontfangen, en over myne ontscheping verwelkomt. De *Cheleby*, of Tollenaar van den Groten Heer, quam vervolgens voor my, om my op die zelfde plaats wegens den *Aga*, die uit naam van den *Bacha* van Egipte te *Alexandrie* zyn verblyf houd, te ontfangen, en van daar

naar

naar deſzelfs *Divan* te geleiden, alwaar hy my opwagte, verzeld met den *Soubachy*, of Bevelhebber der Janitzaren, den *Kiaja*, of Commandant van 't Kaſteel, en den *Cadi*, of Opperhooft van de Wet. De Janitzaren, in een dubbele Rey van den Oever af tot aan den *Divan* toe geſchaart ſtaande, baanden my eenen vryen weg, in 't midden van den groten toeloop des Volks, 't welk in menigte was komen toeſchieten naar den weg dien ik paſſeeren moeſt. Op die wyze wierd ik tot boven aan den trap des *Divans* van den *Aga* geleid, door de gehele Natie gevolgt, en door twee Officieren van den *Aga* onder den arm onderſteunt, welke my volgens 't gewoon gebruik in Turkye omtrent de Groten, in 't opklimmen holpen.

Zo dra ik in de Zaal verſcheen, ſtonden de vier Heeren op van de *Sopha* alwaar zy gezeten waren, en naderden my naar mate dat ik naar hen toe trad; zo dat wy ons omtrent te gelyk aan 't einde van de *Sopha* bevonden. Daar op quam de *Aga* my de hand geven, en geleide zelf my naar de hoogſte plaats van eer, alwaar ik op zeer koſtelyke kuſſens, die men daar voor my gelegt had, zitten ging. Na dat de gewone pligtplegingen afgelegt waren, wiert my eerſt zwart en daar na wit water, dat is te zeggen Koffi en Sorbet gebragt, waar na het Suikergebak opgezet wierd. Vervolgens wierd my een Bekken aangeboden, over 't welk ik de handen waſchte met welriekend water, 't welk door een Bediende van den *Aga* daar overheen gegoten wierd. Eindelyk bragt men my ook het Parfuin, of welriekend rookwerk, en ik wierd met een koſtelyk ſtof over myn hooft gedekt, op dat ik den rook te beter ontfangen zou. Ondertuſſchen liet de *Aga* vele verſchoningen by my maken wegens den weinigen tyd dien hy gehad had om zich tot de eerbewyzingen die my toequamen te bereiden. Ik ontfing ook eenige pligtplegingen uit naam van de andere Heeren, en na dat ik vervolgens opgeſtaan was, wierd ik te rug geleid op dezelfde wyze gelyk ik ontfangen was. De *Cheleby* verzelde my tot onder aan de trap, alwaar ik een Paart gereed vond ſtaan, om my naar 't Conſuls Huis te brengen; doch alzo dat niet zeer ver van daar was, begaf ik my verder te voet

der-

derwaarts, verzelt met onze Natie, en tusschen een dubbele Rey van Janitzaren gaande.

Hoe kort dit verhaal myner Reis, en myner Intrede in de Stad *Alexandrie* ook zy, zo zult gy mogelyk nogtans bevinden, Myn Heer, dat ik my nog al te veel heb uitgebreid over eenige geringe omstandigheden, die door Personen, welke my zo genegen niet zyn als gy, ongetwyffelt met den naam van beuzelingen gedoopt zouden worden. Doch, dewyl gy my geboden hebt, gene de minste byzonderheit van alles wat my betreft onbekend aan u te laten, heb ik geoordeelt over deze stoffe alle de omstandigheden, tot de geringste toe, aan u te moeten verhalen. Al was dit van geen ander nut, zo zal het ten minste dienen om u vooraf eene schets wegens de gebruiken van 't Land, en van het denkbeeld te geven, dat men daar van een Consul van Vrankryk heeft.

Het overige van den dag wierd besteed om de pligtplegingen der voornaamste van 't Land, die my bezoeken quamen, te ontfangen. Onder anderen lei de *Cheleby* een lang bezoek by my af, en ik onthaalde hem op myne beurt met zwart en wit water; waar van ik ook deed voordienen aan de voornaamste Personen, die my beleeftheit quamen betonen, en zelfs aan de Joden die *en Corps* aan myn Huis gekomen waren. Ik ontfing alle de bezoeken, op een *Sopha* gezeten en gedekt zynde; want weinige Personen zyn'er in Egipte voor welke een Consul van Vrankryk opstaat en zich ontdekt. Men verdeelde op dien dag zeven of agt hondert guldens, zo aan de Janitzaren, als aan de Heeren, voor de Regten die hun by de aankomst van nieuwe Consuls toekomen. Den volgenden dag onthaalde ik de gehele Fransche Natie ter middagmaal, en de algemene blydschap welke op dien maaltyd was, gevoegt by den overvloed en de verscheidenheit der allerbeste Wynen die daar voorgediend wierden, was een zeer aangename Saus by de menigvuldige Geregten die men opdischte. Tegen den avond ging ik naar de oude Stad *Alexandrie* ryden; 't geen ik naderhand nog eenige reizen deed in verwagting dat de Afgezondene onzer Natie te *Cairo*, aan welke ik met een Expresse tyding van myne

komst

komſt te *Alexandrie* had gegeven, my in die Stad zouden komen ontfangen. Dewyl men in Egipte weinig verkering met de Arabieren van 't platte land heeft, en het vertrouwen dat men op hen ſtelt niet zeer groot is, ondernam ik die nieuwsgierige Togtjes niet, zonder my te doen verzellen van eenige Janitzaren, en van een goed gedeelte onzer Natie die wel gewapent was. Ik reed op het Paart van den *Soubachy*, die de beleeftheit had van het zelve dagelyks aan my toe te zenden. Myn gevolg was op Muil-Ezels of andere Ezels gezeten; want het ſtaat alleen maar aan den Conſul van Vrankryk vry om in dat land te Paart te mogen verſchynen. Hoewel, de Ezels van Egipte zyn zo goed als gemene Paarden, en zelfs worden zy daar nog hoger in prys verkogt. Gy zoud niet konnen geloven, Myn Heer, wat een genoegen ik had om de als nog wonderbare overblyfzelen der aloude Heerlykheit van *Alexandrie* te bezigtigen, niet tegenſtaande den beklaaglyken toeſtand waar in die Stad nu gebragt is. Die menigvuldigheit der verwoeſte en om ver geworpene koſtelyke Gedenktekenen, die op elkander geſtapelde puinhopen van Tempelen en Paleizen, die droevige overblyfzelen van de grootheit der Grieken en Romeinen welke door den tyd ter aarde geworpen en vernielt zyn, verwekten in my nog eene eerbied die met ſchrik gemengt was, op 't gezigt van 't geen zy nu waren, en op 't overwegen van 't geen zy voorheen waren geweeſt.

Mogelyk zou 't hier de plaats zyn, Myn Heer, om u eene uitvoerige Beſchryving te doen van die eertyds zo vermaarde Stad, en van het aanmerkelykſte 't geen ik in hare puinhopen heb konnen waarnemen. Ongetwyffelt zult gy van myne genegenheit dit verhaal verwagten tot voldoeninge uwer nieuwsgierigheit. Maar, behalven dat deze ſtoffe my wel van zo veel gewigt voorkomt, dat zy verdiend in eenen byzonderen Brief verhandelt te worden, zo zou het ook myns bedunkens, tegens de Orde zyn, indien ik u de afſchildering eener Stad deed, alvorens u een algemeen denkbeeld gegeven te hebben van het vermaarde Land waar in dezelve gelegen is. Ik zal derhalven eerſt van Egipten in 't algemeen ſpreken; en dewyl

gy van my verzoekt dat ik u nauwkeurige kennisse zal geven van den staat waar in dat eertyds beroemde Land zich ten huidigen dage bevind, zal ik u nu eerst een kort Ontwerp maken van 't geen in 't vervolg de stoffe van alle myne Brieven zal zyn.

Van Egipte in 't algemeen.

Geen Land is'er in de Waereld dat in de geschiedenissen der alleroudste tyden zo vermaart is als Egipte. *Herodotus*, de oudste Histori-schryver die wy hebben, doed eene Beschryving daar van die ik hier niet zal bybrengen, om dat alle de gene welke eenige kennis van de Geschiedenissen hebben, met de lezing van de zyne een begin hebben gemaakt. Men weet, dat de Wetenschappen en Konsten daar gebloeit hebben, terwyl het overige van den Aardbodem nog in de duisternissen der onkunde bedolven was, en dat Griekenland van daar de kennissen ging halen, die het, naderhand zo berugt heeft gemaakt. Dat was ook de rede waarom de *Mercurius* der Egiptenaren door de Grieken vergood wierd. Uit dat Land, door de Goden begunstigt, trokken zy hunne Wetten, hunnen Godsdienst, en een groot gedeelte hunner Gewoontens. Ieder een weet, dat uit Egipte Overheerders zyn voortgekomen, die een gedeelte van den Aardbodem onder hun juk gebragt hebben. Het heeft eenen *Hercules* aan de Fabelen, en aan de gewyde geschiedenissen Koningen verschaft, die ontzaghelyk wegens hunne magt en verrigtingen waren Insgelyks is bekend, dat dit Land zelfs door verscheide Vorsten van *Asia* bemagtigt is geweest; dat deszelfs Inwoners gevankelyk weggevoert, en de Steden daar zo algemeenlyk verlaten zyn geworden, dat een Arabische Schryver gezegt heeft, dat de *Nyl*, die zo vrugtbare Rivier, omtrent 40 jaren lang haere Oevers besproeide, zonder dat eenig Mensch voordeel daar van had. Het was in Egipte dat *Josef*, een der Zonen van *Jacob*, na dat hy door zyne Broederen aan Egiptische Kooplieden verkogt was, in Slaverny wierd gebragt, en zich daar na zo magtig en vermaard maakte, dat zyne gedagtenis voor altoos in eerbied zal blyven by de Volkeren die dat Land bewonen. Aldaar was het dat *Jacob* zelf met zyn overig Huisgezin, na 't geluk van dien geliefden Zoon, quam, en

dat zyne Nakomelingſchap zo kragtig vermeerderde als in de H. Schrift verhaalt word. Eindelyk het was ook in dat Land, dat God, om zyn Volk te verloſſen uit de Slaverny, waar in een onregtvaardige en wrede Koning het hield, en om het door de Woeſteinen in dat heerlyk Land te brengen, 't welk het Erfdeel der Nakomelingſchap van *Abraham* ſtond te zyn, door den dienſt van *Moſe* alle die Wonderen wrogt waar van wy de beſchryvinge in de H. Bladeren vinden.

't Is van Egipte, dat Land zo vermaard wegens vele gedenkwaardige gevallen, welker aloude Bewoners zeiden dat zy uyt het ſlyk des *Nyls* voortgekomen waren, en zich beroemden het eerſte Volk der Aarde te zyn; 't is van dat Land, 't welk zo verſchillend van alle andere Landen der Waereld is, dat ik ondernomen heb te handelen, met u een denkbeeld af te ſchetſen van 't geen het tegenwoordig is, en met u te binnen te brengen de gedagtenis der aloude Gedenktekenen, welke daar in verſcheide Eeuwen zyn opgeregt, en waar van ons tegenwoordig niet dan geringe en verwarde ſchaduwen overgebleven zyn. Want gelyk hoe meer de Voorwerpen van onze oogen zyn verwydert, hoe minder het ons mogelyk is dezelve gewaar te worden, en alle hunne verſcheide gedeeltens duidelyk te konnen onderſcheiden; dus mede vertonen de aloude Mogentheden zich altyd met duiſterheden aan onzen Geeſt. Is het derhalven wel wonder dat wy 't oudſte 't geen de Waereld by haar begin heeft voortgebragt, niet dan met verwarring konnen zien, ſchoon dit ongetwyffelt het grootſt en 't voortreflykſt is? Ik zal dan tot u ſpreken van Egipte, en van deszelfs uitgeſtrektheit; van de lugtſtreek en vrugtbaarheit van dat Land, veroorzaakt door die verwonderenswaardige Rivier, waar van de oorſprong, loop en zwellingen van alle tyden af voor de Geleerden eene onuitputtelyke ſtoffe der keurigſte onderzoekingen zyn geweeſt; van de verſcheide Landſtreken van Egipte, de vermaarde plaatſen die men daar vind, en de levendige of onbezielde Wezens die de Natuur daar voortbrengt; van de Steden en derſelver Inwoners; van hunnen Godsdienſt, Gewoontens, Zeden, Koophandel en Rykdom-

men. Ik zal met nauwkeurigheit en opregtheit verhalen wat nog van de aloude Gedenktekens van dat Land in wezen is, wat van deszelfs vorige gebruiken is behouden; en de tegenwoordige toestand waar in Egipte zich bevind, vergeleken zynde by zynen vorigen roem, zal gelegenheit geven om aan te merken, dat de Mensch nooit om zynen staat, die hem aan den dood onderwerpelyk maakt, klagen moet, nademaal de Steden, ja de Koninkryken zelve, den dood onderhevig zyn.

Muoiono le Città, muoiono i Regni. (*)

Het zou niet eigen wezen dat men, van Egipte sprekende, oversloeg wat de Arabische Schryvers ons daar van nagelaten hebben. 't Is redelyk dat men hen hore spreken over een Land 't welk zy zo vele Jaren hebben bewoont. Echter, dewyl zy grote Opsnyders zyn, zal ik hen niet bybrengen dan met veel omzigtigheit, en zonder uw oordeel te willen voor innemen, als ik my van tyd tot tyd van hunne getuigenissen bediene. In tegendeel zal ik volkomen aan uw oordeel overlaten, om by de voorvallende gelegentheden te beslissen hoe veel of hoe weinig men op hunne verhalen steunen moet.

Voor 't overige moet gy niet verwondert wezen, schoon gy een groot onderscheid vind tusschen 't geen de aloude Schryvers van Egipten verhaalt hebben en 't geen ik u daar van zeggen zal. De grote veranderingen en menigvuldige staatsverwisselingen, welke in dat Koninkryk voorgevallen zyn, zouden alleen genoeg wezen om het onkenbaar te maken, al had de tyd die alles vernielt, geen deel aan de verwoesting van deszelfs oude Gedenktekenen gehad. Behalven dit, is door de vervolging, welke de *Copten* of Inboorlingen des Lands, zedert verscheide Eeuwen hebben moeten lyden, hunne Slaverny en elende, en 't invoeren van zo veele Vreemdelingen als ten huidigen dage byna alleen die gelukkige Landstreek bewonen, waarschynlyk zo eene groote verandering in hunne gebruiken en manieren toegebragt, dat het te verwonderen is dat daar nog eenige flauwe speuren van de aloude

(*) *Petrarcha.*

aloude Zeeden en Gewoontens zyn behouden. Ik zal'er by voegen, dat gy 't mede niet vreemd moet vinden, schoon gy eenig onderscheid gewaar word tusschen myne manier om de afstanden te meten, en die welke de Ouden in gebruik hebben gehad, als mede zo gy by my eenige verandering ontmoet in de plaatsen waar van zy gesproken hebben Vermits door de Oorlogen en den tyd zekere Steden vernielt zyn geworden, heeft men dikwils op hare Puinhopen nieuwe Steden gesticht; menigmaal heeft men ook eene oude en verwoeste plaats verlaten, om eene nieuwe in de Nabuurschap te gaan bewonen. Boven dit zyn de Ouden verschillend in 't getal der *Stadien* en *Schenen* die zy van de eene naar de andere plaats tellen. *Strabo*, die veel in Egipte gereist had, vind zo wel als *Diodorus* een merkelyk onderscheid in dat stuk. Deze Schryvers zeggen dat de *Schenen* of *Stadien*, zelfs in afstanden van weinig belang, maten van min of meerder lengte zyn. Ook merken zy aan, dat die maten niet overeenkomend waren van *Alexandrie* af tot *Memphis* toe, schoon die twe Steden maar 30 mylen van elkander lagen. Na deze korte Aanmerkingen gemaakt te hebben, zo trede ik nu, Myn Heer, tot myn onderwerp, en ga tot myn verhaal over.

Gelegenheit, Grenzen, en uitgestrektheit van Egipte.

Ongetwyffelt zal men verwondert zyn, dat een Land, waar van de Geschiedenissen ons de heerlykste Denkbeelden hebben gegeven, 't zy ten opzigte van 't getal zyner Steden en Inwoners, 't zy ten aanzien van de overgrote magt zyner Koningen, of 't zy eindelyk in aanmerking van deszelfs onnoemlyke rykdommen, en pragtige gebouwen, waar van de overblyfzelen, die zich op menigvuldige plaatsen opdoen, hoe mismaakt zy door de verwoesting van den tyd, en de aanvallen der Barbaren zyn geworden, nog ten huidigen dage de kragtigste verwondering verwekken; dat een Land, aan 't welk de Arabische Schryvers niet geschroomt hebben den naam van *Masr*, dat is, *Plaats by uitnemenheit*, te geven; men zal, zeg ik, verbaast staan van te zien dat eene zo berugte Landstreek, echter niets anders dan maar eene tamelyke enge Valei is, waar van het bedde des *Nyls* het midden

beslaat,

beſlaat, en dat, zo ter regter als linkerhand van die Rivier niet dan onbewoonde en ook inderdaad onbewoonbare Wilderniſſen zyn. Waarlyk Egipte heeft weinig breette; maar daar tegen is deszelfs lengte vry groot, ſtrekkende zich omtrent 250 Mylen uit, van de Koninkryken *Fungi* en *Dongola* in *Nubie* af, aan welke het naar 't Zuiden grenſt, tot aan de Middelandſche Zee toe, die het naar 't Noorden beſpoelt. De grootſte breette van Egipte word gemeenlyk van *Alexandrie* tot *Damiate* genomen, en is ten minſte van 60 Mylen. Vervolgens word dat Land naar den kant van *Cairo* hoe langer hoe ſmaller, en van die Stad af tot aan *Ethiopie* toe, word het gedurig tuſſchen twee ketenen van gebergtens beſloten, die maar door een vlakte van een geſcheiden zyn. De breette aldaar is niet boven een dag reizens, uitgezondert naar den kant van *Saidi*, alwaar de vlakte twe of drie dagreizens in de breette uitmaakt. Doch ik beſpeure dat deze Beſchryving te algemeen is, om u van de gelegenheit en uitgeſtrektheit van een eertyds zo beroemd Land een genoegzaam nauwkeurig denkbeeld te geven. Derhalven moet ik my op eene uitvoeriger wyze verklaren, om beter te konnen voldoen aan 't geen gy van my verwagt.

De *Nyl*, die in zyne overvloejing de gantſche vlakte van 't bewoonbaar Egipte bedekt, *Abiſſinie* en *Nubie* doorlopen hebbende, komt in Egipte naar den kant van 't Zuiden, een weinig boven de plaats der moeilyke overtogt van die Rivier, den grooten Waterval genaamt, en ten naaſten by onder den *Tropicus* van *Cancer*. Van daar loopt zy naar 't Noorden, ter lengte van 250 Mylen, en ontmoet eindelyk de Middelandſche Zee, in welke zy hare wateren en ſlyk uitwerpt. Zo dra de *Nyl* in Egipte gekomen is, word hy van twe Reyen Gebergtens ingeſloten, die hem nooit verlaten. De Bergen die ter linkerhand, of naar 't Weſten, naar de zyde van *Libie* leggen, verzellen hem, tot dat hy zich by *Roſette*, 15 Mylen van *Alexandrie* gelegen, in de Zee uitſtort. De andere Rei Gebergten, die ter regterhand, of naar 't Ooſten is, en eene breette van 3 of 4 dagreizens tuſſchen het bedde van de *Nyl* en de Rode Zee beſlaat, volgt hem alleenlyk tot

aan

aan *Cairo.* Aldaar laat die Rei van Bergen aan die Rivier de vryheit om zich in twe armen te konnen verdelen, en de vermaarde *Delta* te vormen, welke naar 't Oosten tot aan de Stad *Damiate*, en naar 't Westen tot die van *Rosette* loopt. Voor 't overige zyn die twe ketenen van Gebergtens, gelyk reets hier voor gezegt is, niet meer dan een grote dag-reize van elkander gelegen, van den *Tropicus* af tot *Saidi* toe; maar op die plaats wyken zy merkelyk van elkander af, en laten grote vlaktens tusschen beide. Daar na naderen zy zich op nieuw, en komen omtrent *Cairo* en de Piramiden byna te zamen voegen. Dit is de gantsche uitgestrektheit die *Opper-Egipte* genaamt word. Het overige, naar de Middelandsche Zee strekkende, maakt *Neder-Egipte* uit, en besluit in zich de *Delta.* Dus gelykt Egipte vry wel naar een Y, of, zo gy wilt, een gevorkte stok waar van de eene punt te *Damiate* en de andere te *Rosette* eindigt. De plaats alwaar die twee afwykingen zich vereenigen is de Stad *Cairo*; en de ruimte die zy tusschen zich besluiten begrypt *Neder-Egipte.* De staart van de Y of den gevorkten stok maakt *Opper-Egipte* uit, van *Cairo* af tot aan den groten Waterval toe.

Men moet nu aanmerken, dat de Stad *Cairo*, die *Neder* van *Opper-Egipte* scheid, gelegen is onder de 28ste. Graad, 58 Noorder breette; dat die van *Rosette* onder de 30ste., 58, en die van *Alexandrie* onder de 31ste. legt; en dat *Essenea*, 't welk door de Ouden *Syenne* genaamt word, (*Syennen in extremâ Ægyptô*, zegt een Latynsche Schryver) en aan gene zyde van welke Egipte sich nog omtrent vier dagreizen naar den kant van *Nubie* uitstrekt, ten naasten by onder de *Tropicus* van *Cancer* (of Kreefts Zonne keerkring) gelegen is. Hier door is zeer ligtelyk de uitgestrektheit, die ik aan de lengte van Egipte geve, te bewyzen. Want, als men 25 Mylen voor de grootte van een Graad breette neemt, gelyk de Starre-en Aardryks kundigen gewoon zyn in Vrankryk te doen, zo zal men 50 Mylen voor de 2 Graden vinden, welke *Cairo* en *Alexandrie* in breette verschillen; men zal 'er 163 of daar omtrent vinden, voor 't verschil tusschen *Cairo* en *Essenea*; en als men

men vervolgens nog vier dagreiſen daar by voegt, welke Egipte zich naar 't Zuiden van die laaſtgemelde Stad uitſtrekt, ieder op 10 Mylen rekenende, volgens het gebruik van 't Land, zo zal men ten minſten 250 Mylen hebben welke ik aan de lengte van dat geweſt gegeven heb. Eindelyk, indien men aanmerkt, dat ongetwyffelt eertyds aan gene zyde van *Damiate* naar 't Ooſten, en van *Alexandrie* naar 't Weſten, verſcheide bewoonde plaatſen waren, die den naam van Steden konden verdienen; dat het Meir *Sirbon* waarſchynlyk de Muuren van de eene of andere dier plaatſen beſpoelde, en dat de Voorſtad van *Necropolis*, waar van ik in 't vervolg ſpreken zal, geenzints de laaſte plaats naar 't Weſten was, welke met dien Naam geheten kon worden, zo zal men mogelyk moeten toeſtaan dat Egipte niet volſtrektelyk zo klyn is als men 't zich verbeeld.

Aan den anderen kant is men genoodzaakt te bekennen, dat dit Koninkryk, zo befaamt in de Geſchiedeniſſen wegens 't getal van deszelfs Inwoners, en magt, geen uitgeſtrektheit heeft naar mate van die roemrugtigheit. Want waarlyk, wie zou zich konnen verbeelden dat een Land van zo een enge bepaling eertyds twintig duizent Steden heeft gehad; dat het getal zyner Inwoners omtrent 20 millioenen bedragen heeft, dat de Koningen daar Legers van drie maal hondert duizent man onderhouden hebben, zulke oorlogen hebben gevoert, en zulke andere verwonderenswaardige dingen hebben gedaan, gelyk wy in de Schryveren niet zonder verbaaſtheit lezen? Ondertuſſchen, indien men agt ſlaat op de goede Lugtſtreek aldaar, op de verwonderenswaardige vrugtbaarheit der aarde die nooit ruſt, op het byna onnoemelyk getal der Volken 't welk nog werkelyk door dat Land onderhouden word, op den tegenwoordigen rykdom van dat Koninkryk, op den overvloed van goud en zilver die daar in gebragt word, op de koſtelyke Koopmanſchappen die van alle de gedeeltens der Waereld derwaarts worden gevoert, op de Inkomſten van den Vorſt en de Hoofden des Lands; indien men overweegt dat de hedendaagſche onvrugtbare en woeſte Bergen in gelukkiger Eeuwen woonplaat-

plaatſen van onnoemelyk veel Volk waren; dat de grote Woeſteinen by de Rode Zee en in *Libie* toen met heerlyke Steden en talryke Inwoners voorzien waren, die eenen groten Rykdom in Egipte te weeg bragten, zo zal men beginnen toe te ſtaan, dat het wel zyn kan dat in de Geſchiedeniſſen die ons van dat Land opgegeven zyn, gene verdigtſelen zyn gebragt, nog al te brede uitmeting gedaan is; en men zal dus veel ligter konnen geloven wat de Oudheit ons van de Magt dier aloude zo vermaarde Koningen verhaalt, welker Heerlykheit nog ten huidigen dage op zo eene verbazende wyze, uitblinkt in die altoos durende Gedenktekenen, welke zy op verſcheide plaatſen in hun Ryk oprigteden.

Egipte, gelyk ik wat hoger gezegt heb, grenſt derhalven ten Zuiden aan de Koninkryken *Fungi* en *Dongola*, welke een gedeelte van *Nubie* uitmaken. Ten Noorden heeft het de Middelandſche Zee, die zyne Kuſt van *Alexandrie* af tot boven *Damiate* toe beſpoelt; en ten Ooſten eene rei van aaneengeſchakelde zeer hoge Bergen, welke zich tot aan de Rode Zee uitſtrekken en te *Suès* eindigen. Van *Suès* af tot aan *Jaffa* toe, alwaar de Ooſtelyke Linie van Egipte een einde neemt, word dat Land door andere Bergen van *Arabie* en *Judea* afgeſcheiden, naar welken kant eene vlakte, of woeſteine van drie of vier dagreizen is, die zich tot den *Nyl* toe uitſtrekt, en welke men noodzakelyk moet doortrekken om te Land van Egipte in *Paleſtina* te komen. Eindelyk word Egipte ten Weſten door eene andere rei van Gebergte, of liever zandagtige Bergjes afgeſcheiden, welke van *Abiſſinie* af beginnende, tot aan de Stad *Alexandrie* toe lopen, alwaar zy ophouden den *Nyl* te verzellen. Aan de andere zyde van die Bergen, welke in lang zo hoog niet zyn als die aan den Ooſtkant, vind men niet dan zandige vlaktens, grote wilderniſſen, en byna t'eenemaal onbekende Landſtreken.

Dit Land, 't welk door de natuur met een gunſtig oog beſchouwt ſcheint te zyn, is door de Goden tot eene ſoort van Aardſch Paradys gemaakt. De lugt is daar zuiverder en uitnemender dan op eenige andere plaats der Waereld. Lugtſtreek van Egipte.

reld. Deze goede gesteltheit der lugt deeld zich mede aan alle de levendige en onbezielde Wezens, welke dat gelukkig gewest bewonen. De Vrouwen zyn daar vrugtbaarder dan ergens elders, en dus is het mede gelegen met de wyfjes der Dieren; de Landeryen brengen'er ook meerder vrugten en gewassen voort. Gelyk de Menschen daar doorgaans een volkomen gezondheit genieten, zo verliezen'er ook de Bomen en Planten nooit iets van derzelver groente, en de vrugten zyn'er altyd lekker, of ten minsten heilzaam. Echter is 't waar dat die lugt, hoe goet zy ook zyn mag, zomtyds wel bederving onderworpen is naar mate van alle andere Landstreken. Zelfs wil ik wel bekennen dat zy ongezond is op zodanige plaatsen, alwaar de *Nyl* kragtig overgevloeit zynde, daar na by het zakken van 't water moerassen nalaat, welke alles wat daar omtrent is konnen besmetten. Voorts is de avondlugt zeer gevaarlyk in Egipte. Dewyl het daar over dag zeer heet is, word een grote menigte dampen door de Zon opgeheven, waar mede de lugt tegen den nagt bezwangert word; 't welk quade en ontstoke oogen maakt. Daar van daan komt het dat men hier zo vele Blinden ziet. De salpeterige delen zelf welke in die lugt vermengt zyn, helpen ook tot het ontsteken en bederven der oogen, buiten de schadelykheit van den avondlugt. Voor 't overige is de Lugt in Egipte over dag zeer sterk, en veroorzaakt daar een zeer gemeen ongemak. Als men'er van aangetast word, is het of al de beenderen geslagen en lam zyn; en 't gebruik der badstoven of zweetmiddelen is de eenige remedie welke men tegen die quaal, en zelf tegen de koortsen gevonden heeft, die hier niet dan door zweten genezen konnen worden.

Het water van Egipte is niet minder beroemt dan de lugt die men in dat aangenaam Gewest inademt. Het is zo lekker, dat het jammer zou wezen indien het 'er niet warm was. De Turken vinden dat water zo ongemeen smakelyk, dat zy, om te meer daar van te konnen drinken, voordagtelyk zout nuttigen. Zy hebben een gemeen Spreekwoord onder hen, 't welk is, *dat indien Mahomet daar van gedronken had, hy God gebeden zou hebben*

nooit te mogen sterven om altyd daar van te konnen drinken. Zy voegen daar by, dat iemand, die maar eenmaal van dit water gedronken heeft, genootzaakt is het voor de twedemaal te doen. Dit wisten de Inboorlingen des Lands my ook te zeggen, toen zy my, na tien jaren afwezenheit, wederom zagen. Als de Egiptenaars naar *Mecha* gaan, of om eenige andere rede uit hun Land trekken, spreken zy niet dan van 't vermaak 't welk zy by hunne wederkomst hebben zullen om van 't Nyl-water te drinken. Naar hunne gedagten komt niets in vergelyking by dat genoegen; het zelve overtreft by hen het vermaak van zyne bloedvrienden wederom te zien, en by zyne Familie te rug te komen. Ook moeten alle de gene die van dat water geproeft hebben eenparig bekennen dat zy nergens diergelyk hebben gevonden. En inderdaad, als men voor de eerste reis daar van drinkt, zo scheind het als of 't een konstig toebereid water is. Het heeft ik weet niet wat aangenaams en strelends in zich, 't welk onmogelyk uitgedrukt kan worden; en mogelyk dat men het onder de wateren dien rang zou moeten geven, 't welk de Champagne Wyn onder onze andere Wynen heeft. Echter wil ik wel bekennen, dat het naar mynen smaak wat al te zoet is: het meest dat men daar in waardeeren moet, is, dat geen water in de waereld gezonder kan zyn. Hoe veel men ook daar van drinkt, nooit zal men eenig hinder daar by bespeuren. Dit is zo waaragtig, dat als zommige Personen daar van tot drie Emmeren toe op eenen dag drinken, gelyk daar dikwils geschied, geen het minste letzel daar van voortkomt. Als men van dat water in den zomer nuttigt, wanneer alle de onzigtbare zweetgaatjes van onze huit door de warmte open zyn, verwekt het in dat zelfde oogenblik zweet; maar eene zagte en lieffelyke zweting, die niet vermoeit nog verzwakt, gelyk het zweten in Vrankryk doed; ja nauwlyks bemerkt men eens dat men zweet. In den winter, als wanneer het lighaam anders gestelt is, neemt het den gewonen weg der Natuur, en doed ook geen meerder hinder.

By dezen ongemenen roem, dien ik aan 't Egiptisch water geve, moet men aanmerken, dat ik alleen van 't

Nylwater ſpreek, alzo dit inderdaad het eenig drinkbaar water daar te lande is. Het putwater is 'er niet alleen leelyk van ſmaak, maar zeer ongezond, de Fonteinen zyn'er zo zeldſaam, dat het eene ſoort van Wonder is als men in gantſch Egipte eene aantreft; en aangaande het Regenwater, zo zou 't onmogelyk zyn iets daar van te konnen verzamelen, alzo het 'er byna noit regent. Ook is inderdaad de gelegenheit van dat Land zodanig, dat het 'er zeer bezwaarlyk regenen kan. Naar 't Ooſten, van waar de wind komt die doorgaans den regen brengen moet, is 't met een hoge Rei van Gebergtens gedekt. Naar den kant van 't Weſten zyn de Bergen in tegendeel zeer laag; zo dat, indien de Ooſte wind regen bragt, dezelve zekerlyk door die eerſtgemelde Rei van Bergen tegen gehouden worden, en in de Rode Zee vallen zou. Dit gebeurt ook menigmaal, en dit behulp is niet onnut voor de Schepen welke die Zee bevaren. Indien de wolken niet op die plaats tegen gehouden wierden, zouden zy noodwendig door dien zelfden wind welke gene verhindering in zynen weg zou vinden, naar *Libie* gevoert moeten worden. Derhalven is 't byna onmogelyk, dat het door middel van den Ooſte wind in Egipte zou konnen regenen. Aangaande den Zuidweſten wind, alzo dezelve, alvorens in dat Land te komen, de dorre vlaktens van *Libie* doortrekken moet, is het niet mogelyk dat hy daar eenige vogtigheit kan aannemen die bequaam is om wolken te maken. Ook doed die Wind, zo wel als de Zuid-Ooſte niet dan ſtof in Egipte regenen. Daar vallen wel eenige regens naar den Zeekant door middel van den Zuid-Weſten, Weſten, en zelfs den Noorde Wind; maar die regens komen zelden tot aan *Cairo*, en nog minder in Opper-Egipte, alwaar zy zeer zeldſaam, en van weinig belang zyn. Ook aanmerkt men dat het daar byna nooit dan by 't ondergaan der Zonne regent, om dat de wind dan zwakker, en de warmte verminderd zynde, de wolken niet gelyk voorheen onderſteunt of verſpreit konnen worden. Maar die regens vallen zo raar voor, en zyn zo gering, dat de meeſte Reizigers dezelve niet eens bemerkt hebbende, als een wonder hebben verzekert

zekert

zekert dat het nooit in Egipte regende. Voor my, ik heb in den Jaren 1692, 1693 en 1694. gezien, dat het van *November* af tot *April* toe, vyf of ses avonden ieder reis een quartier uurs of ten hoogsten een half uur, in dat Land geregent heeft; 't welk by malkander genomen zo veel niet kon uitmaken als een regen van twe uuren gelyk in Europa valt. Wegens die zeldzaamheit van den regen, is hy zo aangenaam als hy komt, hoe weinig nat 'er ook vallen mag, dat zelfs de Kinderen, zo dra zy iets daar van gewaar worden, langs de straten lopen, en van blydschap uitroepen, dat zulx eene uitwerking van den Zegen des Profeets is. Men heeft my verzekert dat 'er tyden zyn geweest dat binnen drie of vier Jaren geen een druppel water te *Cairo* nog in opper-Egipte gevallen is.

Na dat ik u dus, Myn Heer, de gelegenheit en standplaats van Egipte heb beschreven, en na 't geen ik zo even van de zeldzaamheit der regens gezegt heb, die de lugt aldaar zou konnen ververschen, zult gy ligtelyk konnen begrypen dat het ongemeen heet in dat Land moet wezen; en hier in behoeft gy niet te vrezen bedrogen te zyn. Zoud gy ondertusschen wel geloven wat de Arabische Schryvers van dat gantsche Land roemen; namelyk, dat zelfs de allergrootste hittens daar verdraaglyk zyn? Waarom? Om dat daar byna gedurig een Noorde of een Noord-Weste Wind waait. Zy voegen daar by, dat, door middel der half gebakke aarde Vasen, waar van men zich aldaar bediend om het water te laten doorwaassemen, het zelve zodanig word verkoelt, dat het weinig minder koud word dan bevrore water. Ik zal by deze gelegenheit aanmerken, dat men in de *Mairisi* leest, dat ten tyde der *Mamelukken*, door middel van Kameelen, die van standplaats tot standplaats verwisselt wierden, en dag en nagt gestadig voorttrokken, Sneeuw van den Berg *Libanon* naar *Cairo* wierd gebragt; en dat men dagelyks een zeker gedeelte daar van aan alle de Bedienden van 't Huis des Konings, en aan de voorname Heeren dier Stad gaf. Het is jammer, dat die Schryver ons niet gezegt heeft op wat wyze die Sneeuw wierd toebereid, en hoe men die ongesmolten kon houden, gedurende den tyd van ten minsten

vyf of ſes dagen, welke die Kameelen op dien weg van twintig Mylen beſteden moeſten. Die zelfde Schryvers verzekeren, dat de koude in Egipte, ſchoon zeer doordringend, echter met een enkel hemd over 't lighaam verdragen kan worden; en dit is ook de waarheit, nademaal de meeſte Ambagtslieden te *Cairo* winter en zomer gene andere kleding dan ſlegts een linne broek aan hebben. De koude; die door eenen Noord-Ooſten, en zelfs door eenen Ooſten Wind in Egipte komt, word maar alleen gevoelt een half uur voor 't aanbreken van den dag, en een uur na 't ondergaan der zonne. Buiten dien tyd weet men in dat Land van geen koude; dus is 't genoeg dat men zich dan binnens huis houde, indien men nooit iets daar van gewaar wil worden. Men vind in zekere huizen te *Cairo* zulke hoge Vertrekken, dat men daar nimmer eenige hitte voelt, al was 't in 't midden van den zomer. Ten dien einde maakt men boven die Vertrekken een open verhemelte, en ter zyde een planke-ſchot met pleiſter beſtreken, 't welk naar 't Noorden gewend, en zodanig gefatſoeneert is dat het dien wind in 't vertrek doet vallen. Aldaar gekomen zynde verkoelt hy zo kragtig, dat men dikwils een bonte pels moet aandoen, om hem te konnen verdragen.

Uit alles wat ik tot dus ver gezegt heb is ligt te beſluiten, dat, dewyl het Geweſt van Egipte zeer weinig den regen is onderworpen, het ook niet meer den donder onderhevig is, hoe heet het 'er ook wezen mag. De Aardbevingen zyn daar niet min zeldſaam. Echter had men 'er eene te *Cairo* op den 2 *October* 1698. tuſſchen agt en negen uuren des ochtends, terwyl het zeer ſtil weer was. Die ſchudding der Aarde deed zich ook te *Roſette* en te *Alexandrie* gevoelen; en ik twyffele niet, indien wy Correſpondenten in Opper-Egipte gehad hadden, of wy zouden van daar die zelfde tyding hebben gekregen. Egipte is, om eygentlyk te ſpreken, niet dan een grote en vaſte Steenrots, op welke de Natuur een Kanaal heeft gemaakt door 't welk de *Nyl* zich naar de Zee begeeft. Als men maar een weinig in de aarde graaft, of het zand doorwroet, ontmoet men den ſtenen grond, uitgezondert alleen in de *Delta*,

Delta, die na alle waarſchynlykheit van 't ſlyk des *Nyls* gevormt is geworden. Dit onderſtelt zynde, valt ligt te begrypen, dat, als in eenige landſtreek van Egipte aardbeving is, die beving natuurlykerwyze door 't gantſche Koninkryk moet zyn; eveneens, gelyk men het einde van eenen ſtok bewegende, denzelven noodwendig in alle zyne gedeeltens bewegen doed. Uit die vaſtheit van den grond volgt mede, dat de Aardbevingen, welke in dat Land voorvallen, niet gevaarlyk konnen zyn. Vermits de Aarde daar niet hol is, gelyk in *Sicilie*, te *Smirne*, en elders, vind de lugt 'er gene opening, om met geweld van de eene naar de andere plaats voortgeſtuwt te konnen worden, en daar die droevige toevallen, die omverwerping van Steden te veroorzaken, welke in eenige Landen der Waereld zo voor de Aardbevingen doen ſchrikken. Want gy weet, Myn Heer, en de Natuurkunde leert het ons, dat die hevige bewegingen, die ſoorten van ſtuiptrekkingen, waar van de Aarde zomtyds word aangetaſt, alleenlyk voortkomen van een ſterk bewoge lugt die in hare ingewanden opgeſloten is, en die opening tragtende te bekomen, door haar geweld de landſtreken onder welke zy voortgeſtuwt word, om-verre-werpt. Op deze wyze is het dat de lugt, die in een Bombe opgeſloten is, uitgezet wordende door de Salpeterdeeltjes die haar bewegen, en eenen doortogt of opening pogende te vinden, de verhinderingen die haar gevangen hielden, aan ſtukken breekt, en haar geweld niet verlieſt voor dat zy zich in vryheit geſtelt hebbende, weder in haren natuurlyken kring en vloeibaarheit gekomen is. Ongetwyffelt is het wegens de weinige ſchade die Egipte van de Aardbevingen bekomt, zo wel als wegens derzelver zeldſaamheit dat (*) *Plinius* van dit land ſprekende, gezegt heeft, *non tremit*, nademaal in 't jaar 1694 op *St. Thomas* dag, hier insgelyks eene Aardbeving voorviel op diergelyke uur, gelyk ik zo even hier voor verhaalt heb. Dus heeft hy ook gezegt, *non pluit*, *non tonat*, waarſchynlyk om aan te tonen dat het 'er zeer zelden regent en dondert; 't geen waar is, uitgezondert

(*) In zyne Natuurlyke Hiſtori. L. 2. c. 82.

zondert naar den zeekant, alwaar de regens en donders menigmaal hevig zyn. Hy voegt ter selver plaatse daar by, *Septentriones non videt*; 't welk mede niet waar is dan ten aanzien van Opper-Egipte, alwaar het wel wezen kan dat de Noordstar niet gezien kan worden; want die Star is nog tamelyk hoog ten opzigte van *Cairo.*

Iets, dat zeldsaam is, doch 't geen ongetwyffelt u niet zeer verwonderen zal, na 't geen ik u van de lengte van Egipte gezegt heb, is, dat de Jaargetyden meer dan byna twee maanden vroeger zyn in de eerste landstreken die de *Nyl* bespoelt ter plaatse daar hy in Egipte komt, dan in die, langs welke hy in de Zee uitloopt. De Inwoners van die verscheide Landen zyn zelf verscheiden in kleur. De gene welke digt by de Watervallingen dier Rivier wonen zyn half zwart, in tegendeel van de Bewoners van Neder-Egipte, die maar wat vaal zyn. Dit onderscheid word ook in de Inoogstingen gevonden, dewyl het Graan boven *Essenea* reets ryp en van een goud kleur is, terwyl men het naar den kant van *Rosette* en *Damiate* nog maar groenagtig ziet. Men moet bekennen dat deze verscheidenheit geen klyn vermaak is voor de genen, die op den *Nyl* reizen, om dat zy daar, op- of afvarende, 't welk met grote snelheit geschied, het genoegen hebben van dagelyks de merkelyke vorderingen der Gewassen te konnen zien.

Van 't getal der Steden.

Een Land 't welk zo bevallig is moet noodwendig zeer volkryk zyn, en een goed gedeelte zeer voorname Steden in zich besluiten. Ook hebben de aloude Schryvers, die van Egipte gewag gemaakt hebben, niet weinig hier op geroemt. De Geschiedenissen der oudste tyden verzekeren, dat eertyds in dat Land wel agtien duizent Steden waren. Zelf verhaalt *Eusebius* dat men 'er ten tyde van *Amasis* omtrent twintig duizent telde. Echter is 't waar dat door de Oorlogen der Persianen een groot gedeelte daar van vernielt is geworden; andere zyn door den tyd verwoest; en onder de Regering van *Ptolomeus Lagus* wierden maar drie duizent Steden in Egipte getelt. Ongetwyffelt is deze vermindering kragtig groot; ondertusschen, indien de zaak waar is, mag men wel in vergely-

king

king van 't hedendaagſche tegen 't aloud Egipte zeggen:

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Maar zou het ook niet vry ſtaan, Myn Heer, om van dat verbazend getal van Steden die zelfde gedagten te mogen hebben, als van 't overgroot getal der Koningen die de Egiptenaars beweeren na elkander op den Throon gevolgt te zyn, en van de menigvuldigheit der jaren die hunne tydrekening behelſt? Zonder tegenſpraak zyn in Egipte magtige Steden geweeſt, en dat in zeer groten getalle. De veelvuldige puinhopen, die men byna by ieder voetſtap ontmoet, die verwarde overblyfzelen van Zuilen, Tempelen, Muuren, en Paleizen, ſtrekken tot een onbetwiſtbaar bewys daar van. Maar gelyk de tyd der Eeuwen dien men gemeenlyk aan den ouderdom der Waereld geeft, niet lang genoeg is, om alleenlyk een vierde gedeelte te konnen behelzen van de Regeringen der Vorſten die Egipte onder 't getal zyner Koningen rekent, zo is die tyd ook al te kort (vooral zo men onderſtelt dat de *Delta* maar een werk van den *Nyl* is) dan dat binnen denzelven in den beginne zo een verbazend groot getal van Steden zou zyn geweeſt. Wat hier van zy, indien men meer agt ſlaat op de ſchoonheit der Gebouwen en de weerbaarheit der Plaatſen, dan op het talryk Volk waar van dezelve bewoont worden, en indien men door den naam van Steden alleenlyk maar Plaatſen verſtaat die met muuren omringt zyn, zo zyn 'er huidendaagſch weinige in Egipte welke verdienen als zodanige genaamt te worden. In 't gantſche Land is byna geen eene Plaats die met muuren beſloten is. *Cairo* is het niet t'eenemaal. De nieuwe Stad *Alexandrie*, als mede *Roſette*, *Damiate* en *Mentoubes*, welke de vermaardſte Steden in Egipte zyn, en een groot getal Inwoneren in zich beſluiten, zyn eigentlyk maar grote Vlekken, waar van de toegangen des nagts geſloten gehouden worden, uit vreze voor de Rovers. Om kort te gaan, ik weet in geheel Egipte geen eene Plaats als *Maſſora*, die met muuren omringt is.

Ondertuſſchen, indien men de tegenſtrydigheit, waar

in de oude Schryvers hier omtrent ſchynen gevallen te zyn, zou willen wegnemen, zou men dan niet konnen zeggen, dat zy onder die algemene benaming zonder onderſcheid begrepen hebben niet alleen de Steden, maar ook de Vlekken en Dorpen, en met een woord, alle de bewoonde Plaatſen? Zou het onmogelyk zyn, dewyl in die eerſte tyden de Dorpen zeer groot en volkryk waren, dat men die toen als Steden had aangemerkt? Zou het zelfs wel iets ongemeens zyn, indien de Grieken, die altyd veel hielden van de dingen te vergroten, Plaatſen alwaar zo vele Inwoners getelt wierden, met dien naam vereert hadden? In dit laaſte geval zou het zo zeer niet te verwonderen zyn dat zy agtien of twintig duizent Steden in Egipte hadden konnen tellen. Dat Land, het welk in die oude tyden zyne heerſchappy tot in de Woeſteinen van *Libie* uitſtrekte, welke toen bevolkt en bloejende waren, beſloot in zich naar alle waarſchynlykheit veel meer bewoonde Plaatſen, dan men 'er tegenwoordig telt. Voorts zou dat gene wat het hedendaagſch Egipte aan ons vertoond, genoeg konnen zyn om die brede uitmeting duidelyk te maken; nademaal men in 't algemeen zeggen kan, dat van de monden des *Nyls* af tot aan de Kreefs Zonne keerkring (*Tropicus* van *Cancer*) binnen de ruimte van meer dan twe hondert mylen, de Oevers dier Rivier met bewoonde Plaatſen zo digt by malkander bezet zyn, dat dikwils de eene geen quart-uurs van de andere is gelegen. Van *Roſette* naar *Cairo*, en van *Cairo* naar *Damiate* leggen hedendaagſch de Dorpen langs den *Nyl* zo digt by een, dat zy elkander byna raken. Hoe vele zyn 'er niet wel omtrent de *Delta*? en hoe vele in de afwyking der Oevers van de Rivier naar 't Weſten en 't Ooſten? Het gemeen gevoelen is dat meer dan twintig duizent Dorpen of Vlekken in geheel Egipte geſtelt worden Van de Oevers des *Nyls* af tot aan de Bergen, die aan weerkanten de vrugtbare vlaktens van Egipte afgrenzen, vind men dikwils gehele dagreizen niet dan groente. Die vlaktens zyn overal met grote Vlekken en Dorpen doorzaait; maar wat voor Dorpen? Men moet zich niet verbeelden dat het enkele Gehuchten zyn. De meeſte zyn verſiert met publique Ge-

Gebouwen ten dienſte van 't Land; men vind 'er waar in twe of drie duizent Menſchen getelt worden, en algemeenlyk beſluiten vele in zich naar mate meerder Inwoners dan onze grote Steden.

Oorſprong der Bewoners van Egipte.

Het is dit zo vermaard en talryk Volk (wiens oorſprong tot nog toe onbekender is dan die der berugte Rivier waar door het gevoed word)'t welk de duiſternis der dikke wolken die het omvangen, nog niet heeft konnen doordringen, en 't welk zich beroemende zo oud te zyn als de Waereld, geoordeelt heeft deszelfs oorſprong zelfs tot voor het begin der tyden en der dingen te mogen doen opklimmen. Ik zal hier niet ondernemen het tydperk daar van te bepalen, nog gezag te geven aan alle de dromeryen der Egiptenaren over hunne Aloudheit, veel min de verdigtſelen der Arabiſche Schryvers als wezendlyke Hiſtoriſche Stukken aan u op-te-geven. Men weet dat de Natien niet minder na yverig over hare Aloudheit zyn als byzondere Perſonen over hunnen Adeldom, en dat in dit ſtuk de eige verbeelding zo wel de eene als de andere belagchelyk maakt. De Ethiopiers, de Egiptenaars, de Chineezen, de Syriers, betwiſten elkander den voorrang omtrent de oudheit van afkomſt. Ik zal in die Hiſtoriſche twiſten niet treden, welke het begin der Waereld tot onnoemlyke Eeuwen doen opklimmen, en die, gelyk een van onze Schryvers onder eenen bedekten Naam gezegt heeft, de jaren harer during zo ontelbaar maken als de zandkorreltjes aan de Zee. Insgelyks zal ik niet onderzoeken of de Regiſters der Egiptenaren rakende de Throonvolging hunner Koningen, welke de Geſchiedeniſſen van ſeſtien of zeventien duizent Jaren behelzen, gelyk een Hiſtoriſchryver nu byna twe duizent jaren geleden gezegt heeft, waar of verdigt zyn. Gy weet, Myn Heer, dat een zeer geleerd Man van deze Eeuw hen in dat ſtuk heeft willen verdedigen; dat hy bewezen heeft dat *Chriſtus* eerſt in 't laaſt van 't Sesde duizent Jaar op Aarde gekomen is, en dat, ſchoon men tegen zyn Werk geſchreven heeft, nog zeer grote en kragtige bewysredenen in voordele der Egiptiſche, Indiaanſche en Chineeſſe Tydrekeningen overblyven. Wat my betreft, ik zal alleenlyk maar

aanmerken, dat 'er niets zo oud op den Aardbodem is, als 't geen ons is overgebleven van die vermaarde Gedenktekenen welke in Egipte opgeregt zyn geworden, inzonderheit die Piramiden, van welke een Arabiſche Digter zeer geeſtig gezegt heeft, dat zy gekomen waren ten einde van den tyd, die zelf ten einde van alles komt.

Hunne Verdeling. De gene die eertyds Egipte bewoonden, waren de ingebore Egiptenaars, aan welke men den naam van *Copten* gegeven heeft. Vervolgens hebben de Perſianen, Grieken, Romeinen, Arabiers en Turken zich daar beurtelings en agtervolgelyk ingedrongen. De gene die tegenwoordig dat Land bewonen, zyn de Copten, Moren, Arabiers, Turken, Grieken, Joden, Armeniers, Syriers, Maroniten en Franken. Dit algemeen denkbeeld zal, geloof ik, genoeg zyn, om u te doen begrypen hoe veel de hedendaagſche Egiptenaars verſchillen van dat aloud Volk, waar van zo vele Wonderen verhaalt worden. Het zal t'effens dienen om u verwondert te doen ſtaan over de verborgene wegen der Goddelyke Voorzienigheit, die, om hare ondoorgrondelyke voornemens uit te voeren, de Volken naar haar welbehagen verplaatſt, nederwerpt en weder opbouwt ingevolge de onveranderlyke ſchikking harer eeuwige beſluiten, met eene regtmatigheit en wysheit die altyd even groot zyn.

Van die verſcheide Natien, welke Egipte huidendaagſch bewonen, zyn alleen maar de Copten de afſtammende Inboorlingen des Lands; en deze zyn byna tot niet gebragt geworden. In 't eerſt zyn zy vernielt door de Heidenſche Keizeren, gezworene Vyanden van den Chriſtelyken Godsdienſt, welke door dit Volk beleden word; daar na door de Roomſch-Katholyke Keizeren, uit haat voor de Kettery van *Dioscorus*, Patriarch van die Natie, welke zyne Leer omhelſt heeft, en nog opvolgt; en eindelyk door de Arabiſche Vorſten, die dikwils genoodzaakt waren de Wapenen op te nemen, om de menigvuldige opſtanden dier muitzieke Gemoederen te dempen. Tegenwoordig word de Coptiſche Taal daar niet meer door de Copten zelve verſtaan; de laaſte van hen welke die Taal verſtond is in deze Eeuw geſtorven,

Be-

Behalven deze afgestamde Inboorlingen van Egipte, die daar vaste woonplaatsen hebben en die veelvuldige en Volkryke Dorpen uitmaken, waar van ik hier boven gesproken heb; is nog in de Velden die 't naast aan de Woelteinen zyn, en zelfs dikwils in die welke digt by den *Nyl* leggen, eene andere soort van Volk, 't welk onder Tenten zyn verblyf houd, en van woning verandert naar mate dat het gebrek van gras, of de verscheidenheit der Jaargetyden hen daar toe noodzaaken: Men noemt hen zwervende Arabiers, en men mag zeggen dat dezelve meer dan twe Millioenen in Egipte zyn. Zommige onthouden zich in de Bergen, en verre van Steden en Dorpen af, maar altyd op plaatsen, alwaar zy gemakkelyk water konnen hebben. Andere slaan hunne Tenten op, die zeer laag en armoedig zyn, in de nabuurschap van bewoonde plaatsen, alwaar men hun, mits iets weinigs daar voor betalende, toelaat hunne Kudden te mogen weiden. Zelfs laat men daar wel eenige Landeryen aan hen over, om die ten hunnen voordele te bebouwen, alleenlyk met oogmerk om in vriendschap te leven met een Volk, 't welk veel quaat kan doen, zonder dat men 't hun aandoen kan. Want, om zich te beveiligen voor de wraak die zy zouden te duchten hebben, behoeven zy zich maar een dagreize diep in de wildernissen te versteken, alwaar zy, wegens hunne ongemene soberheit in eeten en drinken, en wegens de kennis die zy hebben van de putten welke zy daar ontmoeten, zeer ligtelyk eenige agter-een-volgende Maanden konnen bestaan Geen aangenamer vertoning kan'er zyn, dan dat men ziet dat in de Maanden *November*, *December* en *Januari*, die overgrote velden, op welke het gras mans hoogte en zo digt bewassen is, dat een nederleggende Os rondom zich genoeg voedsel voor een gehelen dag kan vinden zonder dat hy behoeft op te staan, alle met Woningen en Tenten, Volk en Veê bedekt zyn. In dat Jaargetyde haasten die zwervende Arabiers zich van drie of vier hondert mylen afstand naar Egipte, om daar hunne Kameelen en Paarden te weiden. De schatting die men van hen eischt om hun die vryheit te vergunnen, word door hen betaalt met

eenige wolle werken die van hunne Schapen gekomen zyn, welke werken zy in 't land verkopen, of wel met eenige Schapen zelf, die zy zo wel als hunne Lammeren flyten, of wel met eenige jonge Kameelen waar van zy zich ontdoen. Voor 't overige aan een ongemene soberheit gewoon zynde, gelyk ik gezegt heb, is hun zeer weinig van node om te leven. Na dat zy eenen zekeren tyd omtrent den *Nyl* hebben toegebragt, trekken zy diep in de Wildernissen, van waar zy langs wegen die hun bekend zyn, zich naar andere Landstreken begeven, om daar mede gedurende eenige maanden van 't Jaar te wonen, tot dat het Saizoen hen weder naar Egipte roept.

De afgestamde Inboorlingen des Lands en de niet zwervende maar vast wonende Arabiers zyn hier alle begrepen onder den algemenen Naam van *Felaques*, dat is Boeren, of Landlieden. Ook wonen zy zelden dan ten platten Lande. By de Turken is die benaming zo honend, dat zy voor iemand de uiterste veragting willende betonen, niets anders doen dan op een versmadelyke wyze te zeggen, *'t is een Felak*; gelyk zy dan ook die elendige Menschen als Slaven, dat is, altyd met den stok in de hand, handelen. De dienstbaarheit waar toe dat arme Volk gebragt word, is inderdaad onverdraaglyk. Hoe onregtmatig ook de quade behandelingen zyn, welke zy wegens die onbarmhertige Meesters ontfangen, staat het hun niet vry eens op wraak te mogen denken. Het minste blyk van gevoeligheit, 't welk zy zouden konnen tonen, zou het verlies huns levens veroorzaken. Ten minsten zouden zy niet vry konnen gaan de hand afgehakt te worden, indien zy die naar eenige wapenen sloegen, of daar mede alleenlyk eenen stok opligteden om die onregtvaardige dwingelanden te dreigen. Door zo eene strenge, maar echter noodzakelyke Staatkunde, hebben de Turken, welke in vergelyking van die Boeren in zeer klynen getalle zyn, dezelve, hoewel zeer sterke karels, tot nog toe in toom gehouden, en het gezag van den Groten Heer tegen hun groot getal gehandhaaft. Deze *Felakken*, of Egiptische Boeren, zo afgestamde Inboorlingen als vaste Bewoners, zyn nog wel viermaal talryker dan de zwervende Arabiers;

maar

maar zy zyn in lang zo openhartig nog getrouw niet. Dus ziet men, dat juist niet altyd de menschelyke zamenleving de deugden, die de Ziel daar van zyn inboezemt.

Men kan in Egipte nog eene andere soort van Volk aanmerken, 't welk ik wel een vermengt slag of *Mixtum* zou willen noemen, om dat het bestaat uit alle de vreemde Musulmannen, Turken en Arabieren, die zich daar zedert langen tyd ter neder gezet hebben, of 'er nog dagelyks komen wonen Vele quamen uit *Morea*, toen de Venetianen zich daar van meesters maakten, en uit *Hongarye* toen de Duitschers het zelve bemagtigden. Ook komen'er nog van dag tot dag van *Algiers*, *Tunis*, *Tripoli*, *Fez*, *Marocco*, *Syrie*, *Armenie*, en zelfs van de Grenzen van *Persie*. Vermits Egipte wegens zynen overvloed door 't geheel Oosten vermaart is, en dat de Turksche Bachas daar zo eene volstrekte magt niet hebben als elders, gebeurt het dikwils dat de gene die Turkyen hun Vaderland verlaten, 't zy om dat zy daar gene middelen genoeg hebben om te kunnen bestaan en naar beter staat tragten, of 't zy dat eenig misnoegen of andere oorzaken hen aandryven om van woonplaats te veranderen, zich naar Egipte begeven, alwaar zy meer bescherming dan elders vinden. Geen voornaam Heer is'er in *Konstantinopole*, geen Zoons van Visirs, of Staats-Bedienden zyn'er aan de *Porte*, welke niet, terwyl zy zelf, of hunne Beschermheeren, in gunst by 't Hof staan, in Egipte eene veilige schuilplaats tragten te bekomen, om zich in gevalle van ongenade derwaarts te konnen begeven. In zonderheit laten de Hoofden der Gesnedenen van 't *Serail* niet na, zich te bevoordelen van de gunst hunner Meesteressen, om daar Landeryen te krygen, of zich dezelve door de Bachas van Egipte, die gemeenlyk door hen tot die waardigheit geraakt zyn, te doen geven. Met een woord, alle de gene die zich tragten te dekken voor de onderzoekingen en vervolgingen, die men omtrent hen zou konnen doen, over de behandelingen der zaken die hun toevertrouwt zyn geweest, en de Ampten die zy bekleed hebben, of wel die, na dat zy 't onweer ontkomen zyn, alleen het'er maar op toeleggen om eene geruste en vermakelyke schuilplaats

plaats te vinden, ten einde daar met de middelen die zy nog bezitten zoetelyk hunne dagen te konnen ſlyten, komen die zoeken in dat aangenaam geweſt, 't welk zy als 't Paradys dezer waereld aanmerken. Het getal dier gevlugte Bewoners van Egipte, 't welk reets zeer groot was, is nog vermeerdert zedert het opbreken der Belegering van *Wenen*, en word nog groter van dag tot dag. Die Vlugtelingen hebben in dat Land onnoemelyke Rykdommen gebragt. De *Kiſleragazy* (*) van Sultan *Mehemet* den IV. welke zo veel weldaad aan de zynen bewezen had, die van zynen Throonvolger, en een groot getal Geſnedene en magtige Heeren van 't Hof dier Keizeren, hebben zich naar 't ongeluk of den dood dier Vorſten derwaarts begeven, en daar in paarlen, diamanten, goud, koſtelyke ſtoffen, en porcelynen, overgrote ſchatten met zich gebragt, welke daar nog na hun overlyden beruſten in handen der jonge lieden, die zy in hun gevolg mede namen, en onder verſcheide Krygsbenden plaatſten die de Grote Heer in Egipte onderhoud. Ook beſtaan die Krygsvolkeren inderdaad uit de Familien van die gevlugte Heeren en worden door hen beſchermt en gehandhaaft. Vele van de genen, aan welke zy eenig Ampt bevordert hadden, zyn daar tot hoger en hoger trap geklommen, en aan 't hooft dier verſcheide Krygsbenden geraakt, waar van het gebied by hen niet minder is dan de rang van Marſchalk van Vrankryk by ons. Byna alle de *Beys*, of Princen van 't Land, zyn ook uit die Familien voortgeſproten.

Dewyl ik u alle de Volken, van welke Egipte bewoont word, opgeven moet, zo dient verder tot narigt, dat te *Damiate* en *Roſette* eenige Familien van den Griekſchen Godsdienſt zyn. Men vind'er ook eenige Armeniers, en ettelyke Roomſch-katholyken, hoewel in zeer geringe getalle. Aangaande de Joden, men telt van hen in dat Land 25 of 30 duizent, waar van ſommige daar geboren, en andere Vreemdelingen zyn; maar ze zyn'er alle zo gehaat en zo ongelukkig als overal elders op den Aardbodem. Zie daar,

(*) De Intendant of Opzigter van 't Serail van den Groten Heer, of 't Hooft der zwarte Geſnedenen.

daar, Myn Heer, uit wat ſoorten van Volk het overgroot getal Menſchen beſtaat die in Egipte hun onderhoud vinden; zo dat de afgeſtamde daar te Lande gebore Egiptenaars (of Copten) de Arabiers en de Grieken te zamen 25 of 30 maal talryker zyn dan de Turken en alle de vreemde Chriſtenen met malkander.

Ongetwyffelt zoud gy wel wenſchen, dat ik u hier insgelyks het getal dier verſcheide Bewoners kon opgeven. Het is zekerlyk zeer groot, en overtreft het denkbeeld 't welk men daar van zou konnen hebben in aanmerking der kleinheit van Egigte; maar het zou zwaar vallen net te konnen bepalen hoe veel dat getal wel beloopt. Het geen de Geſchiedſchryvers ons verhalen van den ſtaat, waar in dat Land ten dien opzigte in de oude tyden was, is byna ongelooflyk. Als toen, zegt *Euſebius*, telde men daar wel zeven Millioenen en vyfmaal hondert duizent Menſchen. De Arabiſche Schryvers gaan nog verder, en ſtellen het getal op twintig Millioenen. 't Is ongetwyffelt een verbazend groot getal; echter zal het niet t'eenemaal ongelooflyk voorkomen, als men aanmerkt dat Egipte toen niet beſloten en bepaalt was binnen de Landſtreken die tegenwoordig bebouwt en bewoont worden; dat in die gelukkige Eeuwen dat Geweſt, zegt een Arabiſche Schryver, zo vol van vrugtbomen was, dat men onder de ſchaduwe van derzelver bladeren het gantſche Land van 't een einde tot het ander, bevryd van de Zonneſtralen, kon doorreizen, en dat men zich gemakkelyk kon voeden alleen van de vrugten, welke van die Bomen vielen, zonder dat men eenige onkoſte behoefde te doen; en eindelyk, dat van alle tyden af de Egiptenaars zo ſober zyn geweeſt, dat men die ongemeene matige levenswyze als t'eenemaal aan hen natuurlyk en eigen kan aanmerken.

Van hun Getal.

Hedendaagſch zyn de zaken kragtig van gedaante verandert. Ik heb voor dezen gemeent, ik wil 't wel bekennen, dat Egipte in onze dagen nog zo bevolkt was, gelyk het was onder de Regering zyner eerſte Koningen, of onder die der Grieken en Romeinen. Maar heb ik dat gezegt of geſchreven, ik ſchroom het niet te herroepen. De Handſchriften en de Arabiſche Schryvers, welke ik zedert

gelezen heb, de zorgvuldigheit die ik heb gehad om my te doen onderregten van de Gedenktekenen, die door de aloude Egiptenaars opgeregt waren geworden, om de vrugtbaarheit van hun Land verder dan de Landſtreken die door den *Nyl* beſproeit worden, uit-te-breiden; om myne gedagten te laten gaan op de blyken die ons daar van overgebleven zyn; op 't geen de oudſte Schryvers ons verhalen van 't getal der Steden die men eertyds in Egipte zag, van de Tempelen alwaar men offerde, van de Jaarmarkten welke daar in zo groten getalle gehouden wierden, dat zy merkelyk het getal der dagen van 't jaar overtroffen, en op de meeſte van welke het niet ongemeen was twee of drie hondert duizent perſonen eenige weken by-een te zien; hondert andere byzonderheden, welke dat overgroot getal van Inwoners, waar van ik zo even gemeld heb, zeer geloofbaar maken; de verwoeſting van *Alexandrie*, en van alle de bewoonde plaatſen welke men rondom die grote Stad aantrof, welke plaatſen alleen met haar ten minſten drie Millioenen Menſchen inhielden; dit alles, zeg ik, heeft my kragtig uit den droom geholpen van de mening die ik in 't eerſt had, dat als nog in Egipte ten naaſten by zo veel Volk was, als eertyds daar gevonden wierd. Zekerlyk zyn'er ten huidigen dage nog zeer vele Menſchen; maar indien men eens eene nauwkeurige optelling daar van deed, ben ik wel verzekert, dat het getal daar van niet boven de vier Millioenen zou bedragen. De Stad *Cairo*, die ten minſte het agſte gedeelte van 't Egiptiſch Volk uitmaakt, heeft mogelyk geen vyf hondert duizent Zielen in zich. Ik ben daar in vier verſcheide Jaren geweeſt, terwyl zy van de Peſt wierd aangetaſt. Inzonderheit was in een van die Jaren de ſterfte daar zeer groot. Indien ik ſtaat had mogen maken op de verhalen van eenige yverige Zendelingen, die edelmoediglyk hun leven waagden om dat van 't Chriſten Volk te behouden, en 't welzyn der Zielen te bevorderen, en op 't verſlag dat zy ieder dag deden van 't getal der genen welke den vorigen dag door de Peſt weggerukt waren, zouden 'er toen meer dan een Millioen geſtorven zyn. Geen dag verliep'er, of dertig, veertig, ja wel vyftig
duizent

duizent Menschen verloren het leven, volgens hunne berechten. De vrees en de brede opgeving van 't getal der doden, maakten dat men geloof sloeg aan die verhalen, terwyl ik ondertusschen zeer wel onderregt was, dat de allergevaarlykste en wreetste Pestdag niet boven de veertien of vyftien honderd Menschen had weggerukt, en dat gedurende den gantschen tyd van die plage in die Stad niet meer dan veertig duizent Inwoners gestorve waren. Voorts weet men, dat in de Steden, door de grote gemeenschap der Menschen, en gevolgelyk door de grote mededeling der besmettelykheit, de sterfte naar mate merkelyk meerder is dan in de Dorpen. Ook storven'er toen in al het overige van Egipte zo vele Menschen niet, als te *Cairo* door de besmettelykheit wierden weggerukt.

Echter zyn de Egiptenaars ten huidigen dage niet minder sober, dan zy in de aloudste tyden waren; het aardryk van dat Land is nu ook niet minder vrugtbaar dan toen; en derhalven moet men de vermindering van 't overgroot getal Volks, 't welk eertyds dat heerlyk Land bewoonde, aan die oorzaken niet toeschryven. Wat mag dan toch de rede van die vermindering zyn? Voor eerst zult gy ligtelyk konnen begrypen, Myn Heer, dat, (gelyk ik u reets hier voor gezegt heb,) zo vele verwisselingen als in dat Land, niet alleen in den Godsdienst, maar ook in de Regering zyn voorgevallen, zo vele Oorlogen als het heeft uitgestaan, waar door zelfs de allerbloejendste Steden daar verwoest zyn geworden, met een woord, dat de schrikkelyke slaverny, waar in de gene die als natuurlyke Inboorlingen aangemerkt moeten worden, zedert zo vele Jaren geleeft hebben, kragtig hebben beholpen om het getal daar van te verminderen. Maar, om u eene nog veel handtastelyker rede daar van te geven, moet ik u hier te binnen brengen wat ik hier voor gezegt heb, namelyk, dat de aloude vrugtbaarheit des *Nyls* veel uitgestrekter palen gehad heeft, dan die welke die Rivier tegenwoordig is hebbende. Dit zult gy zonder tegenspraak moeten bekennen, wanneer in myne Brieven de gelegenheit zal voorkomen om aan u melding te doen van die wonderbare Werken, welke de aloude Koningen, die

eertyds Egipte regeerden, opgeregt hadden, niet alleen om dat Ryk altoosdurend en even zeer vrugtbaar te maken in de Jaren als de *Nyl* al te veel overvloeide, of als die overvloejing meer dan middelmatig was, 't welk niet minder tot nadeel van 't Land ſtrekte; maar ook om de natuurlyke vrugtbaarheit van de wateren dier Rivier tot afgelegene plaatſen, en dorre vlaktens, alwaar dezelve natuurlykerwyze anders niet komen konden, uit te breiden. Het was door middel dier grote Werken, welke zo klaar aantoonden, hoe magtig en ſchrander de Vorſten, en hoe onvermoeit, vlytig en arbeidzaam de Onderdanen waren, dat zy die vrugtbaarheit hadden overgebragt in een groot gedeelte der Wilderniſſen waar van Egipte naar 't Weſten omringt word; alzo die Werken het al te overvloedig water, waar mede Egipte menigmaal belaſt wierd, naar die Woeſteinen deden leiden. Die wateren maakten binnen twe of drie Jaren op de zandgronden, alwaar zy verſpreid wierden, een vette ſlyk, ter hoogte van meer dan een voet, 't welk naderhand ryke Oogſten gaf, en een nieuw Volk voedde, 't geen zich omtrent die nieuwe Landen had ter neder gezet, om van derzelver voortbrengſelen hun voordeel te trekken. Daar van daan komt het, dat men nog ten huidigen dage twe of drie dagreizens diep in de Woeſteinen, waar mede Egipte naar den kant van *Libie* word afgegrenſt, puinhopen van Steden vind, die magtig groot ſchynen geweeſt te zyn. Men kan niet twyffelen of die Steden hadden hare Paleizen, Tempelen, Gedenktekenen, en gevolgelyk ook hare Prieſters en Inkomſten; waar uit men beſluiten moet, dat zy op die plaatſen niet geſtigt zouden zyn geworden, indien het water van den *Nyl* niet tot zo verre gekomen was, en daar omtrent eene vrugtbaarheit had onderhouden, die genoeg was tot het beſtaan van 't groot getal der Inwoneren, welke noodwendig binnen die Steden waren.

Op die wyze wierd het bebouwt Land in Egipte verdubbelt en het Volk naar mate. Maar zedert dat een Koning van Aſſyrie, na Egipte bemagtigt te hebben, alle de Bewoners van dat Land gevankelyk daar uit deed voeren,

ren, ook zodanig, zeggen de Schryvers, dat 'er geen een Mensch overbleef, vervielen alle die beroemde werken. Die Kanalen (of Gragten) welke met zo veel arbeid en onkosten gemaakt waren, om het Nylwater tot verre afgelegene plaatsen te voeren, niet meer onderhouden wordende, en gevolgelyk de Landeryen die zy plagten te bevogtigen haast daar op onvrugtbaar geworden zynde, wierden die Steden waar van ik gesproken heb woeste plaatsen en onder het zant gedompelt. Dus wierd die zo uitgestrekte vrugtbaarheit weder binnen de vorige palen die zy gehad had vermindert. Die palen zyn zelfs hedendaagsch nog enger dan zy voor omtrent twe duizent Jaren waren, toen de Grieken dat Land den Egiptischen Koningen ontnamen, die hunne Heerschappy aldaar gevoert hadden, of toen de Romeinen het van de Grieken veroverden. In dien tyd bloeide *Alexandrie* nog; maar door de verwoesting dier magtige Stad, bleven zeer vele Landeryen die van te voren bebouwt waren, onbebouwt leggen; en inzonderheit heeft het bewoonbaar en bewoont Egipte, zedert dat de Mahometanen zich meesters van dat Land gemaakt hebben, maar een zeer klyn gedeelte uitgemaakt van dat aloud Gewest 't welk wegens zyne vrugtbaarheit zo vermaart was. Vermits de Turken door eene blinde Staatkunde zich altyd aangekant hebben tegen den uitvoer van Granen uit dat Land, gelyk voorheen geschiedde, hebben de Eigenaars der Landeryen, als niet meer aangespoort wordende door de hoop van winst, ook zo veel vlyt en zorgvuldigheit niet gehad om dezelve alle te doen beploegen, maar hebben alleenlyk de beste daar van bebouwt. Behalven dit door de dwingelandy en wreedheit, welke die quade Meesters jegens hen oeffenen, den lust verloren hebbende om goederen by een te zamelen, welke de grondoorzaak zyn van de quellingen waar voor zy zich bloot gestelt vinden, en van de stokslagen die zy op de huit krygen, vernoegen zy zich alleenlyk maar zo veel land te bebouwen als zy nodig hebben voor hun onderhoud, en om de Regten of Belastingen te konnen betalen die hun opgelegt zyn. Daar van daan komt ook, dat zy verwaarlozen hunne Landeryen voor de overdek-
 kin-

kingen van 't zant te beſchermen, gelyk zy eertyds deden door middel van hordens of ſchuttingen van riet gevlogten, welke zy op zekeren afſtand van de bebouwde Landen in den zantgrond plaatſten Dat waren al zo vele ſoorten van borſtweringen, tegen welke het ſtuivend zant wierd opgehouden, en zich tot hoogtens ophoopende, ander zant, 't geen in vervolg van tyd derwaarts wierd gedreven, verhinderde verder te komen, en de Landeryen te overdekken. Daar van daan is het mede, dat, dewyl zy nu maar aarde hutjes maken, in welke zy des zomers van hitte verſmagten, en des winters grote vogtigheit onderhevig zyn, zy en hunne Kinderen zeer vele ziektens zyn onderworpen, die een groot getal van hen in 't graf rukken. Ook is het te verwonderen, dat ſchoon zedert twe duizent jaren, van heerſchappy tot heerſchappy, of liever van 't een geſlagt tot het ander, het getal der Bewoners van Egipte vermindert is, dat Land nogtans zo Volkryk word bevonden, hoewel het, ten aanzien van deszelfs natuurlyke vrugtbaarheit, nog veel Volkryker behoorde te wezen. Dus heeft de vermindering van 't getal der Bewoners van dat vrugtbaar Land de palen van deszelfs vrugtbaarheit nauwer doen inſluiten, gelyk het daar tegen ook waaragtig is dat de enge palen, waar in het beſloten is geworden, meer dan iets anders geholpen heeft om het getal zyner Inwoners te verminderen.

Hier zou nu maar overblyven, Myn Heer, dat ik u een denkbeeld zou dienen te geven van de zeden en den aard dier verſcheide Volken, welke thans Egipte bewonen, als mede van hunne gewoontens en gebruiken. Doch alzo deze ſtoffe van tamelyke grote uitgeſtrektheit is, zal ik die tot eenen anderen Brief beſparen. Ondertuſſchen zal ik u hier mede delen de Overzetting van twe ſtukken, in welke gy mogelyk iets merkwaardigs zult vinden. Ten minſten zult gy aan dezelve een ſtaaltje konnen zien van den belagchelyken hoogmoet der Ooſterſche Volken, en de buitenſporige opgeblazenheit van hunnen ſtyl.

De eerſte dier Stukken is de *Barat*, of 't Keizerlyk Bevel,

vel, 't welk de Baron van *Chateauneuf*, Ambassadeur des Konings by de Porte, aldaar verkreeg om my voor Consul te *Cairo* te doen erkennen Het twede Stuk is mede een Keizerlyk Bevel, om voldoening te hebben van de quellingen en overlast, die een Jood te *Cairo* de Fransche Natie had aangedaan, en zelf om hem te doen straffen over de stoute en moedwillige woorden, die hy zich tegen den roem des Konings van Vrankryk had durven laten ontvallen Het eerste zal u aantonen wat Tytels de Grote Heer zich geeft; en het twede wat benamingen hy aan zyne Visirs, en aan de andere voorname Staatsbedienden der Ottomannische Heerschappy toelegt.

BARAT

Of Keizerlyk Bevel, tot erkenning en bevestiging van den Heer de Maillet in zyn Ampt van Consul van Vrankryk te Cairo.

IK, die ben door de hoge en oneindige genade van den almagtigen God, en door de menigvuldige Wonderwerken van 't Hooft der Profeten, (op wien en op wiens nakomelingschap de Goddelyke Zegeningen moeten nederdalen) Keizer van de dapperste Keizeren dezer Eeuw, Uitdeler der Kronen aan de grootste Monarchen der Aarde die thans op de Thronen dezer waereld zitten, Dienaar der twee zeer edele, doorlugtige en geheiligde Steden *Mecha* en *Medina*, Beschermheer en Regeerder van 't Heilig *Jerusalem*, Heere van alle de veroverde en onderworpene plaatsen, te weten, van de Landen en Koninkryken van Griekenland, *Temeswar*, het sterk Kasteel van *Agria*, *Natolie*, *Caramanie*, *Arabie* en 't gehele Land der Parthen; van *Candia*, *Rhodus*, *Cyprus*, *Diarbekir*, *Aleppo*, ende verscheide Steden van *Erserum*, van *Damascus*, *Babilonie* (het onophoudelyk Paradys van vermaken, de Throon der Apostelen van den H Profeet, de Vergaderplaats der Heiligen) gelukkig *Arabie*, *Abyssinie*, en 't onvergelykelyk *Egipte*; van alle de heerlyke Steden van Africa, *Algiers*, *Tunis*,

Tunis, *Tripoli*, en vele andere Koninkryken en Steden, onder anderen van deze ſchone, aangename en vermaarde verblyfplaats des Vredes en der ruſt, de beroemde Stad *Konſtantinopole*, de begeerte en na-yver der Koningen, uit de handen der Oorlogshelden ontrukt, en door onze Keizerlyke magt en ontzagchelykheit onder onze gehoorzaamheit gebragt, met de hulp en byſtand van God, die een Uitdeler der Overwinningen is, zo wel als van vele Veſtingen, Kaſteelen en Sterktens, die ten uiterſten van belang zyn, en nu geregeert worden door de Koninklyke regtvaardigheit van den onverwinnelyken Keizer *Sultan Hamet*, Zoon van *Sultan Ibrahim*, welke door de wyd uitgebreide en volkome genade van den Koning der Koningen (wiens barmhartigheit ontwyffelbaar is) tot eene toevlugt ſtrekt voor de grote en zeer edele Vorſten; ja voor de hoogverhevendſte Keizeren, die den drempel der zeer eerwaardige Poort (*Porte*) van onze Hoogheit tot hunne verzekerde Schuilplaats nemen.

Zie hier wat geboden word door dit edel, heerlyk, beroemt en voortreflyk Teken, 't welk uit het Huis der Koningen komt; waar van de gedaante naar die van de halve Maan, als Overheerſter der Waereld, gelykt; dit Teken, zeg ik, 't welk door de Goddelyke hulp, de beſcherming van boven, en de genade van den milden God, waarlyk Keizerlyk en Majeſteitſch is.

De Baron van *Chateauneuf*, een voorbeeld der grote Heeren van den Godsdienſt des Meſſias, Afgezant van den Keizer van Vrankryk, aan onze gelukkige Porte reſiderende, (zyn einde zy gelukzalig) heeft aan Ons vertoont, dat *Nicolas Marlot*, geweze Conſul te *Cairo*, van dat Ampt afgezet was, en dat door Vergun-brieven van den gemelden Keizer in zyne plaats aangeſtelt was de Heer *de Maillet*, *Edelman*, (een voorbeeld der doorlugtige Perſonen die belydenis doen van den Chriſtelyken Godsdienſt, en Bewaarder van dit tegenwoordig Koninklyk Teken) om te regeren en te beſtieren, zo wel de Franſche Natie te *Cairo*, als die welke in de Steden *Alexandrie*, *Damiate*, *Roſette*, en in andere afhankelyke plaatſen van de eerſtgemelde, zich ter neder gezet heeft; waar op de voornoemde Heer

Am-

Ambaſſadeur my verzogt heeft, aan den gemelden Heer *de Maillet*, Conſul, myn Keizerlyk *Barat*, 't welk hy nog niet ontfangen had, op de gewone en van ouds gebruikelyke wyze te willen toeſtaan; en agt geſlagen hebbende op zyn verzoek, hebben wy dezelve aan hem wel willen verlenen. Dus gebied ik door dezen tegenwoordigen, dat de Franſchen, en andere Natien van hen afhangende, welke in de bovengemelde Steden hun verblyf houden, den gemelden Heer *de Maillet* voor hunnen Conſul zullen hebben te erkennen, en naar hem toevlugt zullen nemen in alle de zaken, 't zy klyne of van belang, die by hen voorvallen mogten, zonder elders te mogen gaan, welke zaken de genoemde Heer Conſul ingevolge de Wetten en Gewoontens zal beſliſſen en ten einde brengen, zonder dat iemand van onze Onderdanen daar tegen zal mogen handelen.

Wy willen dat hy ook de Voorzitting voor alle de Conſuls der Chriſten Vorſten zal hebben, gelyk de Ambaſſadeurs des Keizers van Vrankryk dezelve aan onze Porte voor de andere Ambaſſadeurs genieten, wanneer zy in tegenwoordigheit van onze magtige Staatsdienaren verſchynen, gelyk in onze Reglementen vermeld ſtaat; als mede dat aan hen de zelfde eer bewezen zal worden, die men aan de *Beys* geeft.

Dat de *Soubachy*, nog andere Officieren van dien rang, niet in zyn huis zullen mogen komen om hem te ontruſten; dat alle de Franſche Kooplieden, en andere welke van die Natie afhangen, te Scheep aan die bovengenoemde Steden en Havenen komende, aan hem, volgens het Reglement en Gebruik, den ſtaat hunner Koopmanſchappen zullen hebben op-te-geven; dus mede, dat zy, wanneer ze vertrekken willen, de Regten van 't Conſulaatſchap en van Avary, volgens het oud gebruik, zullen voldoen, zonder dat men daar tegen zal mogen handelen, en dat de Tollenaars hun ook geen vryheit zullen mogen geven om te vertrekken, zonder daar toe een vergunningbriefje van den voornoemden Conſul te hebben.

Indien verſchillen tuſſchen de Franſchen en andere van hen afhangende Natien mogten ontſtaan, zal de gemelde

Consul dezelve volgens hunne gewoontens en instellingen beslissen; wordende aan onze Officieren en Onderdanen verboden zich daar mede te bemoejen

Ingevalle onder de voornoemde Franschen iemand van een onrustig en oproerig gemoed gevonden mogt worden, dien de gemelde Heer Consul naar Vrankryk zou willen zenden, zo verbieden wy dat gene van onze Officieren zich daar tegen aan zal kanten.

Men zal te *Cairo*, nog in de andere Steden daar van afhangende, geen Tol nog Impost mogen nemen, van de Effecten die de gemelde Consul zal doen komen om te besteden tot de Geschenken der Regten en Gebruiken, welke by verwisselingen der Officieren gegeven worden; insgelyks zal, volgens het oud gebruik, geen Tol nog Belasting genomen mogen worden, van de kledingen, stoffen voor 't huishouden, en mondbehoeftens welke ten dienst van zynen eigen Persoon zullen zyn.

By voorval van eenige zaken, die zyne tegenwoordigheit mogten vereischen, zal de meergemelde Consul, mits eenen Persoon in zyne plaats aanstellende, mogen gaan, zo hy wil, naar zyn Land, naar *Konstantinopole*, of overal elders werwaarts zyne zaken hem roepen zullen. Als hy door myn Ryk gaat of keert, het zy te Land of ter Zee, zo wagte men zich wel, hem of zyn volk op eenigerlei wyze in de herbergen, alwaar hy zyn intrek nemen mogt, te ontrusten; in tegendeel zal men hem voor zyn geld alles wat hy nodig heeft bezorgen, zonder dat iemand daar tegen zal mogen handelen.

Gy, Regters en Overheden der Steden, verzuim derhalven niet alle mogelyke zorg en vlyt aan te wenden, om de Artykelen van dit tegenwoordig Keizerlyk Bevel ter uitvoering te brengen, en ook alle de andere Artykelen na te komen, welke geschreven zyn in de gezegende verdrag-reglementen, die aan den Keizer van Vrankryk zyn toegestaan, zonder een van dezelve na te laten; erkennende, en doende erkennen den gemelden Heer *de Maillet*, Edelman, voor Consul van dien Keizer, hem beschermende en helpende tegen de genen die hem op eenigerleiwyze overlast zullen willen aandoen, ingevolge de bevelen en ver-

verdrag-reglementen die hy in handen heeft, naar den inhoud van welke gy altyd en in alle dingen met alle mogelyke nauwkeurigheit zult handelen. Gelooft dit aldus, en verlaat u op dit zyn edel Teken. Geschreven in 't Jaar 1104. in 't laast van de Maant van *Avilt y demarie.*

TE ANDRINOPOLE.

KEIZERLYK BEVEL

Gezonden aan de Mogentheden van Cairo, om den Jood Joseph, Zoon van Leo Zaphyr, naar Konstantinopole te doen voeren.

GEëerde *Vizir*, verheerlykte Raadsheer, sieraat der Waereld; die door uwe doordringende gedagten allerlei soorten van zaken bestiert; die door de nauwkeurigheit uwer raadgevingen de gewigtigste dingen des menschelyken Geslagts regelt; Grondlegger van den grond van voorspoet en luister, die de Steunzelen van 't geluk en de grootheit bevestigt; de gespaarde door de grote barmhertigheden van den opperſten Koning; Gouverneur van Egipte; myn *Vizir Ismael Bacha*: dat God uwe Grootheden vereeuwige!

Regter der Regters, en de beste der Gelovigen, die de Eenheit van God belyden; Myn van Deugt en Geleerdheit, kragtdadig Werktuig, regtmatige Opzigter over de Volken der Waereld, Erfgenaam van de Wetenschappen der Zendelingen en Profeten, begiftigt met de voordelige gunsten van den Koning; Heer *Cadi* van *Cairo*: dat uwe deugden vermeerdert mogen worden!

En gy, Verkorene onder uws gelyken, en onder diergelyke als gy zyt; *Aga* van de zeven Krygsvolkeren; dat uwe dapperheden vermeerderen mogen!

By de aankomst van dit Keizerlyk Teken zy u bekend gemaakt, dat de Baron van *Chateauneuf*, Voorbeeld der grote Heeren van den Godsdienst des Messias, Ambassadeur des Keizers van Vrankryk, aan onze Porte van gelukzaligheit residerende, (dat zyne eindens bekend mo-

 gen

gen zyn!) zyne klagten aan ons gedaan heeft, over dat eenen *Joseph*, Zoon van *Leo Zaphyr*, een Jood te *Cairo* wonende, en voor dezen Tollenaar te *Alexandrie*, zich meester had gemaakt van verscheide Goederen, aan Fransche Kooplieden toebehorende, ter waarde van omtrent vyftig Beurzen, en hun daar door onregt gedaan had, en nademaal, volgens de Reglementen, alle de verschillen die boven de vier duizent *Aspers* belopen, voor mynen *Divan* gebragt moeten worden, had ik geboden, dat de gemelde *Joseph Zaphyr* zou hebben te verschynen. Maar dat bevel is niet volbragt; en toen de Fransche Kooplieden hem voor den *Divan* te *Cairo* hebben doen dagvaarden, om dien voornoemden last te volbrengen, is hy niet alleen aan 't bevel ongehoorsaam geweest; maar hy heeft ook uit zynen eigen mond woorden laten gaan die onwaardig en versmadelyk voor den Persoon des Keizers van Vrankryk waren. Derhalven my verzogt zynde te willen gebieden dat de voornoemde *Joseph Zaphyr* herwaarts mogt werden gebragt, om regtmatig geoordeelt te worden, en op dat Regt daar over werde gedaan; zo gebiede ik, dat by de aankomst van myn edel bevel gy zult hebben te handelen volgens den inhoud van mynen last ten dien einde afgezonden. Om die rede zult gy, myn gemelde *Visir*, *Cadi* en *Aga* van de zeven Krygsvolkeren, den voornoemde *Joseph Zaphyr* voor myn edelen *Divan* doen verschynen, op dat hunne zaken in tegenwoordigheit van myn *Visirs* en *Cadileskers* onderzogt mogen worden, ten einde daar naar regt te doen; en de gene welke die zaak zouden willen opschorten, of eenige verhindering daar omtrent toebrengen, zullen zekerlyk gestraft worden. Laat uwe gedagten hier over gaan. Gy zult den inhoud van myn bevel uitvoeren, en geloof slaan aan dit myn edel teken. Geschreven in 't midden van de Maan van *Chatan* in 't Jaar 1107.

Te Konstantinopole, de wel bewaarde Stad.

Vaar wel, Myn Heer. Ik hoop niet dat gy over de weinige uitgebreidheit van dezen Brief klagen zult. Mogelyk zoud gy ook wel veele dingen daar in wenschen, die gy'er niet in vinden zult, hoe lang hy ook zy. In dit

geval

geval verzoek ik u, my te willen toelaten, dat de goede wil de uitwerking vergoeden mag, en verzekert te zyn, dat, indien ik my met eenige nauwkeurigheit en oplettenheit durve vlyen, zulx inzorderheit is, als het'er op aankomt, om aan u voldoeninge te geven. Ik ben, enz.

Cairo den . . . .

TWEDE BRIEF

VAN DE RIVIER DEN NYL

Haren Oorſprong, Loop en Monden, als mede van de Oorzaken en Gevolgen harer Zwellinge.

GY zoud maar een zeer onvolmaakt denkbeeld van Egipte hebben, Myn Heer, indien ik u onkundig liet van 't geen de grote Rivier betreft, welke dat Land zo vermaart en berucht maakt. Te vergeefsch roemt dat aangenaam Geweſt over de vrugtbaarheit zyner Landeryen, de gezondheit zyner Lugt, en de uitnemenheit zyner Wateren; te vergeefsch roemt het over 't getal en den Rykdom zyner Bewoners, de magt zyner aloude Koningen, en de grootheit van de Gedenktekenen, welke men nog ten huidigen dage als Wonderwerken van de Konſt aanmerkt, en die voor alle de Nakomelingſchap tot altoos durende Getuigeniſſen zullen ſtrekken van 't overgroot vermogen dier befaamde Vorſten, welke dezelve deden opregten; te vergeefſch vleit het zich in vorige tyden de woonplaats der Goden geweeſt te zyn, en nog tegenwoordig als een twede Aardſch Paradys aangemerkt te konnen worden. Ontneem Egipte den *Nyl*, zo zult gy t'effens aan dat Land alle die voordelen ontnemen. Zonder die Rivier zou dat zo volkryk Geweſt veel woeſter zyn, gelyk gy wel kund begrypen uit het geen ik u reets voorheen van de zandige vlaktens van *Libie* verhaalt heb. Aan de vrugtbare wateren van die Rivier heeft

Egipte al zynen rykdom en alle zyne vrugtbaarheit te danken. 't Is de *Nyl*, die dat Land voed en onderhoud, die deszelfs Velden met Gewassen en Groentens versiert, die daar de Steden en de Provincien met talryke Inwoners bevolkt; of liever, 't is die heerlyke Rivier, welke 't getal en de uitgestrektheit der Provincien van Egipte heeft vermeerdert, en welker vrugtbaar slyk eeniger wyze zo vele bloejende Steden, zo vele verbazende Werken heeft voortgebragt, die de gedagtenis der magtige Monarchie, waar van in de Geschiedenissen der aloude tyden gewag word gemaakt, voor altoos zullen vereeuwigen. Is het derhalven wel te verwonderen dat eertyds de Egiptenaars die Rivier onder den naam van *Isis* èn *Osiris* aanbaden? Om dan een net denkbeeld van Egipte te hebben, zo laat ons tot den oorsprong des *Nyls* opklimmen; laat ons die zo beroemde Watervallingen beschouwen, den schrik van alle de gene welke die Rivier bevaren, of aan hare Oevers wonen; laat ons haar dwars door de steile Rotsen van *Nubie* tot aan hare komst in Egipte verzellen; en haren loop volgende tot de Zee toe, laat ons daar hare verscheide Monden bezien; laat ons onderzoeken de oorzaak harer vrugtbaarheit en zwellingen, en tragten aan u een net denkbeeld te geven van alle de omstandigheden, welke na dezelve volgen, of die verzellen.

Oorsprong des Nyls.

Dewyl het in Egipte niet regent, inzonderheit niet in 't Oppergedeelte, is de oorsprong des *Nyls* noodwendig zeer verre daar af. Aan den anderen kant, vermits men niet dan zeer bezwaarlyk aan de plaats der oorsprong van die Rivier kan komen, wegens de Barbaren die in 't Land wonen, 't welk men doorheen moet trekken om zich derwaarts te begeven, en dat de Koophandel niemand stout genoeg maakt om zich bloot te stellen voor een gevaar, 't welk noodwendig verzelt zou gaan met een Reis, welke in die wilde Gewesten ondernomen wierd, van waar men gene koopmanschappen haalt; zo is het niet te verwonderen dat de Schryvers, dus weinig onderregt geweest zynde van 't geen in een zo weinig bereisde Landstreek omgaat, zo verscheidelyk over den oorsprong des *Nyls* gedagt en geschreven hebben. Als men ook leest wat de Griekische en

Ro-

Romeinſche Geſchiedſchryvers ons van den Oorſprong dier Rivier hebben gemeld; zou men niet denken dat by hunnen tyd Egipte een onbekend en onreisbaar Land was? De Romeinen inzonderheit hadden, na 't bemagtigen van dat Land, den Oorlog tot in *Nubie* gebragt, 't welk dat Geweſt van *Ethiopie* afſcheid, en 't viel hun derhalven niet zwaar om onderregting te bekomen van 't geen'er omging in een Koninkryk van 't welk zy zulke digte Naburen waren. Echter vergeef ik het hun, dat zy onkundig zyn geweeſt van den Oorſprong des *Nyls*, en aan *Ovidius*, dat hy, van die Rivier ſprekende, gezegt heeft:

——————— *Nec contigit ulli*
Hoc vidiſſe caput.

En inder daad, wie zou haren waren oorſprong konnen raden, en, om zo te zeggen, de vaſte plaats harer geboorte aanwyzen, onder een hondert duizent Fonteinen of Beken, welke veroorzaakt worden door de regens, die in wonderbaren overvloed in *Ethiopie* vallen gedurende al den tyd dat de Zon des daags byna lynregt boven dat Land ſtaat, dat is, als zy naar ons toekeert van de Nacht-evening (*Equinoxe*) der Lente tot den Zonneſtand (*Solſtice*) van den Zomer, en dat zy daar van verwydert, in 't keren van dat punt naar hare Nagt-evening van den Herfſt? Wie zou in de uitgeſtrektheit van zo een groot Land, 't welk de Zon gedurende de ſes Maanden doorloopt, en daar van haren opgang tot haren ondergang toe, gantſche Stromen waters nederſtort; van een Land, alwaar alles in dat Jaargetyde Meiren, Fonteinen, Beeken en Rivieren is, konnen onderſcheiden waar eigentlyk de ware oorſprong is, aan welke alleen men, met uitſluiting van een Millioen andere diergelyke oorzaken, het begin eener Rivier zou konnen toeſchryven, die te *Sannar* nauwlyks vaarbaar is?

Niettegenſtaande deze zwarigheden om het Aardrykskundig ſtip van den oorſprong des *Nyls* te konnen vinden, hebben onze Reizigers niet nagelaten, op het goed geloof der Ethiopiers, te zeggen, dat onder de Linie, en digt by een Meir genaamt *Gambea*, 't welk een paart in niet

min-

minder dan twe dagen zou konnen rond lopen, uit den boezem van twe digt daar by gelegene Bergen, op welke men twe hoge Kasteelen zag, twe grote Beeken afdaalden, die in de vlakte nedervallende, zich met dat Meir vereenigden, uit het welk vervolgens de beruchte Nyl-Stroom, welke daar maar eene kleine Rivier is, voortquam. Dit verhaal is my zelfs door eenen Armenischen Bisschop bevestigt geworden, welke naar 't Hof van *Ethiopie* geleid zynde, van den Koning (dien wy *Priester Jan*, of anders den groten *Negus*, of Koning der Abyssinen noemen) vergunning bekomen had om de oorsprongen van den *Nyl* te mogen gaan zien. Andere plaatsen het begin van die Rivier op eene bevende hoogte, die met verscheide Bergen omringt is, daar by voegende, dat de opening door welke zy bruisschende, en met veel geraas heen gaat, agt of tien voeten wyd is. Eindelyk spreken ook nog de Portugeesche Jesuieten van den oorsprong des *Nyls* op eene wyze, die wel wat verschillend is van die der voorgemelde Personen, maar nogtans veel daar mede over een komt. Zy bepalen dien oorsprong aan een Bergje met groente bewassen, van war twe grote Beeken afdalen, welker diepte onbekent is, en die zy *de oogen van den Nyl* noemen; want oogen en oorsprongen worden in 't Arabisch met een en 't zelfde woord betekent.

Wil ik u eens opregtelyk zeggen, Myn Heer, wat myne gedagten zyn over die verscheide uitleggingen welke men van den Oorsprong des *Nyls* doed? Ik geloof, dat de eene zo wel als de andere zo goed als verzonnen zyn; en ik ben verzekert dat alleen de begeerte naar roem, van bepaalt te hebben dat niet bepaalt kan worden, en ook mogelyk de genegenheit om een verhaal met eenige plaatsbeschryving te versieren, die Kasteelen waar van ik gesproken heb, die bevende hoogtens, die altyd groene Bergjes, en die wonderbare gedruis-makende openingen heeft voortgebragt. Iets 't geen men in 't algemeen weet, is, dat in 't midden van dat groot Land, 't welk *Ethiopie* in zich besluit, uit den boezem van verscheide Gebergtens ontallyk vele Beeken en Bronnen voortkomen, welke veroorzaakt worden door de menigvuldige Regens die

die in dat geweſt vallen, en dat die menigte van Beeken zich in 't Meir *Gambea*, waar van ik gemeld heb, ontlaſt; Dat uit dat zelfde Meir eene Rivier komt, die in den beginne naar 't Ooſten lopende, vervolgens zich naar 't Zuiden krommende, van 't Zuiden naar 't Weſten, en van 't Weſten naar 't Noorden, kringswyze in zich beſluit de Bergen van welke het grootſte gedeelte haars waters komt; dat die Rivier daar na verſcheide Provincien van 't Koninkryk *Ethiopie* doorlopende, allengskens groter word na mate dat zy 't Koninkryk *Sannar* nadert, ontfangende in haren loop derwaarts, zo van de regte als linker zyde, een groot getal andere Rivieren, die zo groot zyn als zy, en door watervallingen daar in ſtorten, insgelyks veroorzaakt zynde geworden door een groot getal afdalende Beeken van eenige andere Bergen, langs welke die eerſtgemelde Rivier loopt; en eindelyk, dat zy, tot aan *Sannar* toe gekomen zynde, en van daar naar *Gary* en *Dongola* lopende, 't welk de twe voornaamſte Steden van *Nubie*, aan die Rivier gelegen, zyn, nog andere grote Rivieren in zich vangt die van 't Weſten afkomen, en inzonderheit eene zeer grote, die door de Bewoners van 't Land *Baharabiad*, dat is, *het witte Meir*, word genaamt, wegens de witheit haars waters, ongetwyffelt voortkomende van de kleur der aarde die 't zelve medeſleept. Hier uit kan men ligtelyk zien, dat de *Nyl* meer dan eene oorſprong heeft, en dat zyn begin niet aan gene zyde van de Linie is.

Ter-dezer gelegenheit kan ik niet nalaten by-te-brengen, wat een Ethiopiſche Turk, *Agi Ali* genaamt, en toenmaals Agent des Konings van *Abyſſinie* in Egipte, eens dienaangaande aan my verhaalde. Ik zat met hem aan den Oever van den *Nyl*, by *Oud Cairo*, en aanſchouwde daar met verwondering hoe ongemeen laag het water, en gevolgelyk hoe ſmal die Rivier toen was; want des Winters is zy daar niet boven een vierde gedeelte van een myl breed. De Ethiopier myne verwondering ziende, zei: Zekerlyk is het te verwonderen, dat de *Nyl*, die by zynen oorſprong ongelooflyk veel water ontfangt, en gedurende zynen loop nog meer, hier zo laag van water wezen

kan. Ik verklaar u in opregtheit, dat in *Ethiopie* wel hondert Rivieren, ten minsten zo groot, en zo vol van water zyn, als deze die gy thans voor uwe oogen hebt, welke alle helpen om den *Nyl* te doen zwellen, behalven nog de witte Rivier, die hy van de linker zyde, twe of drie dagreizen onder *Sannar* ontfangt. Echter is het waar, dat alle die Rivieren veeltyds kragtig van water verminderen, en zelfs zomtyds wel opdrogen in de dorre en zandige vlaktens die zy doorlopen van *Ethiopie* af tot aan de Bergen van *Nubie* toe.

Men moet hier aanmerken, dat de witte Rivier, waar van ik gemeld heb, die ten minsten zo groot als de *Nyl* is, schoon zy in denzelven komende haren naam verliest, met dien Stroom van deszelfs oorsprong af eenen weg loopt, en dus van ter zyde verzelt ter afstand van twaalf, vyftien of twintig dagreizen, en dat zy zelf zwellende door de gedurige regens, (die, gelyk ik wat hoger gezegt heb, byna ses maanden lang van de Linie af tot aan den twintigsten Graad toe nedervallen) eindelyk met den *Nyl* die overgrote menigte water uitmaakt, welke zo veel stoffe tot redeneringe gegeven heeft. Na dat deze zamenvoeging geschied is, krygt de *Nyl* dubbele kragt, en dus meer naar eene Zee, dan naar eene enkele Rivier gelykende, nadert hy meer en meer Egipte met het uiterste geweld, overstroomt de Landstreken die hem in den weg leggen, en komt eindelyk by de doortogten der Bergen, welke ter ruimte van agtien of twintig dagreizen Egipte van *Nubie* scheiden. Aldaar met geweld tegen de Rotsen vallende, die de vryheit van zynen loop verhinderen, baand hy zich door zyne hevigheit eenen weg dwars door die ontoegankelyke Gebergtens heen. Eindelyk op de Grenzen van Egipte gekomen zynde, en nog schuimende na zo veel arbeid en overwinningen, vind hy eindelyk een effener of gelyker, bedde, alwaar hy schynt te willen rusten van zyne vermoeitheden, zich op zyn gemak uitbreidende, terwyl hy nog al gedurig ter regter en linker hand verzeld word van die zelfde soort van Bergen door welke hy zich eenen doortogt heeft gebaant, en die zich schynen verdeelt te hebben om aan hem eenen vryen loop te laten.

Uit al dit gezegde valt ligt te begrypen dat de *Nyl* boven Egipte niet vaarbaar is. Ook is hy 't ongetwyffelt, ten minsten niet voor kleine Vaartuigen, dan onder de laaste Watervallingen, welke zyn gelegen agt of tien dagreizen boven *Essenea*, de eerste voorname plaats die men ontmoet, als men van dien kant in Egipte komt. Want tot aan die Watervallingen toe, word de loop van die Rivier byna gedurig gebroken door in den weg leggende Rotsen, van waar haar water met geweld komt afstorten. Die Watervallingen zyn het welke door de Arabieren *Chellal* genaamt worden. Ik heb uit den mond van verscheide Bewoners van *Nubie*, welke dikwils dien weg als den kortsten nemen, om zich naar hun Land te begeven, gehoort, dat van 't Eiland *Sai* af, onder *Dongola* gelegen, tot aan *Assowan* toe, zeven of agt aanmerkelyke Watervallingen des *Nyls* zyn. Ook ontmoet men nog een of twe van dezelve in *Nubie*, tusschen *Gary* en *Dongola*. Ik twyffele niet, of daar zullen nog wel meer andere wezen, die ons onbekend zyn, om dat wy geen onderregting genoeg hebben van de gesteltheit der Landen die de *Nyl* doorloopt voor dat hy in Egipte komt. Van de Watervallingen.

De Watervallingen van den *Nyl* zyn derhalven niets anders dan de enge doortogten tusschen de Bergen en Rotsen, door welke die Rivier zich ten spyt der Natuur eenen weg schynt gebaant te hebben, en alwaar zy door 't geweld haars waters van Rots tot Rots nederstort, met veel meer geraas als zy laag, dan dat zy gezwollen is, om dat in dit laaste geval haar overvloed van water zonder zwarigheit alle die hinderpalen te boven komt. Daar zyn Rotsen, van welke de *Nyl* met zo eene verschrikkelyke snelheit en zo diep in de vlakte nederstort, dat, inzonderheit in den Winter, als haar water kragtig vermindert is, het geraas van den val, wedergekaatst wordende door de Echos der Gebergtens, wel zeven mylen verre gehoort word, waar door het wild gedierte alsdan derwaarts niet naderen durft. De Vogelen zelve, daar door verschrikt wordende, durven op die plaatsen niet over de Rivier vliegen; maar als dezelve hoog van water is, overdekt zy die doortogten zodanig, dat het gedruisch daar van niet

gehoort word. Van die doortogten zyn zommige zo eng, dat een Reebok (zo gezegt word) over dezelve heen zou konnen ſpringen, en dat de Koningen van *Ethiopie* daar bruggen doen ſlaan om hunne Legers daar over heen te laten trekken. Altoos het is zeker, dat een van die doortogten zo eng is, dat men van de eene Rots tot de ander eene Brug van een enkelen boog zou konnen bouwen, komende de *Nyl* noit zo hoog, dat hy de toppen dier Rotſen of Gebergtens bereikt, gelyk men ligtelyk bezeffen kan uit de blyken zyner overſtrominge. Wat eene diepte moet die afgrond hebben, om zo ſchrikkelyk veel waters in te konnen ſluiten als men in de Maant *September* naar Egipte ziet zakken!

In dit Jaargetyde der zwellinge van den *Nyl* wagen vele Bewoners van *Nubie*, die Rivier af te varen, en die gevaarlyke doortogten te paſſeren, door middel van eenige Vlotten. Die Vlotten beſtaan uit een ſoort van hout, 't welk zy in Egipte gaan verkopen, en daar zeer duur is. Zy binden eenige ſtukken daar van met touwen te zamen, en ſchoon zy verſcheide Watervallingen te paſſeeren hebben, vrezen zy niet met die broſſe Vaartuigen Schipbreuk te lyden. Aan den laaſten Waterval gekomen zynde, en daar zullende nederſtorten, ſluiten zy de oogen, en ſtoppen met de handen de ooren, om niet verſchrikt te worden door de grootheit van 't gevaar, nog verdooft door 't geraas 't welk het water in 't nederſtorten van dien yſſelyken afgrond maakt; en in een ogenblik daar na bevinden zy zich wel een quart-uur verre van dien ſprong. Indien het in zo eene nederſtorting gebeurt, dat hun Vlot tegen eene Rots aanſtotende in ſtukken of los raakt, houden zy zich met alle kragt aan een van de ſtukken hout op 't welk zy zich bevinden; 't welk dan alle hunne toevlugt en dikwils hunne behoudenis is. Op zo een ſtuk hout zynde, doen zy hun beſt om op de plaatſen alwaar de *Nyl* vreedzamer in zynen loop is, de overige ſtukken hunner Schipbreuk by een te zamelen. Voorts laden zy op die Vlotten dikwils potten of vaſen, die in *Nubie* gemaakt en door hen in Egipte verkogt worden. Gebeurt het dat onder weg, door het bovengemeld nederſtorten, of

of door het ſtoten tegen Rotſen, een gedeelte van dat aardewerk gebroken word, het overige dat heel blyft maakt echter dat verlies rykelyk goed. De Stuurlieden of Voerders van die Vlotten worden des nagts menigmaal door de Krokodillen aangetaſt; 't welk hen noodzaakt dan de wagt te houden, en vuuren te maken op eenige platte ſteenen welke zy ten dien einde mede genomen hebben, ook ſchreeuwen zy nu en dan eens om die onbarmhartige Roofdieren daar door van hen af te wenden.

Wat zommige ook daar van zeggen mogen, is het zekerlyk niet de geſmolte ſneeuw van *Ethiopie*, die gedurende den winter water aan den *Nyl* verſchaft. Want in die Landſtreek valt nooit ſneeuw; zelfs is zy daar zodanig onbekend, dat de Abyſſiniers geen woord hebben om haar uit te drukken. Dus moet men gevolgelyk toeſtaan, dat in dat Jaargetyde de loop van die Rivier onderhouden word door 't overvloejen van verſcheide Meiren; welke gedurende den zomer van den regen gemaakt zyn, en door de ontallyke aflopende Beeken, die, gelyk ik gezegt heb, van de verſcheide Gebergtens van dat groot Koninkryk nederdalen. Na dat de *Nyl* dus de grote verhinderingen, die de Natuur hem in den weg ſcheen geſtelt te hebben, te boven is gekomen, is de eerſte plaats die hy in Egipte ontmoet *Eſrim*, een Steedje, aan den Oever dier Rivier ter regterhand gelegen, en door een ſlegt Kaſteel beſchermt wordende, waar in eene bezetting van 25 of 30 Man word onderhouden, om de Perſonen te bewaren die menigmaal derwaarts in ballingſchap gezonden worden. Wyl den *Nyl* daar zyn grootſte geweld verloren hebbende, vreedſamer in zynen loop word, breid hy zich op zyn gemak nu naar dezen dan naar genen kant uit, maar inzonderheit naar de zyde van zynen linker Oever, werwaarts hy onverhindert zyn water konnende brengen, aldaar eenen van zyne armen verlengt tot aan de Valei van *Elouah*, en eenen anderen tot in de Provincie van *Fioum*.

Loop van den *Nyl*.

Ondertuſſchen moet men bekennen dat het bedde van die Rivier ongemeen eng bepaald word door de twe Ryen van Gebergtens, die by hare komſt in Egipte agter de

Rotſen van *Nubie* volgen, en ſchynen nimmer haar te willen verlaten. De hoogſte Rei van die Bergen legt haar ter regterhand, en deze zyn zo digt aan een geſloten en geſchakelt, dat zy maar eenen agter-een volgenden Berg ſchynen uit te maken; daar by zyn zy zo ongemeen ſtyl, dat zy, uitgenenomen op maar eene plaats, t'eenemaal ontoegankelyk zyn. De andere Bergen, die veel lager, en door eenige Valyen van een geſcheiden zyn, leggen ter linker hand, en laten haar dus de vryheit, om hare wateren naar den kant van *Libie* uit te konnen ſtrekken, werwaarts zy met dezelve de vrugtbaarheit en den overvloet voert.. Na dat de *Nyl* ter lengte van elf of twaalf hondert mylen van die wederzydſe Ryen van Bergen verzelt is geworden, komt hy eindelyk omtrent *Cairo* en de Piramiden, zonder dat hy in al zynen loop door Opper-Egipte meer dan twee of drie hondert mylen gronds heeft konnen vinden om zich uit te breiden; zomtyds vind hy wel vyf of ſes hondert mylen ruimte daar toe, doch zelden, uitgezondert omtrent *Siout* en *Manfelout*, alwaar hy veel meer laagte van grond aantreft. Maar in de nabuurſchap van *Cairo* word het bedde over 't welk hy loopt nog enger. Aldaar is het, dat die twe voornoemde Ryen van Bergen, welke hem gedurig verzelt hadden, elkander naderen, en voor die Rivier nauwlyks anderhalve myl breette laten. Doch, na dat die nadering geſchied is, kromt de Rei van Gebergte die naar 't Ooſten legt, zich naar den kant van de Rode Zee, en die aan den Weſtkant is gelegen, loopt naar *Libie* toe, latende dus aan den *Nyl* een vry velt om zich te konnen uitbreiden. Die Rivier, van hare zyde zich dus, om zo te zeggen, verloſt ziende van de banden, welke haar tot dus verre gekluiſtert hadden gehouden, verdeelt zich in twe takken, drie mylen onder die engte. De eene tak nog naar 't Ooſten den weg van 't Gebergte houdende, 't welk haar verlaten heeft, begeeft zich naar den kant van *Damiate* naar de Zee toe, terwyl de andere, naar de zyde van 't Weſten lopende, zonder zich ooit van de Bergen van *Libie* te ſcheiden, insgelyks haar water naar de Zee gaat brengen, maar naar den kant van *Roſette.* Op deze wyze vormen die twe Armen des *Nyls* de berugte *Delta*, waar van ik u in 't vervolg melding zal doen.

Deze

Deze korte beſchryving zou mogelyk genoeg konnen zyn om een behoorlyk nauwkeurig denkbeeld van den loop des *Nyls* te geven. Echter zal ik hier by voegen, dat het water dier Rivier, 't welk nog ongemeen veel is als zy in Egipte komt, kragtig vermindert word voor dat zy zich in Zee uitſtort. De twe Armen of Kanalen, waar van ik hier boven gewag heb gemaakt, die in aloude tyden aan haar linker zyde gelegen waren, en zich uitbreiden, de eene tot in de Provincie van *Elouah*, en de andere tot die van *Fioum*, beide twe of drie dagreizen van den Oever dier Rivier gelegen, ontnemen haar ongetwyffelt veel waters. Nog verlieſt zy zeer veel door eene grote menigte van andere armen of kanalen, die men aan weerkanten geopent of gegraven heeft, voornamelyk naar hare linker zyde, en welke dienen om haar water naar de Landeryen te leiden, alwaar het door ontallyke beekjes en gragtjes verdeelt word, eerſt aan de hoogſte, en daar na aan de lagere Landeryen.

De aloude Koningen van Egipte hadden niets groter, heerlyker nog verwonderens waardiger uitgevoert, dan zekere werken welke zy uitgevonden hadden om de wateren van den *Nyl* door de gantſche uitgeſtrektheit van dat Koninkryk te doen verdeelen. Om daar eene Jaarlykſche en altoos durende vrugtbaarheit te onderhouden, moeſt men de ongelykheden voorkomen, die van Jaar tot Jaar in 't zwellen van die Rivier waren; alzo nu eens die zwelling niet genoeg was, en dus grote onvrugtbaarheit ten nadele van 't Land veroorzaakte; dan weder eens al te overvloedig, waar door zware overſtromingen te weeg wierden gebragt, welke dikwils niet alleen Menſchen en Veê deden verdrinken, maar ook wel gehele Steden vernielden. Om in deze twe verderflyke ongelegentheden te voorzien, hadden die ſchrandere Vorſten, door eene zonderlinge oplettenheit en zorg voor 't welzyn hunner Onderdanen, verſcheide Waterleidingen doen opregten, van de plaats af alwaar de *Nyl* in Egigte komt tot daar hy zich in de Zee gaat uitſtorten. Deze Waterleidingen, waar mede de linker Oever van die Rivier doorſneden was, ontfingen het water, en voerden het zelve dwars door de Landeryen

heen

heen tot op de toppen der Bergen van *Libie.*

Om de uitwerking dezer verscheide Kanalen wel te begrypen, moet men aanmerken dat de plaats alwaar de *Nyl* in Egipte komt, en die Rivier van 't Zuiden naar 't Noorden loopt, zo ongemeen hoog is ten opzigte der plaatsen alwaar zy zich in Zee uitstort, dat'er eene gedurige helling van den eerstgemelden naar den laastgemelden kant toe is. Waar uit ligt te besluiten valt dat die Waterleidingen, welke halve maans gewyze gemaakt wierden, en waar van het een einde de Rivier raakte, terwyl het ander naar de Bergen afdaalde, door eene byna evenwydige (*paralelle*) linie konden strekken tot aan den zeer verheven Gezigt-einder naar den kant van *Libie*, en echter maar waterpas waren met den *Nyl*, ter plaatse alwaar zy 't water uit die Rivier ontfingen. Dus kon men, het water van den *Nyl* vangende op eenen grond die gelyk met zyn bedde was, zonder eenig behulp van de konst, het zelve, door middel der allengsche verhogingen dier Waterleidingen, naar mate dat dezelve verder van die Rivier verwyderden, brengen tot op de toppen der Bergen, die de Woestynen van *Libie* afgrenzen, en van daar naar de andere zyde in de zandige en dorre vlaktens die daar zyn, de overtollige wateren van Egipten verspreiden. Hier door was het, dat, hoe middelmatig de zwelling van den *Nyl* ook zyn mogt, de grond van Egipte altyd eene evengelyke besproejing had, die daar eene gestadige vrugtbaarheit onderhield, terwyl aan den anderen kant niets voor de al te grote zwellingen van die Rivier te dugten was. Want door 't middel dier Kanalen wierd het overtollig water naar *Libie* gevoert, 't welk daar dan de dorre Landen verquikte en zyne vrugtbaarheit medebragt.

Deze voortreflyke Waterleidingen, waar van zommige hondert voeten breed, en twintig voeten hoog waren, verstrekten als zo vele Rivieren, die voor den Koophandel van 't Land dienden, alzo men langs dien weg gemakkelyk de Goederen in Scheepen en grote Vaartuigen tot aan *Libie* kon brengen. Het was genoeg om den naam eens Konings van Egipte onsterflyk te maken, als hy gedurende zyn leven maar een van die Waterleidingen of Kanalen had

had konnen doen voltojen. Een Arabifche Autheur, die de befchryving daar van doed, telt agtien van dezelve, van de plaats af alwaar de *Nyl* in Egipte komt, tot aan de Stad *Memphis* toe, binnen de ruimte van 180 mylen, zonder daar onder te begrypen twe andere Waterleidingen, die tuffchen *Memphis* en de Zee gemaakt waren, waar van de eene het Nylwater bragt tot in de Woefteinen alwaar de Tempel van *Jupiter Ammon* geftigt was, en de andere naar 't Meir *Mareotis*, 't welk agter de Stad *Alexandrie* was gelegen. *Libie*, door middel dier Waterleidingen vrugtbaar geworden zynde, wierd in Provincien verdeelt, welke hare Volkplantingen uit Egipte bekomende, daar door dat Land van 't al te overvloedig Volk ontlaftte; men zag 'er beroemde Steden, die de omleggende Wilderniffen deden bloejen, en duizenden van Inwoners hadden, daar dat Land voorheen, woeft en onbewoond was geweeft. D'Overheerders van Afia, Egipte onder hun Juk brengende, wifchten daar door de gedagtenis van die heerlyke Waterleidingen uit, welke toen onnut wierden, en wel haaft daar na vervielen, om dat 'er geen zorg gedragen wierd dezelve te onderhouden. Van zo vele grote en voortreflyke Werken, zyn by onze dagen nog maar twe in wezen; namelyk, eene Waterleiding die van den *Nyl* naar *Elouah*, en eene andere die naar *Fioum* loopt, gelyk ik hier boven gezegt heb, om dat zy, in plaats van verheven gemaakt te zyn, gelyk de andere, in de gebergtens gehouwen en gegraven zyn geworden. Die Steden in *Libie*, welke in gelukkiger tyden geftigt wierden, raakten insgelyks onder 't zant en de vergetenheit bedolven, en die wyd uitgeftrekte vlaktens keerden tot hunnen vorigen ftaat, zo dat men 'er hedendaagfch niet dan puinhopen ziet. Die overblyfzelen, welker oorfprong door lankheit van tyd aan ons onbekend is geworden, hebben gelegenheit gegeven tot de Vertellingen der Arabifche Schryveren, welke zeggen, dat eertyds die Wilderniffen door Toveresffen bewoont wierden, welke daar door hare Toveryen Steden deden voortkomen. Op deze wyze zyn die beroemde Werken vernielt geworden, en dus hebben de nieuwe Bewoners van Egipte, na dat dit Land van de al-

oude Inboorlingen ontbloot was, zich van die Waterleidingen bediend als van Steengroeven, uit welke zy de Stenen, die zy tot het bouwen hunner huizen nodig hadden, gehaalt hebben. Zelfs hebben zy de fondamenten daar van weg genomen, om gebruik van 't vrugtbaar aardryk te maken.

Mogelyk zult gy gaarne willen weten, Myn Heer, of in die grote uitgeſtrektheit van Land, die de *Nyl* van zyne komſt in Egipte af doorloopt, eenige Bruggen over die Rivier zyn. De Heer *Paul Lucas*, wiens Dag-regiſter ik gelezen heb, ſchynd te zeggen dat 'er een is; maar gy kund verzekert zyn, dat over den *Nyl* geen eene Brug, nogte van hout, nogte van ſteen, gevonden word. Ook zou 't eene moeielyker onderneming wezen dan men wel denkt, indien men over die Rivier eene Brug zou willen maken. Want hoe zou men zulke hoge Bogen konnen oprigten, dat zy 't water 't welk zomtyds 28 Ellenbogen (*Coudées*) hoog zwelt, onder zich heen zouden konnen laten lopen. En, onderſtelt zynde dat dit al mogelyk was, hoe zou den Bruggen, die gemeenlyk drie vierde gegeelte van een myl lengte zouden moeten hebben, bequaam zyn om lang wederſtand te konnen bieden tegen het over zwaar gewigt en geweld van't water dat tegen dezelve aan zou lopen? Zouden het niet als zo vele Dyken wezen, welke zich tegen den Stroom van 't Nylwater aankantende, deszelfs geweld zouden tergen, en niet lang van beſtand daar tegen konnen zyn?

Echter is 't waar dat Egipte Bruggens heeft, en zelfs eenige die groot en heerlyk zyn; maar niet over den *Nyl*. De gene die men daar vind zyn over Gragten gelegen. Men ziet eene van die ſoort, onder *Chebra*, eene grote myl van *Cairo*, over het Kanaal genaamt *Abou menagge*, of *Menaggem*; dat is, *Vader van den Starrekundige.* Die Brug wierd omtrent drie hondert jaren geleden geſtigt door eenen Egiptiſchen Koning, wiens Zinnebeeld een Leeuw was. Ook is dat Gebouw van 't een einde tot het ander met afbeeldzels van dat dier doorzaait. Die zelfde Vorſt had ook eene Brug te *Cairo* doen maken, over de Gragt welke door die Stad loopt. Men noemde die insgelyks *de Leeuwebrug*,

wenbrug, ongetwyffelt om dat die Koning daar, gelyk op de andere, verscheide Leeuwen gedaantens had doen vertonen. Die Brug was zeer hoog van een voortreflyk maaksel, en bestond maar uit eenen Boog. Een der Throonvolgers van dien Koning, nydig wordende over de schoonheit van dat Werk, deed het zelve afbreken, onder voorwendzel dat hy zich te veel vermoeide als hy over die Brug moest gaan, en liet eene andere Brug die zo hoog niet was in de plaats maken. Maar in weerwil van dien Nyd heeft de Brug altyd zedert haren ouden naam behouden, wordende als nog *de Leeuwenbrug* geheten. Het is zeker, dat zonder 't behulp der Bruggen en hoge wegen, die voor 't merendeel op Bergen rusten, Egipte gedurende vier of vyf maanden van 't jaar niet te gebruiken zou zyn. Ook is het onderhoud dier Lands-werken een van de grootste onkosten die men daar te doen heeft.

Eenige Schryvers zeggen stoutelyk, dat nooit wind op den *Nyl* gevoelt word. Indien zy dit zeggen om ons te overtuigen, dat zy nooit in Egipte geweest zyn, en dat zy zelfs niet eens de moeite genomen hebben om personen te horen spreken, die in staat waren om hen beter te onderregten, zo hebben zy hun oogmerk volmaaktelyk bereikt; want men heeft zomtyds op den *Nyl* zeer hevige winden, wat zy 'er ook van zeggen mogen. Dit is eene waarheit, waar van verscheide Reizigers niet dan eene al te droevige ondervinding gehad hebben. Ook kan ik verzekeren, dat de West-Noord-Weste Winden, welke inder daad Noord op die Rivier worden, aldaar byna gestadiglyk gedurende hare zwelling hevig worden gevoelt, en dat, schoon zy zomtyds wat ophouden, zulx maar voor zeer korten tyd is. En waarlyk, hoe zou het zonder zo een behulp ook mogelyk zyn om binnen twe dagen van *Rosette* te *Cairo* te konnen komen, en in dien tyd tegen den stroom der Rivier van meer dan veertig mylen wegs af te leggen?

Van de Monden des *Nyls*.

Na dat ik u, Myn Heer, van den oorsprong des *Nyls* tot de Zee toe geleid heb, zou nu nog maar overblyven van de monden dier Rivier te moeten spreken. Men rekende eertyds omtrent vyftig mylen van de Haven van

 Alexandrie

Alexandrie af tot aan *Pelusa* toe. Binnen die ruimte waren de zeven Monden van den *Nyl*, die zo berugt waren ten tyde van de Romeinen, en aan welke men toen zo vele Steden had gebouwt. Zommige Aardrykskundige hebben meerder of minder van die Steden getelt; en zulx is niet te verwonderen. Want ieder beschreef dat gene wat by zynen tyd in wezen was, en de *Nyl* veranderde of vermeerderde dikwils in zyne overvloejingen het bedde 't welk hy door 't geweld zyner wateren maakte. Zeker is het, dat die Rivier nooit meer dan twe voorname Monden gehad heeft, uitkomende aan de twe takken die zy maakt als zy zich onder de Stad *Cairo* verdeelt. Aangaande de andere Monden, die waren van Menschen handen gemaakt, zo wel als die te *Alexandrie*, waar van ik u verder melding zal doen als ik die vermaarde Stad beschryve; en zekerlyk hebben de Schryvers onder 't getal der Monden van den *Nyl* ook begrepen de konstige Kanalen die men tot nut van 't Land gemaakt had. Door verloop van tyden, en de verwaarlozinge van verscheide Volken, die zich beurtelings meesters van Egipte gemaakt hebben, zyn die Gragten door 't zant en slyk des *Nyls* gevult geworden, en daar door zyn t'effens die aloude Steden, welke men aan ieder van die zo genaamde Monden gestigt had, bedolven geraakt. Niets anders dan slegts eenige Dorpen zyn op de Kust tusschen *Rosette* en *Damiate* overgebleven; en die oude Namen van *Bolbitische*, *Sebennytische*, *Phatmitische*, *Mendesiensche* en *Tanitische* Monden, welke men eertyds van *Canope* af tot *Pelusa* toe had, zyn onbekende wezens voor onze hedendaagsche Aardrykskundigen, by welke men die niet vind.

Oorzaak van de vrugtbaarheit dier Rivier.

Mogelyk zal de gelegenheit voorkomen om aan u nog verdere melding te doen van de monden des *Nyls*, wanneer ik dat vermaart gedeelte van Egipte verhandelen zal, 't welk wegens zyne figuur den naam van *Delta* bekomen heeft. Ik zal nu overgaan tot eene stoffe van meerder belang, en die u, ongetwyffelt niet min merkwaardig zal voorkomen; ik mene, die bysondere vrugtbaarheit van 't Nyl-water, welke medegedeelt word niet alleen aan 't aardryk 't welk door dat water word bevogtigt, maar ook

aan alle de bezielde Wezens die daar van drinken, en de wyze hoedanig die Mededeling gefchied; namelyk door de zwellingen en overvloejingen van die Rivier. Voor eerft is het zeker, dat die natuurlyke vrugtbaarheit van haar water eenig en alleen moet toegefchreven worden aan 't flyk 't welk dat water in Egipte voert, en waar mede het al van *Ethiopie* af bezwangert word in het doorlopen aldaar van een grote lengte Lands. Dat water fleept zo eene grote menigte daar van mede, dat, als het in Egipte komt, het tiende gedeelte daar van wel uit een vet en falpeterig flyk beftaat, 't welk overal waar het komt de vrugtbaarheit en overvloet medebrengt. Op alle de plaatfen daar dit flyk door 't Nyl-water gebragt word veranderen de dorre landftreken in groene, en geven ryke Oogften; de bomen worden blader-en vrugtryk, de planten en gewaffen groejen weelderig, en de Menfchen, zo wel als de Dieren, worden beter gevoed, zyn fterker en vrugtbaarder dan anders. In tegendeel, waar 't Nyl-water niet komen kan, daar ziet men niet dan yffelyke Wilderniffen, dorre zand-gronden, en Menfchen en Dieren zo mager als geraamtens, voor welke de Natuur maar eene Stiefmoeder fchynd te zyn. Men zou wel mogen zeggen dat dit flyk het algemeen zaat is, aan't welk alle dingen hare geboorte en wasdom in dat gedeelte der Waereld verfchuldigt zyn; en indien men dit zeide, zou men geenzints van de waarheit afwyken.

Doch uwe nieuwsgierigheit zal zekerlyk hier mede niet voldaan zyn, Myn Heer, en ongetwyffelt verwagt gy van my, dat ik u de ware en eigentlyke oorzaak zal opgeven, welke aan't flyk van den *Nyl* die wonderbare vrugtbaarheit byzet, waar door geftadiglyk zulke verbazende uitwerkingen te weeg gebragt worden. Over deze ftoffe zal ik my vergenoegen aan u eene gifling mede te deelen, welke ik trekke uit het verhaal der Abyffiners, die ik op verfcheide tyden in Egipte heb gezien. Zy alle hebben my eenparig verzekert, dat ten tyde van dien overvloedigen regen welke in zeker Jaargetyde *Ethiopie* overftroomt, op de moeraffige plaatfen, die door dat menigvuldig water veroorzaakt worden, en gelegen zyn in de zeer grote

vlaktens, welke dat Koninkryk van *Nubie* afscheiden, Riet in zo eene grote menigte, en van zodanig eene hoogte groeit, dat zelfs, na dat de Zon die plaatsen opgedroogt heeft, de wegen van de eene Stad naar de andere alzo weinig te gebruiken zyn, als in den tyd van die langdurige en sterke regens, die dat riet hebben doen groejen. Om nu de gemeenschap tusschen de twe Koninkryken te herstellen, en zich t'effens te konnen bevoordelen van de Landstreken die dezelve van een scheiden, is geen ander middel dan die Riet-bosschen in brand te steken, waar door dan in 't gehele Land zo een ligt word gemaakt als van den dag zelf. Na deze algemene zeer grote verbranding schynen de Landeryen verzengt te zyn, en zy blyven met assche bedekt leggen tot dat de regens weder beginnen. Maar zou men nu niet konnen zeggen, dat voornamelyk ter oorzaak van die assche, welke door 't Nyl-water in Egipte gesleept word, die Rivier zo een vrugtbaar water en slyk bekomt? Nogte de rede, nogte de ondervinding konnen zekerlyk niets opgeven dat tegen deze mening kan stryden; en 't geen de Natuurkunde ons leert van de kragt der zouten, waar mede het Nyl-water bezwangert is, kan mede kragtig dienen om die mening aannemelyk te maken.

Oorzaak van hare zwellingen.

Betreffende de zwelling des *Nyls*, zo weet gy, Myn Heer, dat regelmatig alle jaren van 't begin der Lente af tot aan de laatste dagen van den Zomer toe, die Rivier tot eene meer of minder hoogte wast, en daar door de palen overtreed welke de Oevers te vergeefsch tegen 't overgroot geweld van haar water zouden willen stellen, zo dat dus de Landeryen overstroomt wordende, en het water zich in de naby-gelegene vlaktens verspreidende, het Land naar dien kant in dat Jaargetyde eene soort van Zee is. Ik heb derhalven maar aan u verklaring te geven van de oorzaak van dat Verschynzel, 't welk altyd zo regelmatig komt, en t'effens zo ongemeen merkwaardig is. Doch ik hoop, Myn-Heer, dat gy met my zult moeten toestaan, dat het altyd veel gemakkelyker is gevallen, de voordelen te kennen die de *Nyl* aan Egipte toebrengt, dan redenen van zyne zwellingen te geven. Het is met dit

Jaarlyks toeval eveneens gelegen als met den oorſprong van die Rivier. Men weet dat *Alexander* eertyds te veergeefſch eenige Perſonen naar Egipte zond, om de oorzaak van de zwellingen des *Nyls* te ontdekken; en hoe nauwkeurig ook de Verhalen der Portugezen dien aangaande mogen zyn, is nogtans veel duiſterheit in die ſtoffe overgebleven.

De oorzaak der zwellingen van den *Nyl* is zedert die Portugeeſche Berechten tot nu toe niet beter bekend geworden. De gene die de Beſchryving van Egipte van *Murtadi* heeft overgezet, ſchryft die overvloejing toe aan den regen, welke gedurende onzen Winter aan gene zyde van de Linie valt. Om deze mening van kragt te doen zyn, onderſtelt hy, dat de wateren, door dien regen veroorzaakt, niet meer dan omtrent vier mylen wegs ieder dag in hunne afloping konnende afleggen, niet dan in de Maanden *Juli*, *Auguſtus* en *September* in Egipte konnen komen. Ik zal my niet ophouden om deze zyne redenering te beſtryden, die geen anderen grond heeft dan het verkeerd Denkbeeld 't welk die Schryver zich heeft gemaakt, dat de regen niet dan gedurende onzen Winter in Ethiopie zou vallen, daar het in tegendeel in dat Land, gelyk ik reets hier voor gezegt heb, niet regent dan in den Zomer, wanneer de Zon lynregt boven dat geweſt ſtaat. Inderdaad, het is klaar, dat de zuidelyke Landen, die aan de andere zyde van de Linie zyn gelegen, vry van regen zyn, zo dra de Zon aan dezen kant gekomen is; gelyk de Noordelyke Landen mede niet meer regen onderworpen zyn, wanneer de Zon de Linie naar de zyde van 't Zuiden is gepaſſeert.

Eene andere rede, die men van de overvloejinge des *Nyls* heeft willen geven, is, dat dewyl de Landſtreken welke die Rivier doorloopt, zeer ſalpeterig zyn, daar door by 't naderen van de Zon in haar water eene geſting ontſtaat, welke door den wind geholpen zynde, het zelve kragtig doed zwellen en noodzaakt over te vloejen. Ongetwyffelt heeft deze Redenering iets zonderlings in zich. Maar, indien dezelve plaats had, zo zou moeten volgen dat door die geſting de *Nyl* zodanig ontſtoken zou moeten

wor-

worden, dat een droppel water dan wel de plaats van twintig zou moeten beslaan, ook zou deze uitzetting niet algemeen konnen wezen, alzo alle de Landstreken door welke de *Nyl* loopt niet van eene en dezelfde hoedanigheit zyn. En al stond men toe dat die Stelling onbetwistbaar was, zo zou het echter waar blyven, dat het water noodwendig tot zyne vorige ingedrongenheit van ruimte zou moeten geraken, zo dra het door de afwezentheit van de Zon verkoelt wierd. Om kort te gaan, deze mening komt my zo onbewyslyk voor, dat ik haar gene ernstige wederlegging waardig oordele.

Voorts zegt men, dat de Noordewinden, welke gedurende de zwelling des *Nyls* in Egipte regeren, en inzonderheit van *St. Jan* af tot in 't einde van *Augustus*, de oorzaak der overvloejinge van die Rivier zyn, wegens de verhindering die zy in haren loop toebrengen, tegen welken zy zekerlyk zyn aangekant. Ik beken, dat dit gevoelen eenige soort van waarschynlykheit heeft, en dat, indien de *Nyl* eene Rivier was, die zeer weinig helling had, dat men daar de Watervallingen niet vond waar van ik u gemeld heb, en dat hare gezwolle wateren het geweld niet behielden 't welk door de menigvuldige derwaarts aflopende Beeken aan dezelve medegedeelt is geworden, men zich mogelyk door zulke zwakke redenen zou konnen laten voor inneemen. Maar wat voor geweld zou de hevigste wind konnen tegenstaan? De *Nyl* wast te *Cairo* 23 of 24 piekeri; (ieder piek is van twe voeten,) zo dat de hoogte van 't water dier Rivier daar omtrent van agt-en-veertig voeten is. Kan men nu wel begrypen dat zo een overzwaar gewigt van water door den wind opgehouden zou konnen worden? Ik voeg 'er by, dat de zwelling van den *Nyl* veel merkelyker is in Opper-dan in Neder-Egipte; dat zy nog groter is by de komst van die Rivier in dit Land, en eindelyk dat in 't Koninkryk *Sannar* hare hoogte overtreft alle de andere, welke men van die Landstreek af tot aan de Zee toe in haar vind. Behalven dit zien wy dat die wind, welke men wil de oorzaak van de zwelling des *Nyls* te zyn, menigmaal niet waait, zonder dat daarom het water van die Rivier iets

van

van hare gewone hoogte verlieſt; 't welk alleen genoeg zou zyn om te betogen, dat de wind nogte de lugt geenzints de ware oorzaak zyn van de zwelling waar van wy hier ſpreken. Eindelyk, om alle de redeneringen der genen, die het waſſen van den *Nyl* aan den Noorde-wind toeſchryven, t'eenemaal overhoop te werpen, zo zal ik'er by voegen, dat, indien die wind, door de hevigheit van zynen loop, aangekant tegen die van de Rivier, het water tegenhield, gelyk zy beweren, die Rivier dan noodwendig ter plaatſe alwaar zy zich in de Zee ſtort, ongemeen laag zou moeten zyn, en minder water derwaarts brengen dan op eenige andere tyden. Echter geſchied volkomelyk het tegendeel, nademaal de *Nyl* in dit Jaargetyde dagelyks veel meer water dan anders naar de Zee toe voert, en met meerder geweld en dieper dan op andere tyden haar ſlykig vogt in de Middelandſche Zee voortſtuwt, die gemeenlyk van een zeer klaar en doorſchynend water is.

Uit het geen ik u hier zegge zult gy mogelyk beſluiten, dat het onnut is de oorzaak te onderzoeken van een Verſchynzel, welkes geheim de Voorzienigheit niet aan ons heeft gelieven te openbaren; en miſſchien wanhoopt gy om ooit meer van deze zaak te konnen weten. Evenwel moet gy u niet verbeelden, Myn Heer, dat de oorzaak van de zwelling des *Nyls* een onuitleggelyk Raadſel zou wezen. Want voor eerſt is het niet te verwonderen dat de Ouden verſchilt hebben in de Verklaringen die zy ons daar van hebben opgegeven, nademaal men weet dat zy zeer weinig berecht waren van 't geen in *Ethiopie* omging. Aangaande ten anderen, de hedendaagſche, welke over die ſtoffe hebben geſchreven, zo hebben zy navertelt wat andere Schryvers voor hen reets gezegt hadden, zonder ooit in Egipte te zyn geweeſt, of, zo zy 'er al geweeſt moggen zyn, hebben zy 'er niet lang genoeg hun verblyf gehouden, om grondige onderregting van zaken te konnen bekomen over 't geen hun eenige verligting omtrent deze ſtoffe zou konnen geven. Ondertuſſchen zou de overweging alleen hun een geheim hebben moeten ontvouwen, 't welk zedert niet meer een geheim geweeſt is, en hen natuurlyker wyze tot eene ontdekking hebben moeten leiden,

die noodwendig volgde uit de kenniſſen die wy reets bekomen hadden. Want zedert dat de nieuwe Waereld ontdekt is geworden, weet men ontwyffelbaar, dat het in de Ooſtindien en in't Spaanſch America onophoudelyk regent, als de Zon in hun *Zénith* (Toppunt) is, en dat dan de menigvuldige en grote Rivieren, welke onder die Lugtſtreken zyn, zwellen en overlopen gelyk de *Nyl*. Deze kennis behoorde natuurlykerwyze te doen giſſen, dat die zelfde zaak gebeurt in alle de Landen, welke dien zelfden ſtand op onzen Aardkloot hebben, en de naburige gedeeltens der Linie beſlaan; waar uit ook gemakkelyk viel te beſluiten dat het van de maant *Maart* tot die van *September* toe geduriglyk in *Ethiopie* regenen moet.

Van deze zaak, ben ik volkomen overtuigt geworden, gedurende een verblyf van ruim ſeſtien agter een volgende jaren in Egipte. In al dien tyd heb ik verſcheide malen vele Perſonen, die in *Ethiopie* geweeſt waren, ieder afzonderlyk ondervraagt, zelfs ook Inboorlingen van dat Land, twe Afgezanten van den *Negus* (of Koning), verſcheide Italiaanſche Zendelingen die naar dat Land vertrokken waren, den Heer *Charles Poncet*, een Franſche Geneesheer, dien ik aan den Vorſt van *Ethiopie* had gezonden, en omtrent anderhalf jaar by dien Prins zyn verblyf had gehouden Hun verſlag was een en 't zelfde, en zy alle hebben eenparig my getuigenis gegeven van den regen die tuſſchen de twe *Equinoxen* (nagt-eveningen) onophoudelyk in dat Koninkryk valt. Die regen begind van de Linie af, en ſtrekt zich uit tot omtrent den twintigſten Graad Noorder breette. Dus is het Noordelykſte gedeelte van 't Koninkryk *Sannar* vry van regén, terwyl het Zuider deel daar van overſtroomt word.

Maar nu beſluit ik daar uit, en ik geloof dat gy het met my zult moeten toeſtaan, dat de zwelling of zakking van den *Nyl* ontwyffelbaar gene andere oorzaak heeft, dan de menigvuldige regen, die in dat zelfde Jaargetyde in *Ethiopie* valt; en de ophouding van dien regen, als de Zon de Linie gepaſſeert is. Schoon het in Egipte niet regent, word men nogtans in dat Land de uitwerking daar van gewaar. De ver afgelegenheit der plaatſen alwaar dat water

ter valt, ten opzigte der plaatsen daar 't niet valt, en alwaar echter die vermeerdering van water voor een dom volk blykbaar is, heeft ongetwyffelt aanleiding gegeven tot de belagchelyke verbeeldingen, welke men over dat onderwerp in de Verhalen van zommige Reizigers vind. Wat 'er van zy, men behoeft gene andere rede dan die zo even gemelde van dat Verschynzel te zoeken.. Wylen de Heer *le Noir du Roule*, die door den Koning benoemt wierd om in plaats van my naar 't Hof van *Ethiopie* te gaan, zou veel daar van konnen zeggen indien hy nog leefde, alzo hy te *Sannar*, op last van 't Koninkje van dat Land, niet om 't leven wierd gebragt, dan om dat de *Nyl* in dat jaar gene zwelling genoeg gaf, by gebrek van den regen, die toen maar zeer weinig in *Ethiopie*, en zelfs ook te *Sannar*, viel, tot welke Landstreek dezelve zich doorgaans uitstrekt. Vermits de Heer *du Roule* voor dien bygelovigen en barbaarschen Prins beschuldigt wierd die uitwerking te weeg gebragt te hebben door de Toverkonst, welke dat domme Volk meent zeer gemeen aan ons te zyn, moest hy met zyn hooft een gebrek vergoeden 't welk alleen aan de Natuur toegeschreven kon worden.

Iets merkwaardigs is, dat in de maanden *Mai*, *Juli* en *Augustus*, als de regen zo overvloedig in *Ethiopie* valt, de Noorde-anders gezegt de *Etesiensche* Winden, dat is, die van West-Noord-West, daar onophoudelyk regeeren, niet met eene onveranderlyke evengelykheit, gelyk eenige Schryvers gezegt hebben, maar op zommige dagen en uuren met meerder hevigheit dan in andere. Zy verminderen gemeenlyk tegen den avond, en wakkeren omtrent te agt uuren des ochtends; als het tien uuren des voormiddags is, verslappen zy wederom; maar tegen twe uren des namiddags hervatten zy hunne hevigheit, en die duurt dan tot vyf of ses uren des avonds, als wanneer zy wat gaan leggen. Echter houden die Winden niet altyd bestiptelyk dien regel. Want daar zyn nagten in *Ethiopien* dat zy *waken*, (om my van de spreekwyze des Lands te bedienen), gelyk 'er daar tegen ook wel gantsche dagen zyn dat zy niet *slapen*. In dat zelfde Jaargetyde regeert die zelfde wind in Egipte, terwyl de *Nyl* zwelt, gelyk ik

voorheen aangemerkt heb; over 't welk ik met uw believen eene gissing zal maken. Zou men niet mogen zeggen, dat de trap of graad van wind, die dan in Egipte waait, in eene evenwigtige gelykheit is met den trap of graad van regen, welke op dien zelfden tyd in *Ethiopie* valt, en dat de hevigheit van den wind in het eerstgemelde Gewest vermeerdert naar mate van den overvloed des regens waar mede het ander bevogtigt word? Inder daad, het is waarschynlyk dat die wind niet verwekt word dan door 't afzakken van 't Nylwater, 't welk naar de Zee toeschietende, op de plaatsen die het verlaat eene ledige ruimte laat blyven, werwaarts de lugt, die aan den Zeekant in een geperst en gedrukt word, toeschiet om die ledige plaats te vullen. Iets 't geen myn gevoelen in dit stuk zou schynen te bevestigen, is, dat in 't jaar 1694. toen de *Nyl* zo weinig zwol, dat hy nauwlyks het sesde gedeelte der Landeryen, welke hy anders gemeenlyk overstroomt, bedekte, de winden gedurende de maanden *Juli* en *Augustus* zeer zwak waren; 't welk ons ook rede gaf om te konnen oordelen dat toen maar een middelmatige regen in *Ethiopie* viel. Behalven dit voerden die winden toen ook niet, gelyk in de voorgaande jaren, die dikke wolken met zich, waar mede de *Nyl* anders bedekt word van den tyd af dat de Zon opgaat tot agt uren des ochtends toe, als wanneer zy door de warmte van dat Hemels ligchaam verspreit en verdreven worden. Deze Wolken, welke gemeenlyk door dien wind in *Ethiopie* worden gebragt, ontbinden zich daar in regen, waar van het water vervolgens naar de Zee toe keert, uit welke het ongetwyffelt getrokken was; in 't welk men niet nalaten kan de merkwaardige werking der Natuur te erkennen, die het geheim gevonden heeft om op die wyze de grootste vrugtbaarheit en aangenaamheit der waereld toe te brengen aan een Land, 't welk zonder dit zo wonderbaar behulp (zo waardig die eeuwige Wysheit, welke alle dingen tot welzyn van den Mensch geschikt heeft) niet bequaam zou zyn geweest om een enkel grasje voort te konnen brengen.

Tyd van de zwelling des *Nyls*.

De *Nyl* begind byna altyd regelmatiglyk op zekeren tyd van 't jaar te zwellen. Ondertusschen spreken de Oude en heden-

hedendaagsche Schryvers niet op gelyke wyze van die regelmatige overvloejing. Zy alle bekennen wel dat dezelve duurt van omtrent den langsten Zomerdag af tot dat in den Herfst de dagen en nagten even lang zyn; maar zy komen insgelyks niet over-een omtrent het begin dier zwelling. Zommige van hen zeggen, dat de *Nyl* niet begind te wassen, dan na dat de *Etésiensche*, of West-Noord-Weste winden hebben beginnen te waajen. Andere beweeren in tegendeel dat die wassing komt voor die winden. *Plinius* bepaalt dezelve aan de nieuwe Maan, die na den langsten Zomerdag volgt; (*) *Incipit crescere*, zegt hy, *novâ Lunâ, quæcumque est post Solstitium*; 't welk mogelyk van een merkelyke en zigtbare wassing verstaan zou konnen worden. Eindelyk zyn 'er nog andere, die staande houden, dat de *Nyl* begind te zwellen, zo dra de Zon aan deze zyde van de Linie gekomen is. Maar die eerste vermeerdering van water is niet zigtbaar; en men kan zeggen dat in 't algemeen en doorgaans de zwelling van 't water dier Rivier niet begind dan in de laaste dagen der maant *April*, en in 't begin van *Mai*. Ik zegge in 't algemeen en doorgaans, om dat het zomtyds wel gebeurt is dat de *Nyl* eerst in *September* heeft beginnen te wassen.

De vermeerdering van 't Nylwater begind als de vermindering ophoud; en de Arabiers drukken die eerste tekenen van aanwassing uit met het woord *Tetouhahem*, 't welk in hunne taal *ontroering* of *pyn aan 't hart* betekent, gelyk aan de Vrouwen in 't begin harer zwangerheit overkomt. En inder daad die bewoording geeft volmaaktelyk wel te kennen den staat waar in die Rivier zich dan bevind. Haar water, 't welk zedert de Nagt-evening (*Equinoxe*) van den Herfst gedurig vermindert was, word van dien tyd af aan troubel, en blyft in dien staat; 't welk men eenigermate als de eerste aanwas kan aanmerken. Daar na word het op eene byna onzigtbare wyze vermeerdert, en dat houd aan gedurende een groot gedeelte der maant *Juni*; zo dat men dan nauwlyx de hoogte van eene Elle zwelling vinden zal; maar omtrent den langsten dag van den Zomer is die reets zeer merkelyk.

(*) In zyne Natuurlyke Histori. V. Boek, 10. Hoofdeel.

Men vind jaren, waar in het Nylwater van zynen eersten aanwas af bedorven word. Dan ziet het groenagtig, en zomtyds wel roodagtig uit, en als men het slegts eenen korten tyd in een pot of kruik laat staan, komen 'er wormptjes in voort. Ik twyffel niet of men mag met vry goeden grond van rede die verandering toeschryven aan 't eerste water 't welk zich met dat van den *Nyl* vermengt, en 't geen in 't begin van *April* de Bosschen en Velden van *Abyssinie* bespoelt hebbende, bezwangert word met zoutigheden en aarde, die de kleur daar aan geven, en door 't zelve medegesleept worden. Misschien dat men ook, zonder kragtig in zyne mening bedrogen te zyn, aan de Zuide winden, die dan in Egipte regeeren, een gedeelte van die bederving van 't water zou konnen toeschryven. Ik weet wel dat (*) *Plinius* verzekert dat daar nooit Zuide winden vernomen worden; want hy zegt, *non sentit Austros.* Maar hy was qualyk onderregt, en 't gezag der ondervinding moet de overhand hebben boven 't gezag van zyn schryven. Die wind, welke zo vele qualen en quyningen in Europa veroorzaakt, is niet minder gevaarlyk in 't Jaargetyde als hy hier waait. Dan is het de tyd der ziektens; dan regeeren de koortsen, en dan doed de Pest in Egipte alle hare verwoestingen Maar de Noordewind heeft niet zo dra beginnen te waejen, of alle de ziektens verdwynen. Vermits die wind een vogtigheit medebrengt, waar mede hy onderweg bezwangert is geworden, en zich hier op den 12 *Juny*, volgens den Almanak der *Copten*, of op den 2. dier Maant volgens den onzen, doed gevoelen, heeft de schielyke verandering, die hy in de lugt met zich brengt, onder de hedendaagsche Egiptenaars aanleiding tot eene Overlevering (*Traditie*) gegeven, van welke men gene de minste blyken by de Ouden vind, maar die echter voor waarheit gehouden word. Zy zeggen, dat op dien dag eene soort van dauw valt, dien zy *Droppel* noemen, en dat door deszelfs kragt de lugt gezuivert, en de bederving verdreven word.

Van den Dauw.

Ik kan niet nalaten by deze gelegenheit de voorzigtigheit der genen te pryzen, die van Egipte geschreven hebbende,

(*) In zyne Natuurlyke Histori. II. Boek, 46. Hoofdeel.

bende, niets van den Dauw of *Droppel* hebben gemeld, zich zelven de moeite besparende om de oorzaak van zo een beuzelagtig en weinig gegrond Verschynzel gelyk dit is te onderzoeken. Waarlyk, die vermeende Dauw, waar van verligte Personen, en die vry van vooroordelen zyn, geen 't minste blyk konnen vinden, is zekerlyk niets anders dan de verandering die door den Noorde wind in de lugt veroorzaakt word; welke wind dan al het quaat, 't geen door den Zuide wind te weeg was gebragt, doed ophouden. Het overige wat men daar van vertelt is maar een louter harszengedrogt, die gene wezendlykheit heeft dan in de al te levendige verbeelding der Inboorlingen. En echter is dat vooroordeel, hoe belagchelyk het ook zy, zo diep in hunnen geest geworteld, dat het niet mogelyk is het zelve daar uit te roejen. Zy houden zich verzekert, dat die wonderbare, maar onzienlyke Dauw, nooit nalaat op zekeren stipten dag te vallen, namelyk op zo eenen als ik hier boven gezegt heb; en op dien dag hebben de Vrouwen, die zo bygelovig in Egipte zyn als overal elders, onder anderen de dwaasheit van te geloven, dat die Dauw de kragt heeft om tot gist te dienen voor het deeg 't welk zy den vorigen nagt in de lugt gezet hebben. Van dat deeg maken zy vervolgens koeken, waar mede zy hare Vriendinnen onthalen, behoudende zorgvuldig een gedeelte daar van in hare huizen, in de vaste verbeelding dat zulks een zeer heilzaam Geneesmiddel is. Men gelooft hier nog in 't algemeen, dat de Granen en Peulvrugten, die door dezen Dauw zyn aangeraakt, niet bederven, of ten minsten, dat zy veel langer goed gehouden konnen worden dan andere. Om die rede is het ook, dat vele Menschen geen voorraat daar van opdoen voor dat die gewaanden Dauw gevallen is. Maar verstandige Personen dryven den spot met die voorzorg, en niet zonder oorzaak, alzo men dagelyks ondervind, dat het Graan en andere Gewassen die men door den verbeelden Dauw wel bewaart meend te zyn, even zo ligt en spoedig bederven, als andere die dat gewaand voordeel niet gehad hebben.

Voorts is de tyd van de wassinge des *Nyls* nog ten huidigen

digen dage, gelyk eertyds, een tyd van blydſchap door 't gehele Land, ſchoon men niet meer dezelfde toebereidzelen daar toe maakt, die nog nauwlyks twintig jaren geleden gedaan wierden. Doch die verandering veroorzaakt zo veel ſmart by 't volk, dat het daar door gedurig zegt dat Egipte niet meer dan een ſchaduwe is van 't geen het eertyds was; eveneens als of al de roem van dat Geweſt in 't onderhouden van die gewoonte beſtond. Maar ieder Natie is na-yverig over hare gebruiken, inzonderheit als die vermaak en vryheit medebrengen.

Hoogte der zwellinge. Het valt zo ligt niet, Myn Heer, om aan u zo eene nette bepaling te konnen opgeven van de hoogte die 't Nylwater waſt, als van den tyd wanneer die zwelling gebeurd. *Herodotus* verzekert, dat by zynen tyd die Rivier zich aan weerkanten van hare Oevers ter afſtand van twe dagreizen verſpreidde; en indien die Schryver op die plaats maar van Neder-Egipte geſproken heeft, moet men bekennen dat hy niet verre van de waarheit af is geweeſt. Dewyl de twe Ryen van Gebergtens, die den *Nyl* van deſſelfs komſt in Egipte af tot aan de Stad *Cairo* verzeld hadden, van die laaſtgemelde plaats tot aan de Zee toe meer en meer van elkander afwyken, de eene naar 't Ooſten en de andere naar 't Weſten; zo is het zeker, dat men van *Roſette* en *Damiate* naar *Memphis* opwaarts komende, platte Landeryen van veel uitgeſtrektheit vind. De *Delta* zelf, die zo groot en ruim is, kan als eene eenige vlakte aangemerkt worden. Daar zyn gene Bergen altoos; men vind 'er geen Landſtreek die niet bebouwt is, of bebouwt kan worden; en indien men de overloping van den *Nyl* aan die eenige plaats aanmerkt, heeft *Herodotus* de waarheit gezegt. Maar 't is zo niet gelegen, als men van de hoogte dier Rivier in hare zwellingen ſpreekt ten aanzien van Opper-Egipte. In dat Landsgedeelte tuſſchen de Bergen beſloten wordende, bedekt zy zomtyds nauwlyks de breette van twe of drie mylen gronds, by wylen wel vyf of ſes, maar zelden meerder. Wel is waar, dat die Bergen op de eene plaatſen digter of verder van elkander zyn dan op de andere; want men vind vlaktens en valeyen die breed zyn, en in tegendeel andere van ongemene

engte

engte door de nadering der twe Ryen van Gebergtens. Men moet van de onregelmatigheit der Natuur niets regelmatigs verwagten. Maar echter kan men in 't algemeen zeggen, dat de afstand van de eene Rei dier Bergen tot aan de andere, op zyn allermeest niet boven twe dagreizen is. Als men hier nu nog byvoegt, dat de loop van den *Nyl* altyd niet even ver af is van de Bergen die hem aan weerkanten leggen, dat die loop veel nader is by de Bergen die aan den Oostkant gelegen zyn, dan by die welke die Rivier naar de zyde van *Libie* verzellen, zo zal men ligtelyk moeten toestaan dat haar water zich niet zo breed uitstrekt als *Herodotus* gemeent heeft.

Andere Schryvers zeggen dat de *Nyl* een zeker getal Elleboogslengtens (*Coudées*) wast; maar zy zouden nettelyk hebben moeten opgeven wat zy door die maat verstaan, indien zy zelf verstaan wilden wezen. De maat waar van men zich te *Cairo* bediend, om de reizing van 't water te weten, houd vier-en-twintig duimen of twe Koningsvoeten, en word *Draa* genaamt, 't welk wy Franschen uitdrukken door de bewoordingen van *Bras* of *Pic*, (Arm of Piek). Aangaande 't geen die zelfde Schryvers daar by voegen, dat de *Nyl* doorgaans maar van twaalf tot sestien Elleboogslengtens reist, en dat, indien hy hoger zwelt, de Landeryen t'eenemaal bedorven zyn, zo leert de ondervinding het tegendeel, nademaal men alle jaren op den tienden *September* door de Straten van *Cairo* bekend doed maken, dat het water twee en twintig *Draas* gewassen is. Maar indien het bequaam zal zyn om alle de Landeryen te dekken, moet het wel vier en twintig *Draas*, dat is agt-en-veertig voeten, reizen; in plaats dat sestien *Coudées* of Elleboogslengtens maar omtrent vier en twintig voeten bedragen. Wat my betreft, ik zou niet vremd zyn van te geloven, dat men, om in dit stuk met de Ouden over-een te komen, hunne maten zou moeten verdubbelen, dewyl 'er geen rede is van te vermoeden dat de *Nyl* in deze Eeuw hoger zou wassen dan in de hunne. Mogelyk dat men deze strydigheit ook zou konnen wegnemen, als men zeide, dat de *Nyl* meer of minder in de uitgestrektheit van zynen loop schynt te zwellen, na dat de

meerder of minder helling van de Landstreken is, alwaar men de hoogte van 't water meet. By voorbeeld, ik ben verzekert, dat het minder in Neder-Egipte wast dan te *Cairo*, en minder by deze laastgemelde Stad dan in zekere plaatsen van Opper-Egipte, alwaar het Bedde van den *Nyl*, door de nadering van 't gebergte of de verhevenheit der naastgelegen grond verengt wordende, deszelfs water daar door noodzaakt hoger te reizen. Men kan hier by voegen, dat die Rivier, in tegendeel van alle andere, veel wyder is naar den kant van haren oorsprong dan by de Zee. De rede van dit verschil is zeer wel te begrypen. Want van haar zuidelykst gedeelte in Opper-Egipte tot aan *Cairo* toe, worden zeer vele Riviertjes en Beeken van haar afgeleid, waar mede de vlaktens onder water gezet, en zelfs de boezems der Bergen bevogtigt worden, alwaar Meiren van grote uitgestrektheit daar door ontstaan. Maar nu is het klaar, dat die aftappingen noodwendig eene grote menigte waters moeten afleiden. Want die Riviertjes, waar van ik spreek, zyn inderdaad wel zo groot; dat zy door Schepen bevaren konnen worden, en dat de minste van dezelve wel zo veel water heeft als de *Seine*. Indien men voorts aanmerkt, dat van *Cairo* af tot *Essenea* toe meer dan ses duizent diergelyke Kanalen getelt worden, zal men ligtelyk konnen bezeffen waarom de *Nyl* minder naar den Zeekant dan naar de zyde van haren oorsprong gezwollen is. Eindelyk, om volkomelyk overtuigt te zyn dat men geen vasten staat op de nette wassingen van die Rivier kan maken, en dat het dus niet mogelyk is te konnen bepalen hoe hoog haar water lopen zal, behoeft men zich maar te binnen te brengen wat ik van de oorzaek gezegt heb die de jaarlyksche en regelmatige zwellingen van den *Nyl* te weeg brengt. Men zal dan wel konnen begrypen, dat dewyl de regen van *Ethiopie* en van 't aangrenzend Koninkryk *Sannar* in 't eene jaar meer of min overvloedig dan in 't andere is, daar door ook noodwendig in 't Nylwater een meerder of minder aanwas moet geschieden.

Voortekenen van den

Ondertusschen, vermits voor de Bewoners van Egipte niets van meerder belang is, dan dat zy zekerlyk en in tyds

tyds den aanstaanden overvloed of onvrugtbaarheit van 't volgende jaar konnen weten, om zich te bevoordelen van 't eene, en zich te wapenen tegen de uitwerkingen van 't ander, zo is 'er ook niets 't welk zy niet van alle tyden af in 't werk gestelt hebben, om vooraf van den meerder of minder aanwas van 't Nylwater te konnen oordelen. Men leest in verscheide Arabische Schryveren, dat ten tyde der aloude Koningen, Tempelen in Egipte waren, waar in Putten, Pylaren of Beelden gevonden wierden, door middel van welke men, na het doen van eenige Gebeden en zekere Offerhanden, welke op zekere dagen van 't jaar in tegenwoordigheit van al 't Volk verrigt wierden, onfeilbaarlyk weten kon hoe hoog de *Nyl* stond te zwellen. In eenige van die Putten, welke van binnen aan de kanten met graden afgetekent waren, klom het water tot eene zekere hoogte terwyl de Offerhande gedaan wierd, en uit dien aanwasch oordeelde men hoe hoog de Rivier zou worden. In andere Tempelen hing men alleenlyk in de Putten een touw, 't welk met zyn onder-einde de oppervlakte van 't water raakte; dat touw was van tusschenruimte tot tusschenruimte door eenige draden wit en blauw katoen die daar om vast gebonden waren, afgedeelt, en naar dat dit touw hoog of laag nat wierd bevonden, meende men daar uit te konnen opmaken hoe vele Elleboogsmaten het Nylwater zwellen zou.

aanstaande Aanwas van 't Nylwater.

Op eene gantsch andere wyze ging men te werk, als men de aanstaande wassing van de Rivier volgens de Zuilen of Beelden zou gissen. Want dan viel uit een Bekken 't geen boven dezelve geplaatst was, gedurende den tyd der Offerhande, een zeker getal waterdroppelen, welke de Elleboogsmaten (*Coudées*) betekenden, die 't Nylwater reizen zou. By ieder nedervallende droppel maakte het Volk, 't welk nauwkeurig lette op het getal der genen die in een ander Bekken 't welk geschikt was om dezelve te ontfangen, nedervielen, een groot geschreeuw van blydschap, naar mate dat het getal boven de festien ging. Die toejuigchingen wierden vernieuwt by ieder droppel die boven dat getal quam tot aan den vier-en-twintigsten toe; maar indien 'er meer dan vier-en-twintig droppelen

vielen, hoorde men niet dan kermen en zugten. Men oordeelde ook uit het ſchielyk of traag vallen der droppelen of het Nylwater ſpoedig of langzaam zwellen zou. Indien het getal derzelve gunſtig was, dat is, tuſſchen de twintig en vier-en-twintig, 't welk de gelukkigſte voorzegging was die men kon wenſchen, lieten perſonen die vele Landeryen bezaten niet na Offerhanden te doen aan de Godheit die in zo eenen Tempel aangebeden wierd, tot erkentenis voor de toekomende weldaad welke zy van dien God ſtonden te ontfangen. Indien men daar tegen door een getal van droppelen onder de twintig, of boven de vier-en-twintig, met onvrugtbaarheit wierd gedreigt, wierden insgelyks Offerhanden aan dien God, welken men onderſtelde tegen de Natie vergramt te zyn, gedaan, om zynen toorn ter neder te zetten, en een vrugtbaarder Jaar van hem te verwerven. Zo dat, het zy de Voorzeggingen gunſtig waren, of niet, de opentlyke Offerhanden der Prieſteren altyd onfeilbaarlyk van die der byzondere perſonen gevolgt wierden, waar van de Tempel-Papen wonder wel hun voordeel wiſten te trekken.

Een gebruik, zo voordelig voor de Prieſters der Tempelen, die zeer menigvuldig in alle de Provincien van Egipte waren, en dienende om van de toekomende meerder of minder reizing van den *Nyl* verzekert te konnen zyn, ging van de Egiptenaren tot de Grieken, en van deze tot de Romeinen over. Zelfs bleef dat gebruik niet alleen by die Afgodiſche Volkeren; want de Prieſters van de eerſte Chriſten Kerk hebben het zelve ook aangenomen, en van hen hebben de Copten het overgeërft. Men vind nog hedendaagſch in drie of vier van hunne Kerken Putten, waar in zy verzekeren dat ieder jaar op zekeren dag mirakuleuſer wyze gezien kan worden hoe veel de Aanwas van 't Nylwater zal zyn. Iets merkwaardigs hier omtrent is, dat zelfs de Turken, die in Egipte wonen, niet minder dan de daar zynde Chriſtenen zelve, met zulke domme bygelovigheden vooringenomen zyn, ſchoon de plegtigheden in Chriſten-Kerken geſchieden, en het Chriſten Geloof anders zo hatelyk by hen is. Daar boven is het te verwonderen, dat, ſchoon beide wel hondert

maal in die zo genaamde voorzeggingen bedrogen zyn geweeſt, zy nogtans altyd even onverzettelyk geloven op die voortekenen ſtaat te konnen maken. Deze zaak is zo zeldzaam en merkwaardig, dat het u mogelyk niet onaangenaam zal zyn, indien ik u daaromtrent het volgend nader en omſtandiger berecht geve.

In *Bahneſé*, eene Provincie van Opper-Egipte, omtrent twe dagreizen boven *Cairo* gelegen, is een Dorp, 't welk onze Franſchen *Argenous* noemen, en volgens de taal van 't Land *Bir el Gernous* heet, dat is, *de Put der Voorzegginge.* Ter dier plaatſe hebben de Copten eene Kerk, waar in men eene Put ziet, welkers water, volgens hunne overlevering, gedient heeft om den dorſt van den Zaligmaker te leſſchen toen hy zich in Egipte bevond; 't welk, zo zy zeggen, aan dien Put de kragt heeft medegedeelt om de aanſtaande hoogte van 't Nylwater te konnen voorkondigen. Andere ſchryven die wonderbare uitwerking toe aan de Toverkonſt van eenen *Behenés*, naar wiens naam de Provincie geheten is. Wat 'er van zy, de *Cheic*, of Gouverneur dier Provincie, begeeft zich alle jaren in den nagt wanneer de gewaande dauw valt, naar die Kerk, met eene ontallyke menigte van Volk verzelt zynde. Over dien mirakuleuſen Put word alvorens eene grote Tent opgeſlagen; en binnen dat Heiligdom moet de Biſſchop der plaats dien nagt de Mis doen. Men begind de plegtigheit met eene katoene touw, 't welk men in den Put tot aan 't water toe laat nederzakken, en welk touw van ruimte tot ruimte door eenige omwonde blauwe en witte draden is afgedeelt, om daar aan te konnen zien hoe hoog het water ryſt, en dus te meerder verzekering van dat wonderwerk te hebben. Na dat het touw in den put is nedergelaten, bedekt men de opening met een tafelblad, op 't welk de Biſſchop de Mis verrigt; en zo dra die gedaan is, haalt men het touw op, 't welk ondertuſſchen den tyd heeft gehad om meerder of minder water te konnen inzuigen, naar dat het ſlap of ſterk in een gedraait is. Vervolgens telt men het getal der graden of tuſſchenruimtens die nat van 't water zyn geworden, en naar dat kenteken oordeelt men hoe vele voeten het Nylwater ſtaat te reizen.

Het Volk houd zich zo vaſt verzekert van de onfeilbaarheit van dit Voorteken, dat, ſchoon het menigmaal daar na ondervind dat de uitkomſt het zelve niet bewaarheit, de put nog het touw echter nooit ſchult hebben; het zeggen is dan altyd, dat men niet wel onderzogt, dat men niet wel gemeten, dat men alle de vereiſchte plegtigheden niet wel in agt genomen heeft. Wat 'er ook gebeuren mag, de put en het touw hebben altyd gelyk; en indien 'er onderſcheid word gevonden tuſſchen de werkelyke hoogte der ryzing van 't Nylwater en de gene die voorzegt was, zo beruſt altyd het abuis volkomelyk aan de zyde van de zulken die aangeſtelt waren om de waarneming te doen. In tegendeel, indien de voorzegging door de uitkomſt beveſtigt word, 't welk dikwils gebeurd, door de voorzigtigheit die de Coptiſche Geeſtelyken gebruiken, en door de gewoonte waar in zy zyn om diergelyke proeven te doen, ſchreeuwt al de Waereld van Mirakel, en niemand zou in 't minſt aan zo een wonderwerk durven twyffelen. Dus ziet men, hoe de menſchen, als zy eenmaal vooroordelen ingezogen hebben, zich laten bedriegen van andere, wier eenig belang is om hen te bedotten. Een enkel geval 't welk hen in die vooroordelen beveſtigt, is genoeg om hen de oogen te doen ſluiten voor honderden gevallen die bequaam zyn om hen uit den droom te helpen. Want gelieft te weten, Myn Heer, dat al dit werk en bedryf maar eene loosheit van de Coptiſche Prieſters is, om de milde giften van 't Volk in hunne beurzen te ſteken. Zeker, wat kan 'er natuurlyker zyn, dan dat een touw, waar van het een einde het water raakt, eene ſoort van Hevel word, en eene hoogte van water opzuigt naar mate van den tyd dat het dus hangen blyft? Maar, dewyl nu die Prieſters weten hoe hoog de *Nyl* zyn moet om een goed gewas te konnen veroorzaken, zo blyven zy niet in gebreke om de lengte van den tyd hunner plegtigheit te regelen naar den tyd dien zy oordelen nodig te zyn, om het touw zo veel waters te doen opzuigen dat het tot de plaats komt welke zo eene hoogte aantoont. Door dit Godvrugtig bedrog is ieder een voldaan, de Prieſters ontfangen milde giften, en 't Volk gaat altyd met vlyende hoop

hoop heen, die de gemoederen te vrede ſtelt. Ongetwyffelt zult gy nu ook wel konnen begrypen, Myn Heer, dat 'er niet minder bedrog was in de voorzeggingen, die de aloude Egiptiſche Prieſters volgens hunne Putten, Zuilen en Beelden deden. Eene enkele reis dat by geval of door loosheit die Voorzeggingen wel zyn uitgevallen, is genoeg geweeſt om hondert ondervindingen die daar tegen aangelopen hebben, niet te doen agten, en het zal altyd wel zo zyn en blyven, dat die ſoorten van praktyken niet dan zuiver menſchelyke uitvindingen zyn, die in gebruik zyn gebragt om geſchenken van 't Volk te trekken, 't welk doorgaans ligtgelovig, en daar by nieuwsgierig is om de toekomende dingen te weten. Deze Egiptiſche Voorzeggingen komen vry wel overeen met de Godſpraken (of Orakelen) die in de Tempelen der Heidenſche Godheden waren, en van welke men huidendaagſch met zo veel bondigheit als verſtand de ydelheit en 't bedrog heeft aangetoont, door het ontdekken der geheime en bedrieglyke middelen waar van de Prieſters zich bedienden om die zo genaamde Godſpraken geloofwaardig te maken, en hun voordeel te trekken uit de dwaze bygelovigheit der menſchen. Want het zou onnodig zyn, indien ik my hier zou willen ophouden, om u aan te tonen, hoe het geſchieden kon dat uit een omgekeert bekken, 't welk op het boven einde eener Zuil of het hooft van een Beeld geplaatſt was, (welke beide eene inwendige holte van boven tot beneden toe konden hebben) eene zekere menigte van water-droppelen nederviel, die men konſtig naar boven had weten te brengen door middel van werktuigen welke tot dat gebruik geſchikt waren, en die vervolgens maar zo een meer of min beſtipt getal van droppelen lieten nedervloeyen, als men nodig had om het geheim te bewaarheden. Men kan zich al te ligt dit bedrog verbeelden, dan dat het verdienen zou, dat ik hier de middelen naſpeurde waar van men zich bediende om het ter uitvoeringe te brengen.

Men zegt, dat nog in eene andere Kerk der Copten, eenige mylen gelegen van de gene waar van ik zo even geſproken heb, de Prieſters die zelfde plegtigheden in agt

nemen,

nemen, en zich beroemen eenen Put te hebben, waar in dat zelfde wonderwerk alle jaren gezien word, door de kragt die de Zaligmaker daar aan heeft medegedeelt, zo wel als aan dien van *Argenous*, om dat hy, zo als zy zeggen, uit het water dier beide putten gedronken heeft. Ik voor my wil wel geloven wat daar van gezegt word; want eene nutte uitvinding die door ligtgelovigheit begunſtigt word, verwekt doorgaan, tot navolging, en op die wyze zaait men zo te ſpreken in een groot en vrugtbaar land. Het eenige wat daar omtrent maar te vrezen zou zyn, is, dat door het al te veel vermenigvuldigen der Mirakelen, dezelve eindelyk wel hun geloof zouden konnen verliezen, of ten minſten het een nadelig voor 't ander zyn.

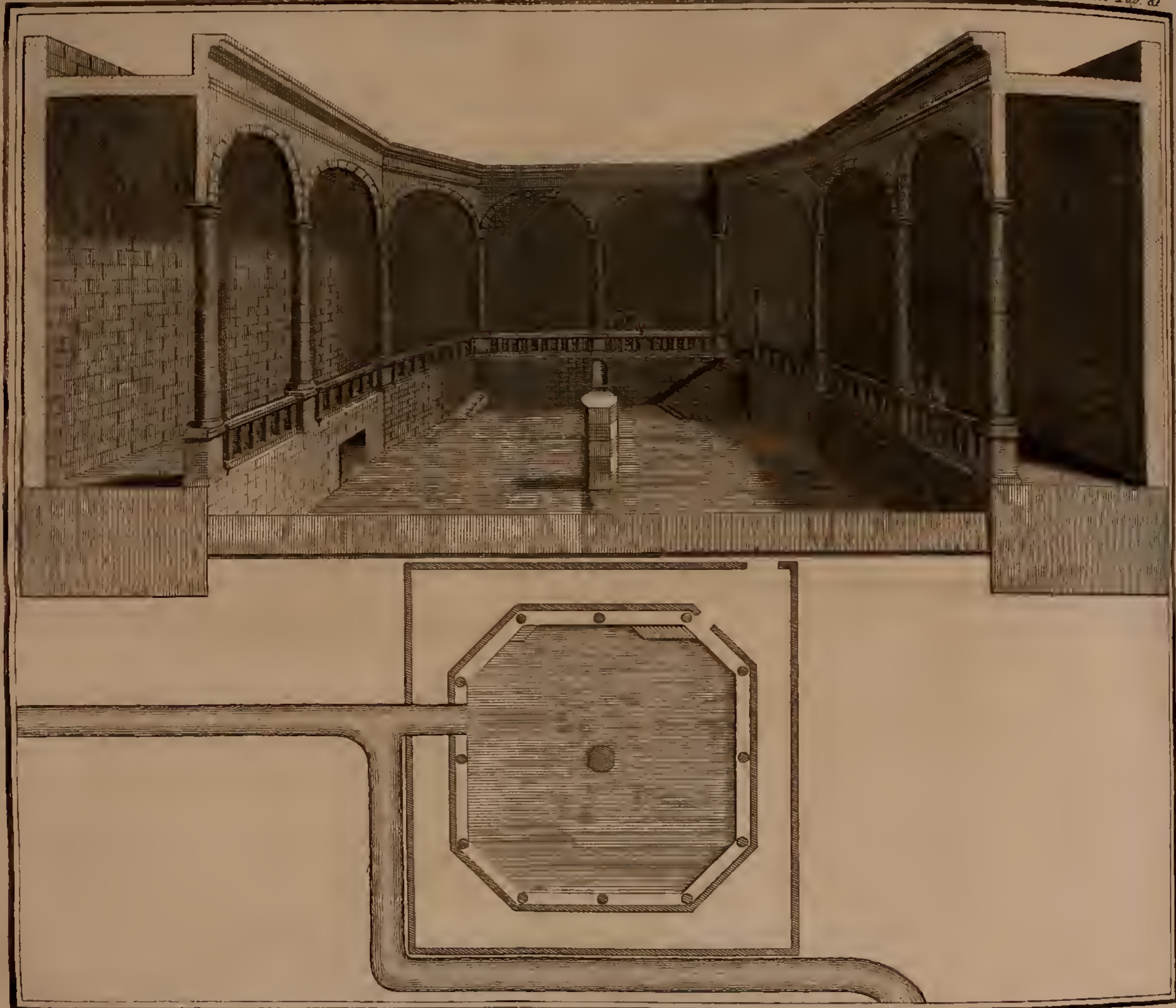
Manier om de hoogte van 't Nylwater te meeten.

Het meten van de hoogte des Nylwaters is zo zeker en zo gemakkelyk om te doen, als de voorzegginge van deszelfs aanſtaande ryzing valſch en vol onzekerheit zyn. Men zag eertyds op verſcheide plaatſen in Egipte Zuilen en Naalden, welke geſchikt waren om ieder dag de zwelling of zakking van 't water des *Nyls* te onderkennen; en dit gebruik was niet minder noodzakelyk als nut voor alle de Provincien van dat groot Land, zo wel als voor alle de Steden en Dorpen die daar in begrepen zyn. Die plaatſen, alwaar men door geheel Egipte de hoogte van den *Nyl* meette, wierden *Mikias* genaamt, zynde eene Arabiſche bewoording, die *de plaats der Metinge* betekent. Deze Watermeeters gaven alleenlyk te kennen hoe hoog het water van de Rivier gerezen was, en niet, gelyk eenige Schryvers gezegt hebben, hoe hoog het nog ſtond te ryzen. Vele van die Waterzuilen zyn naderhand onzigtbaar geworden, het zy, om dat men die weggenomen heeft op plaatſen, alwaar de *Nyl* nu verre van daan zynde, niet meer loopt als voorheen, of 't zy, om dat de Turken door hunne verwaarlozing die Watermeeters tot puinhoop hebben laten vervallen. Van dezelve zyn vele geweeſt ter plaatſe, heden by ons *Oud Cairo* genaamt, van welke gene blyken meer overig zyn; in de nieuwe Stad zyn 'er eenige geweeſt, waar van nog de overblyfzelen, gezien worden, maar hedendaagſch zynze van geen dienſt meer. De eenige Waterzuil die thans in gantſch Egipte in

3r
1-
et

n
)-
l-
n
ir
l-
t
-
t
n
n
e
s
f
e
1
-
1
s
1

Gezigt van den Mikias.

Grondtekening van den Mikias.

in wezen is, word gevonden tusschen die twe voornoemde Steden naar den kant van 't Zuiden, en is met het vooreinde naar 't water van den *Nyl* geplaatst.

Dat Gebouw, 't welk zo wel als de Oude den naam van *Mikias* voert, is niets anders dan een agtkante Put of Toren, welke geplaatst staat aan den uithoek van een Eilandje, genaamt *la Rode*, dat is *Tuin*. In 't midden van dien Toren, die omtrent 20 voeten in 't vierkant heeft, en waar van de grond, die net bevloert is, waterpas met het bedde van den *Nyl* word gehouden, staat een Kolom, die met verscheide Linien van duim tot duim, en van elleboogslengte tot elleboogslengte (dat is van 2 tot 2 voeten) tot 30 toe getekent, en met zeer oude Karacters bezet is. Aan de zyde van die put welke naar den *Nyl* toe is, ziet men eenige openingen, die gemaakt zyn om 't water van de Rivier in den Toren te doen lopen. Onder anderen is daar eene opening door welke dat water moet komen, of de Pagters van den Groten Heer, en in 't algemeen alle de Renteniers van Egypte zyn niet gehouden eenige lasten voor 't volgende jaar te betalen. In gemene jaren, wanneer het water op zyn laagst is, klimt het niet hoger aan die Kolom dan vyf *Draas*, dat is, tien voeten; en zelfs komt het zomtyds maar tot twe of drie *Draas*. Ik heb in eene Arabische Geschiedenis gelezen, dat de *Nyl* eens t'eenemaal was uitgedroogt; ten minsten het gebeurt dikwils, dat het water in die Rivier maar twe elleboogslengtens hoog is. Men is gewoon alle jaren voor dat de *Nyl* wast, te meten wat hoogte het water heeft. Ten dien einde begeeft men zich naar den *Mikias*, al waar eene schriftelyke verklaring van die meting word opgestelt. De gene die tegenwoordig aangestelt is om die meting te doen, is uit een geslagt gesproten 't welk al omtrent elf hondert jaren dat werk verrigt heeft; want het is een Ampt dat van Vader op Zoon komt, en het allereerst op die wyze begeven is door *Amrou*, Zoon van *Aas*, welke in het 21 of 23 jaar (*) van de *Hegira* (of tydbestek naar 't welk de Turken en Arabiers hunne jaren rekenen) Egipte van de Grieken veroverde.

(*) Volgens de Tydrekening der Christenen in 't jaar 633 of 35.

Behalven die eerste kennis-neming, waar van de tyd in 't laast van *April* gestelt word, doet men nog eene andere, van welke insgelyks eene schriftelyke Verklaring word gemaakt. Deze laaste word gedaan op den 29 *Juny*, zynde *St. Pieters* dag of zo men wil op den 19 van die Maant, volgens den Coptischen Almanak, die tien of elf dagen later telt dan de onze. De *Nyl* is dan doorgaans agt of negen Elleboogslengtens gewassen, dat is ten naasten by eens zo hoog als in 't laast van *April*, en van dien dag af aan begind men ook in den *Divan* en in de Stad *Cairo* de zwelling van die Rivier opentlyk bekend te maken. Wel is waar, dat het Nylwater gemeenlyk van de Maant *April* af hoger word, gelyk ik hier voor gezegt heb; maar vermits het onmogelyk is dat die aanwas juist op den voornoemden dag altyd even hoog zou zyn, heeft men wysselyk die opentlyke bekendmaking in een wat gevordert Jaargetyde willen doen, om dus aan dat water den tyd te geven van tot zekere hoogte te konnen klimmen, en daar door by 't gemene Volk de ongerustheden voor te komen die de minste vertraging zekerlyk by 't zelve veroorzaken zou. Om die zelfde rede is het, dat men, dewyl'er dagen en nagten zyn, waar in de *Nyl* niet reist, de voorzigtigheit heeft, in het dagelyks bekend maken der vermeerdering van deszelfs water, altyd de hoogte eenige duimen minder op te geven dan die inder daad is, op dat men in de dagen waar in die Rivier weinig of gantsch niet zwelt, in staat kan zyn die soort van stilstand te vergoeden, welke anders het gemeene Volk zekerlyk in ongerustheit brengen zou, en aan de Kooplieden in koorn en andere waren gelegenheit zou konnen geven om opslag in de pryzen te maken.

Opentlyke Bekendmaking van 't klimmen des Nyl-waters.

Het is, gelyk ik gezegt heb, op den dag van *St. Pieter*, dat men te *Cairo* de hoogte van 't Nylwater begind bekend te maken, voegende by de hoogte welke die Rivier had, toen men dezelve in hare grootste vermindering gemeten heeft, dat gene wat door den aanwas in de laaste dagen van *April*, en in de Maanden van *May* en *Juny* daar by was gekomen.

't Is derhalven op *St. Pieters* dag dat het Burgerlyk tydbestek

bestek van 't wassen des Nylwaters bepaalt is; 't welk vry wel over-een komt met het gevoelen van *Plinius*, waar van ik wat hoger gesproken heb. Van dien dag af aan laat men niet na alle de volgende dagen des ochtends, eerst aan den *Bacha*, en daar na aan 't Volk bekend te maken, hoe veel het water den vorigen nagt gewassen is. Dat zelfde word ook wel tegen den avond gedaan, als wanneer men bekend maakt hoe hoog het water dien dag is geklommen, De gene, die aangestelt is om deze aankondiging te doen, begeeft zich 't eerst naar 't Kasteel, alwaar hy onder de Vensters, en zomtyds ook wel in de Raadsvergadering van den *Bacha*, de reizing des waters bekend maakt. Van daar gaat hy door alle de Straten van *Cairo*, gevolgt wordende van een talloze menigte van kinderen, die gedurig herhalen wat hy uitroept; zo dat niemand daar van onkundig kan zyn. Iets byzonders aan die Bekendmaking is, dat schoon eene Elleboogslengte uit 24 Duimen bestaat, men nogtans wanneer de *Nyl* 12 Elleboogslengtens en 13 Duimen hoog is, of ten minsten indien men 't zo bekend wil maken, zegt of uitroept 13 Duimen van 13 Elleboogslengtens, de woorden van Duimen en Elleboogslengtens verzwygende, zo dat'er niet gehoort word dan *dertien van dertien*; en dat, hoewel deze taal zeer duister en dubbelzinnig in zich zelve is, zy echter van ieder een verstaan word. Op die wyze zegt men ook 12 van 13; 20 van 13; 23 van 13; vervolgens 4 van 14, en zo voort, vermeerderende altyd het getal der Duimen en Elleboogslengtens. Daar komen wel dagen dat de *Nyl* drie Elleboogslengtens zwelt; zo dat men zich zomtyds verrast vind in 't midden der toebereidselen die gedaan worden tot de opening van 't Kanaal 't welk dwars door *Cairo* loopt, welke opening men dan genoodzaakt is met de grootste haast te maken. Want het staat niet vry zulx uit te stellen, zo dra het Nylwater maar sestien Elleboogslengtens hoog geklommen is. Eindelyk wanneer de reizing tot 24 Elleboogslengtens toe komt, onderstelt zynde dat de Rivier, zo hoog zwelt, maakt men bekend, dat zy zich van den eenen Berg tot den anderen uitstrekt. Maar indien zy die hoogte te boven

ven gaat, 't welk al zo nadelig voor Egipte is, als dat de hoogte van 22 Elleboogslengtens water voordeel aan 't Land geeft, houd men met Bekendmaking op, om dat zulx dan maar dienen zou om meer en meer de goede hoop der Menſchen te benemen, en de verſlagenheit te vermeerderen.

De zwelling van den *Nyl* is van zo eene grote aangelegenheit voor Egipte, dat men niet verwondert moet zyn van te zien, dat zy volſtrektelyk alle de oplettenheit der Bewoners van dat Land inneemt, en dat hare verwiſſeling van meer of min de hoop of ongeruſtheit dier lieden veroorzaakt. Zo maar de reizing van 't water eenigzints langzaam of traag ſchynd, ziet men duizenden van Menſchen uit *Cairo* zich naar de Oevers der Rivier begeven, en daar wel gantſche dagen doorbrengen, om met de grootſte oplettenheit met vrees vermengt hare allerminſte bewegingen te onderzoeken. Indien dan maar de geringſte zakking aan 't water beſpeurt word, ziet men dat ieder even verſlagen is. Maar indien in tegendeel de minſte reizing word bemerkt, wedergalmt de lugt van vreugdegeſchrei, en de uitgelope menigte keert aanſtonts naar de Stad, en naar alle de omleggende plaatſen, om daar die aangename tyding te brengen. By die gelegenheit verhalen de Arabiſche Geſchiedſchryvers een geval, 't welk, ſchoon het u t'eenemaal fabuleus zal voorkomen, wegens deszelfs zeldzaamheit wel verdiend een plaats in dezen Brief te hebben.

Zy vertellen, dat ten tyde der aloude Koningen van Egipte, en na hen onder de Grieken, tot aan het veroveren van dat Koninkryk door *Omar* in het 21 of 23 jaar van de *Hegira* (want zy verſchillen in die tydrekening) de gewoonte was eene jonge Dogter ongemeen ſierlyk op-te-toyen, en vervolgens aan den *Nyl* op-te-offeren, met haar in 't water dier Rivier te werpen, even als of men voornemens was geweeſt het genot van die Dogter aan den *Nyl* over-te-laten. *Omar*, zeggen zy, had een afgryzen voor zo een wreed gebruik, en deed derhalven die plegtigheit ſtaken; maar de *Nyl* ſcheen hem daar over te willen ſtraffen, alzo die Rivier haar gewone hulp aan Egipte

wei-

weigerde. Zy zwol dat jaar niet; en de Gouverneur over zo een buiten-gewoon wonder verſtelt ſtaande, oordeelde verpligt te zyn daar over aan *Omar*, Zoon van *Cattab* den II en Opvolger van *Mahomet*, te ſchryven, (onder wiens bevelen hy het beſtier in Egipte had) om aan hem kenniſſe van dat zonderling geval te geven, en zynen raad daar op in te nemen. Die *Calif*, minder verlegen zynde dan zyn Stedehouder, over een geval, 't welk wel wat naar een wonderwerk geleek, nam in die gelegenheit een beſluit 't welk hy oordeelde gevoeglyk te zyn met den rang dien hy als Opvolger van den Profeet had. Hy zond aan den Gouverneur van Egipte eenen Brief, die aan den *Nyl* zelf geaddreſſeert was, in welken hy aan die Rivier bekend maakte, dat, indien zy niet voornemens was te reizen, ten zy altyd in 't vervolg zo eene wrede Offerhande aan haar wierd gedaan, hy gaarne en voor altoos de vrugtbaarheit en overvloed die zy te weeg bragt aan haar zou laten; dat hy hare Oevers zou doen ontvolken, en haar dus zou noodzaken om door eene nare Woeſteine te lopen; maar dat, indien de Goddelyke wil was dat zy hare wateren over Egipte zou blyven verſpreiden, hy haar gebood daar in pligt te volvoeren, en verder de vrugtbaarheit in dat gelukkig Geweſt te brengen. Die Schryvers voegen daar by, dat die Brief niet zo dra in den *Nyl* geworpen was, of hy gehoorzaamde met zo ongemeen veel gereedheit, dat zyn water binnen ſeſtien dagen zo vele Elleboogslengtens klom, en alle de Landeryen onder water zette. Ik zal my niet ophouden, om u de ydelheit dier Vertelling te doen begrypen. Alleenlyk zal ik maar aanmerken, dat wy in de Jaarboeken van Egipte verſcheide voorbeelden van zulke ſchielyke vertragingen of reizingen van 't Nylwater vinden. Niets is naukeuriger in dezelve aangetekent dan dat, om dat 'er niets is waar aan in 't algemeen de Inwoners meer gelegen legt.

De overſtroming duurt gemeenlyk van den 20 *Juli* af tot in 't begin van *November* toe, als wanneer men den grond der Landeryen weder begind te zien. Aangaande de reizing van 't water, dezelve duurd doorgaans niet langer dan tot den 24 *September*. In 't jaar 1702. aanmerk-

te men als iets wonders, dat de *Nyl* niet voor den 25 *October* begon te zakken. Wel is waar, dat ik eertyds gezien had, dat die Rivier tot aan *St. Denis* dag rees; maar het heugde toen aan niemand in een reets zo ver gevordert Jaargetyde het water zo hoog gezien te hebben. Ook begon men toen te vrezen, dat men geen tyd genoeg zou hebben om te zayen. Maar de maant *November* deed alle die ongerustheden verdwynen, en men had den tyd om al het nodige zaat in 't opgeworpen flyk van den *Nyl* te zayen. Op den 24 *September*, zynde de dag op welken de Coptische Christenen de Feest van 't Kruis vieren, begeven zich de Priesters eener zekere Kerk van *Oud Cairo*, na 't verrigten van de Mis, plegtiglyk naar de Oevers van den *Nyl*, en danken daar den Hemel voor de overvloejing dier Rivier; waar na zy een houte Kruis in 't midden van dezelve werpen, als of zy daar mede den laasten en bepaalden tyd van de zwellinge des *Nyls* te kennen wilden geven. De Turken zelf zyn doorgaans by die plegtigheit tegenwoordig.

Het gezigt van Egipte ten tyde dier overvloejinge is iets zeldzaams en merkwaardigs. Men ontdekt dan van de toppen der Bergen niet dan gelykzaam eene wyd uitgestrekte Zee, boven welker water ontallyk vele Steden en Dorpen uitsteken, welke gene gemeenschap met elkander hebben dan door middel der Dyken, welke ten dien einde opgeworpen zyn. Het water is zomtyds zo menigvuldig, dat die Dyken zelve wel onder raken. Als dan word de gemeenschap door Schuiten gehouden, en 't is geen klein vermaak in zo eenen tyd te zien dat het gantsche Land met eene talloze menigte van Vaartuigen bedekt is. Dusdanig is het in *September* en *October* in Egipte gelegen; maar in 't laast van *November* ziet men verandering van toneel. Dan gaan de oogen over de Velden en Landeryen weiden, welke in de maant *April* eenen ryken Oogst uitleveren. De Arabische Schryvers hebben niet nagelaten die verandering ten hoogsten te verheffen, en volgens hunnen aard daar van te spreken. Dus is, volgens hunne verhalen, de oppervlakte van Egipte in *September* en *October* met een zilverkleur bedekt; in *November* neemt zy de

de kleur der Esmerauden aan, en in *April* bekomt zy t'eenemaal eene goudkleur, niet zo zeer door die kleur zelve, als wel door de rykdommen die 't aardryk dan voortbrengt.

Nu moet ik nog melding aan u doen, Myn Heer, van het openen der Kanalen of Gragten, niet alleen van de gene welke direct uyt den *Nyl* komen, maar ook van de kleine Kanalen, die men dwars door de grote doorsneden heeft ten nutte van 't Land. Daar door is het dat Egipte voordeel trekt van de reizingen des *Nyls*; daar door is het dat het water van die Rivier door dat gantsche Land verspreit word, en aldaar de vrugtbaarheit te weeg brengt. Gene zaak verdiende meer de oplettenheit der aloude Vorsten die eertyds Egipten regeerden, en welke zo roemryk, gelyk ik u reets verhaalt heb, en nog verder hoop te verhalen, gearbeid hebbende om hunne gedagtenis te vereeuwen, niet minder oplettend waren op dat gene wat tot geluk en welvaart hunner Onderdanen kon strekken. Ook hebt gy uit alles wat ik tot dus verre daar over aan u geschreven hebbe, wel begrepen, dat zy niets meer ter harte hebben genomen, dan om aan 't gantsche Land eene heilzame verdeling van 't Nylwater te bevorderen. Het geen ik nu dienaangaande verder tot u zeggen zal, kan u t'eenemaal daar van overtuigen.

Opening der Kanalen.

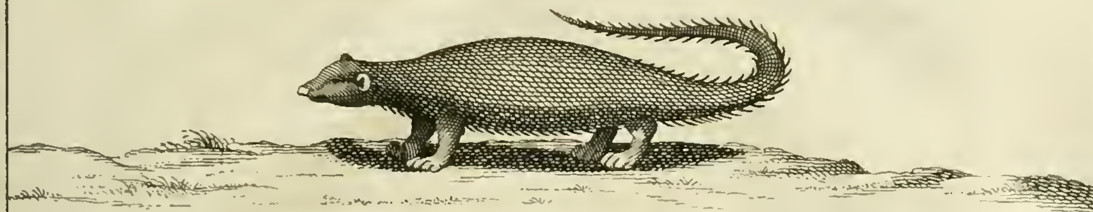
Alzo de ondervinding geleert had, dat tot welzyn des Lands noodzakelyk was ten opzigte der hoogte van de Rivier eenen zekeren en bepaalden tyd te stellen, op welken alle de Kanalen, zo wel de gene die uit den *Nyl* getrokken wierden, als de andere welke men daar van afleide, geopent moesten worden, hadden die schrandere Vorsten deswegen een algemeen Reglement gemaakt, 't welk den dag en het uur bepaalde wanneer men in ieder Provincie of Landstreek die opening zou hebben te doen. Het stond eerst na den 15 *September* in Opper en na den 24 dier Maant in Neder-Egipte aan ieder een vry, alles te doen wat hem ten dien opzigte het raadzaamst dagt. En inder daad, op zo eenen tyd is 't ook niet te vrezen dat het voordeel van den eenen tot nadeel van de andere kan strekken. Toen dien tyd toe was ieder gehouden eene

vaste

vaſte en zekere wet te volgen. Nooit kon eenige ſchikking van meerder nut of noodzakelykheit zyn. Want indien men de grote Kanalen welke uit den *Nyl* quamen al te vroeg geopent had, zou het te dugten geweeſt zyn dat men de kragt van de zwelling dier Rivier daar door vermindert zou hebben; en in tegendeel, indien men dat openen had verſchoven, zou men zich voor al te late of al te grote overvloejingen blood hebben konnen ſtellen. Indien ook ieder een meeſter was om zich van de eerſte reizingen van 't water te bevoordelen, wat al misbruiken zou zo eene vryheit niet onderhevig zyn? Hoe vele Provincien zouden dan tragten haar byzonder nut tot nadeel van de andere te bevorderen? Zou de eerſte zorg van byzondere Perſonen, voor al in Jaren waar in het Nyl-water maar middelmatig hoog of niet hoog genoeg klimt, niet wezen, om al het voordeel 't welk zy natuurlyker wyze verpligt zyn met hunne Naburen te delen, naar zich te trekken?

Om die misbruiken voor te komen heeft men dat Reglement gemaakt, 't welk in alle de publike Regiſters is gevoegt, en waar van alle de Provincien van Egipte oorſpronkelyke afſchriften hebben, welke haar tot Regel dienen voor het openen van alle de Kanalen die zich in haar gebied bevinden, als mede voor alle byzondere Perſonen, welke daar eenige Landeryen bezitten. Dewyl het algemeen en byzonder belang aan de waarneming van dat Reglement verknogt is, vind men niemand die zyn beſt niet doet om het met alle naauwkeurigheit te onderhouden. Wel is waar dat men in jaren wanneer de *Nyl* hoog zwelt minder oplettend daar omtrent is als anders; maar het is dus niet gelegen, wanneer het water van die Rivier ſlegts tot eene middelmatige hoogte klimt. Als dan waakt men met de wapenen in de hand van Provincie tot Provincie, en van Dorp tot Dorp, om de Wet te doen nakomen. Daar uit ontſtaan dan dikwils twiſten, en zelfs wel oorlogen, die algemeen worden, waar in men elkander bywylen gevegten levert, om den tyd van 't openen eens Kanaals voor een ander te doen, of dien te beletten.

Wanneer het Nyl-water tot de hoogte van 16 Elleboogslengtens geklommen is, ſtelt men eene ſchriftelyke Ver-

Afbeelding van den Ichneumon.

Afbeelding van den Hippopotamos.

Verklaringe daar van op, in tegenwoordigheit van den *Bacha* en de voornaamste van 't Land; en van dien tyd af zyn de Renteniers van den Groten Heer of van andere byzondere Heeren, welke Landen in zynen Naam bezitten, gehouden voor het lopend jaar hunne opgelegde Leenschatting te betalen. Ook gaan van dien tyd af aan de Ontfangers een derde van de betaling heffen; welke zy beregtigt zyn met geweld in te vorderen, in gevalle men weigerde hen te voldoen. Doch het gaat zo niet, wanneer het water van de Rivier tot de voornoemde hoogte niet komt; want in zo een geval hebben de Rentiers een jaar vry van lasten. Zomtyds gebeurt het, dat de *Nyl* ten ses of zeven uren des avonds tot die hoogte gekomen zynde, den volgenden ochtend gezakt is, voor dat de Verklaring der reizing van 16 Elleboogslengtens is opgestelt, en voor dat het Kanaal, waar van ik zo aanstonts melden zal, geopent is. Als dan zyn de Bachas en Heeren berooft van 't ontfangen hunner Leenschattingen; 't welk dikwils aan die eerstgemelde strenge berispingen van de zyde der Porte op den hals heeft gehaalt, om dat zy die opening verschoven hadden.

Na dat de voornoemde Verklaring is opgestelt, begeeft zich de Bacha, met al zyn gevolg verzeld zynde, tusschen *Oud* en *Nieuw-Cairo*, alwaar de opening van 't Kanaal geschied welke door die laastgemelde Stad loopt. Dat Kanaal brengt zyn water in een grote vlakte, die zich meer dan 20 Mylen van 't Zuiden tot het Noord-Westen uitstrekt, na dat het in *Cairo* verscheide Meertjes, en de ontallyke regenbakken der Moskeen en byzondere huizen gevult had.

Plegtigheden by die gelegenheit gebruikelyk.

Zeer vele beschryvingen spreken van die plegtigheit. Inzonderheit halen de Arabische Geschiedschryvers die stoffe breed uit; en 't geen zy ons verhalen van de Feesten, welke ten tyde der aloude Koningen van Egipte by die gelegenheit gehouden wierden, van hunne heerlykheit, pragt en mildheit, is byna ongelooflyk. Die Vorsten waren byna altyd in Persoon tegenwoordig wanneer die opening geschiedde; of zo eenige gewigtige rede hen verhinderde om daar zelf te konnen verschynen, zonden

zy den vermoedelyken Erfgenaam van de Kroon, of ten minsten hunnen Opper Staats-Dienaar in derzelver plaats derwaarts. By die gelegentheden waren zy gewoon overvloedig veel levensmiddelen aan een grote menigte Volks uit te delen; 't welk dan aan de Oevers van den *Nyl* quam, om deel te nemen in de openbare Vreugdebedryven, en de mildheit dier Vorsten te genieten, welke ten minsten hondert duizent Ryksdalers in die Feestdagen besteedden. De Groten van 't Koninkryk bragten ook het hunne toe om dezelve te luisterryker en heerlyker te maken. Niet alleen dat men een pragtig opgetooit Schip, met wimpels en vlaggen versiert, in den *Nyl* lag; maar van *Boulah* af, zynde de Haven van *Cairo*, tot aan den *Mikias* (of Water-zuil) toe, welke meer dan eene Myl van daar staat, was die Rivier met Galjootjes en andere Vaartuigen gelykzaam als bezaait. Ter dier plaatse wierden over dag Cavalcaden gehouden, en by nagt Vuurwerken afgestoken; en die vrolykheden duurden eenige dagen. Het was dan het aangenaamste Jaargetyde voor de Vrouwen, aan welke men dan de vryheit liet om uit te mogen gaan; maar onder voorwendzel van die opentlyke Vreugdebedryven te gaan zien, wisten vele van haar zich wonder wel van die vergunning te bedienen. De Egiptische Priesters bragten mede het hunne toe, om die Feesten aangenaam te maken door hunne menigvuldige en veelerlei soorten van Processien. Men vind nog Mumien op welker omwindsels die omgangen afgetekent staan. In dezelve droeg men met veel plegtigheit verscheide Afbeeldzels van den God *Osiris* en van de Godinne *Isis*, welke men toen in dat Land aanbad, en waar van de zamengevoegde Beelden tot een Zinnebeeld strekten van 't Huwelyk des Aardryks van Egipte met den *Nyl*, uit het welk al de overvloed spruit, welken dat gelukkig Gewest geniet. Ook droeg men in die Processien een ontstoke Lamp in een grote Vase, eene Kruik, waar van de handvatsels twee slangen verbeeldden, een goude Vaas die de gedaante eener vrouwe borst had, eene ronde doos met eenen hals aan 't boveneinde, en een halfmaanswyze kist met wimpeltjes omzet; alle dingen van geheim, die tot

zo

zo vele Zinnebeelden ſtrekten, van de verſcheide nuttigheden welke uit de overvloejing des *Nyls* voortkomen. Die Rivier doed inder daad oli in overvloed voortbrengen, zy verſchaft water aan Egipte; doed de Slangen uit de Valyen wegwyken, maakt de Vrouwen vrugtbaar, voed het Volk en drenkt het zelve. Maar nu is het zeer waarſchynlyk dat de ontſtoke lamp en al het overige dat alles te kennen wilden geven. Insgelyks twyffel ik niet, of die halvemaanswyze kiſt met wimpels verſiert, verbeelde de Vaartuigen waar van men zich op den *Nyl* bediend; en de ronde doos met de lange hals, was naar alle vermoeden een zinnebeeld van de Vaſen die men nog huidendaagſch gebruikt om het lekkere water dier Rivier te drinken, dewyl die Vaſen ten naaſten by van zo een maakſel zyn. Eindelyk, wanneer men 't water in 't Kanael liet lopen, worp men garſt, koorn, ſuiker en andere vrugten in 't zelve, als of men voor af aan de Rivier de Eerſtelingen van den aanſtaanden Oogſt had willen op-offeren, en daar door haar eer aan doen, voor den overvloed waar van haar water inder daad de oorzaak was. Wat te *Cairo* by de opening van 't Kanaal in gebruik was, dat zelfde wierd ook naar mate in de Provincien gedaan; en men mag zeggen dat het jaargetyde om den *Nyl* af te ſnyden, (zo als men daar te lande zegt) voor gantſch Egipte een algemene Feeſttyd was.

Men bedryft nog hedendaagſch vele vreugdetekenen by 't affnyden van de *Calige* (dus heet dat Kanaal by *Cairo*) en men heeft 'er zelfs nog eenige van de aloude gewoontens behouden. De kinderen dragen nog tegenwoordig by die gelegenheit Scheepjes met wimpels verſiert, welke zy vervolgens digt by de deuren der huizen ophangen; en by onzen tyd word nog, gelyk eertyds geſchiedde, Garſt, Koorn, Brood enz. in de Kanalen geworpen, wanneer men het Nylwater daar in heeft laten lopen. Dus mag men zeggen dat als nog, zonder dat men 'er op denkt, in Egipten de gewoonte aangehouden word om aan den *Nyl* hulde te doen van een klein gedeelte der vrugten welke die Rivier in overvloed voortbrengt. Maar echter moet men bekennen dat alles wat huidendaagſch ten dien opzig-

te gedaan word, in gene de minste vergelyking komt by de luisterryke en heerlyke Feesten, welke in oude tyden met die plegtigheit verzelt gingen. De Vreugdebedryven en mildheden zyn vermindert na mate van 't verminderen der rykdommen en pragt, die ten tyde der aloude Koningen in Egipte regeerden, en van geslagt tot geslagt, of om beter te zeggen, van Heerschappy tot Heerschappy zyn die eertyds zo geachte gebruiken afgeschaft geworden. De dwingelandy der Bachas, die zich weinig bekreunen of het Land verarmt word, mits dat zy gedurende den tyd van hun bestier hunne beurzen maar braaf konnen vullen, heeft veel geholpen tot zo eene grote verandering by 't Volk van Egipte. De gemelde Bachas, welke by die gelegenheit, waar van ik spreke, den Groten Heer verbeelden, en jaarlyks van de Porte tien duizent Ryksdaalders tot de onkosten van de plegtigheit ontfangen, geven 'er tegenwoordig geen vyf hondert van uit, en houden het overige voor zich. Ook zyn de zaken kragtig van gedaante verandert by 't geen zy voorheen waren. De vreugde welke men nog in dien Feesttyd mogt zien blyken word zelden veroorzaakt dan door hoop op het toekomende.

Reizen en Bedevaarden op den *Nyl.*

Ik kan den *Nyl* niet verlaten, Myn Heer, zonder u een algemeen denkbeeld te geven van de Bedevaarden welke eertyds op die altyd voortreflyke Rivier, zo vrugtbaar in wonderen, gedaan wierden en nog huidendaagsch gedaan worden, als mede van de Festynen en Vertoningen, welke by die gelegenheit wierden gegeven, en van de vermaken die zich dan in menigte aanboden. Schoon die stoffe den Godsdienst schynt te betreffen, en gevolgelyk elders zou konnen verhandelt worden, zo hoop ik nogtans, dewyl die Reizen meer gebruiken van vermaak, dan oeffeningen van Godsdienstigheit waren, dat het my vergund zal zyn alvorens iets te mogen zeggen van de beschryvinge die ik besloten heb u daar van te doen. Behalven dit heeft die stoffe zo veel overeenkomst met die welke ik verhandele, dat ik dezen Brief niet beter dan met dat Artykel zou konnen eindigen.

De *Nyl* is zonder tegenspraak een der Rivieren van de Was-

Waereld die 't meest bevaren word. Zy wierd het nog ongelyk meer in de oude tyden, toen hare Oevers van 't een einde tot het ander als bezaait waren met Tempelen en roemrugtige Gedenktekenen, en toen men op zekere dagen van 't Jaar op alle die plaatsen Festynen en Kermissen had aangestelt, welker bywoning de voornaamste drift, of zelfs wel de aangenaamste bezigheit van alle de Bewoonders van Egipte uitmaakte. De vermaken, de vertoningen, het nut dat men in de Bedevaarden vond, het gemak met welke men die deed in gemene Vaartuigen voor 't slegte Volk, en in byzondere Gondels voor ryke of aanzienlyke lieden, de zeer middelmatige huurprys van die Vaartuigen, de snelheit met welke zy den *Nyl* opvaeren, voornamelyk ten tyde van den aanwas dier Rivier, en de spoedige afvaring van dezelve, de versheit van de Lugt die zy inademden, en die zeer verschillend was van die welke zy in hunne huizen hadden, alwaar het over dag wegens de Zon onverdraaglyk heet was, en ook de begeerte om de pligten van hunnen Godsdienst te volbrengen, welke hun het doen van Bedevaarden en Offerhanden gebood; dit alles waren kragtige beweegredenen genoeg om hen die soorten van Reizen te doen ondernemen. Behalven dit hadden zy 't genoegen om daar vele personen van hunne kennis te ontmoeten, en dagelyks nog meer goede kennissen te maken. Volgens 't verhaal van zekeren Schryver, waren 'er lieden in Egipte, welke door middel van die togten byna alle de Inwoonders van dat Land hadden leren kennen. Inzonderheit ondernam men die soorten van Bedevaarden gedurende de reizing van den *Nyl*, en in de maanden *Juni*, *Juli*, *Augustus* en *September*. De Koningen van Egipte, en alle de Heeren van hun Hof, waren in dat Jaargetyde zelf mede op de Rivier; zo dat men in dien tyd van 't jaar daar 't meeste vermaak vond. Verscheide Schryvers hebben ons zeer hoog verheffende Verhalen van de vermaken die men toen op den *Nyl* genoot nagelaten. Het geen nog huidendaagsch in dat zelfde Jaargetyde op die Rivier in gebruik is, kan tot genoegzaam bewys dienen, dat het geen zy daar van schryven,

hoe breed uitgemeten het ook fchynen mag, niets in zich heeft dat verdigt is.

Zy vertoonen ons eerftelyk die Rivier ten tyde van 't bloeyend Egipte, van 't een einde tot het ander, aan hare beide Oevers, dat is ter lengte van omtrent twe hondert mylen, bezet met Tempels, Paleizen, byzondere Huizen, Graftomben, en andere roemrugtige Gedenktekenen, inzonderheit van menigvuldige Herbergen, voorts van Steden, Dorpen, en Gehugten, omzet met bomen die altyd groen waren (gelyk zy als nog het gantfche jaar door in Egipte zyn) met gene andere ruimte tuffchen die bewoonde plaatfen en zulke welke beplant waren, dan voor zo veel vereifcht wierd om een vry gezigt te konnen hebben naar de vlaktens, die aan de beide Oevers van den *Nyl* zyn. De Landeryen gaven geen minder verfcheidenheit van gezigt door andere diergelyke werken, welke door de konft op de Oevers van een overgroot getal dwars-Kanalen gevoegt waren by de fchoonheden die de Natuur in zulke betoverende Landftreken vertoonde. Wel is waar dat dezelve aan dorre en fteenagtige Gebergtens eindigden, welke door zich zelve geene zeer aangename vertoning aan 't gezigt konden verfchaffen; maar op die onvrugtbare en verzengde hoogtens, zag men honderderlei andere foorten van Gebouwen pronken, welke daar maar alleen fchenen geftigt te zyn tot genoegen der genen die op de Rivier reisden.

De Koningen van Egipte hadden Paleizen in alle de verfcheide Provincien van dat Land, en alle die Paleizen quamen aan de Oevers van den *Nyl* uit. Volgens hun voorbeeld, was 'er byna geen voornaam Heer, die niet mede een Lufthuis in ieder Provincie had. Die Lufthuizen waren alle zo digt als mogelyk by de Koninklyke Paleizen geplaatft; 't geen aan die Groten gelegenheit gaf om zomtyds de eer te konnen hebben van den Koning en de gehele Koninklyke Familie tot hunnent te ontfangen; want die Vorften trokken zo wel als byzondere Perfonen van d'eene plaats naar de andere. Dewyl zy yverig waren in 't behartigen van de welvaart huns Koninkryks, zo bleven zy nooit in gebreke om gedurende de reizing van

de Rivier, met het gevolg van hun gantsche Hof dezelve van 't een tot het ander einde te bevaren, waar door zy gelegenheit hadden om alle jaren de verscheide Provincien van hun Gebied te bezigtigen, zelf daar te gaan opnemen wat voor bevelen 't gevoegelykst tot welzyn hunner Onderdanen te geven waren, en eenmaal des jaars daar in persoon alle Regtszaken te konnen beslissen. Die verscheide Paleizen der Koningen, en der Hoge Amptenaren of Heeren van 't Hof, waren altyd gemeubileert, en in staat om hunne Meesters te ontfangen. Behalven dit was 'er geen van die Gebouwen, welke niet verscheide dryvende huizen had, die van hout gemaakt en op Barken geplaatst waren, in welke woningen zy op de Rivier met zo veel gemak, hoewel wat enger gehuisvest, reisden, als of zy in hunne Paleizen waren, en zonder dat zy meerder kosten dan anders behoefden te doen. Die Dryfkasteelen wierden van vele andere gemene Barken gevolgt, waar in de Dienaren en alle de Meubilen waren die men op de Reize nodig kon hebben. Aangaande de Mondbehoeftens, zo was de hoe-veelheit van dezelve door de Bedienden des Konings geregelt, en men bragt die alle ochtenden met den dageraat in 't gezigt van die Paleizen, op wat plaats het Hof zich ook bevinden mogt. Ook droeg men zorg om in tyds, aan den Magistraat der Steden of Hoofden der Dorpen door welke de Koning en zyn Hofstoet trekken moesten, kennisse te geven op wat dag het Hof daar komen zou, op dat zy niet in gebreke zouden zyn om op het gestelt uur dat gene te leveren wat tot onderhoud van zo eenen talryken Stoet vereischst wierd.

De Dryfpaleizen des Konings hadden alleen vier verdiepingen, ieder van tien voeten hoog. Ook hadden dezelve alleen het voorregt om geheelyk, zo van buiten als van binnen, verguld te mogen zyn, en met allerlei figuren versiert te wezen, waar mede men toen gewoon was die woningen van vermaak op te pronken. De Zinnebeelden, de konstigste tekeningen van dien tyd, alle de regelen der Bouwkunde wierden daar aan besteed. Zelfs zag men daar zomtyds Standbeelden en Figuren, die

hun-

hunen Afgoden vertoonden, de Planeten, de Tekens van den *Zodiak* (Teken-kring of Toon-rond) en de voornaamste Hemeltekens. De hoge Amptenaars van 't Hof, de Hoofden der Priesteren en de Opper-Regters, de Gouverneurs der Provincien, de Veldheeren van 't Leger, en de Princen of *Emirs*, mogten in die dryvende woningen drie verdiepingen ieder van negen voet hoog hebben; maar zy hadden geen regt om dezelve t'eenemaal te doen vergulden gelyk die van den Koning; onder 't verguldzel moest schilderwerk gemengt wezen. Insgelyks was 't hun niet geoorlooft aldaar den God *Serapis* te mogen vertonen, wiens afbeeldzel de Vorst alleen maar in zyne Paleizen mogt stellen. De Vaartuigen der Geregts Amptenaren, Priesteren, Edellieden, en van alle de gene welke van dien rang waren, mogten woningen van twe verdiepingen, ieder van agt voet hoog hebben, en dezelve moesten alleen maar met schilderwerk versiert zyn. Echter stond het hun niet vry om in 't zelve de vertoning van *Isis* en *Osiris* te laten komen, wyl zulx alleen aan de Paleizen der Groten toequam. Eindelyk de vierde soort van Vaartuigen, welke alleenlyk dienden tot het vervoeren van goederen, hadden maar eene verdieping, en mogten geen ander sieraat dan van een effe kleur hebben.

Het getal dier vier soorten van Vaartuigen was ongemeen groot. Het beliep zomtyds, zeggen de Schryvers tagtig duizent stuks, welke dienden gedurende al den tyd dat de *Nyl* in zyn wassen bleef, zonder nu te spreken van de gemene Schuiten of Vaartuigen, die mede in groten getalle waren, en in welke allerhande soort minderslag van Volk, zo Vrouws als Manspersonen, tot twe hondert personen in ieder Vaartuig zich bevonden. In deze was het dat gedaan wierd wat wy ter dezer gelegenheit in de aloude Schryvers lezen. De Vrouwen speelden daar op Castanjetten, de Mannen op de Fluit, terwyl andere zongen en in de handen klopten, danssende op 't geluit van die soort van Muziek, en verscheide andere tydverdryven nemende. Als die Schuiten elkander voorby voeren, nam men vermaak over en weder wat scheld of smaatwoorden uit te werpen. Langs de Dwars-kanalen was een

groot getal van Herbergen; ook waren'er aan de Oevers van den *Nyl*, en verscheide op die Rivier zelf, in Vaartuigen welke alleen daar toe gemaakt waren. De Reizigers vonden in die Herbergen alles wat hun nodig was, en zy deden zich daar wel onthalen, zonder dat het hun veel koste, om dát alles toen goed koop in Egipte, en de prys der Levens-middelen, zo lang als die togten duurden, geregelt was.

De Vaartuigen van eene verdieping, welke die der Kooplieden, Konstenaars, of Burgers waren, hadden drie afdelingen of vertrekjes, door wagenschot van elkander gescheiden, ten naasten by gelyk men in onze *Barges* ziet, of gelyk die welke in *Vlaanderen* en *Holland* in de Jagten of Schuiten zyn, waar mede men van de eene Stad naar de andere vaart. Men ging van 't een vertrek niet in 't ander dan door deuren die wel gesloten wierden gehouden, en ieder van die vertrekken had zyne vensters. Die van de Vrouwen hadden yzere tralien van buiten. De Uitstekken, of zo genaamde *Balcons* dier Vensters waren met fraje Tapyten behangen, die toen in Egipte gemaakt wierden, en de Gordynen die'er voor hingen, bestonden uit ryke stoffen, diergelyke nog ten huidigen dage in dat Land worden gemaakt. De Mannen hadden hun verblyf in 't voorste vertrek naar de voorsteven toe; de Vrouwen waren in 't midden van 't Vaartuig geplaatst, en het derde of agter vertrek was geschikt voor de dienstboden, en om de spyzen te bereiden. Voor het vertrek van de Manspersonen was eene ruimte overgelaten, die met een tent bedekt was, om daar de Zangers of Spelers op Instrumenten te plaatsen; want van alle tyden af zyn de Egiptenaars ongemene grote liefhebbers van de Muziek geweest. De Vaartuigen van twe verdiepingen hadden alle hunne Muzikanten; maar zy plaatsten dezelve in byzondere Schuiten, welke in hun gevolg, en geschikt waren voor de dienstboden, voor de keuken, en om by gelegenheit het Vaartuig hunner Meesters voort te helpen. Die van drie verdiepingen wierden van een groot getal dier soorten van Schuiten gevolgt. Ook bedienden zy zich van zekere Roei-Galjootjes, welke onophoudelyk de Ri-

vier op en af voeren, om tydingen aan andere Vaartuigen te brengen, of die van dezelve te ontfangen. Men kan daar uit oordelen wat een overgroot getal van Vaartuigen 'er in 't gevolg van de Waterpaleizen des Konings waren. Hy had verscheide voor hem alleen, en nog byzondere voor zyne Vrouwen. Alle de Paleisjes of dryvende Kastelen hadden ieder een *Balcon* of Uitstek, 't welk rondom het boveneinde of soort van dak liep, 't welk t'eenemaal plat was, en met een grote Tent van eenig frai stof was bedekt, onder welke men des avonds lugt ging scheppen, en 't aangenaam gezigt der Landeryen nam. Op die soort van *Terras* ging men des nagts slapen, bevryd van de muggen, die ligtelyker door den wind van daar, dan van de ondergelegene vertrekken verdreven wierden. Om zich voor 't plagen van die diertjes te beschermen, sloeg men zelf op die Terrassen byzondere Paviljoenen op, onder welke de Meesters hunne nagtrust namen.

Die nagten hadden ook hunne aangenaamheden en vermaken, door de ontallyke ligten, die 't byna zo helder maakten als of 't dag was. Want gene opentlyke Vreugdebedryven of Feestdagen van eenig belang zyn'er in Egipte, of zy hebben des nagts Illuminatien. Men bediend zich ten dien einde van Lampen, die in eenen zeer langwerpige glazen Beker gezet worden, zodanig, dat de oli nooit hoger dan tot aan de helft of het derde gedeelte van dien Beker komende, de hogere randen het ligt beschermen, en beletten dat het door den wind uitgeblazen word. Ik geloof dat de Egiptenaars die konst tot den hoogsten trap van volmaaktheit gebragt hebben. Daar is byna niets of zy gebruiken 'er Lampen by: men ziet die aan de Torens, aan de Paleizen, en ook zelfs in de Veldslagen. Ook is 'er niets dat by nagt aangenamer vertoning kan maken. De verligtingen van alle de Moskëen (of Tempels) van *Cairo* gedurende alle de nagten der Maan van den *Ramadan* (of Turksen Vasten-tyd) en die welke voor de voornaamste Feestdagen der Mahometanen worden gedaan, van de platte dacken der Huizen in de Stad beschouwt wordende, maken eene van de fraaiste Gezigten der Waereld. Die Illuminatien zyn niet minder zienswaardig dan de gene welke te *Konstantinopolen* geschieden, die door zommige

mige Reizigers zo hoog verheven, en van zeer verre gezien worden.

Derhalven kon een gebruik, tot het welk het Egiptisch Volk altyd zo geneigt is geweest, niet nagelaten worden in die Reizen van devotie of vermaak welke men op den *Nyl* ondernam; als dan waren alle die Vaartuigen waar van ik gesproken heb des nagts geillumineert, en gaven dus aan elkander eene heerlyke vertoning, waar by het geluit wierd gevoegt van talloze Speeltuigen die zich van alle kanten lieten horen. De naam des Meesters van 't Schip of Vaartuig wierd dan door vurige Letters (zodanig gemaakt door de schikking van een groot getal brandende lampen) vertoont; en over dag wierd hy gekent aan de hoedanigheit der vlag die hy voerde, en aan de kleuren die in dezelve waren. Want, vermits ieder Persoon volgens eene voorgeschreve wyze naar zyn rang begroet moest worden, droeg ieder zorg zich van verre te doen kennen, op dat men niet in gebreke bleef dien pligt aan hem te betonen. De Waterpaleizen in 't Quartier des Konings waren insgelyx geillumineert, en dat wel vier of vyf mylen in 't rond; zo dat zo eene gantsche Vloot van Vaartuigen ten minsten wel tien mylen plaats besloeg. In die ruimte bevonden zich, volgens 't verhaal der Arabische Geschiedschryveren (die nauwkeurig in zulke beschryvingen zyn, om dat die zeer wel met hunne hartstogt over een komen) in allerhande jaargetyden, en inzonderheit wanneer het Nylwater rees, wel vyf of ses hondert duizent Personen, en meer dan twintig duizent Vaartuigen by malkander. Want van alle plaatsen van Egipte quamen'er derwaarts, aangelokt wordende door die gedurige Vreugdebedryven welke by 't Hof waren, en gelegenheit tot een soort van kermis gaven; die zo wel by nagt als by dag gehouden wierd, om dat tusschen die beide geen onderscheid was ten opzigte van't ligt of de helderheit, wegens de illuminatien van duizenden van lampen die zo digt by elkander waren. Vermits in een zeer groot getal Vaartuigen Levensmiddelen, allerlei Vrugten en Koopmanschappen verkogt wierden, als op een jaarmarkt, mag men zeggen dat'er zo een gedurige kermis

rondom de Waterwoningen des Konings was, op welken een gedeelte der Inwoners van Egipte zich bevonden.

Ik moet hier niet vergeten gewag te maken van een zeldzaam gebruik, 't welk altyd in die soorten van Togten gehouden wierd. Op alle de plaatsen aan Land alwaar men Gasteryen hield, en daar de Pelgrims altyd te water aanquamen, nademaal men daar anders niet komen kon, was het de gewoonte dat 'er een soort van gevegt wierp gelevert, tusschen de gene die daar aan land wilden treden en de Inwoners der plaats, of 't Scheepsvolk 't welk reets aan land gekomen was. Daar maakte men malkander nat aan den Oever; de een worp den ander in de Rivier, waar uit men vervolgens van 't hooft tot de voeten nat en beslikt quam; men schold zich ondertusschen over en weder braaf uit, tot dat eindelyk na eene tamelyke langdurige worsteling, waar in de hemden en broeken aan flarden gescheurt wierden, de laast gekomene Overwinnaars bleven van de gene die zich tegen hunne ontscheping aangekant hadden, gelyk altyd gebeurde. Deze gewoonte, die algemeenlyk in gebruik was op alle de plaatsen van Egipte alwaar eenige Feest geviert wierd, nam men nog byzonderlyker te *Canope* waar, alwaar jaarlyks een vermaarde Tempel, die aan *Serapis* was toegeweid, bezogt wierd. Daar bevonden zich altyd gantsche Troepen van Scheepsvolk, die zich voordagtelyk derwaarts begaven, om tegen de Inwoners dier Stad te vegten, en te verdienen dat na hunne Overwinninge de Toezieners eenige mildheit aan hen bewezen. De Geschiedschryvers verzekeren, dat van alle de vertoningen welke by die Feest gegeven wierden, die gevegten het meeste vermaak aan deden. De berugste Stryders hadden gemeenlyk niets aan dan een linne broek zonder hemd; zo dat wanneer zy elkander aan 't lyf aanpakten, het zelve ligtelyk aan weerkanten elendig gehavent wierd, en de broeken van 't lighaam raakten, zo dat zy dan moedernaakt stonden. Zo eene vertoning deed gemeenlyk een onophoudelyk geschreeuw en gejuich ontstaan. Ondertusschen vloden de gene welke in dien staat gebleven waren, in 't water, om zich te verbergen, terwyl hunne Partyen van hunnen kant alles in 't werk stelden wat zy konden

om

om hen daar uit te doen komen. Als die Gevegten tamelyk lang geduurt hadden, quamen de Stryders met een bekken in de hand by alle de Toezieners en Toezieneresſen zonder onderſcheid. De Vrouwen ſtaken met de eene hand eenig geld daar in, en hielden met de andere hand quanſuis de oogen toe, om die naakte Mansperſonen zo digt by niet te bezien. De Mannen hun ook eenig geld gevende, hadden het regt, volgens de gewoonte, om hen met de andere hand braaf met een bullepees af te roſſen, die zy voordagtelyk tot dat gebruik by zich hadden. Die arme halzen van Stryders moeſten dikwils wel hondert van die ſlagen uitſtaan, om eenige weinige ſtuivers magtig te worden, die zy dus duur genoeg betaalden.

Na die Feeſtvieringen zyn zeedert nog die van *Sidy Ibrahim*, *Sidy Hamet Bedouin*, en van meer andere Turkſche Heiligen gekomen, welker Grafſteden nog jaarlyks met den zelfden toevloet van volk, en ten naaſten-by ook met die zelfde plegtigheden bezogt worden. De zo genaamde *Oquelles* van onzen tyd, zyn gekomen in plaats van de Herbergen der aloude tyden, en de Vrouwsperſonen die daar met de Mannen danſſen, zyn van 't geringſte ſlag van volkje, gelyk zy in vorige tyden ook waren. Dus heeft men altyd het gebruik onderhouden om een gedeelte van den tyd op den *Nyl* te ſlyten, terwyl die Rivier in hare zwelling is, en ook om daar des nagts te ſlapen. De ryke Lieden hebben ten dien einde Galjoten, op welke zy de versheit van lugt en wind, die dan op de Rivier zyn, gaan genieten, en zich bevryden van de hitte hunner Huizen, die door de Zon over dag zo brandend heet gemaakt worden, dat het 'er niet te duren is.

Om te begrypen wat eene natuurlyke genegenheit men altyd in Egipte gehad heeft om, gedurende de brandende hitte van den Zomer, de nagten op den *Nyl* door te brengen, zo laten wy ons eens verbeelden wat een vermaak men in dat zelfde Jaargetyde in eenige Zeeſteden van Europa vind om een Zeelugtje in te ademen, en verre van de Haven af een versheit te genieten die men in de Steden niet vind. Laten wy ons ook verbeelden dat, terwyl men op den *Nyl* is, de winden welke daar in dat Jaargetyde

regeren, aan de Vaartuigen zo eene ſnelle beweging geven, dat men door middel van een enkel zeil in 't opvaren dier Rivier binnen een uur tyds twe grote mylen kan afleggen, en dat, indien men 't zeil geſloten houd, en den loop van 't water volgt, met die zelfde ſnelheit naar den Zeekant toe gevaren kan worden. Dus zou men gemakkelyk in vyf of ſes dagen van den mond des *Nyls* tot zyne Watervallingen konnen vorderen, of ook binnen dien tyd van dezelve tot de Zee toe konnen komen, en dus in dien korten tyd alle de Landſtreken welke die Rivier ter lengte van twe hondert mylen beſproeit, dat is geheel Egipte, met de oogen konnen doorlopen. Maar nu kan men wel bezeffen hoe zeer deze ſnelheit van voortgang tot het vermaak der Reizigers helpt, inzonderheit wanneer men zich te binnen brengt wat ik reets gezegt hebbe van de verſcheidenheit der Jaargetyden, die in de verſcheide Landſtreken van Egipte beſpeurt worden. De oogen genieten onophoudelyk het vermaak van nieuwe voorwerpen, en zonder uit het zelfde Land te gaan verandert men alle uuren van lugtſtreek. Dat gemak, om door middel dier dryfhuizen, zich van de eene plaats naar den andere met ongemeen veel ſpoet, zonder vermoeying, zonder onkoſten, en met een volkomen gemak te konnen begeven, is ongetwyffelt de oorzaak waarom de Bewoners van Egipte van alle tyden af zo eene grote genegenheit hebben gehad om op den *Nyl* te reizen. In die togten vinden zy 't aangenaam by 't nut gevoegt. Aldaar dryven zy byna al hunnen Koophandel, en vervullen teffens een der wezendlykſte pligten van hunnen Godsdienſt. Men weet dat van alle tyden af de Godsdienſt en 't Eigebelang de twe grote ſpillen zyn geweeſt op welke de meeſte bedryven en genegentheden der Menſchen gedraait hebben. Is het dan wel te verwonderen, dat in die oude tyden, waar van ik geſproken heb, Egipte gedurende de verſcheide Saizoenen van 't Jaar byna t'eenemaal dryvende is geweeſt, daar het Volk van dat Land 't welk van nature bygelovig, en zeer genegen tot koophandel is, in die togten gelegenheit vond om zynen Godsdienſt te verrigten en daar by ryk te worden, terwyl het zich aangenaam-

naamlyk met zyne Familien vermaakte? Kan men zich verwonderen dat de Grooten daar gaarne hunne pragt en heerlykheit aan de oogen van een geheel Volk vertoonden, van 't welk zy zich vleiden daar door de agting en eerbied te zullen winnen; dat hunne Vrouwen vermaak namen daar eene verſche lugt in te ademen die zy in hare Paleizen niet vonden; en dat zy 't genot konden hebben van 't gezigt ener overgrote menigte van Vaartuigen, waar mede de *Nyl* als bedekt was? Kan men zich verwonderen dat Grote en Geringere, dat Mans en Vrouwsperſonen, elkanderen volgens gewoonte in dat Jaargetyde bezoekende, en in die togten op de Rivier zo veel vermaak en gemak vindende, zich in die dryvende Woningen met hunne gantſche Familie van 't een einde van Egipte tot aan 't ander lieten voeren, en dat met zo weinig moeite, als of zy ſlegts een Reisje van vermaak van eenige weinige mylen deden, en als of zy maar in een koets hadden behoeven te treden, om des avonds in een Luſthuis van hunne Nabuuren te gaan ſlapen?

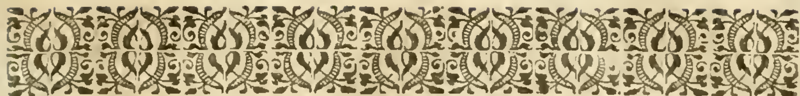
Waarlyk, al had dat gemak geen ander voordeel te weeg gebragt, zo diende het ten minſten, om tuſſchen de Bewoners des Lands de banden te leggen, welke de Menſchen in de zamenleving aan elkanderen verbinden. Door dit middel kon men zyne bloedverwanten of goedevrienden, al woonden die hondert en vyftig mylen verre, twee maal des jaars byna zo gemakkelyk bezoeken, als of men naaſt malkander gewoont had. Zich in een van die Dryfkaſtelen te begeven, om van 't een einde van Egipte tot aan 't ander te vertrekken, of des ochtends in een Rytuig te gaan zitten om des middags by eenen goeden vriend op 't Land de maaltyd te houden, was voor dat Volk een en 't zelfde. In die Reizen namen zy mede 't keurigſte wat in hunne Provincie was, en niet gevonden wierd in die werwaarts zy zich ſtonden te begeven. Die bezoeken duurden zeven of agt dagen, en na verloop van drie maanden ontſingen zy onfeilbaar de tegenbezoeken en wedergeſchenken. Op deze wyze konden bloedvrienden en andere, hoe verre zy van malkander woonden, zonder de een den anderen tot laſt te zyn, en zonder moeite of omſlag,

ſlag, dikwils het vermaak genieten van elkander te zien, en te omhelzen. Niet alleen, zegt een Arabiſch Schryver dat de Perſonen dus by malkander quamen; maar ook zelfs de huizen quamen by een. Ook kan men zeggen, vervolgt die zelfde Autheur, dat men toen niet vele Steden in Egipte telde; want zy alle maakten maar eene Stad uit, die doorzaait was met berugte Tempelen, vermaarde Gedenktenen, pragtige Paleizen en byzondere Huizen, verzelt met grote Tuinen, en waar van de Volkeren, die dezelve bewoonden, door middel van een groot Kanaal 't welk hen vereenigde digt by elkander gekomen zynde, niet tegenſtaande den verren afſtand hunner woonplaatſen, zich met al zo veel gemak konden bezoeken, als of zy alle in den omtrek eener middelmatige uitgeſtrektheit beſloten waren geweeſt. Ik ben enz:

Cairo den . . . . .

DERDE

DERDE BRIEF.

VERDEELING

VAN EGIPTE IN OPPER-EN NEDER-EGIPTE;

Waar in gesproken word van de Delta en deszelfs Oevers, van de Steden Damiate en Rosette, van't Meir Sirbon, en eenige andere merkwaardige Plaatsen, welke in dit gedeelte van Egipte gevonden worden.

TOt dus verre heb ik u van Egipte maar een verward en algemeen denkbeeld gegeven. Het word nu tyd, Myn Heer, dat ik u dit eertyds zo vermaard Land in 't byzonder en by gedeeltens tone, en dat ik u van Provincie tot Provincie, en van Stad tot Stad geleidende, in ieder van dezelve dat gene doe aanmerken wat daar in het meest uwe oplettenheit en nieuwsgierigheit verdiend. Ongetwyffelt zult gy 't niet quaat vinden, dat ik in eene zo wyd-uitgestrekte Stoffe eenige order en regel volge. Men weet wat een werk een Reiziger van weinig bequaamheit of van weinig schranderheit heeft om eene goede beschryvinge te konnen doen. By gebrek van zich vooraf een vast ontwerp gevormt te hebben van de plaatsen door welke hy voornemens is te reizen, en van de merkwaardige byzonderheden die zyn gezigt konnen verdienen, is hy dikwils genoodzaakt den weg dien hy genomen had te rug te keren, verliezende dus met onnut heen en weder reizen eenen kostelyken tyd, die niet dan in keurige en leerzame onderzoeken behoorde besteed te worden, en vindende zich by ge-

volg, na veel gezien te hebben, ten naaften by niet meer gevordert, als of hy van zyn leven niet gereift had. Dusdanig een gedrag zou maar verwarring in uwen geeft te weeg brengen, en daar een party denkbeelden maken die de minfte zamenhang nog klaarheit niet hebben. De order en fchikking is de ziel van de verhalen, en inzonderheit van die fchroomagtige nauwkeurigheit die by my is om u myne waarnemingen over Egipte mede-te-delen. Vergun my derhalven, Myn Heer, alvorens te treden tot eene byzondere befchryvinge van alle de bekende plaatfen welke in dat overaangenaam Geweft zyn, dat ik eerft my zelven een regelmatig Plan mag maken van alle de verfcheide onderwerpen, die ik my voorftelle te verhandelen. Dat Plan voet voor voet volgende, durf ik my vlyen dat gy over ieders ftoffe niets meer begeren zult, en dat ik aan alle de denkbeelden die ik u geven zal, een ligt zal byzetten, waar voor gy my in 't vervolg dank zult weten.

Verdeling van Egipte.

Egipte kan onder twederlei verfcheide Befchouwingen aangemerkt worden; en ten opzigte dier verfcheide befchouwingen, kan men het op twe verfcheide wyzen verdelen. Inderdaad, men kan dat groot Land aanmerken als een Geweft 't geen een gedeelte van de Waereld uitmaakt, in zekere Provincien beftaat, Meiren, Rivieren, Vlaktens of Bergen, bevolkte Steden of Wilderniffen in zyne uitgeftrektheit befluit, en zekere palen, door de konft verzonnen, of door de Natuur zelve gemaakt, hebbende, om het van alle de naburige Staten te onderfcheiden. Ook kan men dat Koninkryk aanmerken als een Staatkundig Ligchaam, 't geen een Hooft en verfcheide Leden heeft, welker Ampten, Pligten en Belangen verfcheiden zyn, maar die alle door eenen en den zelfden band, welke die van de menfchelyke zamenleving is, vereenigt zynde, evengelykelyk het zelfde doelwit hebben moeten, dat is, om 't gemeen welzyn te bevorderen, voor zo verre als de rang welke zy in die zamenleving houden vereifcht. Zo men Egipte volgens de eerftgemelde befchouwing aanmerkt, verdeelt het zich natuurlykerwyze naar de eigentlyke Standplaatfen der verfcheidene gedeeltens waar uit het

het bestaat; en volgens de twede beschouwing aangemerkt zynde, besluit dat Land in zich alle de verscheide verdelingen, welke daar van gemaakt zyn geweest onder de verscheide Mogentheden die het zelve agtervolgelyk bezeten en bestiert hebben.

Burgerlyke Verdeling van 't aloud en hedendaagsch Egipte.

De Schryvers verschillen over 't getal der Provincien, in welke Egipte onder de Regering zyner eerste Vorsten verdeelt wierd. Zommige, gelyk *Ptolomeus*, tellen 'er veertig, en andere vier-en-veertig; daar tegen zyn 'er eenige, onder welke ook *Herodotus* is, die dezelve op agt-en-twintig stellen. Voor 't overige is het zeker, dat in die oude tyden dat Koninkryk in dertig Gouvernementen (of Bestieringen) verdeelt was, welke alle aan hun hooft een Staatsbediende hadden, die door den Vorst was benoemd om daar het gebied te voeren, en alle den naam van hare Hooftstad droegen. Dat waren eenigerwyze zo vele kleine byzondere Staten, die onafhankelyk van malkander waren, maar alle van 's Lands Opper-Mogentheit afhingen, en derzelver bevelen gehoorzamen moesten.

Verscheide redenen hadden die verdeling der verscheide Provincien van dat Koninkryk in de regering gevoert. De Godsdienst had 'er veel deel aan. De aloude Egiptenaars (gelyk ik in 't verhandelen van de Religie dier Volken zeggen zal) waren, schoon alle door een en 't zelfde Geloof vereenigt, nogtans zeer verdeelt omtrent de Godsdienstigheit die zy aan 't Opperwezen betoonden. Die Natie, welke oordeelde zich door de menigvuldigheit harer Goden te onderscheiden, en het ook inderdaad deed, had het Bygeloof zo verre gebragt, dat zy zo vele Godheden telden, als'er Steden, of zelf wel Dorpen en Vlekken, in Egipte waren. Al het schoonste en volmaakste dat Hemel en Aarde aanbieden, was het voorwerp der Afgodery van die Volken geworden, welke hunne Godsdienstigheit betoonden zelfs aan zodanige wezens die de Natuur niet schynd voortgebragt te hebben, dan om tot afkeer, ja wel tot schrik van 't menschelyk geslagt te verstrekken. Daar van daan quam dikwils, dat de eene ten hoogsten agteden dat gene wat een voorwerp van afgryzen voor de andere was. Niet alleen dat alle de Godheden

des Hemels de verſcheidene Provincien en Steden van dat Koninkryk verdeelden; (want zommige baden de Zon aan, andere *Mercurius: Diana* wierd in grote eerbied gehouden in Opper-Egipte, *Jupiter* te *Thebes*, *Serapis* te *Canope*;) maar ook zelfs de verſcheide Dieren, welke de Natuur in dat Geweſt voortbrengt, waren als zo vele verſcheide voorwerpen van hunne Godsdienſtigheden geworden. Dus wierd op eenige plaatſen de Krokodil voor een geheiligt Dier gehouden, terwyl men niet verre van daar Goddelyke eer bewees aan den *Ichneumon*, den dodelyken vyand van dat Monſter. De Vogel *Ibis*, de Os, de Honden, de Katten, de Rotten hadden insgelyks hunne Aanhangers in dat Land. Ik zal hier tot gene verdere byzonderheit dien aangaande treden. Die menigvuldigheit der Goden zal genoeg in 't vervolg myner Brieven gezien worden.

Men kan ligt bezeffen, dat die verſcheidenheit van Goddelyke eerbewyzingen zekerlyk grote verdeling moeſt veroorzaken, inzonderheit by een Natie die nooit wel vereenigt is geweeſt. De gene die aan 't hooft der Regering waren poogden een hulpmiddel daar tegen te verſchaffen. Het was, zegt men, onder den Koning *Seſoſtris* dat de Staatsdienaars hunne gedagten lieten gaan om de ſcheuringen, burgerlyke Oorlogen, en andere verderflyke gevolgen voor te komen, welke ontſtaan konden uit de verſcheide genegentheden die by verſcheide Volken van 't Land voor zekere Godheden waren. De Raad van dien Vorſt, gelyk van de overige aloude Koningen van Egipte, beſtond zelden dan uit Prieſters van de Natie. Deze Prieſters waren 't die het Koninkryk in dertig Gouvernementen verdeelden, aan ieder van welke zy derzelver byzondere Godheit toeſchreven. Om aan hunne Landslieden de nieuwigheit onder een vlyend denkbeeld voor oogen te ſtellen, 't welk bequaam kon zyn om die aangenaamlyk by hen te doen ontfangen, gaven zy hun daar by te verſtaan, dat men in die verdeling alleenlyk beoogt had de oude Goden na te volgen, welke op deze wyze het beſtier van den gantſchen Aardbodem onder zich verdeelt hadden. Door die loosheit bereikte men 't oogmerk om

die

die nieuwigheit door de gantſche Natie met toejuigching te doen aannemen. De Egiptenaars zich verzekert houdende dat men door die nieuwe verdeling van hun Land voor ogen had willen ſtellen wat eene zorg de Goden voor 't beſtier der Waereld droegen, gewenden zich van langzamer hand om Egipte als de Tempel en 't kort begrip van den gehelen Aardbodem aan te merken. Ondertuſſchen begon ieder Provincie hare Goden te eeren, zonder die van de andere te veragten. Die afkeer en verdeeltheit hield op, en elke Stad, elke Landſtreek vernoegt zynde zekere eerbewyzingen te doen aan de Godheden die daar aangebeden wierden, zag zonder verontwaardiging, en zelf met vermaak, de Godsdienſtigheden die hare Nabuuren aan andere Godheden betoonden. Op deze wyze bediende de Staatkunde zich behendiglyk van den Godsdienſt, om oogmerken uit te voeren die nut voor de Regering waren. Zo waaragtig is het dat gemeenlyk de goede uitſlag van eenig ontwerp, welke het ook zyn mag, zeer kragtig van de opinie afhangt.

Het beſtier van Egipte vond nog een ander nut in die Verdeling. Als de *Nyl* in zyne reizingen was, veroorzaakte zulx veel verwarring in 't bezit der vrugtbare gronden, waar uit Egipte beſtond, alzo dan door de overvloejingen van 't water de afſcheidingen der Landeryen weggeſleept, en dus de eene vermeerdert wierden met het geen de andere verloren. Ieder byzonder Perſoon was genoodzaakt gedurig met de Meetroede in de hand te ſtaan, om dat gene wat hem toebehoorde te konnen onderſcheiden van 't geen zyne Buren toequam. Daar uit ſproten oneindige twiſten, die zo nadelig voor byzondere Perſonen als voor den Staat zelf waren, wegens de zwarigheit die uit zo eene verwarring ontſtond om de ſchattingen te konnen heffen, welke op ieder ſtuk Lands, naar mate van deszelfs grootte, gelegt waren. De nieuwe verdeling quam die ongelegenheit voor, zo veel als mogelyk was om hulpmiddel daar omtrent toe te brengen. Door 't vermeerderen van 't getal der Provincien, en door 't bepalen van den grond die in ieder diſtrict begrepen moeſt zyn, wierden reets vele onheilen voorgekomen, en oneindig vele

twiſten geweert. De vermeerdering der Gouverneurs, een van wier voornaamſte pligten was op de handhaving van dat Reglement te waken, ſtuitte voorts t'eenemaal de wanorde.

Deze verdeling van Egipte, door *Seſoſtris* ingevoert, duurde, zeggen de Schryvers, tot aan den inval der Grieken, welke zich meeſters van dat Koninkryk maakten. Als toen was het dat de Vorſten van die Natie, welke hun verblyf te *Alexandrie* hielden, den Zetel van hun Ryk al te ver afgelegen vindende van het overige hunner Staten, om dezelve op eene gemakkelyke wyze te konnen regeeren, zonder 't behulp van verſcheide Onderbeſtierders, die hunne plaats bekleedden en een wakend oog hielden op de gemene ruſt dier afgelegene Provincien, raadſaam oordeelden het oud getal der Gouverneurs en Gouvernementen, welke eertyds dat groot Land verdeelden, te vermeerderen. Ongetwyffelt vonden zy die vermeerdering ook noodzakelyk tot handhaving van hun gezag in een nieuw overheerd Geweſt, alwaar een Volk, 't geen van eenen onruſtigen en weinig onderwerpenden aard was, ligtelyk tot opſtand kon komen, inzonderheit de zulke die verre van de Hooftſtad afwoonden. Wat 'er van zy, Egipte wierd onder de *Ptolomeuſſen* in veertig Gouvernementen (of byzondere beſtieringen) verdeelt. Daar na quam dat Land in andere handen. Eindelyk ten prooi der Turken geworden zynde, wierd het in vier-en-twintig Provincien of *Caſſifs* verdeelt, aan 't hooft van welke de Ottomanniſche Vorſten zo vele *Beys* ſtelden, waar na het nog in agt-en-veertig onder-Gouvernementen verdeelt wierd, waar van mede zo vele *Beys* het beſtier hadden. Deze verdeling is nog ten huidigen dage in wezen, en dit noem ik de Burgerlyke of Staatkundige verdeling van Egipte.

Natuurlyke Verdeling van Egipte.

Aangaande de natuurlyke verdeeling van dat Geweſt, zo doen zich volgens de palen, die de Natuur daar aan gegeven heeft, twederlei wyzen op, die beide even gemakkelyk en nauwkeurig zyn, om eene verdeling van dat Land te doen. Dewyl de *Nyl* eenigerwyze geheel Egipte in twe gelyke Deelen ſcheid, kan men het in Ooſterſch en Weſterſch Egipte verdelen: Ooſterſch Egipte tuſſchen den

den *Nyl* en 't Gebergte van de Rode Zee, en Westersch Egipte tusschen die zelfde Rivier en de Bergen van *Libie*. In die eerste verdeling moet de Noordelykste Landstreek van Egipte, die tusschen de twe armen van den *Nyl* inlegt, aangemerkt worden als het derde gedeelte van dat bloejend Koninkryk uitmakende. Andere verdelen het zelve in Opper en Neder-Egipte. Opper-Egipte begrypt in zich, volgens hunne stelling den gehelen loop des *Nyls*, en de landstreken welke die Rivier van de Rotsen van *Nubie* af tot aan *Cairo* toe, tusschen de twe Ryen van Gebergtens, die dat Land naar 't Westen en Oosten bepalen, besproeit. Neder-Egipte begind te *Cairo*, alwaar de *Nyl* zich in twe takken verdelende, zyn water digt by *Damiate* en *Rosette* naar de Zee toe brengt, en die ruimte insluit welke tusschen de twe Armen dier Rivier begrepen is; 't welk de *Delta* word genaamt. Deze laaste verdeling van Egipte ben ik voornemens te volgen, alzo dezelve my de eenvoudigste en natuurlykste toescheint. Ik zal derhalven eerst spreken van de *Delta*, van zyne Oevers en Uitgestrektheit, als mede van de Steden, Plaatsen, en aanmerkelykste Gedenktekenen welke dat Landsgedeelte in zich besluit. Van daar tot Opper-Egipte overgaande, zal ik een getrouw en opregt denkbeeld van dat Gewest tragten te geven, 't welk eertyds zulke magtige Steden, een zo talryk Volk, en zulke vermaarde Gedenktekenen in zich besloot.

Van de *Delta*, en zyne Oevers.

De Oever van de *Delta* strekt zich omtrent zestig mylen uit van *Bequiers* af tot aan den Toren der Arabiers toe; welke eertyds onder den naam van *Plinthina* eene vry grote Stad was. Het is te verwonderen dat op die gantsche kust geen eene Haven word gevonden die volkomen goet is, en waar van het inkomen niet zeer moeilyk en gevaarlyk valt. Ook zyn de monden van den *Nyl* tegenwoordig niet meer vaarbaar, dan in zekere jaargetyden, en dat nog maar voor klyne Schepen. Die Rivier voert met hare drabbige wateren eene menigte van slyk en zant derwaarts, 't welk door 't geweld van de baren der Middelandsche Zee tegen gehouden wordende, zich daar ophoopt. Door dien gedurigen stryd van 't slikkerig water des *Nyls* en de

Zee-

Zeegolven is aan de monden van die Rivier eene ſoort van Dyk of Bank gevormt, welke eeniger wyze tot ſcheiding en borſtwering tuſſchen beide diend. Wanneer de Zee op die Zandbanken ſlaat, maakt zy een vreeſſelyk geruiſch. Die Banken worden doorgaans aan den mond van alle grote Rivieren gevonden; waar door het inkomen daar noodwendig moeilyk en gevaarlyk voor groote Schepen is. Zulke hoogtens zyn aan de monden van den *Nyl*, en zy verheffen zich byna zo hoog als de Vloeden, die men *Bogas* noemt. Men zegt, de *Bogas* is goed, of hy is quaat. Zomtyds kan men hem in twe maanden niet paſſeeren, en geen jaar is'er of daar verongelukken verſcheide Schepen op de Banken van *Roſette* en *Damiate*. Die Banken veranderen van 't een jaar tot het ander, en dikwils wel van den eenen dag tot den anderen, gelyk ik verſcheide reizen bemerkt heb. De *Bogas* is nu eens verder in Zee, en dan weder nader by den mond van de Rivier. Heden is hy laag op d'eene plaats, en morgen op de andere. De verſcheidenheit der winden verhoogt zomtyds de zandbank aan de eene zyde, terwyl zy die aan de andere zyde doed afnemen. Ook houd men altyd Vaartuigen daar in 't ronde, om de lage plaatſen te kennen, en de Schepen die den *Nyl* uit of inkomen te geleiden. Echter neemt deze voorhoede niet weg, dat de vaart daar ten uiterſten gevaarlyk is. De Turken hebben zo eenen ſchrik voor dien doortogt, dat zy gewoon zyn te zeggen, dat iemand die den *Bogas* niet vreeſt, ook gene vreze voor God heeft. Ongetwyffelt was het in vorige tyden zo niet daar mede gelegen, alzo men nog huidendaags blyken vind van zekere Dyken die een ſtuk wegs in Zee liepen, en dienden om ten allen tyden eenen vryen doortogt te houden; doch derzelver onderhoud is zodanig verwaarlooſt, dat zy tegenwoordig t'eenemaal zyn afgeſpoelt. Ook blyft de *Bogas* gedurende drie wintermaanden te *Damiate* geſloten; en men wagt zomtyds wel 30 of 40 dagen, voor dat men hem te *Roſette* durft paſſeeren. Deze vertraging is te ongemakkelyker en te nadeliger geworden, om dat de Kanalen van den *Nyl*, door middel van welke men eertyds alle de koopmanſchappen van Opper-Egipte naar

Ale-

Alexandrie voerde, en welke Kanalen zich in 't Meir *Mareotis* uitſtorteden, hedendaagſch, gelyk ik in 't vervolg zeggen zal, volſtrekt onnut voor de Scheepvaart zyn geworden, en nu geen ander dienſt doen, dan dat zy by de reizing van 't Nylwater het zelve in de Regenbakken van die Stad geleiden.

Hier uit kan men ligt beſluiten, dat het bedde van den *Nyl* naar deszelfs mond toe, van dag tot dag hoe langer hoe ondieper moet worden; ook toont dit dagelyks de ondervinding. Een oude Kapitein van een *Saique* verhaalde, dat hy omtrent vyftien jaren geleden gemeten had dat de hoogte van 't water tuſſchen den *Bogas* en *Damiate* 15 Vademen was, en dat die ten tyde toen hy 'er van ſprak nauwlyks zo veele Voeten halen kon; waar uit hy beſloot dat het te dugten was de Rivier ten eenigen tyd op die plaats niet meer vaarbaar zou wezen, dan alleen maar voor klyne Vaartuigen. Dat zelfde is ook te *Roſette* gebeurd. Eertyds was de *Nyl* van deszelfs mond af, digt by die Stad, tot aan *Foua* toe, zeer diep; waarom ook de Tol op die laaſtgemelde plaats van de Schepen geheven wierd. Doch die heeft naderhand naar *Roſette* verplaaſt moeten worden; om dat de (*) *Saiquen* niet meer met hunne lading tot aan *Foua* toe konden komen.

Oorſpronk van den *Delta*.

Deze waarneming en eenige andere dryven natuurlykerwyze aan om te geloven dat de *Delta* eertyds maar een grote Inham of Zeeboezem was, die de Muuren van 't aloud *Memphis* beſpoelde, en zich ter regter en linker hand uitſtrekte naar de plaatſen alwaar tegenwoordig de Steden *Damiate* en *Roſette* gelegen zyn. Want waarlyk, het is niet onmogelyk dat door lankheit van tyd gedurende eenige eeuwen het ſlyk, 't welk onophoudelyk aan den mond des *Nyls* uitgeworpen word, die ruimte gevult, en vervolgens die vrugtbare grond daar gemaakt heeft. In dat geval is de verziering niet ongerymd geweeſt, die Egipte

 door

(*) Eene ſoort van Turkſche Schepen, om Koopmanſchappen te vervoeren. Dezelve hebben vierkante zeilen aan den midden-maſt; geen bezaans zeil, top-zeil, nog kabeltouwen; maar alleen een grote maſt, met zyn zeer hoog marszeil, een boegſpriet; en een bezaansmaſt. Deze Schepen zyn zo ligt, dat als zy den wind van agteren hebben het niet mogelyk is hen in te halen.

door de liefde van den *Nyl* en van de ſchone *Memphis* heeft doen voortkomen.

Een Coptiſche Schryver, voor wiens zeggen ik echter geen borg zou willen ſtaan, ſchryft aan *Joſeph* het droogmaken van den *Delta* toe. Die Aartsvader, zegt hy, zo berugt door de zonderlinge kenniſſen die God aan hem had medegedeelt, zo doorlugtig door zyne wysheit en verligtingen, zo vermaart door de voortreflyke bedryven die hy tot welzyn van Egipte had uitgevoert, had tegen zich den nyd en afgunſt der Hovelingen verwekt, in plaats dat zy hem door alle die dingen in te hoger waarde en agting hadden behoren te houden. De voorname Heeren en de Prieſters des Lands, welke laaſte altyd mede onder de Staatsdienaren der Koningen van Egipte behoorden, nayverig over zyn gezag en grootheit geworden zynde, zagen met veel ſpyt dat een geringe Vremdeling, die voor ſlaaf aan eenen der voornaamſte Bedienden van 't Hof verkogt was, die van eenen anderen Godsdienſt dan den hunne beſtond; die hunne gewoontens veragtte, en een afgryzen voor hunne Goden had, by den Vorſt en 't Volk eenen Rang bekleedde, dien zy oordeelden hun toe te komen, Voorzetter was in alle de Raadsvergaderingen, alle de ondernemingen beſtierde, den Staat zo volſtrektelyk regeerde als de Koning, en door zyne bequaamheit, voorzigtigheit en yver de agting en eerbied der Natie won. De bloejende ſtaat, tot welken die talryke Familie die hy in Egipte had doen komen geraakt was, en die door de zegeningen des Hemels nog oogſchynlyk vermeerderde, verdubbelde hunnen nyd. Niet alleen dat zy bevreeſt waren voor dien Gouverneur van Egipte; maar zy meenden ook in alle die vremdelingen als zo vele *Joſephs* te zien, welke mede diergelyken rang ſtonden te bekleden, en hen dus te beroven van plaatſen die zy ten minſten hoopten na zynen dood magtig te zullen worden. Ieder Zoon van *Jacob* ſcheen hun toe reets een gebore Gunſteling van den Koning te zyn, en door den tyd eene magt te zullen bekomen die bequaam zou wezen om niet alleen aan 't Volk, maar ook zelfs aan de Vorſten, wetten voor te ſchryven; om kort te gaan, dat het als zo vele Meeſters zouden zyn om hen te gebieden.

Zo lang als *Joseph* in den bloei zyner Jaren, werkzaam, vlytig en onvermoeit was, omtrent alles wat den roem van zynen Vorst en 't geluk van deszelfs Onderdanen kon vermeerderen, knaagde de nyd zich inwendig en men morde stilzwygend. Geen Grote was'er aan 't Hof, die de stoutheit had om zich als vyand te verklaren van eenen Persoon die by zynen Koning geägt en van 't Volk bemind wierd, en wiens oordeel zo doordringend wierd gehouden, dat hy met een opslag van oog de allergeheimste ontwerpen en voornemens der verborgendste harten kon ontdekken. Maar toen hy oud begon te worden poogden zyne Vyanden hem den voet dwars te zetten en in 't verderf te storten. Echter wierd dit niet opentlyk aangelegt; want dan zou hun oogmerk niet geslaagt zyn, en 't zou tot hun eigen nadeel hebben konnen uitvallen. Behalven dit gaf die grote Man ook gene de minste gelegenheit door zyn gedrag dat men hem openbaarlyk zou hebben konnen aanvallen. In alles wat hy gedaan had bleek, hoe getrouw hy voor zynen Vorst, en hoe yverig hy voor 't welzyn van de Natie was. Om hem derhalven in klynagting te brengen, bediende men zich van 't voorwendzel zyns hogen ouderdoms. Men gaf aan *Pharao*, die toen regeerde te kennen, dat *Joseph* reets bejaard was, en rust nodig had, na zo veel arbeid en vermoeitheden als by hem uitgestaan waren: dat hy door zynen ouderdom niet meer bequaam was tot de Regering, dat zyne schranderheit van Geest en verligtingen door de Jaren verminderden, en dat het zelfs tot zynen roem zou dienen dat men hem de behandeling der Staatzaken onttrok, voor dat derzelver quade gesteltheit de zwakheit van den Staatsdienaar deed kennen, en den eernaam dien hy verworven had bezwalkte. Wat kan de Nyd niet al uitvoeren! Scheen het niet, als men dusdanige redenen hoorde dat *Joseph* zyne Vyanden voor het verlies van zyne eer, en de omkering van zyne Fortuin nog zou hebben moeten bedanken?

Die grote Man quam agter die list: hy begreep alle de quaadaardigheit zyner Nydigaards, en besloot hen beschaamt te maken. Neder-Egipte was toen nog maar een

moerassig Land, 't welk byna onder water lag. *Joseph* ondernam het droog, bewoonbaar, en zelf bequaam te maken om grote Inkomsten te konnen opbrengen. Dat waren de eenige wapenen, welke die bedreve en yverige Staatsdienaar oordeelde tegen de lastering, als of hy begon te zuffen, te moeten gebruiken. Zyn ontwerp gelukte, gelyk hy gehoopt had. Door middel der aftappingen van water, het maken van Dyken en Kanalen, won hy van langzamerhand land, en 't water zakte hoe langer hoe meer. *Joseph* besteedde niet meer dan twe jaren tot zo een groot werk; en in dien korten tyd wierd Neder-Egipte, 't welk voorheen onder water lag, in dien staat gebragt waar in men het altyd naderhand gezien heeft.

Ik hebbe reets verklaart dat ik geen borg wil zyn voor de waarheit van deze Histori, schoon de geleerde Jesuiet *Kircherus* niet schroomt dezelve als ontwyffelbaar op te geven, en om zyn gevoelen te ondersteunen het getuigenis van den Rabbyn *Ben Abed Hakem* bybrengt. Het is zeker, dat schoon Egipte ten tyde zyner aloude Koningen gantsch anders bebouwt wierd dan het nu word, schoon het toen geen onbebouwt Land in zich besloot, en schoon men in die oude tyden de vrugtbaarheit van den *Nyl* tot aan de wildernissen van *Libie* had uitgebreid, dat Land echter toen nog niet alle de vrugtbare Landeryen had, waar door zedert de *Delta* is aangegroeit. Dit is eene zaak, aan welke men, volgens 't getuigenis van alle de oude Schryveren, en volgens de ondervinding der genen die zich eenigen tyd in Egipte opgehouden hebben, gene de minste twyffeling kan slaan. *Diodorus* schryft, dat de eerste Bewoners van dat gedeelte van Egipte het zelve een geschenk van *Mercurius* noemden, om dat, dewyl die God volgens hun gevoelen het opzigt heeft over den Koophandel, welke dat Gewest het bloejendste van 't gantsche Land maakt, zy van oordeel waren, dat zy aan gene andere Godheit de voordelen welke zy van die nieuwe Landstreek trokken, te danken hadden. De vermaarde Vader *Kircherus*, dien ik reets heb bygebragt, voegt daar by, dat die zelfde Volken aan

dat Geweſt den naam van *Phium* gaven, eene bewoording, die volgens de aloude tale des Lands *Zee* betekent, en dus volmaaktelyk den oorſpronk van 't zelve uitdrukt. Voorts leeſt men in den *Timeus* van *Plato*, in *Plinius* en in *Seneca*, dat de Schepen 24 uren nodig hadden om van *Pharos* in Egipte te komen; en ondertuſſchen is dat Eiland nu door middel eener Brug aan *Alexandrie* vaſt. Eindelyk verzekert *Herodotus* ons, dat hy in de Reis die hy in Egipte deed, aan de Muuren van *Memphis* de ringen nog zag, aan welke men eenige eeuwen van te voren de Schepen vaſtmaakte, welke tot aan de Muuren dier Hooftſtad quamen, waar van de Zee reets by zynen tyd tot eenigen afſtand geweken was. Hy voegt'er by dat hy in 't naburige Gebergte dier Stad nog Zeehorentjes ontdekte, die aan de Rotſen vaſt zaten; waar uit hy beſluit, dat het overige van Neder-Egipte een gantſch nieuw werk der Natuur, en eene Landſtreek is die by het oude vaſte Land gevoegt is geworden. Hy bewyſt dit, om dat die Landſtreek gene gelykheit heeft met die van alle de naburige Provincien, en gevolgelyk ſcheint van verder derwaarts gevoert te zyn. En inder daad de grond van *Libie* is roodagtig en zandig; en die van *Arabie* en *Syrie* zyn vol van leem en ſtenen; daar in tegendeel die van de *Delta* zwartagtig is. Ik houde my derhalven verzekert dat dit de rede is waarom wy in de oude Schryveren lezen, dat onder de Regering van *Meris*, die negen hondert jaren voor *Herodotus*, dat is, omtrent in 't jaar 1350 voor de Geboorte van *Chriſtus*, leefde, de *Nyl*, als hy agt elleboogslengtens rees, geheel Egipte onder water zette, in plaats dat ten tyde van dien Schryver die Rivier wel vyftien elleboogslengtens waſſen moeſt om zulx te weeg te brengen.

Wat my betreft, indien ik myn getuigenis by dat van de Ouden mag voegen, zo kan ik verzekeren, dat ik die Schelpgewaſſen, welke *Herodotus* zegt in de naburige Rotſen van *Memphis* bemerkt te hebben, zelf aldaar heb gezien in 't jaar 1692 toen ik naar Egipte ging; dat ik die weder daar gevonden heb in 't jaar 1718, toen ik 'er te rug keerde, en dat zy 'er ongetwyffelt nog wel vele Eeuwen zul-

len konnen blyven. Men vind ook aan de zuidzyde van den *Sphinx*, die omtrent drie hondert treden naar 't Oosten van de twede Piramide afgelegen is, een Bergje, waar van de top t'eenemaal met Zeehoorens en Schelpen bezet is; 't welk bewyst dat die kruin eertyds door de Zee bedekt is geweest, welke naderhand van die hoogte tot hare tegenwoordige oppervlakte gezakt is. Dat verschil is ten minsten van vyftig roeden. Ik heb in den *Macrisi* gelezen, dat men in 't graven van een dier putten, waar van ik in 't vervolg gewag zal maken, en welke men aan den voet van 't Kasteel van *Cairo* in de Rots gehouwen vind, toen men aan 't water gekomen was, eene dwarsbalk in de Rots aantrof. Dit is een voorbeeld, onder hondert andere die men zou konnen bybrengen, om te bewyzen, dat zedert dat die balk ter dier plaatse op den grond der Zee viel, al het zant, boven 't welk de steen quam die 't zelve bedekte, op die balk, zelfs in 't zeewater, was op-een gehoopt; en dat dus de Zee, die boven het voornoemde Bergje gevloeit, en Schelpgewassen aan 't zelve gehegt heeft, ook die ruimte bedekte, waar van de diepte meer dan hondert en vyftig voeten was; waar uit teffens volgt, dat al het Land 't welk men huidendaagsch van die plaats af tot aan de Zee toe ziet, eene vermeerdering is die by Egipte is aangewassen.

Het is zeker, dat van *Alexandrie* af tot aan gene zyde van *Damiate* toe, de Zee ter ruimte van 15 of 20 mylen van die Kust af zeer ondiep is; en dewyl de grond aldaer moerassig en vol modder is, kan men niet twyffelen dat zulx voortkomt van 't zant en slyk 't welk de troubele *Nyl* alle jaren in Zee sleept. Waar uit noodwendig volgt dat zy dagelyks ongevoelig van hare Oevers afwykt. Dit kan ook alleen binnen den tyd van vyftig jaren ligt bemerkt worden. Men weet, by voorbeelt, dat *Foua*, niet meer dan drie of vier-hondert jaren geleden nog aan den mond der Rivier naar den kant van *Rosette* was, in plaats dat die Stad tegenwoordig zeven of agt mylen daar van aflegt. *Damiate*, waar van de voet der muuren ten tyde van *St. Louis* door de Zee bespoelt wierd, is huidendaagsch tien mylen daar van daan. Eindelyk, de Vesting *Rosette*,

die

die maar omtrent tagtig jaren geleden vlak tegen over de Zandbank van den *Nyl* was, is nu byna drie hondert treden daar van daan. Ik heb zelf gezien, dat in 't jaar 1692 by myne komst in Egipte, de Zee maar eene halve myl van die Stad af was, in plaats dat ik in 't jaar 1718 bevond dat zy wel een grote myl daar van af lag. Uit deze snelheit der aanwassing des gronds van den *Delta*, kan men oordeelen van 't verschil en van de verandering welke in dat Gewest zedert den tyd van *Herodotus* tot nu toe voorgevallen moet zyn. Ik ben verzekert dat die Landstreek in die tusschenruimte van tyd ten minsten wel de helft vermeerdert is.

Het Land 't welk de Grieken den naam van *Delta* gegeven hebben, om dat het driehoekig is, en naar de vierde Letter van hun A, B. gelykt, is gelyk ik gezegt heb, tusschen de twe Hooft-armen van den *Nyl* begrepen, en heeft ten minsten wel hondert en vyftig mylen omtreks. Die uitgestrektheit wort door een overgroot getal Meiren en Kanalen doorsneden; niets is daar onbebouwt, en men zou mogen zeggen, zonder te ver in de uitdrukking te gaan, dat het maar als een eenige Stad is, die zeer grote tuinen heeft, en Landeryen die gehegt zyn aan de huizen welke zy in zich besluit. En inder daad, van *Rosette* af tot aan *Cairo* toe, als mede van *Cairo* tot aan *Damiate*, zyn de Oevers van den *Nyl* met zo vele Dorpen bezet, dat zy byna elkander raken, en zy worden zodanig bewoont dat men 't niet begrypen kan dan door de ondervinding, Ondertusschen kan men van *Alexandrie* en *Damiate* af tot aan den punt van de *Delta* toe, dat is, tot de plaats alwaar den *Nyl* zich in twe takken verdeelt, omtrent vyftig Fransche mylen tellen, schoon die ruimte maar dertig mylen zou moeten hebben, volgens de maat die de Ouden ons daar van hebben nagelaten. Maar hunne wyze om diergelyke afstanden te meten moet ons niet ophouden. Men weet, dat zy maar vyf of ses mylen van *Alexandrie* tot *Canope* (tegenwoordig *Rosette*) rekenden, terwyl men ondertusschen wel eene grote dagreize nodig heeft om dien weg af te leggen. Van *Cairo* naar *Damiate* is ten minsten veertig mylen, en van *Damiate* naar *Rosette* langs

Grond van de *Delta*.

langs de Zee ruim ſeſtig. Indien men hier by voegt dat het hart van de *Delta* insgelyks met Woningen vervult is, zal men bevinden dat ik niet buiten rede dien berugten Driehoek onder het denkbeeld eener overgrote Stad heb vertoont, die ruime tuinen en wyd uitgeſtrekte bouwlanden binnen haren omtrek beſluit. De gantſche grond van den *Delta* is plat en zonder Bergen. De hoogtens die men daar vind, zyn overblyfzelen der aloude Steden, of Werken die in verſcheide tyden, 't zy tot gemeen of byzonder nut, gemaakt zyn. Alle de gene die met eenige oplettenheit in dit gedeelte van Egipte gereiſt hebben, komen hier in over een.

De *Delta* is, gelyk ik gezegt heb, met een groot getal Kanalen doorſneden, onder welke eenige zo groot zyn, dat zy 't water van den *Nyl* tot aan de Zee toe brengen, en onder de monden van die Rivier getelt zouden konnen worden. De Ouden hebben dit ongetwyffelt gedaan; maar hedendaagſch neemt men niet voor ware monden van den *Nyl* dan die by *Damiate* en *Roſette*. Uit die grote Kanalen komen ontallyke klyne, welke tot gemeenſchap van dezelve dienen, en eenigerwyze aan alle kanten de Landeryen van den *Delta* doorkruiſſen. Daar door is'er geen een die niet bevogtigt kan worden, en het ook inder daad is; 't welk dan ook de oorzaak is van derzelver grote vrugtbaarheit. Behalven het bevogtigen der Landeryen, zo hebben de meeſte van die Kanalen, gelyk ik wat verder zeggen zal, nog een ander nut; want zy dienen om de Koopmanſchappen en Goederen van de eene naar de andere plaats te konnen vervoeren, hoewel zy maar alleen gedurende den tyd dat de *Nyl* reiſt van dat gebruik zyn. Voorts hebben zy nog een derde voordeel, 't welk niet veel minder is, hier in beſtaande, dat zy dienen om de Bewoners te beſchermen voor de uitwerking der vyandſchap die tuſſchen hen regeert, en die geen ding in de waereld bequaam is om weg te nemen. Die Kanalen zyn in dit geval als zo vele affnydingen en borſtweringen, welke de Dorpen aan weerkanten voor den overlaſt hunner Naburen dekken, en voor de ſtroperyen der Arabieren beſchermen, wyl 't water dezelve belet om met hunne

Paar-

Paarden overal te konnen komen waar zy willen. Een gedeelte van 't water dier Kanalen valt eindelyk, door de gemeenschap die zy met elkander hebben, weder in den *Nyl*; 't welk kragtig helpt tot het opdrogen en bebouwen der Landeryen. Zomtyds word het water ook wel voordagtelyk opgehouden, om 't Land gedurende den Zomer te bevogtigen.

Vermits de *Delta* eene gantsch nieuwe Landstreek is, kan men wel begrypen dat de Steden in dezelve gelegen zo oud niet konnen zyn, als die welke men in Opper-Egipte zou konnen aantreffen. Daar tegen mag men zeggen, dat hedendaagsch in de *Delta* de rykste, bloejendste, bekendste, en volkomenste Steden van 't gantsche Land zyn begrepen. Ik ga nu over tot de byzonderheden dienaangaande, en zal eerst beginnen met de voornaamste Steden die men op de kust vind, dat is, met *Rosette* en *Damiate*. Van de Steden aldaar.

Uit het geen ik hier voor gezegt heb van de wyze op welke de *Delta* gevormt en aangewassen is, en op welke die nog dagelyks toeneemt, kan men besluiten, dat dewyl de Kust dagelyks meer en meer aangroeit, het aloud *Canope*, indien het nog in wezen was, tegenwoordig zeer verre van de Zee zou zyn gelegen; en het is zeer waarschynlyk dat de plaats, alwaar die Stad stond, thans eenige mylen daar van af is. Ook zyn zommige van gevoelen dat zy gebouwt was ter plaatse, alwaar huidendaagsch een Dorp is, 't geen de Bewoners van 't Land *Etkou* noemen. Voor my ik wil wel bekennen, dat ik meer genegen zou zyn om te geloven dat *Canope* gelegen was, alwaar tegenwoordig *Bequiers* of *Madia* is. Want waarlyk, schoon wy hedendaagsch die Stad niet meer vinden, die zo vermaard was wegens hare grootte, de heerlykheit van dien zo beroemden Tempel welke daar voor *Serapis* gestigt was, en den ongelooflyken toevloed van Pelgrims, die daar quamen offeren, en de Feesten bywonen welke men'er vierde; zo weten wy nogtans ten naasten by, volgens de nauwkeurigheit die de aloude Schryvers gebruikt hebben om den afstand van *Canope* tot *Alexandrie* op te geven, waar die eerstgemelde stad gelegen was. In gevolge hun schryven Van Rosette.

rekende men vyf of ſes mylen van *Canope* af tot den *Pharos* (of Vuurbaken) toe. Derhalven, wyl de twe plaatſen, waar van ik gemeld heb, juiſt tot dien zelfden afſtand zyn gelegen, zo is het zeer waarſchynlyk, dat die Stad geſtigt was op den grond, alwaar huidendaagſch de eene of de andere dier voornoemde plaatſen ſtaet.

Stand-plaats dier Stad. Daar uit zou noodwendig volgen dat *Roſette* thans niet gelegen is op de plaats alwaar eertyds het aloud *Canope* ſtond, nademaal men tien of twaalf mylen van *Roſette* tot *Alexandrie* rekent. Evenwel, dewyl men, gelyk ik reets hier voor gezegt heb, zich niet al te veel moet binden aan het meten der Ouden, wyl wy gene volkome nette kenniſſe daar van hebben, zou het ook wel konnen wezen dat *Roſette* op dezelfde plaats is alwaar *Canope* gelegen was, of ten minſten niet verre van daar. De grond van 't omleggende Land dier nieuwe Stad, die zeer hoog is, niet van 't ſlyk des *Nyls* ſcheint gevormt te zyn, maar voorkomt zo oud als de waereld te wezen, en de gelegenheit van 't bedde dier Rivier, 't welk waarſcheinlykerwyze niet verandert is, konnen dienen om dat gevoelen te verſterken.

Haar oorſprong. Ten minſten is het zeker dat *Roſette* eene gantſch nieuwe Stad is, welker ſtigting nauwlyks tot hondert jaren opklimt. Ook is het waarſchynlyk, dat zy niet gebouwt is dan om in de plaats van *Foua* te komen, om dat die laaſte Stad zo verre van den *Nyl* af was geraakt, dat de Schepen niet meer daar by konden naderen. Vermits het Kanaal, 't welk van den *Nyl* naar *Alexandrie* loopt, en eertyds voor een van deszelfs monden gerekent wierd, huidendaagſch niet meer diend dan om 't water dier Rivier in die Stad en in 't Meir *Mareotis* te leiden, en dat Kanaal zezert 25 of 30 jaren gedurende de Winters droog is geweeſt, ook in geen tyd van 't jaar meer bevaren kan worden; zo heeft waarſchynlyk de noodzakelykheit om de koopmanſchappen die men van *Cairo* naar *Alexandrie* zond, en die van de laaſtgemelde Stad naar *Cairo* gaan, in Pakhuizen te leggen, veel geholpen tot de vergroting van *Roſette*, en mogelyk zelfs wel tot het bouwen der gantſche Stad. Want inder daad, het gebeurt dikwils dat de

Koop-

Koopmanschappen, welke aan deze zyde van de zandbank zyn, gehele maanden moeten wagten om dezelve te konnen passeeren, ten einde zich naar *Alexandrie* te begeven. Aan den anderen kant zo konnen ook de Goederen welke van die Stad komen; na dat zy de zwarigheden van dien overtogt te boven geraakt zyn, niet in dezelfde Schepen naar *Cairo* gevoert worden. Dus is het volstrekt noodzakelyk geweest aldaer bequame plaatsen te bezorgen om de Koopmanschappen te bergen, en'er Correspondenten en Factoors te houden.

De ondervinding doed zien dat *Rosette* waarlyk geen andere oorsprong heeft gehad. De Koophandel is daar zodanig vermeerdert, inzonderheit zedert dertig jaren, dat die Stad thans eene der magtigste van Egipte is. Aldaar word een grote handel gedreven in koopmanschappen, die zelf van de omleggende plaatsen gehaalt worden, in zulke welke men van daar naar *Cairo* voert, en in zodanige die van de Eilanden in den *Archipel* komen, van waar de Grieken dezelve in hunne *Saiquen* brengen. Verscheide Fransche Kooplieden hebben zich daar ter neder gezet, en de Koning houd 'er een onder-Consul voor de Natie.

Men heeft rede van verwondert te zyn, dat de Turken het gebruik van 't Kanaal, 't welk naar *Alexandrie* loopt, verwaarloost hebben, nademaal het van zo een groot nut was, niet alleen voor de Vremdelingen, maar ook voor de Alexandryners zelve. Want door middel van dat Kanaal bragt men in alle tyden van 't jaar de nodige dingen tot onderhoud van 't Volk in die Stad, welke dezelve niet dan van den *Nyl* bekomen kan; daar men nu zomtyds in den tyd van twe maanden of meer gene provisien derwaarts kan voeren. Behalven dit diende dat Kanaal ook tot de afvaardiging der Schepen, die te *Alexandrie* quamen, en die tegenwoordig dikwils genoodzaakt zyn zeer langen tyd te wagten voor dat zy hunne Goederen konnen laden, en zich bloot te stellen voor de gevaren van de Zantbank, die niet klein zyn. Dewyl dat Kanaal huidendaagsch nog vry wel in zyn geheel is, zou men 't gemakkelyk schoon maken, en 't gebruik daar van herstellen konnen.

Die arbeid zou maar zeer weinige onkosten vereifchen; en indien Egipte ooit onder de Regering eener Mogendheit geraakte die zo verwaarlozend niet was als de Turken zyn, zou dat ongetwyffelt een van de eerste Voorwerpen der oplettenheit van den Vorst wezen.

Ik heb het omleggende Land van *Rosette* met de uiterste nauwkeurigheit doorkruist, om te ontdekken of ik 'er niet eenige blyken van aloude Gebouwen zou vinden; maar myne moeite dienaangaande is te vergeefsch geweest. De Bergen welke men rondom die Stad vind, bestaan niet dan uit los zant; zo dat, indien 'er ooit eenige Gebouwen in de Nabuurschap mogten geweest zyn, dezelve door den tyd vernielt, of wel onder 't zant bedolven zyn geworden. Echter is niet verre aan dezen kant van *Rosette*, als men den *Nyl* opvaart, een Berg, op welken nog een oude Toren en eenige puinhopen gezien worden. De Grafsteden van de Stad zyn naar dien kant gelegen. Als men boven op dien Berg gekomen is, op de punt van welken de Toren naar de zyde van *Rosette* staat, bemerkt men dat die hoogte, welke een volmaakte halve kring maakt, een holte, afhelling, of soort van Kom in zich besluit, die men geenzints als de uitwerking van 't bloot geval kan aanmerken. Voor my, ik vinde zeer natuurlyk te denken, dat dit een werk is 't welk de konst door groten arbeid heeft uitgewrogt, om tot veilige schuilplaats te dienen voor de Schepen, welke binnen dien halven kring gebragt waren. Mogelyk was het de Haven van 't aloud *Canope*, en de plaats alwaar ten tyde van de Romeinen de Schepen die den *Nyl* invoeren ten anker lagen. Ik zou ook niet vremd zyn van te denken dat dit werk, 't welk de gedaante eener halve Maan heeft, toen met zyn een einde 't welk naar de Zee toe legt, uitquam aan de Zantbank van de Rivier, welke thans ruim drie mylen van die plaats af gelegen is. De Stad zou rondom die Kom halvemaanswys gebouwt zyn geweest, en op den Berg dien men aan deze zyde van den *Nyl* ziet, welke Rivier nog huidendaagsch digt voorby dien halven kring loopt, zonder denzelven nogtans te raken. Betreffende den grond of de diepte, zo is dezelve door langheit van tyd, by gebrek

brek van onderhoud, gevult geworden, en niet dan alleen het bedde van de Rivier is 'er overgebleven. Die halve maan, welke van haar eene punt tot aan 't ander omtrent zeven of agt hondert treden uitgeſtrektheit heeft, dekte juiſt de Schepen voor den gevaarlykſten wind welke op die Kuſt waait, en zy hebben dus in die holte veilig en geruſt als in eene Kom konnen wezen. Het gevoelen der Inwoners van *Roſette* ſcheint de mening der genen te verſterken die van gedagten zyn, dat eertyds op die plaats eene Stad gebouwt is geweeſt. Want zy zeggen, dat men van den Toren af, waar van ik gemeld heb, onderaardſche wegen vind, die tot *Alexandrie* toe lopen. Mogelyk dat men, in verſcheide plaatſen van dien Inham gravende, nog eenige overblyfzelen of blyken van aloude Gebouwen zou konnen vinden, en zich dus van de waarheit dier mening verzekeren. Maar voorts moet ik rond uit bekennen, dat uiterlyk op de oppervlakte van den grond gene blyken dien-aangaande beſpeurt worden.

De Stad *Damiate*, die de twede Haven van Egipte is, legt aan 't einde van den *Delta* tegen over *Roſette*, aan den Ooſterſchen Arm van den *Nyl*, en komt overeen met het aloud *Peluſa*, 't welk een halve myl in Zee uitſtak. De zandbank is veel verder van die Stad dan van *Roſette*, waar uit men zou konnen beſluiten dat zy veel ouder is. Ook ziet men 'er inder daad een heel oud Kaſteel, 't welk wel agt hondert jaren ſcheint geſtaan te hebben. Het is zeker dat ten tyde van den Franſchen Koning *Lodewyk*, bygenaamt *de Heilige*, die Stad digt by de zandbank des *Nyls* was gelegen, ſchoon zy, gelyk gezegt, thans verre daar van af is.

Van *Damiate* en de ſtandplaats dier Stad.

De naam van *Peluſa*, dien de Ouden van 't woord *Palus* afleiden, zou ook volmaakt wel op *Damiate* konnen paſſen, alzo deze Stad op den ſlikkerigſten grond der waereld gelegen is. Ook is zy overal met moeraſſen omringt, gelyk byna alle de andere Steden van Egipte, welke voordagtelyk geſtigt zyn geworden op plaatſen die de *Nyl* kan overſtromen, en die, na datze gedurende een gedeelte van den Winter moeraſſen waren geweeſt, in de Lente koorn-landen worden. Iets dat *Damiate*, zo wel als *Ro-*

fette, byzonder heeft, is dat de hitte daar zeer gematigt is in den Zomer. Des Winters regent het'er overvloedig, en als dat van nature reets zeer vet land eenmaal van den regen doornat is geworden, is het'er zo flikkerig dat de wegen niet te gebruiken zyn. Die twe Steden zyn met Tuinen en geboomte omringt. De *Cassia* van *Damiate* word voor de allerbeste gehouden.

In die Stad word koophandel gedreven, gelyk te *Rosette*. Geen jaar is'er, of daar worden wel omtrent hondert Schepen, de meeste met ryst, geladen. Ook laten de Christen Kapers niet na daar omtrent in Zee te kruissen, om op het inkomen en uitgaan der Schepen te passen. De Fransche en andere Natien hebben tot nog toe weinig koophandel te *Damiate* gedreven; maar de Kooplieden beginnen zich nu daar ter neder te stellen, en het is eenigzints waarschynlyk dat de zaken zullen veranderen.

Ik heb reets gezegt dat het slyk en zant, 't welk de *Nyl* met zich voert, hoe langer hoe meer het Kanaal van die Rivier vullen, zo dat van jaar tot jaar haar bedde ondieper word naar mate dat het van hare monden afwykt. Ook ben ik verzekert, dat om de zelfde rede die *Foua* heeft doen verlaten; om dat de *Saiquen* en Schepen niet meer de Rivier tot die plaats toe konden opvaren, men ook binnen twe hondert jaren genoodzaakt zal zyn, in plaats van *Damiate* eene andere Stad te bouwen die nader aan den mond van den *Nyl* is, en dat men binnen ses of zeven hondert jaren insgelyks een nieuwe Stad verder op naar Zee, in Stede van *Rosette*, zal moeten aan-leggen, welke laastgemelde plaats dan tien of twaalf mylen van den mond der Rivier zal zyn. Het scheint inder daad dat de *Delta* in deze laaste Eeuwen naar mate meer toeneemt, dan in de vorige geschied is; want ses hondert jaren zyn'er nodig geweest om de Stad *Damiate* agt of tien mylen van de Zee te doen afleggen; en in den tyd van 26 jaren is *Rosette* eene halve myl daar van afgeraakt. De schielykheit van dien aanwas is ligt te begrypen, als men overweegt dat het Nylwater, ten tyde van de reizing dier Rivier, zo drabbig en modderig is, dat het slyk en zant ten minsten het tiende gedeelte van haar massa uitmaakt.

maakt. Dit heb ik reets elders aangemerkt. Men kan hier nog by voegen, dat dit ſlyk en zant zich niet verder dan tot twaalf of vyftien mylen van de Kuſt af uitſtrekt. Dit ondervind men, wanneer men in Zee zynde volmaaktelyk de hoedanigheit van 't Zeewater, 't welk zyne zuiverheit tot aan dien gemelden afſtand van 't Land toe houd, kan onderſcheiden van 't Nylwater, 't geen van daar tot den Oever toe zeer troebel is. Eindelyk, het is zeker dat op de gantſche Kuſt van de *Delta* de Zee zo ondiep is, dat men een myl van Land nauwlyx een vadem waters vind, twe vademen op de hoogte van twe mylen, en dus vervolgens naar mate tot aan 10 of 12 mylen van de Kuſten van Egipte. Daar door kan men ligtelyk begrypen dat de grond van de *Delta* eenigermate oogſchynlyk vermeerderen moet, door de geſtadige te rug voering die de Zeebaren van 't ſlyk en zant waar mede zy bezwangert zyn, naar deszelfs Oevers doen.

Alvorens van de Kuſt van den *Delta* te wyken, en 't omleggend Land van *Damiate* te verlaten, zal 't u mogelyk niet onaangenaam zyn, Myn Heer, dat ik een woordje van 't Meir *Sirbon* melde, waar van in de aloude Schryveren zo veel geſproken is. Dat Meir, 't welk zo vermaart in de Geſchiedeniſſen is, wegens 't Jodenlym dat men van deszelfs water zamelde, in de tyden van zyne kokingen of giſtingen, die altyd geregelt waren, en die men vooraf kon zien, is niet meer in Egipte bekend dan de plaats alwaar het gelegen was. *Herodotus* zegt, dat het digt by den Berg *Caſius* is geweeſt; maar van dien Berg is ons gene de minſte kennis overgebleven. Andere ſchynen ons eene nauwkeuriger opgeving van de ſtandplaats van dat Meir te doen. Volgens hun zeggen was het digt by *Damiate* gelegen, en het bepaalde Egipte voor een gedeelte naar den Ooſtkant. Doch die beſchryving geeft ons niet meer verligting over eene plaats waar van geen blyk meer overig ſchynd te zyn. Zou dat Meir mogelyk wel uitgedroogt wezen, en deszelfs ruimte door zant gevult zyn? Of hebben wy miſſchien geen nauwkeurige kennis genoeg van de Kuſt die zich van *Damiate* tot *Paleſtina* uitſtrekt? Ik zal hier omtrent gene beſliſſing doen, ſchoon ik niet

Van 't Meir *Sirbon.*

onge-

ongeneigt zou zyn het laaſte gevoelen by te vallen. Aangaande den Naam, die is volſtrektelyk verdwenen; dat is eene ontwyffelbare zaak. Van 't Meir *Sirbon* te ſpreken, is eveneens als of men Hoogduitſche taal tegen de Arabieren voerde. Maar mogelyk is 't met het Meir zelf zo niet gelegen. Men weet dat de werken der Natuur niet zo ligt vergaan als die van de Konſt. Die algemeenlyk ware Grondregel, is inzonderheit waar ten opzigte van 't geen wy hier verhandelen. *Plinius* verzekert ons, (*) dat by zynen tyd dat Meir maar van eene klyne uitgeſtrektheit was; waar uit ik beſluit, dat dewyl het in de Eeuw van dien Schryver reets zo merkelyk verklynt was, het niet onmogelyk zou zyn, dat het gedurende den tyd die van *Plinius* af tot ons toe verlopen is, t'eenemaal gevult en droog is geworden.

Ondertuſſchen vind men omtrent *Damiate* naar den Ooſtkant twe Meiren of Moeraſſen, op een van welke men eenige giſſingen zou mogen wagen. Voor my, het zou my toeſcheinen, dat het eene dier twe Meiren, 't welk het naaſt by die Stad is gelegen, vry veel overeenkomt met het aloud Meir *Sirbon* zou hebben. Twe redenen beveſtigen my in die gedagte. Voor eerſt is de uitgeſtrektheit van dat Meir zeer middelmatig; en daar door komt een gedeelte der Beſchryvinge van *Plinius* volmaakt wel daar mede over een. Behalven dat, plaatſt een Arabiſche Schryver, dien ik gelezen heb, aldaar ook een Meertje, uit het welk men, zegt hy, eertyds Jodenlym haalde, 't welk diende om de Lyken te balſemen; en die omſtandigheit heeft mede veel overeenkomſt met het geen de Ouden ons van 't Meir *Sirbon* verhalen. Wel is waar, dat ik niet verzekert ben, dat in het Moeras van *Damiate* Jodenlym gevonden word; maar wel, dat men veel Lym van *Natron* haalt, welke in Egipte diend om 't broot te doen reizen, en 't linnen wit te maken. Ook wil ik wel bekennen dat het gemeld Meir gene gemeenſchap met de Zee heeft, ſchoon het zeer digt daar by is gelegen, in plaats dat het Meir *Sirbon* zich met de Zee vereenigde. Maar na 't geen ik gezegt heb van de veranderingen die aan den *Delta* zyn

(*) In zyne Natuurlyke Geſchiedenis. V Boek 14 Hoofddeel.

zyn gebeurt, en van de wyze hoedanig het Land daar vergroot is en in dat gedeelte van Egipte van de Zee af is geweken, geloof ik niet dat die zwarigheit my moet bewegen om myne gissing te laten varen. Men kan ligtelyk begrypen, dat gedurende zo vele Eeuwen die zamenvoeging, door welke het Meir *Sirbon* gemeenschap met de Zee had, door zant gevult kan zyn geworden. Deze onderstelling is niet zonder grond, en zou op eene zeer natuurlyke wyze de oorzaak der verdwyning van dat Meir konnen verklaren.

Aangaande het ander Meirtje 't welk digt daar by legt, het zelve heeft, schoon het zich in Zee ontlast; myns oordeels, dezelfde kentekenen niet om naar 't Meir *Sirbon* te gelyken. Want waarlyk ik weet niet dat dit Moeras eenig Lym of andere stoffe voortbrengt. Behalven dit ontfangt het water van den *Nyl*, en het zelve word derwaarts gevoerd door middel van een Kanal 't welk hedendaagsch nog de naam van *Tanis* draagt; 't geen aantoont dat dit Moeras niets anders is dan de aloude mond van den *Nyl*, de *Tanitsche* genaamt naar de Stad *Tanis* die aan haren Oever gelegen is. Eindelyk, men vangt in dat Meir zo eene grote menigte van visch, dat geheel Neder-Egipte gedurende de grootste hitte van den Zomer daar mede voorzien word. Men vind 'er onder anderen zeer grote en goede haring, die in *Januari* ten voorschyn begind te komen, en de gantsche volgende Maant *Februari* duurt, schoon men die visch op gene andere plaats in de Middelandsche Zee aantreft. Dit zyn, naar myne gedagten, byzonderheden, die de Ouden niet met stilzwygen behoorden voorby gegaan te hebben, toen zy van 't Meir *Sirbon* spraken, waar van 't voordeel en nut zo hoog by hen verheven is geworden. Derhalven, wyl zy geen woord daar van melding doen, oordeel ik beregtigt te zyn te mogen besluiten, of dat dit Meir by onze dagen niet meer in wezen is, of dat men het op gene andere plaats moet zoeken dan in dat eerste Moeras digt by *Damiate*, 't welk zo veel gelykheit daar mede heeft.

Van de Kust af den *Nyl* opvarende, is de eerste Stad die men na *Damiate* en *Rosette* ontmoet, *Foua*, van ouds bekend *Van Foua.*

onder den naam van *Nici.* Die Stad, welke aan den Oever van den *Nyl* eenige mylen boven *Rosette* is gelegen, is eertyds zeer bloeyend geweest. Alle de Schepen die uit Europa in Egipte quamen, gingen daar aanleggen: op die plaats wierden de Regten betaalt van byna alle de Goederen welke van dien kant in Egipte quamen. Maar zedert dat het bedde van den *Nyl* daar van afgeweken is, en dat de grote Schepen niet tot die Stad toe hebben konnen komen, is *Foua* kragtig van hare eerste grootheit vervallen. *Rosette* is, gelyk ik gezegt heb door haar verlies aangewassen en ryk geworden. Echter is *Foua* als nog tamelyk bevolkt; doch de Straten zyn'er zeer eng, gelyk in alle de Steden die in warme Landen zyn. Iets zonderlings 't geen deze Stad heeft, is eene grote Voorstad, die zo veel als de Wyk van alle de mooye Vrouwspersonen is. Deze hebben daar het voorregt om over dag uit te gaan als 't haar behaagt, en weder des nagts t'huis te komen als 't haar goeddunkt, zonder dat hare Mannen iets daar tegen hebben. Ik weet niet of de omgang met de Europianen niet wel veel geholpen heeft om daar eene gewoonte in te voeren die zo strydig is met het gebruik 't geen anders in den gehelen Levant plaats heeft. Ondertusschen is het zeker, dat de Dames zich wonder wel van dit Regt weten te bevoordelen, zonder dat egter aldaar ten dien opzigte zo vele wanordens voorvallen, als in vele andere Steden van Egipte, alwaar de Vrouwen in lang zo veel vryheit niet hebben, maar in tegendeel opgesloten gehouden worden. Zo waaragtig is het, wat ook de Oostersche Volken daar van zeggen mogen (schoon eenige Natien van ons Europa gantsch anders denken) dat grendels en tralien geenzints de eenige nog de veiligste bewaarders van de kuisheit zyn.

Van *Massoura.* *Massoura* is na *Foua* een der voornaamste Steden van Neder-Egipte; mogelyk is het zelfs de eenige plaats van de *Delta* welke waarlyk den naam van Stad verdiend. Ten minsten is het, gelyk ik reets elders gezegt heb, de eenige bemuurde plaats die men daar vind. Voor 't overige is die Stad merkwaardig wegens haren stand en gelegenheit, die een der schoonste van geheel Egipte is. Het

Volk

Volk zelf is 'er zeer verschillend van de gene welke in de omleggende Steden en Landstreken wonen, als zynde minzamer, beleefder en zagter van aard dan dezelve. Zo eene ware zaak is het, dat de Hemel en onze Woonplaatsen kragtig veel toebrengen aan de hoedanigheit onzer zeden! Het woord *Massoura* of *Mansoura* is Arabisch, en betekent *Overwinning.* Men meent dat die naam aan die Stad gegeven is, om dat de Heiligste, en zonder tegenspraak ook de grootste van onze Koningen (*), op die plaats meer door gebrek van levensmiddelen dan door de wapenen zyner Vyanden overwonnen zynde, met alle de Groten en Heeren van zyn gevolg in handen der Sarazenen viel. De Hemel, welke in dien Christen Held aan alle de Vorsten der Aarde een verheven voorbeeld van alle deugden wilde geven, had hem dat ongeval niet doen overkomen, dan om te meer zyne onderwerping aan den Wil van den Almogenden, en de grootheit van zynen Heldenmoed te doen uitblinken en rugtbaar worden. Die Koning, schoon gevangen en aan ketenen geboeit zynde, scheen in 't midden van die Barbaren al zo groot, al zo standvastig en al zo onverzaagt te wezen, als een zegepralende Vorst gewoon is zich aan onderwerpende en getrouwe Onderdanen te tonen. Egipte verwonderde in zynen gevangenen eenen grootheit van Ziel die het niet gewoon was in zyne Monarchen te bespeuren; en de trotsche Mamelukken benydden het bezit van den eersten Throon der Waereld aan eenen Vorst, wiens deugden hem by zyne Vyanden zelve deden agten, en zyne Overwinnaren als tot zo vele Slaven maakten.

Van *Massoura* gaat men naar *Fostat* of *Fustato.* Dat is een Steedje, aan den Oever van den *Nyl* gelegen, en, zo men zegt, gestigt door een der Veldheeren van *Omar*, die Egipte overheerde. Die Generaal had zich reets meester van de hele Kust gemaakt, en hy bereidde zich om zyne overwinningen voort-te-zetten. Ondertusschen had zyn Leger zich nedergeslagen ter plaatse alwaar *Fostat* tegenwoordig gelegen is, om daar wat te rusten, en zich gereed te maken om het overige van dat bloejend Koninkryk Van *Fostat*.

(*) *St. Louis,*

tot onderwerping te brengen. De Arabische Veldheer besloot zich daar te versterken, om, ingevalle de Fortuin hem tegen mogt lopen, daar eene veilige wykplaats te konnen hebben. Met dit inzigt deed hy rondom de ruimte die alle zyne Krygsvolkeren besloegen, eenen muur ophalen; en wyl zy daar onder tenten hun verblyf hadden gehouden, gaf hy aan die plaats den naam van *Fostat*, 't welk in 't Arabisch *Paviljoen* betekent.

Van de Puinhopen van 't aloud *Heliopolis*.

Van daar den *Nyl* verder opvarende, vind men omtrent 250 schreden van *Matarea* de blyken van 't aloud *Heliopolis* of *Stad der Zonne*, aan welke die plaats byzonderlyk was toegeweid. Om die rede noemde men haar ook *het Oog*, of *de Fontein der Zonne*. Hedendaagsch is die Stad t'eenemaal verwoest; en onder de droevige puinhopen die zy aan de nieuwsgierigheit der Reizigers vertoont, is het nauwlyks mogelyk de allerminste blyken van zo vele beroemde Gedenktekenen en berugte Gebouwen als zy in zich besloot te konnen ontdekken. Dus zou men daar thans te vergeefsch zoeken naar de overblyfselen van die grote en pragtige Gebouwen, welke geschikt waren tot woningen voor de menigvuldige Priesters welke die Stad onderhield, en alwaar die Wyzen van Egipte, onophoudelyk bezig zynde in de oeffening der wetenschappen, hunnen tyd nuttelyk besteedden in het doordringen van de verborgendste geheimen der Wysgeerte en Starrekunde. De nieuwe ontdekkingen welke zy in de eene of andere dier beide wetenschappen gedaan hadden, wierden in de publike Registers gevoegt, om in 't vervolg tot onderregting en voordeel hunner Landslieden te verstrekken. In tegendeel hielden die Geleerden ten opzigte van Vremdelingen ten uiterste geheim alles wat de vlyt en oeffening hen hadden konnen doen ontdekken. Wel verre van voor dezelve te willen pronken met hunne geleertheit, en hun de kennissen die zy verkregen hadden mede te delen, aanmerkten zy als een punt van Godsdienst zulx voor hen geheim te moeten houden. Het was eerst na een langdurig verblyf onder die Priesters, en door vele believenheit en aanhouding, dat *Plato* in zyne Reis in Egipte verdiende dat zy hem eenige mededeling van hunne verligtingen

deden.

deden. Buiten den omtrek der muuren had men voor die geleerde Mannen een *Observatorium* (of Beschouwplaats der Starren) opgerigt, die met alles wat zy nodig hadden voorzien was. Aldaar nagt en dag bezig zynde om de verscheide veranderingen, die aan den Hemel voorvallen mogten, te ontdekken, namen zy waar den loop der Hemelsche Ligchamen, de verdwyning van zekere Starren, het verschynen van eenige andere, en de omwenteling der Planeten (of Dwaalstarren): Aldaar regelden zy op hunne ontdekkingen de Tyden en Saizoenen; zy rekenden uit wanneer de Eclipsen komen en hoe lang die duren zouden, en mededeelden de vrugten van hunnen arbeid aan 't Gemeen. Het zou te vergeefs zyn, gelyk ik gezegt heb, dat men zou denken hedendaagsch eenige blyken of overblyffelen van die heerlyke Gebouwen te zullen vinden. Wat de Eeuwen nog bespaart hadden is door 't geweld der Barbaren verwoest geworden; en op de gantsche ruimte welke die aloude Stad besloeg, vind men thans niet dan stof en assche.

Echter heb ik onder die puinhopen de gedaante van een *Sphinx* ontdekt, die vry wel gelykende is naar de gene welke naar 't Oosten van de twede Piramide gezien word, waar van ik in 't vervolg spreken zal. De *Sphinx* is geplaatst aan den voet eener hoge Naalt, welke van alle die aloude Gedenktekenen het eenige is dat nog in zyn geheel staat. Die Afgod is uit eenen enkelen steen gehouwen, en van eene ongemeene grootte. Vermits men hier doorgaans meent dat overal schatten verborgen zyn, heeft men zich ongetwyffelt verbeeld dezelve ook onder dit afbeeldzel te zullen vinden, waarom men het met werktuigen omverre heeft geworpen. Die *Sphinx* legt derhalven tegenwoordig op zyde, en is byna t'eenemaal onder 't zant bedolven. Een gedeelte van 't hooft is afgevallen, of met geweld gebroken; de stukken daar van leggen digt daar by. Alzo de *Nyl*, als hy op zyn hoogst is, over dien gantschen steen heenvloeit, 't welk niet gebeurde toen hy nog overeinde stond, is hy door den tyd van 't water afgesleten; zo dat men nauwkeurig letten moet om hem te konnen onderkennen. In 't eerst komt hy maar als een ongevormde klomp

voor; doch als men hem met eenige nauwkeurigheit onderzoekt, word men aanſtonts overtuigt van 't geen hy waarlyk is. Die *Sphinx* is geplaatſt aan 't Noorden van de Naalt, en bezet met beeldſprakige Caracters, die nog tamelyk wel in hun geheel zyn. Rondom dien Afgod vind men nog verſcheide andere ſtenen, die van zo eene overmatige grootte zyn, dat men dezelve byna zou nemen voor Rotſen die uit den grond opkomen. Deze omſtandigheit, gevoegt by de gedaante van den *Sphinx*, die ter zelver plaatſe gezien word, zou my wel doen geloven, dat aldaar de Tempel die aan de Zonne toegeweid was, geſtigt is geweeſt. Het verhaal 't welk de Geſchiedſchryvers ons van dat oud Gebouw gedaan hebben, ſchynd my in die mening te moeten beveſtigen. Men kan uit deze Beſchryvinge zelve daar van oordelen. Vermits alle de andere Tempels van Egipte ten naaſten-by naar 't ontwerp van dezen gebouwt waren, zal het mogelyk niet onaangenaam zyn te weten wat de aloude Schryvers ons dienaangaande gezegt hebben.

In 't inkomen van dien Tempel ontmoette men eerſt een groot langwerpig vierkant, ter breette van omtrent twe hondert voeten, en van zeven of agt hondert voeten lang. Deze ſoort van Voorhof had aan weerzyden een Rei van *Sphinxen*, die omtrent 20 voeten van malkander ſtonden, ter lengte van dat lankwerpig vierkant, 't welk in andere Tempelen min of meer groot was naar mate van 't Gebouw. De ruimte welke tuſſchen die Afgoden was, vond men bezet met Naalden en Zuilen, die beurtelings naaſt elkander ſtonden; zo dat dusdanig een ingang aanſtonts een groot denkbeeld gaf van den Tempel voor welken die geplaatſt was. Van daar quam men in een groot Portaal 't welk tien voeten hoger was dan 't gemeld lankwerpig vierkant, en met marmere Zuilen van verſcheide ſoort onderſteunt wierd. Agter dit Portaal volgde een ander, en zelfs nog een derde; want het getal van dezelve was niet vaſt bepaalt. Men vond wel Tempelen, alwaar vier zulke Portalen waren. Eindelyk trad men in den Tempel zelf, die nog eenige voeten hoger dan de Portalen was. Dat Gebouw beſtond eerſt in eene groote lankwerpige

pige ruimte of zo genaamden Buik, die met marmere en porphyre Zuilen van eene overgrote hoogte verſiert was. Die Zuilen droegen een Verwelf, alwaar het Goud, het Azuur, en Schilderwerk aan alle kanten blonken. De oude Schryvers geven kragtig breed op van de ſchoonheit en heerlykheit dier inwendige Tempel-buiken of ruimtens, waar van zy honderderlei loftuitingen doen; en het is zeker, dat de overblyfzelen, welke op zekere plaatſen, en voornamelyk in eenige Steden van Opper-Egipte, nog huidendaagſch van die aloude Gedenktekenen in wezen zyn, genoegzaam bewyzen dat de Lof dier Geſchiedſchryveren niet buitenſporig is. Eindelyk quam men agter den Tempel-buik of ruimte in 't binnenſte of liever agterſte gedeelte van dat Gebouw zelf, beſtaande in een rond hoog Verwelf, 't welk op verſcheide Zuilen ruſtte. Onder dat Verwelf was het Autaar geplaatſt, op 't welk de Afgod ſtond die aldaar aangebeden wierd. Dezelve wierd, zeggen de Schryvers, gemeenlyk door eenig Dier vertoont; want zelden of byna nooit zag men daar eene Menſchelyke gedaante. Zelfs waren'er eenige van die Tempels, alwaar men nooit eenigen Afgod vond, en waar van de muuren alleenlyk met beeldſprakige Caracters bezet waren, door middel van welke de Egiptenaars zich verbeeldden de gedagtenis der voorname gevallen, die in hun Land gebeurt waren, te konnen vereeuwigen. Iets 't geen de Tempel van *Heliopolis* byzonders had, was een Spiegel, die zodanig was geplaatſt, dat hy de ſtralen der Zonne wederkaatſte, en daar door den gantſchen Tempel verligtte. Het onkundig gemeen Volk aanmerkte die zuiver natuurlyke zaak, als eene uitwerking der zigtbare tegenwoordigheit van de Godheit welke op die plaats aangebeden wierd; en de Prieſters, die alleen de bezitters van 't geheim waren, trokken behendiglyk hun voordeel uit de ligtgelovigheit van 't Volk.

Wy naderen *Cairo*, Myn Heer, nademaal wy nu eindelyk te *Matarea* zyn gekomen. Die plaats, welke door zommige voor 't *Hermopolis* der Ouden gehouden word, is een groot Vlek, omtrent twe mylen van die Egiptiſche Hoofdſtad gelegen. De naam *Matarea* betekent *verſch water*, Van *Matarea.*

ter, of *nieuw water*. De Fontein welke dien naam draagt, heeft denzelven medegedeelt aan een Tuin waar in zy ſtaat, en vervolgens aan 't gantſche Vlek. Mogelyk is dat de eenige Fontein die in gantſch Egipte gevonden word. Het is waarſchynlyk dat zy haren oorſprong heeft van een digt bygelegen Meir, 't welk alle jaren door 't water van 't Kanaal, 't welk door *Cairo* loopt, gevult word. Wat hier van zy, de eenparig aangenome Overlevering des Lands zegt, dat die plaats tot verblyf voor den Zaligmaker diende, toen hy, om de woede van *Herodes* te ontgaan, in Egipte quam vlugten. Men ziet nog in dien Tuin eenen muur en een venſtertje, welke, zo men zegt, een gedeelte van de woning uitmaakte, alwaar de Heylige Familie gehuisveſt was. De Chriſtenen daar te Lande hebben op dien muur eene Kerk geſtigt, in welke de Coptiſche Prieſters de Mis verrigten; en ter zyde die Kerk hebben de Turken, welke voor die plaats al zo veel eerbied hebben als de Chriſtenen zelve, een Moskée gebouwt, alwaar zy hunne Gebeden doen. Men verhaalt dat het by die gemelde Fontein was, dat de Maagt *Maria* de luyeren van 't Kind *Jeſus* ging waſſchen, terwyl zy met hem in Egipte was. Deze overlevering maakt dat die Fontein niet alleen by de Chriſtenen, maar ook by de Mahometanen in grote agting en eerbied word gehouden.

De genegenheit om Wonderen op Wonderen te hopen heeft mogelyk niet weinig geholpen tot het berugt maken van eenen wilden Vygeboom, welke in dien zelfden Tuin ſtaat, en dien de Inwoners geloven tot eene Schuilplaats verſtrekt te hebben voor de Heilige Familie, toen dezelve in dat Land quam. *Jeſus*, *Maria* en *Joſeph*, zeggen zy, door hunne Vyanden vervolgt wordende, en aan die plaats gekomen zynde, vonden in hunne vermoeitheit en afmatting, nergens gelegenheit om zich te konnen verbergen, weshalven zy ten proje hunner vervolgeren ſtonden te worden, zo als de Stam van den wilden Vygeboom zich opende, en hun binnen zyne holte eene veilige ſchuilplaats aanbood, die niemand van buiten zien kon. Nauwlyx waren zy daar binnen getreden, of de Boom ſloot zich weder toe, om hen te beſchermen voor 't onderzoek der genen

nen die hen vervolgden , met oogmerk om hen van 't leven te beroven ; en hy opende zich niet weder, dan na dat de Afgezondene van den wreden *Herodes*, na vele vergeefsche navorsschingen gedaan te hebben, van daar waren vertrokken. Volgens deze mening word die Vygeboom in grote waarde zo wel by de Turken als Christenen gehouden. Hy is binnen eenen omtrek van een groen bewasse dykje als een soort van borstwering opgesloten tot gemak der Devotarissen. Zyn kruin is nog groen en met bladeren bezet; maar de Stam is zeer onzienlyk, inzonderheit aan 't beneden einde, alwaar men alle de schors heeft weggenomen om die voor een *Reliquie* (of Heilig overblyfzel) te bewaren. Iets zonderlings, doch 't geen ik zonder goed bewys niet zou durven verzekeren, is, dat een Bastaard (of onecht geboorne) niet onder dien Boom kan gaan.

Het was in den Tuin van *Matarea*, dat de vermaarde Balssem groeide, welke quam in de Heilige Oli, waar van de Coptische Kerk zich in het Dopen der Kinderen bediende, en van welke de Specie ten huidigen dage volstrekt verloren is. Echter is 't geen twe hondert jaren geleden, dat men in zeker afgesloten plaatsje van dien Tuin nog eenige Stammetjes van dien Balssem zag, hebbende een *Bacha* van Egipte dezelve daar doen opsluiten, wyl hy zich verzekert hield dat zo een dierbaar gewas eene zonderlinge zorg verdiende. Die Stammetjes waren toen niet hoger dan een voet, nog dikker dan omtrent een duim. Ook zegt men, dat overal elders de Balssemboomtjes niet dikker worden, en dat derzelver hoogte nooit twe of drie elleboogslengtens overtreft. Uit dien Stam quamen verscheide zeer dunne takjes, welke bezet waren met bladeren van een zeer schoon groen, ten naasten by gelyk die van Wynruit, en die aan ieder tak altyd in een oneeven getal groeiden. Aangaande den Stam, dezelve was met eene dubbele Schors bekleed. De bovenste was van eene roodagtige kleur, en bedekte eene twede, die zeer teder en volmaaktelyk groen was. Die twe Schorssen schenen, als men daar van proefde, wel wat naar Wierook en Terpentyn te smaken, en tusschen de vingeren gewreven zyn-

de hadden zy een reuk byna als die van Cardamom. Het hout onder die twe Schorſſen was wit, en had geen meer ſmaak nog reuk dan 't hout van eenen gemenen Boom. Iets 't geen dat Boomtje zonderlings had, was, dat men 't alle jaren ſnoejen moeſt als eenen Wynſtok. Mogelyk dat men in dat jaargetyde het dierbaar ſap daar van zamelde 't welk eertyds zo vermaart is geweeſt.

Men ziet nog huidendaagſch te *Matärea* eenen ouden ſpits-toelopenden Zuil of Naald, die op zyn voetſtuk ſtaat. Die Naald was de eenige niet welke men eertyds ter dier plaatſe aantrof. By dezelve was een twede, die ten tyde toen de Arabiers Egipte overheerden nog in wezen was. Die twe Naalden waren van die ſoort waar van men zich bediende, om vooraf de aanſtaande hoogte der reizinge van den *Nyl* te konnen weten, en die gelyk ik hier voor gezegt heb, een koper hooftſtuk, byna van maakſel als een bekken, aan hun boveneinde hadden, van waar men behendiglyk zo vele droppelen waters wiſt te doen afdalen als nodig waren om de bygelovigheit van 't Volk te onderhouden. Dezelve waren geplaatſt in eenen beſloten omtrek, van gedaante als een lankwerpig vierkant, 't welk met een groot getal Standbeelden verſiert was. Mogelyk was het wel de ingang van eenig Tempel, welke eertyds op die plaats ſtond. Wat'er van zy, de Arabiſche Geſchiedſchryvers verhalen, dat *Mohamed Ebn Toulon*, dat is, Zoon van *Toulon*, een van die Standbeelden, na het aangezien te hebben, deed nederwerpen, om den ſpot te dryven met eene Overlevering, die toen onder de Egiptenaren in waarde gehouden wierd. Dezelve behelsde, dat nooit eenige Koning van Egipte dat Beeld had aangezien zonder daar na zyne Kroon te verliezen. Ook, zeggen zy, had *Mohamed* nauwlyx zyn voornemen uitgevoert, of hy verviel in eene quynende ziekte, die hem ten grave bragt. Ik zou echter geen borg voor de waarheit van die zaak willen ſtaan. Men weet tot hoe verre de Arabiſche Schryvers gelooft moeten worden; en derhalven moet men op dien voet van dat wonderwerk denken wat men wil.

Eene zekere zaak is, dat *Mohamed*, die omtrent het jaar

jaar 200 van de *Hegyra* (*) in Egipte regeerde, de eerste der Arabische Vorsten was, die de pragt en dertelheit onder de Volken van zyne Natie invoerde. Het geen de Schryvers van 't getal zyner Amptenaren, of Hovelingen, van de heerlykheit zyner Tafel, van de menigvuldigheit der trotsche Gebouwen die hy deed stigten, verhalen, gelykt ten minsten naar 't verwonderlykst 't geen Europa ten dien opzigte verschaft. Voorts moet men aanmerken, dat die Mahometaansche Koning, welke leefde in eene Eeuw die niet verre was van de geboorte dier Secte, geenzints voor den Wyn nog voor de Menschelyke afbeeldingen dien Godsdienstigen afkeer had, welke hedendaagsch alle de Musulmannen der Waereld voor die zelfde voorwerpen hebben. In tegendeel had die Vorst in een van zyne Paleizen de Gemalin die by hem 't meest bemind wierd, en zyne allerschoonste Slavinnen, onder honderderlei verscheide gedaantens doen afschilderen. Ook dronk hy wyn, zonder de minste zwarigheit. Maar zou men nu daar uit niet konnen gissen, dat die twe Artykelen der Mahometaansche Wet niet altyd hare Opvolgers in verpligting gehouden hebben gelyk zy nu doen? Mogelyk is het maar eene fyne uitvinding, die van langzamer hand ingevoert is geworden, en die 't gebruik voor eene Wet heeft doen doorgaan.

Het geen die zelfde Arabische Geschiedschryvers ons verhalen van den Zoon van dien *Mohamed Ebn Toulon*, die na den dood zyns Vaders den Throon van Egipte beklom, is niet alleen wonderbaarlyk, maar komt ook zelfs als verdigt voor. Die Prins, zeggen zy, de Staten van den Koning zynen Vader beërvende, overerfde ook zyne grootmoedigheit en edelheit van ziel. Behalven de veertien duizent Personen die gevoed wierden van 't overschot der Tafelen, welke dagelyks in 't Paleis van *Mohamed* wierden opgedischt, onderhield zyn Zoon nog twe duizent Hovelingen meer, en agt duizent Bedienden om hen optepassen, met welke hy zedert zyne komst tot den Throon zyn Hof vermeerdert had. Die Vorst droeg een Kleed nooit langer dan eenen dag; hy ging nooit twee-

 maal

(*) Volgens de Tydrekening der Christenen, Anno 812.

maal op een en 't zelfde Paart zitten, en bewoonde geen Paleis dan maar alleen in 't eerste jaar na dat het Gebouwt was. Een Kleed dat hy gedragen had, al was 't maar voor een uur geweest, een kostelyk Paart waar op hy gezeten had om zich naar de Moskée te begeven, of om eens uit te ryden, een Paleis dat hy een jaar bewoont had, vielen aanstonts ten deel aan zyne Amptenaren, Gunstelingen, Groten en Heeren van zyn Hof, aan welke die milde en pragtige Vorst dezelve tot een geschenk gaf. Ondertusschen waren die Klederen en die Paleizen geenzints zaken van weinig belang. Tien duizent Menschen waren onophoudelyk bezig aan den arbeid der kostelyke stoffen welke geschikt waren om den Vorst en de Vrouwen van zyn *Serail* te kleden. Men kan daar uit oordelen van 't overgroot getal der genen welke gebruikt wierden tot het maken der pragtige en menigvuldige Gebouwen, die nodig waren om zo eenen groten Monarch te huisvesten. Dat waren zo vele grote en trotsche Paleizen, waar in het keurigste Marmer, het blinkendste Verguldzel, de konstigste Schilderwerken, de kostelykste Meubilen, en zelfs de Edel-gesteentens gebruikt wierden, om over een te komen met de Heerlykheit van den Meester die daar zyne Woning stond te hebben. Alle die rykdommen kon die Vorst weg-geven, als of 't niets was; en van wat hogen prys een Juweel ook zyn mogt, aanmerkte hy 't niet meer als het zyne, wanneer hy maar 't eerste gebruik daar van had genoten.

Die Sultan van Egipte bezat maar twe dingen in eigendom, die hy niet zou hebben willen weggeven voor alle de Thronen en Schatten van de Waereld. Het eerste was een Leeuw, door welken hy, zeggen die zelfde Schryvers, dag en nagt bewaart wierd. Dat Beest had blauwe ogen, en terwyl zyn Meester sliep of neder was gelegen, liet hy aan niemand toe deszelfs Persoon te naderen. Die waakzame en getrouwe Beschermer was, voegen zy daar by, een geschenk eens berugten Waarzeggers, welke hem aan dien Vorst gegeven had, den zelven daar by waarschouwende dat hy gevaar liep ten eenigen tyd vermoord te worden, en dat het eenig middel om dat ongeluk voor

te

te komen, was, dat hy altyd dien Leeuw by zich houden moest. Het twede voorwerp 't geen die Sultan hoger waardeerde dan 't bezit van alle zyne wyd uitgestrekte Staten, was eene Gemalin die hy tederlyk beminde, en die ook inder daad zyne Liefde waardig was. Behalven hare bevalligheden van Geest en Ligchaam, die bequaam waren om een hart te winnen en gevangen te houden, had zy ook voor den Koning haar Gemaal zo eene volmaakte teerhartigheit, dat zy in de eerste jaren van haar Huwelyk, uit vreze dat zy niet van hem bemind wierd, of dat hy elders eene Liefde zou gaan delen die zy oordeelde geheellyk te verdienen, van haar verstand berooft wierd. By die gelegenheit was het ongetwyffelt dat te *Cairo* dat berugt Gekkenhuis wierd gebouwt, waar van ik in 't vervolg spreken zal. Naderhand quam die Princes weder tot haar verstand, en vond in haar Gemaal alle de wederliefde die zo een klaar blyk van tederheit kon verdienen. Schoon de Sultan een talryk en uitgelezen *Serail* had, was gene van de Schoonheden die daar in opgesloten waren, meer bequaam om hem aandoening te geven, of om eene genegenheit te verdeelen op welke de Princes een volkomen en wettig regt verkregen had.

De Minnenyd is natuurlyk aan alle de Vrouwen: die hartstogt is niet byzonder aan eenige Natie nog aan eenig Land. By alle de Volken, in alle de Gewesten der Waereld, is het Vrouwelyk geslagt nydig over de regten der schoonheit; maar men mag zeggen, dat inzonderheit in 't Oosten die Minnenyd zo hoog gaat, dat'er dikwils droevige uitwerkingen van voortkomen. Als daar een Hart, 't geen genootzaakt is zich aan een eenig Voorwerp te houden, geen middel vind om elders vergoeding te konnen bekomen voor het verlies 't geen het daar van lyd, nogte om deszelfs begeertens te verdelen, welke niet dan in eene tedere wederliefde hare rust en genoegen konnen vinden, zo is het minste blyk of teken van dat andere den voorrang hebben, bequaam om in een *Serail* de erbarmelykste vertoningen te weeg te brengen. De Zoon van *Mohamed* ondervond dat meer dan te ongelukkig voor hem. De tedere Liefde die hy voor zyn Gemalin had, zyne ongevoe-

gevoeligheit voor alle de Dames buiten die Princesse, haalden hem alle de Vrouwspersonen van zyn *Serail* op den hals. Die Prins overdagt niet, dat hy eene gelukkig makende, mogelyk twe duizent andere tot wanhoop zou brengen, die door de smart van zich versmaat te zien, tot de grootste buitensporigheden zouden konnen aangedreven worden; dat eene Vrouw vol minnenyd bequaam is om dingen te doen, die zy in bezadigheit van geest niet dan met schrik zou durven in gedagten nemen; en dat niets meer te dugten is, dan die anderzints beschroomde en vreesagtige kunne, wanneer zy eenmaal voorneemt de onvermogende bevalligheden harer schoonheit, en de vergeefsche moeite om te behagen, te wreken. Ook wierd die Vorst het slagtoffer zyner tederheit, trouw, en onvoorzigtigheit.

Damascus gehoorzaamde nog aan de Sultans van Egipte; en die pragtige Stad gaf door hare menigvuldige opstanden meer dan te dikwils te kennen, dat zy zich niet dan met leetwezen aan hunne Heerschappy onderworpen zag. Zy toonde dit door eenen nieuwen opstand, waar in de woede der Muitelingen tegen de Regering meer dan ooit uitblonk. De Bevelhebber welke wegens den Sultan het gebied binnen de plaats voerde, wierd wredelyk vermoort, en men hakte het Krygsvolk dat by hem was in stukken. De Zoon van *Mohamed* kennis van dezen opstand bekomen hebbende, oordeelde wysselyk dat alleen zyne tegenwoordigheit bequaam zou zyn om de Muitelingen weder tot hunnen pligt te brengen. Hy vertrok aan 't hooft van zyn Leger, en wilde zich overal door zyn *Serail* doen volgen, zich verzekert houdende dat de Weerspannelingen ontzag voor hem hebben, en dien togt meer als en Reisje van vermaak, dan als eene bloedige en gevaarlyke zaak voor hen aanmerken zouden. Ook behoefde zyn Krygsvolk toen hy te *Damascus* quam, niet eens den degen te trekken; want alles onderworp zich aanstonts aan hem. Alleen op 't horen van den Aantogt des Sultans besloten de Hoofden van den Opstand, die bevreest en verslagen waren, zyne komst voor te komen, de eene door de vlugt en de andere door zich zelven te straffen voor eene misdadige

dige

dige en vermetene onderneming, waar van zy de kastyding niet ontgaan konden. De Intrede van den Vorst binnen *Damascus* geleek niet naar die van eenen verwoeden Overwinnaar, of van eenen vergramden Koning, die niet dan schrik en dood mede brengt. Hy wierd in die Stad ontfangen als een Vorst vol van zagtmoedigheit en goedheit voor zyne Onderdanen, onder het verdubbeld gejuigch van een misdadig Volk, maar 't geen berouw had, zich onderworp aan de verdiende kastydingen, en zynen Koning om barmhartigheit smeekte. De wraak over hun bestaan bepaalde zich aan 't straffen van twe of drie der oproerigsten, ten voorbeeld van andere; en na deze straf-oeffening hield *Damascus* zich onderworpener en geruster dan het voor den opstand was.

Ondertusschen, om volkomelyk de goede orde in die Stad te herstellen, en diergelyken opstand voor te komen, vond de Sultan raadsaam voor zyn vertrek eenige schikkingen te maken, die hem toeschenen noodzakelyk te zyn. Maar helaas! die Vorst liet zyne gedagten gaan om voor het toekomende gerust te konnen wezen, en wist niet hoe dodelyk zyn verblyf te *Damascus* voor hem zyn zou. Alle de vermaken hadden den Vorst in die Reize gevolgt. Zyn *Serail* zelf, gelyk ik gezegt heb, had hem verzelt. Maar ondertusschen was niets vergeten van alles wat dienen kon om zyn verderf te verhaasten; alleen was maar dat gene verzuimt wat zynen Persoon zou hebben konnen beveiligen, ik mene den Leeuw, die hem gegeven was, om onophoudelyk tot zyne bescherming te dienen, en te *Cairo* was gebleven. De Vrouwen van den Sultan bevoordeelden zich van de afwezenheit diens trouwen Wagters, om het snood voornemen 't geen zy tegen den Vorst gesmeed hadden in 't werk te stellen. Zy tastten hem aan in 't midden van zynen slaap en vermoordde hem in zyn bedde. De Geschiedenis zegt niet, nogte hoe het met den Leeuw afliep, welke tot dien ongelukkigen tyd toe zynen Meester zo nuttelyk verzelt had, nogte op wat wyze de Vrouwen van den Sultan over dat bestaan gestraft wierden. Betreffende de Vorstin zyne Gemalinne, zy had zo eene kragtige aandoening van dien dood,

dood, dat zy tot haren vorigen ftaat van zinneloosheit verviel.

Ik zal, Myn Heer met deze Gefchiedenis dat gene eindigen wat ik voornemens was van Neder-Egipte, of van den *Delta*, te zeggen; ook bied die Landftreek my gene Voorwerpen meer aan, die waardig zyn uwe oplettenheit bezig te houden. Wel is waar, dat om u een volkomen denkbeeld daar van te geven, nu nog zou dienen gefproken te worden van 't berugt *Alexandrie* en deszelfs Oudheden, als mede van de Stad *Cairo* en de vermaarde Gedenktekenen die zy in zich befluit. Die zo beroemde Piramiden, die Mumien (of gebalffemde Lyken) waar van zo vele Befchryvingen gewaagt hebben, en van welke gy zelf eenige in Europa hebt konnen zien, fchynen u ook ongetwyffelt toe een gedeelte van myne beloften uit te maken. Ik beken de fchult, Myn Heer, en ik durf my vlyen in ftaat te zyn om u dienaangaande merkwaardige en nieuwe onderzoekingen mede te konnen delen. Maar wat zou ik aan 't einde van eenen Brief in zo een wyd uitgeftrekt Velt van ftoffe konnen doen? Nauwlyx zou ik'er eenige bloemtjes konnen plukken. Vergun my derhalven dit alles tot eenen anderen tyd uit te ftellen. Ik gelove my vooraf te mogen verzekeren dat gy 't my dank zult weten dat ik aan die verfcheidene ftoffen haare behoorlyke uitgeftrektheit heb gegeven. Ik ben enz.

Cairo den . . . .

VIER-

VIERDE BRIEF.

BESCHRYVINGE

Van de aloude en hedendaagsche Stad Alexandrie, van de Gedenktekenen die zy in zich heeft, en in 't byzonder van de Zuil van Pompejus.

IK volbrenge nu myne belofte, Myn Heer. Na dat ik u meer dan eenmaal myn woord had gegeven u een denkbeeld van 't vermaard Egiptisch *Alexandrie* te doen hebben, onderneem ik eindelyk in dezen Brief de nauwkeurigste Beschryving te doen die 't my mogelyk zal zyn van die berugte en bloejende Stad te geven. Mogelyk zult gy klagen dat ik u zo lang naar die Beschryving heb doen wagten; maar ik verzoek dat gy gelieft indagtig te zyn, dat een uitgestelt vermaak daar na te aangenamer is. Indien gy na 't lezen van mynen Brief bevind dat de zaak de moeite niet waardig was om gelyk ik gedaan heb, uwe nieuwsgierigheit te pynigen, voor dat ik aan dezelve voldoeninge in dit stuk gaf, zal ik my deswegen vertroosten met het voorbeeld van vele eerlyke lieden, aan welke dat zelfde ongeluk overgekomen is, en die, na zich langen tyd te hebben doen wenschen, niet altyd de hoge gedagte die men van hunne verdienst had opgevat, beantwoord hebben.

Ongetwyffelt hebt gy u een denkbeeld van *Alexandrie* gemaakt als van eene der voornaamste Steden van de Waereld, die vermaart is wegens de grote Mannen die zy heeft voortgebragt, ryk wegens haren Koophandel, pragtig door de heerlykheit harer Gebouwen, en eindelyk waardig om uwe nieuwsgierigheit op te wekken wegens de uitgestrektheit van grond dien zy besloeg, het talryk

Volk waar van zy bewoont wierd, en nog meer door die berugte Gedenktekenen, welke men eertyds onder 't getal der weinige Wonderen ſtelde waar mede de Waereld verſiert was. Maar wat zult gy denken, Myn Heer, als gy dien Berg maar een Muisje zult zien baren, en dat die Reusagtige grootte, die uwe verbeelding, voor ingenomen door 't lezen der aloude Schryveren, aan u zo ſchoon en zo waardig tot verwonderinge, afschilderde, op dit Papier ſlegts als een Dwergje vertoont zal worden, 't welk nauwlyx verdienen zal dat gy voor een ogenblik uw gezigt daar op ſlaat? Want ik moet u in dit ſtuk voorkomen eer ik verder ga. Gy moet weten dat *Alexandrie* by onze dagen niet meer die ſchone nog bloejende Stad is, die door eenen berugten Overwinnaar geſtigt wierd, en die niet alleen billyk na den ondergang van *Carthago*, als de voornaamſte Stad van *Africa* wierd aangemerkt, maar die ook, gelyk *Herodianus* zegt, zich beroemen kon de voornaamſte Stad der Waereld na *Rome* te wezen. Van alle hare vorige Grootheden is haar niets dan alleen haar oude Naam overgebleven, dien zy nog ter nauwer nood behoud, gelykende naar eenen oude Eikeboom, welke krom-bukkend geworden zynde van den laſt der doorlugtige Zegetekenen, waar mede berugte Krygshelden zynen Stam verrykt hebben, ſchynd te zugten van eene eer, die hem tot laſt begind te worden, na dat hy de roem en 't ſieraat zyner jeugt was geweeſt. Een verwarde hoop van ruwe overblyfzelen zonder naam, ontallyke Zuilen, sommige nog overeinde en gaaf, die nog een flauw blyk van haar vorig gebruik aantonen, andere thans tot een gantſch verſcheiden gebruik geſchikt, dan waar toe hare eerſte Meeſters haar geſtigt hadden, de meeſte hier en daar verſtrooit en omverre geworpen, onder 't zant en de vergetenheit bedolven, en eindelyk puinhopen van Paleizen die door den tyd vernielt zyn geworden, zyn het nauwkeurigſt denkbeeld dat gy over die aloude Stad, waar van gy een nieuw Berecht verzoekt te hebben, zoud konnen vormen. Zo eene vreeſſelyken afſchildering zou ongetwyffelt bequaam konnen wezen om u af-te-ſchrikken. Maar wat al verwonderenswaardige overblyfzelen van de aloude heerlykheit

lykheit dier Stad heb ik echter niet ontdekt in 't midden van die droevige Puinhopen, en niet-tegenstaande den beklaaglyken toestand waar in die eertyds voortreflyke Stad zich tegenwoordig bevind! Wegens deze onderzoekingen, die ik zelf onder die doorlugtige overblyfzelen gedaan heb, ben ik voornemens alhier te handelen. Ik durf u vooraf verzekeren dat gy weinig daar in vinden zult 't geen gemeen is met dat gene wat andere tot nog toe daar van gezegt hebben. Ik bekenne dat een Ontwerp alleen bequaam zou zyn, om u een net denkbeeld van den tegenwoordigen toestand dier Stad te konnen geven; maar gy zult niet t'eenemaal daar van ontbloot zyn. Het geen ik u van 't aloud *Alexandrie* zal verhalen zal dat gebrek vervullen, en dienen konnen om u eene te nauwkeuriger kennis van het hedendaagsch *Alexandrie* te geven. Al was het maar om dit eenig voordeel, Myn Heer, zo behoorde gy my van de Vergelyking te ontheffen. Zelfs vlye ik my, dat gy 't my dank zult weten dat ik u het aandenken van 't geen die magtige Stad eertyds was, te binnen heb gebragt, en dat ik u daar door gelegenheit gegeven heb om u als nog over de blyken van haren vorigen luister te konnen verwonderen.

Et campos ubi Troja fuit.

Oorsprong der aloude Stad *Alexandrie.*

Alexandrie is zonder tegenspraak de alleroudste Stad, die thans in Egipte is. Ieder weet dat zy haren Oorsprong verschuldigt is aan *Alexander den Groten.* Na dat dien Held over de *Granicus* was getrokken, waar van de aloude Schryvers met zo veel roem spreken, en waar van echter een Overtogt (*) die nog beruchter is voor altoos de gedagtenis zal doen vergeten; na dat hy reets eenmaal in de Velden van *Cilicie* de geduchte Persen, welke zedert zo langen tyd Griekenland hadden doen beven, verslagen had en na dat hy meester van *Tyrus* en *Sidon* was geworden; na dat hy daar-en boven Egipte aan zyne overwinninge had gevoegt, weinig staat makende op de verzekeringen eener Godheit, die hy tot in het diepste der Wil-

(*) De Overtogt van den *Rhyn* door 't Leger van Vrankryk, zynen Koning *Lodewyk* den XIV. aan 't hooft hebbende.

dernissen van *Libie* was gaan zoeken, liet hy nog zyne gedagten gaan om kragtiger en zekerder maatregelen te nemen, ten einde het bezit van zo een bloejend Koninkryk niet te laten ontglippen. Toen die Vorst Egipte van de Koningen des Lands, welke het tot dien tyd toe bestiert hadden, overheerde, was hunne Hofhouding in de Zetel van hun Ryk te *Memphis*. Die Stad, gelyk ik in 't vervolg zal verhalen, was op den linker Oever van den *Nyl*, dertig mylen van de Zee, en boven de Piramiden, de begraafplaats der Koningen en Groten van 't Land, gelegen. Door dien stand deelde die Hooftstad eenigermate den gantschen grond van Egipte. Zy heerschte zo wel over het Oppergedeelte, 't welk by eene zeer enge breette eene overgrote lengte had, als over het Nedergedeelte, 't welk maar van 30 mylen lengte van *Memphis* af tot de Zee toe was, alwaar het een tamelyke uitgestrekte breette had.

Myn voornemen is niet om hier te handelen van die aloude Hooftstad van Egipte die in de Geschiedenissen der eerste tyden zo vermaard is. Een ander onderwerp zal my gevoeglyke gelegenheit geven om in myne volgende Brieven uitvoeriger daar van tot u te konnen spreken. Alleenlyk zal ik aanmerken, dat, na dat *Alexander* dit magtig Koninkryk, waar van de Inwoners (toen alle gebore Egiptenaars) ontallyk waren, onder zyn geweld had gebragt, die Vorst oordeelde dat hy de Heerschappy van 't zelve niet zou konnen behouden onder eenen enkelen Gouverneur, dien hy besloten had met een gering gedeelte van zyn Leger, alleen maar in dertig duizent Man bestaande, aldaar te laten, indien hy de Residentie-plaats van dien Bevelhebber niet aan den Oever der Zee zelve vast stelde. Want inder daad, dit was het eenig middel om, ingevalle Egipte tot opstand mogt komen, zyne Krygsvolkeren in staat te stellen dat zy over de Zee van *Macedonie* het onderstand zouden konnen krygen 't geen zy nodig zouden mogen hebben om den Weerspannelingen tegen te gaan, en de Heerschappy der Grieken in *Africa* te handhaven. Met dit Staatkundig inzigt was het dat die grote Overwinnaar, die zo voorzigtig als dapper

per was, naar den Zeekant eene plaats verkoos, die gevoeglyk was tot het aankomen van vremde Schepen, om daar van de Verblyfstad te maken van de Gouverneurs of zelfs wel van de Vorsten, welke in vervolg van tyd na hem zouden mogen komen, om dat nieuw overheerd Land te bestieren. Gene bequamer plaats vond hy om dienaangaande zyn voornemen te konnen bereiken, dan dat gedeelte van den Oever der Middelandsche Zee, 't welk 30 of 35 mylen van den Westelyken Mond des *Nyls* is gelegen, als zynde een der twee voornaamste Monden door welke die Rivier zich in Zee uitstort. Het was derhalven ter dier plaatse, dat die Vorst in de 112de. *Olympiade*, en omtrent 330 Jaren voor de Geboorte van *Christus*, de Stad deed stigten, welke van dien tyd af aan den Naam van dien Overwinnaar aannam, dien zy ook altyd zedert behouden heeft, nademaal de bewoording van *Scandaria* of *Scandarani*, die de Arabiers gebruiken om haar uit-te-drukken, en die van *Alexandrie*, waar van wy ons bedienen, volstrektelyk eene en dezelfde betekenis hebben. Wel is waar, dat men hedendaagsch te vergeefsch naar het Graf van haren Stigter zou zoeken onder den naam die de oude Schryvers aan hem geven. Maar, indien het waar is, dat ooit zo een Graf in dit Land is geweest, is het ten minsten zeker, dat de plaats alwaar het was, zo wel als het Graf zelf, onder de onbekende puinhopen dier bloejende Stad bedolven leggen. De berugte *Dinocrates* was de Bouwmeester, die, zo men zegt, in den tyd van 72 dagen, het ontwerp van *Alexandrie* maakte en voltooide. De Griekfche Vorst deed die Stad inzonderheit naar de Landzyde versterken. Door deze voorhoede, en door de gemeenschap die zy altyd open en vry met zyne Erflanden had (nademaal dezelve geenzints door de Egiptenaars, die toen gene Zeemagt hadden, getoont kon worden) stelde hy haar in staat om in allengevalle eene lange belegering te konnen uitstaan, en ondertusschen het nodig onderstand af te wagten. Zelfs bezorgde hy zich een altoos gereed behulp door de Griekfche en Macedonische Schepen, welke door 't gemak en voordeel van dien Koophandel zekerlyk derwaarts zouden moeten getrokken worden.

Van hare Stand-plaats en Uitge-ftrekt-heit.

Men moet bekennen dat de Overheerder van *Afia* geen gevoeglyker plaats zou hebben konnen verkiezen om het ontwerp dat hy gevormt had, uit te voeren. Ook wierd *Alexandrie*, na dat het in vervolg van tyd de Refidentie-plaats der Koningen, Throonvolgers van dien Vorft, was geworden, welke den Zetel hunner Regering van *Memphis*, naar die nieuwe Stad overbragten, binnen weinige Eeuwen zo magtig, dat zy ten opzigte der grootte van hare uitgeftrektheit, en van 't getal harer Inwoneren, den rang voor *Rome* zelf kon betwiften. Nauwlyks waren vier of vyf hondert jaren verlopen dat *Alexander* de gronden zyner nieuwe Stad had doen leggen, of de Romeinen ontnamen den Grieken die hooftplaats hunner heerfchappy in Egipte. Toenmaals ftrekten zich hare Voorfteden, en de kleine Steden aan welke zy vereenigt was, uit, aan de eene zyde naar den kant van *Libie*, tot aan den Toren der Arabieren, welke tien Italiaanfche mylen van haar Vuurbaken gelegen was; en aan de andere zyde, naar den Ooftkant, tot aan *Biquiers*, welke plaats, gelyk voorheen gezegt is, meer dan vyftien mylen van daar is gelegen. Dus had *Alexandrie* met zyne Voorfteden, de Amphitheaters, de Tempelen, en andere openbare of byzondere Gebouwen, waar mede de Zeekant van *Biquiers* af tot aan den Toren der Arabieren toe t'eenemaal bezet was, en van welke beide plaatfen die trotfche Stad ten naaften-by het midden befloeg, in dien tyd ten minften zeven of agt mylen uitgeftrektheit. De aloude Schryvers verhalen ons, dat die Stad alleen eene myl lang, en omtrent ook zo breed was; dat zy de gedaante eener Vrouwe hemd had, waar van de mouwen zeer lang en breed waren; dat zy aan 't ondereinde van 't hemd aan de Zee uitquam langs de Havenen, die wy hedendaagfch de oude en de nieuwe Haven noemen; dat aan dien kant die berugte Vuurbaken, waar van zo veel in de Gefchiedeniffen gefproken is, eeniger wyze de Stad in twe evengelyke gedeeltens verdeelde; dat men van dien Vuurbaken af, en niet van de uiteindens der Stad zelve, den afftand van alle de omleggende plaatfen rekende; dat eindelyk het bovenfte van 't hemd, dat is, het voornaamfte gedeelte van de Stad, zich

uit-

uitſtrekte langs het Meir *Mareotis*, ter afſtand eener myl van den Zee-oever, naar welken zy toeliep.

Betreffende het getal harer Inwoners, zo verzekert *Diodorus* ons, dat by zynen tyd alleen binnen den omtrek van *Alexandrie* drie hondert duizent vrye Perſonen getelt wierden; welk getal gevoegt zynde by de Slaven en Vrygemaakten, die afhankelyk van ieder huis waren, omtrent een millioen Zielen onderſtelde. Echter was de luiſter van *Alexandrie* toen' al aan 't verminderen. Een andere Geſchiedſchryver zegt ons, dat in eenen Opſtand, welke ten naaſten-by op dien zelfden tyd, wegens de Joden in die Stad wonende, ontſtond, veertig duizent Perſonen van die Natie omhals raakten. Indien de Joden alleen toenmaals daar zo talryk waren, wat moet men dan denken van de andere Volken der Aarde, die daar woonden! Eindelyk *Seneca* aan zynen Vriend *Lucilius* ſchryvende, die te *Lyon* geboren was, eene Stad reets zeer groot en in bloejenden ſtaat, maar die t'eenemaal door brand verteert was, en hem tragtende te vertrooſten over de ſmart van te zien dat zo een groot getal van zyne Medeburgers na de verwoeſting van hun Vaderland, van woningen berooft zouden moeten wezen, zei onder anderen tot hem: Myn Vriend, zyn die Inwoners in groter getalle dan die van de Steden *Alexandrie* of *Epheſe*? Een uitdrukking, waar uit men redelykerwyze beſluiten kan, dat ten minſten die twe Steden na *Rome* de allervolkrykſte van den Aardbodem waren. Ondertuſſchen moet men aanmerken, dat de Inwoners van *Alexandrie* niet meer uitmaakten dan het derde gedeelte van dat overgroot getal Zielen, waar mede de Kuſt der Middelandſche Zee, van *Canope* (vlak over *Biquiers* gelegen af, tot aan den Toren der Arabiers toe, bevolkt was. Inder daad, volgens de afmetingen welke ik u hier van die Stad gegeven heb, blykt klaar, dat zy niet meer beſloeg dan het derde gedeelte van den grond, dien zy ter regte en linker hand rondom zich had, in die gantſche uitgeſtrektheit van Land, welke haar toebehoorde. Van 't getal harer Inwoners.

Dit zal men nog beter konnen begrypen na de beſchryvinge die ik ondernomen heb te doen, van die verſcheide zo berugte plaatſen in de aloudheit, welke *Alexandrie* omringden. Van haro Lugtſtreek.

ringden. Maar alvorens tot dit byzondere te treden, oordeel ik dienſtig te zyn eerſt een ontwerp te moeten maken van de geſteltheit dier verſcheide Kanalen, door middel van welke het onderhoud verſchaft wierd aan alle de Volken welke zo eene brede Kuſt bewoonden, die de allerdorſte en onvrugtbaarſte was, welke de Natuur zou hebben konnen vormen, en die voorts grensde aan andere Provincien, welke t'eenemaal onbequaam waren om haar van 't nodige te verzorgen, en zeer verre waren afgelegen van alle de gene die door hare Lugtſtreek vrugtbaarder wierden gemaakt. De Hemel, welke voor die kleine Landſtreek van Metaal ſcheen te zyn, had haar zelfs tot het gebruik van 't water toe geweigert. In de gehele uitgeſtrektheit van die lange Kuſt, vond men nog Putten nog Fonteinen die bequaam waren om den dorſt der Menſchen en Dieren, die dezelve bewoonden, te leſſchen. Ondertuſſchen had de Natuur aan dien barren grond de ſchoonſte Havenen van 't gantſche Land geplaetſt, die nogtans door de onvrugtbaarheit van 't omleggend Land van geen nut waren.

Ik heb op eene andere plaats geſproken van die grote Werken, welke de aloude Koningen van Egipte voor de opkomſt van *Alexandrie* hadden doen oprigten, om het binnenſte van hunne Staten vrugtbaar te maken, en zich eenen altoos durenden overvloed te verzekeren, 't zy door 't voorkomen van de verwoeſtingen welke door de al te grote overvloejingen van den *Nyl* veroorzaakt zouden konnen worden, of 't zy door 't verdelen van 't water dier Rivier aan alle de bebouwde Landen, zelfs in jaren waar in de reizingen van den *Nyl* niet genoegzaam waren tot vrugtbaarheit van 't Aardryk. De oplettenheit dier eerſte Vorſten, welker magt zo groot als hunne Staatkunde en Wysheit was, bleef niet alleenlyk by die zorgvuldigheden: Want, na dat zy eenige Eeuwen bezig waren geweeſt om het inwendige van Egipte vrugtbaar te maken, oordeelden zy 't ook te moeten toeleggen om de gemakken des levens te bevorderen, niet alleen voor de Vremdelingen, welke in de Havenen zouden aanlanden die aan de Noordzyde van hunne Staten lagen, maar ook voor zodanige

danige van hunne Onderdanen, die zich daar zouden willen ter neder zetten om hen te ontfangen, en met hen eene verruiling te doen van de overvloedige voortbrengselen van Egipte, tegen de Koopmanschappen die de andere gewesten der Aarde zouden konnen verschaffen.

Van 't Meir Mareotis.

Vermits die wederzydsche verwisseling de bequaamste band is om de vriendschap der allerverafgelegendste Natien te vereenigen, door hun aan weerkanten de gemakken te bevorderen, die zy in hun eigen Land niet hebben, oordeelden die aloude Vorsten, die vol van yver waren voor 't welzyn van hun Volk, dat zy hunne overgrote Rykdommen niet beter zouden konnen besteden, dan tot eenige nieuwe Werken, welke bequaam waren om dien Koophandel te begunstigen. Met dit inzigt namen zy voor, om op die Zeekust, en zelfs in 't midden van die dorre, zandige, en steenagtige vlakte, waar mede zy omringt wierd, een groot Meir te maken, 't welk van 't Nylwater gevult zou konnen worden, en eenigzints dienen tot een derde Haven voor de genen welke zich op die Kust zouden mogen nederzetten. Op hunnen last wierd onderzogt wat voor grond of landsgedeelte het best zou zyn om dat Meir te graven. Men meette met het pasloot alle de omleggende plaatsen, ten einde de allerbequaamste te konnen verkiezen om van Opper-en Neder-Egipte het Nylwater met gemak derwaarts te voeren, en met het zelve al het overvloedige en vrugtbare 't welk in dat Land word voortgebragt; waar na men ging arbeiden, niet alleen om eene wyde diepte tot dat Meir te maken, maar ook om twe Kanalen te graven door welke het water derwaarts gevoert moest worden.

Niets was onmogelyk aan Vorsten, wier inkomsten zo ontallyk waren als de Onderdanen die hen gehoorzaamden. Ook bragten zy 't binnen weinige jaren zo verre, dat dit groot Werk tot volmaaktheit quam. De plaats, die men ter afstand eener myl van de Havenen der Middelandsche Zee, tot dien wyduitgestrekten Waterbak verkoos, wierd *Mareotis* geheten, welken naam het Meir aldaar ten huidigen dage nog draagt. Men lag de laatste hand aan twe Kanalen, die geschikt waren om 't water

van den *Nyl* derwaarts te leiden; het een van Opper-en 't ander van Neder-Egipte. Het eerſte Kanaal nam zynen aanvang aan 't Meir *Meris*, 't welk ten Zuiden der Stad *Memphis* was gelegen, die toen de Hoofdſtad van 't gantſche Koninkryk was. Dat Meir zelf ontleende zyn water van de voorgemelde Rivier, ter afſtand van drie of vier dagreizens door middel van een Kanaal, 't welk tuſſchen beide was, en dat Meir onuitdrooglyk maakte, gelyk het nog ten huidigen dage is, ter oorzaak van den hogen grond langs welken het water derwaarts komt vloejen. Betreffende het Kanaal, 't welk van 't Meir *Meris*, of van Opper-Egipte, het Nylwater naar de Zee en naar 't Meir *Mareotis* leidde, het zelve liep eerſt naar 't Weſten in 't Provincetje *Fioum*, anders genaamt de *Sebennytiſche* Provincie, zynde de allervrugtbaarſte van het ganſche Land. Van daar zich krommende naar 't Zuiden, liep dat Kanaal door eene ongelyke zandige en rots-ſtenige vlakte, die men, om 't water eenen ongehinderden loop te doen hebben, gelyk had gemaakt op de plaatſen alwaar 't Kanaal paſſeren moeſt, 't zy door 't wegnemen det Rotſen die in den weg lagen, of door 't graven in 't zant, alwaar het te hoog lag, om een bedde van 20 voeten diep en 30 breet te maken. Door middel van zo eenen groten en onvermoeiden arbeid, die waardig was de magt der Koningen welke dien hadden doen ondernemen, wierd dat Kanaal tot aan de Zee toe geleid, en quam uit tuſſchen de Haven *Cibotus*, de Weſtelykſte van Egipte, en die van *Eunoſte*, welke niet verre van daar was. Dat Kanaal wierd den *Tanitiſchen* Mond van den *Nyl* genaamt, naar een Steedje digt by dien Mond gelegen, alwaar naderhand die aloude Stad wierd geſtigt, waar van by de Schryvers onder den naam van *Tanis* geſproken word.

Voor dat dit Kanaal aan de Zee quam, verdeelde het zyn water aan twe andere Kanalen, die men ter regte en linker hand gemaakt had. Het Kanaal ter linker hand, en waar van ik in 't vervolg ſpreken zal, bragt de vrugtbaarheit des *Nyls* tot in de dorre Woeſteinen van *Libye*. Aangaande het ander 't geen ter regter hand gegraven was, het zelve diende om zyn water naar 't Meir *Mareotis*

te

te voeren, en met het zelve alle de goederen en koopmanschappen die Opper-Egipte verschaffen kon, en die overvloedig in de Provincie van *Fium* waren, na dat de Stad *Memphis*, voorby welke alle die provisien over 't Meir *Meris* gevoert wierden, zich van 't nodige voorzien had. In vervolg van tyd wierd dat Kanaal onnut voor 't Meir *Mareotis*, om dat de *Tanitische* Mond des *Nyls* verstopt raakte; maar zulx wierd vergoed door een ander Kanaal, 't welk toen in Neder-Egipte gegraven wierd, en van eenen anderen Nylmond aan de Zee, van de Stad *Foua* af tot aan het gemeld Meir toe. Dat Kanaal is nog hedendaagsch in wezen, schoon het niet meer diend tot het gebruik waar toe het in die eerste tyden geschikt was. Door middel van 't zelve vervoerde men toen naar 't Meir *Mareotis* alle de Goederen die uit Neder-Egipte quamen, gelyk men door middel van 't ander Kanaal, waar van ik zo even gesproken heb, van te voren alles wat Opper-Egipte voortbragt, derwaarts deed komen. Het water van dit laastgemeld Kanaal was in den beginne tot geen ander gebruik gesticht; maar in 't vervolg deed men het tot andere zaken dienen. Want men voerde door zigtbare of onderaardsche Waterleidingen het water van daar tot aan *Canope*, en tot alle de bewoonde plaatsen, welke in groten getalle tusschen die Stad en *Alexandrie* lagen. De zigtbare Waterleidingen diende om de Reizigers, de Koopmanschappen, en alles wat in die aloude tyden tot gebruik des levens strekte, van de eene plaats naar de andere te voeren. De onderaardsche Waterleidingen in tegendeel waren geschikt om 't water te brengen in de menigvuldige regenbakken, die op verscheide plaatsen, en voornamelyk te *Alexandrie*, gemaakt waren. Ook wierden daar door verscheide gegrave Meertjes gevult, 't zy op die plaatsen zelve, of daar in 't ronde. By die ontallyke Kommen of Bakken had men van 't slyk van het groot Kanaal, of van dat 't welk alle jaren by 't schoon maken der mindere Kanalen uit dezelve gehaalt wierd, Tuinen gemaakt die met geboomte en groente versiert waren, en vrugtbare Landen te weeg gebragt, die Granen en Vrugten in overvloed droegen. Dus had men door middel van dat slyk het geheim gevonden,

om na verloop van eenige Eeuwen het onvrugtbaarst Aardryk der Waereld vrugtbaar te maken. Eindelyk maakte men van 't Meir *Mareotis* af tot aan de Haven *Eunoste* toe nog een nieuw Kanaal, 't welk insgelyks tot twederlei gebruiken geschikt wierd. Het een oogmerk 't welk men zich in die onderneming voorstelde, was, zich eenen altyd open weg te verzekeren om dat Meir te konnen ontlasten van den al te groten overvloed van water dat door andere Kanalen derwaarts gevoert zou konnen worden. Ten andere oordeelde men daar door gelegenheit te zullen vinden, om de Goederen, die uit Opper en Neder-Egipte quamen, op eene gemakkelyke wyze naar de Zee te konnen voeren, en om van daar insgelyks te doen komen alle de Koopmanschappen, welke in verscheide Jaargetyden in de Havenen van alle de gedeeltens der Middelandsche Zee aanquamen.

Men kan ligt begrypen van wat een voordeel alle die verscheide Kanalen voor de Bewoners van *Alexandrie*, en voor die van de omleggende plaatsen waren. Inder daad, niets kon nutter voor hen zyn, dan dat zy de dingen die zy dagelyks nodig hadden naar hunne woningen, die alle verre van elkander lagen, konden doen komen, zonder genoodzaakt te zyn dezelve van verre te Land te moeten zoeken, door middel van Rytuigen die altyd veel kostbaarder vallen. Is het niet om die zelfde rede, dat men eens in Vrankryk ondernomen heeft de *Marne*, of een arm van de *Seine*, rondom de Stad *Parys* te doen lopen, naar den kant van 't Bolwerk, waar mede die Stad aan de zyde der Poorten *St. Martin* en *St. Denis* omringt is, schoon die niet meer dan een vierendeel myls van den loop der Rivier, welke dwars door die Hooftstad gaat, zyn gelegen? Met hoe veel te meerder rede was het voordelig voor de Bewoners van *Alexandrie* en van de omleggende plaatsen, dat zy zich te water alles wat zy nodig hadden, tot aan hunne huizen toe, konden verschaffen, zonder gehouden te zyn het zelve te land te doen komen door middel van Rytuigen die altyd veel langzamer gaan, en merkelyk meer kosten, of zonder die benodigtheden aan den Zeekant te moeten gaan zoeken, dat

is,

is, eene grote myl verre, voor de genen die aan 't ander einde van de Stad woonden, en naar mate nog veel verder voor de zulke welke hunne woningen in de nabuurschap hadden? Om die rede was het Kanaal van 't Meir *Meris* tot aan 't Meir *Mareotis*, en dat van 't laastgemelde Meir tot aan de Haven *Eunoste* gegraven, ten einde het vervoeren der Koopmanschappen en andere benodigtheden van Opper-Egipte naar dat Meir, van dat Meir naar de verscheide Havenen van *Alexandrie*, en weder van die Havenen naar dat Meir te bevorderen, 't welk boven die Stad gelegen was.

Dit uitgevoert ontwerp was van zo eenen gewenschten uitslag, dat binnen weinig tyds de Koophandel veel groter in de Haven van 't Meir *Mareotis*, dan in die te *Alexandrie* zelve wierd. Aldaar ging gantsch Egipte zich van 't nodige verzorgen. Echter raakte na verloop van tyd het *Tamtisch* Kanaal buiten gebruik, gelyk ik wat hoger gezegt heb. Hedendaagsch zyn gene de minste blyken meer daar van overig; en nauwlyks zouden wy ons van den vorigen standplaats konnen verzekeren, indien wy niet in de oude Schryvers lazen, dat dit Kanaal tusschen de Havenen *Cibotus* en *Eunoste*, welke digt by elkander gelegen zyn, deszelfs water in Zee uitstorte. Het ander Kanaal is huidendaagsch nog in wezen, wegens de noodzakelykheit waar in men zich vind om het te moeten onderhouden, indien men de twe Havenen van *Alexandrie*, en zekere aangrenzende Landstreken, welke Regten aan den Groten Heer betalen, niet ten onnutte wil maken. Doch, vermits het byna altyd droog legt, ter oorzaak van de grote kosten die men zou moeten doen om het ten gronde toe schoon te maken, diend het nauwlyks om, gedurende twe of drie maanden van 't jaar het Nylwater naar *Alexandrie* te voeren, dat is, alleen maar voor zo lang als de reizing van die Rivier duurt. Echter is het weinige water 't welk door dat Kanaal word aangebragt ten minsten genoeg om de Bakken van die Stad te vullen, en het Meir *Mareotis* met water te houden. Die grote Kom is insgelyks tot nu toe vry wel in staat gebleven; maar behalven dat dezelve ter plaatse van die soort

van Stad, en van de Tempelen en Paleizen, waar mede zy eertyds omringt was, ondiep begind te worden, zo is ook tegenwoordig geen een huis aan de Oevers van dat Meir. De Koophandel die daar voorheen zo bloejend gedreven wierd; is t'eenemaal vervallen, en het diend nu maar om de Kameelen te drenken van eenige Arabieren, die zich daar omtrent legeren, of om zommige naby gelegene Landeryen te bevogtigen, van welker voortbrengselen zy bestaan.

Na dus een algemeen denkbeeld van den stand en de gelegenheit der aloude Stad *Alexandrie* gegeven te hebben, zal ongetwyffelt verwagt worden dat ik tot meerder byzonderheden overga, en dat ik alle de gedeeltens welke die voorname plaats uitmaakten agtervolgelyk doorlopende, in 't voorby gaan melding doe van de zo beroemde Gedenktekenen welke haar eertyds zo vermaard maakten. Om aan die verwagting te voldoen, zal ik het eerst beginnen met het gedeelte van de Stad, 't welk vooraf in 't oog quam, als men daar uit de Middelandsche Zee aanlandde. Zie hier wat de aloude Schryvers ons daar van gezegt hebben.

Van de Haven *Cibotus.*

De eerste Haven die men ontmoette; als men van 't Noorden en van 't Westen over Zee in Egipte quam, wierd *Cibotus* geheten. Dezelve was gelegen 4 of 5 mylen aan de Oostzyde van den Toren der Arabieren, en lag ten hoogsten 2 of 3 mylen van de Haven *Eunoste* die hedendaagsch de oude Haven word genaamt. Tusschen die twe Havenen was, gelyk ik reets aangemerkt heb, het Steedje *Tanis* gelegen, 't welk zynen naam aan dien mond des *Nyls* gaf die de *Tanitische* word geheten. Dit woord *Cibotus*, is afkomstig, zo ik mene, van de Arabische bewoording *Sabek*, die *voorafgaande* betekent, om dat deze Haven inder daad voor die van *Eunoste* was gelegen, gelyk zy ook de eerste of voorleggende is van eene derde Haven, welke men naderhand ten Oosten van deze door middel eener borstwering of afsnyding maakte, waar van ik in 't vervolg spreken zal. Die eerste Haven, welke nog ten huidigen dage in wezen is, deugt geenzints, om dat zy voor de Noorde en Noord-Ooste winden, die byna altyd op deze Kust wajen,

wajen, bloot is gestelt. Ook gaan de Schepen daar niet ten anker leggen dan in de uiterste noodzakelykheit, en wanneer het hun volstrekt onmogelyk is om de Haven van *Eunoste* te konnen bezeilen, welke door 't Eiland *Antirhodus* voor die winden gedekt is.

Dat Eiland, 't welk nog tegenwoordig *Rondettin* geheten word (eene Arabische benaming, die den *Vygen-Tuin* betekent) omtrent een myl breed, en iets langer is, ontleende ongetwyffelt zynen alouden Naam, ofte van 't Griekſche woord *Rhodos*, 't welk *eene Roos* te zeggen is, ofte van 't Arabisch *Roda*, 't geen *Tuin* betekent; gevende 't een zo wel als 't ander te kennen, dat dit Eiland gelyksaam de Voortuin van Egipte was, of de eerste Tuin dien men daar ontmoette, als men van den kant van Europa quam. Ook was het toen inder daad eene overaangename plaats. De Inwoners van *Alexandrie* hadden daar een groot getal Lusthuizen gebouwt, waar van zommige den voornaamsten voorgevel naar 't Noorden hadden, om in den Zomer de koelheit des winds te konnen genieten, welke naar dien kant waait, en andere naar de zyde van de oude Haven en naar 't Zuiden, ten einde daar in den Winter eene zagter en min strenge lugt in-te-ademen. De Tuinen, waar mede dit Eiland van den eenen tot den anderen kant versiert was, wierden alle jaren vernieuwt door 't slyk, 't welk de *Nyl* ten tyde zyner zwellinge in de Gragten en onderaardsche Bakken van de gantsche Kust liet, en bragten de beste vrugten van Egipte voort. Inzonderheit waren de Vygen daar uitmentend, en zy zyn'er nog huidendaagsch zeer lekker. In dit Eiland, 't welk verder in Zee legt, dan het vaste land van Egipte, komen alle jaren de Vogels, die in den Herfst uit koude Landen derwaarts vliegen, om daar den Winter door te brengen, en bevryd te zyn van de strenge lugt die dan in Europa is. Men vangt zo eene grote menigte van dezelve van verscheide soorten, dat die Vogels, na dat hunne vederen afgeplukt zyn, en zy omtrent een half quart uurs in 't brandend heet zant begraven gelegen hebben, voor niet hoger dan twe stuivers het pond verkogt worden. Als dan geeft men aan 't Volk van de Schepen, welke in dat Jaargetyde

Van het Eiland *Antirhodus.*

voor

voor *Alexandrie* ten anker komen leggen, geen ander vleesch te eeten. Het was op de aangename verblyfplaats van dat Eiland, dat de ongelukkige *Marcus Antonius* na den Veldslag van *Actium* gevlugt, en door eenen Medeminnaar overwonnen zynde, wiens dapperheit hy niet zo zeer duchte dan zyne goedaardigheit, en zich zelven tot eenen last verstrekkende, als het Slagtoffer eener ongelukkige Min, dat berucht Paleis gebouwt had, 't welk hy naar *Timon* den Menschenhater *Timonium* noemde, om dat hy, na 't voorbeeld van dien Wysgeer, besloten had zyne overige dagen aldaar door te brengen met de schone *Cleopatra*, en dus voor altoos afgezondert te zyn van eene ondankbare Waereld, die hem verlaten had. Doch *Augustus* liet hem niet veel tyds om genot te konnen hebben van een strelend ontwerp, 't welk de Spyt en de Min hem hadden doen uitvinden. Hy vervolgde hem tot in Egipte, en die ongelukkige *Triumvir* (of Drieman) de twede maal door zynen magtigen Vyand overwonnen, altyd verraden, en gedurig te aantrekkelyk zynde, wierd genoodzaakt om in zyne eige wanhoop het einde zyner Minnedrift, zyner ongevallen en zyns levens te zoeken.

Van de andere Havens van *Alexandrie*.

Tusschen de westelyke punt van dat Eiland en het vaste land is de mond van de Haven *Eunoste*, tegenwoordig de Oude Haven genaamt. Die Mond is vry moeilyk om in te zeilen, gelyk hy ook reets ten tyde van de Romeinen was, om dat hy eng en met klippen bezet is; maar na dat men door die engte is gekomen, ontmoet men eene schone ruimte om te ankeren, die meer dan een myl lang is, en alwaar wel duizent Schepen konnen leggen. Die Haven is zeer veilig, en zo diep; dat ook zelfs de grootste Schepen aan 't land konnen naderen. Zy maakte eertyds maar een en dezelfde Haven uit met de gene die men thans de nieuwe Haven noemt, welke toen een vervolg daar van was; maar zy wierd ten tyde van de Grieken daar van afgescheiden, door middel van eenen Dyk, die men van 't vaste Land af tot aan de Ooster-punt van 't Eiland *Antirhodus* opworp, latende echter in dien Dyk eene opening, om de eene Haven gemeenschap met de andere te doen hebben.

Het was aan 't einde van dien Dyk, welken men zo ver als mogelyk was in Zee bragt, dat die berugte Vuurbaak wierd opgeregt, waar van nu nog maar eenige geringe overblyfzelen zyn, die men onder 't water ziet, wanneer de Zee heel ſtil is, maar waar van de gedagtenis voor altoos zal leven in de heerlyke beſchryvingen die de Hiſtorien ons daar van nagelaten hebben. Dat trotſch Gevaarte, 't welk de Ouden onder de zeven Wonderen der Waereld rekenden, was het werk van *Soſtrates Gnidius*, en wierd gebouwt onder de Regering van *Ptolomeus Philadelphus*, die, zo men zegt onnoemelyke Sommen daar toe beſteedde. De eerſte of onderſte verdieping beſtond in een groot Gebouw van wit marmer, rondom aangenaamlyk met openingen voorzien, en waar van alle de Gezigten, zo wel naar den Zeekant, als naar de zyde van de Stad, of naar de twe Havens, ten uiterſten ſchoon en aangenaam waren. Boven dat Paleis was een vierkante Toren, mede gantſch van marmer gebouwt, en van eene ongemene hoogte. Dezelve had verſcheide omgangen met leuningen, die boven malkander waren, en door ſierlyke Zuilen onderſteunt wierden. Op den top van dat trotſch Gebouw wierd alle avonden ligt in een grote Lantaarn ontſtoken, om de Scheepen welke in de duiſterheit van den nagt naar de Haven toe zeilden veilig in dezelve te doen komen. Men wil, dat op den bovenſten omgang van den Toren, een groot getal Spiegels was, die zo konſtig geplaatſt waren, dat men in dezelve alle de Schepen welke die Ree naderden vertoont zag; en men voegt daar by dat die heerlyke Toren van zo eene uitſtekende hoogte was, dat van deszelfs top de Schepen welke in de Haven van *Rhodes* quamen ontdekt konden worden, ſchoon die Haven byna 200 mylen van daar was gelegen. Echter had men toen het gebruik van de Verrekykers nog niet; doch alzo de Vuurbaak zeer hoog, en in tegendeel het Land van *Alexandrie* zeer laag was, gelyk het als nog is, gebeurde het dat de gene welke de Wagt boven op dien Toren hielden, in Zee Schepen ontdekkende, die het Kanaal paſſeerden, en naar Egipte zeilden, en derzelver aankomſt veel vroeger bekend makende dan

Van de aloude en hedendaagſche Vuurbaak.

men die van de Haven onderfcheiden kon, men zich verbeeldde dat het gezigt dier Wagters veel verder ftrekte, dan het inder daad deed. De Dyk aan 't einde van welken de Vuurbaak was opgeregt, was met vier of vyf Bogen daar aan vaft gehegt, welke de nieuwe Haven met die van *Eunofte* gemeenfchap deden hebben. Hedendaagfch is dat heerlyk Werk niet meer in wezen, gelyk ik reets gezegt heb. De oude Vuurbaak is thans onder het zeewater bedolven, en de tyd heeft haar zodanig vernielt, dat thans nauwlyx de allerminfte fpeuren daar van te vinden zyn. Alleenlyk ziet men by 't inkomen van de Nieuwe Haven een Fortje, naar de hedendaagfche manier gebouwt, tot het welk men insgelyks door middel van bogen komen kan, en 't geen niet zo ver in Zee loopt. Op deze foort van Kafteel heeft men eenen Toren opgeregt, van waar nog alle nagten een lantaarn met ligt word uitgehangen. Dit Werk is ontwyffelbaar van den tyd der Mahometaanfche Koningen, welke na de verwoefting van de aloude Vuurbaak niet magtig genoeg zynde om eene diergelyke te doen opbouwen, in plaats van dezelve dit nieuw Fort hebben doen opwerpen, 't welk veel nader aan 't vafte land is. Deze laafte Vuurbaak word thans het *Pharillon* genaamt, in tegenftelling van de oude die het *Pharo* heette.

Aan de Ooftelyke punt van 't Eiland *Antirhodus* eindigde de Haven *Eunofte*, of de Oude Haven, en aldaar begon gelyk ik gezegt heb, de gene die wy de *Nieuwe Haven* noemen. Deze laafte had twe ingangen. De eene en de voornaamfte begon by de Vuurbaak, en eindigde by klippen op welke men een Fortje gebouwt had, en op het zelve eenen Toren, die tot eene twede Baak diende. De andere ingang van de Nieuwe Haven nam zyn aanvang van dat Fort, en eindigde aan eenen anderen uithoek van klippen, die *Lochias* genaamt wierden, op welke men een derde Baak had geftelt, doch die ten huidigen dage niet meer in wezen is. De Schepen voeren tuffchen deze twede en derde Baak; doch alzo die mond enger en ondieper was dan de eerftgemelde, bediende men zich niet van dien doortogt, (gelyk men ook hedendaagfch niet

doed)

doed) dan maar voor de Galyen, en de klynſte Schepen, of by gelegentheden waar in het niet mogelyk was gebruik van den eerſtgemelden mond der Haven te nemen. Beide die Monden waren aan de zyde van 't Noorden gelegen, waar van de winden, gelyk ik gezegt heb, byna altyd op die Kuſt wajen; 't welk die Haven veel onveiliger maakte dan de Oude. Echter, dewyl by 't inkomen der Schepen, het geweld van de Zeebaren gebroken wierd tegen de klippen welke die twee monden maakten, en dat men, na 't voorby varen van de *Lochias*, een ruime kom aantrof, was die Haven zeer goed, inzonderheit voor de Schepen die in de afhelling van grond ankerden.

Op den uithoek van de *Lochias* ſtonden de Paleizen der aloude Koningen van Egipte, die wegens hunne rykdommen en magt zo vermaart waren. In 't midden dier trotſche Gebouwen muntte inzonderheit uit het Paleis van de Koningin *Cleopatra*, van 't welk de Geſchiedſchryvers ons zulke nauwkeurige berechten nagelaten hebben. Die Vorſtin, welke van zo eenen verliefden als pragtigen aard was, had niets vergeten om daar van de allerheerlykſte en aangenaamſte verblyfplaats te maken. Van daar af tot aan die plaats van *Alexandrie*, welke daar vlak tegen over lag, had men dwars over de Haven eene Brug gemaakt, die gemeenſchap met de Stad had. Die Brug, t'eenemaal van gehouwen ſteen gebouwt, ruſtte op twe Ryen van Zuilen, die men op den grond der Zee geplaatſt had, welke in die Haven niet zeer diep was. Zy waren zo hoog, dat zy vele Elleboogslengtens boven de Oppervlakte van 't water quamen. Ook konden de Galyen, als zy de maſten lieten dalen, onder die Bogen en tuſſchen die Zuilen door varen; de kleyne Vaartuigen konden'er wel zeilende door. Men word nog eenige van die omverre geworpene Zuilen gewaar, leggende dezelve onder 't water op dezelfde plaats alwaar zy eertyds ſtonden; zo dat men nog huidendaagſch verzekering kan bekomen van de Rey en lengte der plaats die zy beſlagen hebben, en van den afſtand die tuſſchen ieder van dezelve was. Ook ziet men digt by den groten mond van de Haven een zeer grote Zuil, die omverre geworpen legt op eene Klip,

welke ter dier plaatſe is. Hier uit kan men ligtelyk naleiden wat eene zorg de Grieken en Romeinen droegen voor de veiligheit der Schepen, die in hunne Havenen quamen; nademaal de Zuil ongetwyffelt op die plaats niet geſtelt was geweeſt, dan om de Stuurlieden te waarſchouwen van 't gevaar dat zy te vermyden hadden. In deze Haven, die, gelyk ik gezegt heb, de Nieuwe Haven word genaamt en waar van het inkomen ten huidigen dage niet min moeilyk is, dan het eertyds was, zyn alle de Chriſten Schepen gehouden te ankeren. De Turken laten hun niet toe in de eerſtgemelde, by ons *de Oude Haven* genaamt, en die door de Ouden *Eunoſte* wierd geheten, te komen, om dat de Vertrekken hunner Vrouwen byna alle naar dien kant het uitzigt hebben. Ondertusſchen, dewyl de Nieuwe Haven een zeer ſlegte grond heeft, en byna t'eenemaal gevult word door 't ſlyk 't geen de *Nyl* derwaarts voert, en door 't zant 't welk de Noorde en Noord-Ooſte Winden gedurende den Zomer met geweld daar in dryven, zo is het zeker, dat zy binnen weinige jaren t'eenemaal onbruikbaar zal wezen. Als dan zullen de Turken wel genoodzaakt zyn het ankeren van onze Schepen in de Oude Haven toe te laten, indien zy onzen Koophandel niet willen laten varen.

Van de Stad *Alexandrie.*

De Stad *Alexandrie*, die zo heerlyk en aangenaam was als men dezelve naderde, was niet minder berucht door de eige ſchoonheden die zy binnen zich beſloot, dan door die van hare Voorſteden, en verſcheide kleine Steden welke daar by waren. *Alexander* zeggen de aloude Schryvers, had alle de ſtraten van zyne nieuwe Stad lynregt doen maken. Onder anderen vond men twe van dezelve, die zich met regte hoeken doorſneden, en ieder 120 voeten breed waren. Zy quamen uit aan de vier einden der Stad, die daar door voor alle winden open was, en gevolgelyk eene zeer zuivere lugt genoot. Men telde daar, voegen zy daar by, hondert verſcheide Paleizen, behalven die van de Koningen, en een groot getal Tempels, die aan alle de Godheden van 't Heidendom toegeweid waren. Byna ieder voetſtap ontmoette men ontallyke Gedenktekenen die even pragtig waren. Dusdanige waren de Zuil van *Pompejus*,

pejus, de Naalden van *Cleopatra*, het *Serapium*, en meer andere, van zommige der welke men nog eenige overblyfzelen ziet.

Daar door, en door vervolg van tyd, wierd het berugt *Alexandrie*, als eene der voornaamſte en heerlykſte Steden van de Waereld aangemerkt. En inder-daad, het zy men aanmerke het voordeel harer Standplaats en Havens, de rykdommen van haren Koophandel, en de heerlykheit harer Gebouwen, of 't zy men overwege tot wat bloejenden ſtaat zy de wetenſchappen en konſten wiſt te brengen, zo ſchynt het in allen delen dat zy onwederſprekelyk alle de andere Steden der Waereld overtrof. Zy was de twede Zetel van den waren Godsdienſt op aarde, en de Oudvaders noemden haar *het Paradys*, om dat de Heiligheit daar als op haren Throon zat. Voorts was geen Land zo vrugtbaar in geletterde Lieden. Men weet, dat onder de Starre-en Geneeskundigen weinige geacht wierden, ten zy ze uit de School van *Alexandrie* waren gekomen. Voor de Geſchiedkunde heeft die Stad een *Appianus* en een *Herodianus* voortgebragt; zy is 't Vaderland van *Euclides* en *Origenes* geweeſt. Aldaar is het dat *Philo* de Jood zich vermaart door zyne Schriften heeft gemaakt; aldaar is het, dat omtrent 300 jaren voor de geboorte van *Chriſtus* de 72 Overzetters, die door den Hoge-Prieſter *Eleazar* aan den Koning *Ptolomeus Philadelphus*, zoon van *Lagus*, gezonden wierden, die vermaarde Griekſche Vertaling van den Bybel deden; in die zelfde Stad was het, dat *Clemens Alexandrinus*, *Hieronymus*, *Baſilius* en *Gregorius*, hunne heilige Letteroeffeningen volvoerden. Eindelyk, de Geſchiedeniſſen zullen ook voor altoos in de gedagtenis der menſchen doen leven die berugte Boekery, welke onder de Regering van dien zelfden *Ptolomeus*, door de vlyt van *Demetrius* van *Phaleris*, te *Alexandrie* verzamelt wierd, en in byna vyf hondert duizent Delen (of *Volumina*) beſtond. De Romeinen hadden, na de overhering van Egipte, zo veel eerbied voor die Stad behouden, dat de Keizers veel ſpaarzamer waren om aan iemand de eer van Burger van *Alexandrie* toe te leggen, dan om hem Roomſch Burger te maken.

Maar, was die Stad doorlugtig door haar zelve; was zy de edelste van alle de Steden der Waereld, gelyk men leest op eenen (*) Metalen Stempel, twe vingeren breed, en vier duim lang, die haar eertyds tot Zegel diende, en waar van de Aloudheit en Echtheit niet betwist konnen worden; de verscheide Voorsteden en de kleine Steden, als mede de trotsche Gedenktekenen, die zy ter regter hand tot aan de Stad *Canope* naar 't Oosten, en ter linker hand tot aan den Toren der Arabieren naar 't Westen had, waren niet min verwonderens waardig.

Van de Voorstad *Necropolis.*

De eerste merkwaardigste plaats, die men aan de linker zyde van *Alexandrie* ontmoette, was de Voorstad *Necropolis*, dat is te zeggen, *de Stad*, of *de Woning der Doden*, welke zich eene grote myl tusschen de Zee en het Meir *Mareotis* uitstrekte, en naar den kant van den Toren der Arabieren omtrent ook die breette had. Ter dier plaatse was het, dat de Grieken en Romeinen, volgens eene loffelyke gewoonte, hunne doden begroeven. Doch men moet zich niet verbeelden dat op die plaats niet dan treurige en doodsche vertoning was, gelyk by onze Grafsteden, waar van het gezigt alleen afgryselyk is. Duizenderlei pragtige Graftombens waren daar opgerigt, by meest alle van dewelke heerlyke Kapellen waren, waar in het goud en marmer aan alle kanten blonken. Van die Kapellen was 'er geen een die wat voornaam was, of zy had inkomsten naar mate, tot onderhoud der Priesters, welker werk was alle dagen zekere Gebeden aldaar te doen, en van tyd tot tyd te offeren, en Aalmoezen uit-te-delen tot verzoening van de misdryven der genen die daar begraven waren. Die Priesters, welke door middel van die inkomsten in staat waren om op hun gemak te konnen leven, hadden naast die Kapellen Huizen met Tuinen, overeenkomende met de heerlykheit der Graftomben die zy bedienden. En vermits die grote Landstreek aan den eenen kant by de Zee, en aan den anderen by 't Meir *Mareotis* uitquam, welke beide de aangenaamste gezigten uitleverden, en dat men in

(*) Men leest op dien Stempel zeer duidelyk: *Alexandrea* V. G. N. dat is: *Alexandrie, de edelste Stad van Griekenland.* De Autheur kogt deze Oudheit in Egipte, en zy word in de Rariteit-kamer van eenen Liefhebber bewaart.

in den Zomer aan den Zeekant de frisheit der Noorde winden, en aan de andere zyde die van 't Meirwater genoot, zo was het dat verscheide Bewoners van *Alexandrie*, na 't voorbeeld van die Priesters, Lusthuizen aldaar hadden doen bouwen, welke dat landsgedeelte zeer aangenaam maakten, in plaats dat het ysselyk geweest zou zyn, indien men 'er niet dan gemene soort van Grafsteden gevonden had.

Van het einde dier Voorstad af tot aan den Toren der Arabieren toe, trof men byna zonder ledige tusschen-ruimte niet dan grote Dorpen aan, gelyk *Tanis*, aan den mond des Tanitischen Arms van den *Nyl*, en verscheide andere, tusschen welke men een groot getal Lusthuizen vond, die wegens het schoon gezigt en de zeelugt die men daar had, ter dier plaatse gebouwt waren. Schoon die Woningen zeer verre van de Vuurbaak afgelegen waren, begaf men zich van *Alexandrie* in Vaartuigen of Rytuigen in zo korten tyd derwaarts, dat die afstand byna voor niets gerekent wierd. Aan 't einde der Voorstad *Necropolis* naar 't Oosten, was de *Hyppodromus*, die zo beroemd in de Geschiedenissen is, agter de Stad gelegen; en digt agter dat trotsch Gedenkteken, vond men eene andere Voorstad, *Nicopolis* genaamt; dat is, *Stad der Overwinninge*, welke door Keizer *Augustus* gestigt was, na dat hy ter dier plaatse de Krygsbenden van *Marcus Antonius* geslagen had. Alhier zag men voornamelyk de heerlykste Paleizen, der Groten, en derzelver Lusthuizen, welke met hunne Tuinen en andere afhankelykheden eene twede Stad uitmaakten, die byna zo groot, en nog veel vrolyker dan *Alexandrie* was. Van de Voorstad *Nicopolis*.

Ten einde dier Voorstad was eene Wyk, *Rhacotis* genaamt, die tamelyk groot, en den Grieken toegewezen was, om hunnen Koophandel te doen. Die plaats was dus zeer levendig en koopryk, en had verscheide zeer lange en overdekte Straten, in welke men van Winden en Zon bevryd wandelen kon. Die Straten, welke alleen maar door vensters, die in het overdeksel of soort van dak zyn, het ligt ontfangen, zyn nog ten huidigen dage te *Konstantinopole*, en in verscheide andere grote Steden van Van de Wyk *Rhacotis*.

't Oosten

't Oosten zeer gemeen. Men kan zich naar die Wyk begeven door middel eener Watergragt, die van *Alexandrie* door de Voorstad *Nicopolis* liep, en ter voornoemder plaatse uitquam. Aldaar was het dat de Dames van de Stad gemeenlyk hare wandeling namen.

Van de Voorstad *Bucolis*, in het Dorp *Eleusina*.

Van daar verder naar 't Oosten gaande, quam men in eene andere Voorstad, *Bucolis* genaamt, die zich tot aan de Zee toe uitstrekte. Die plaats bestond voornamelyk in Lusthuizen en Herbergen; en vermits men zo wel over Zee als langs de Gragt, van welke ik zo even gemeld heb, derwaarts komen kon, vond men daar ten allen tyden een groten toevloed van verscheide Personen, die zich van *Alexandrie* op die aangename plaats quamen vermaken, en het gezigt genieten van de Zee, en van de ontallyke Tuinen, welke by alle de Huizen van die Voorstad waren. Deze overbevallige verblyfplaats wierd gevolgt van eene andere, die het niet minder was, en die door hare grote uitgestrektheit niet qualyk naar een Sreedje geleek. Men noemde die plaats *Eleusina*. Dit Vlek was ook zeer koopryk, en daar wierden verscheide Jaarmarkten gehouden, welke de Bewoners van alle de omleggende plaatsen tot zich trokken. Hoe talryk zy ook waren, zy vonden 'er altyd gemakkelyke Logementen, en alles wat voor 't nodige en vermakelyke des levens vereischt wierd.

Van de Voorsteden *Schedis* en *Taposiris*, en van den Tempel van *Venus Arsinoë*.

Van het Dorp *Eleusina* ging men in eene andere Voorstad, *Schedis* genaamt. Op deze plaats wierd de Tol betaalt van de Goederen, die uit geheel Egipte naar *Alexandrie* gebragt wierden. Van daar quam men weder in eene Voorstad, die *Taposiris* heette, alwaar verscheide soorten van Stoffen of Manufacturen gemaakt wierden, die men van daar naar *Alexandrie* of elders vervoerde. Vervolgens ontmoette men den Tempel van *Venus Arsinoé*, die op eenen uithoek lands aan den Zeekant gestelt was. Die Tempel wierd van een tamelyk groot Dorp omringt. Men vond 'er verscheide winkels, waar in afbeeldingen van de Godin, en andere geile vertoningen verkogt wierden, welke men by de Offerhanden, die daar ter plaatse geschiededen, gebruikte. De andere woningen waren geschikt tot huisvesting van de Pelgrims, die door hunne zo genaamde

de devotie derwaarts getrokken wierden. Niet verre van daar zag men de puinhopen der kleine Stad *Thonis*, die eertyds aan den Oever der Zee ſtond, op eene plaats alwaar eene Haven voor kleyne Schepen was, en daar de Schaker van *Helena*, zo men zegt, met zyn buit aanlandde. Die Stad was reets vernielt toen de Romeinen zich meeſters van Egipte maakten. Eindelyk, na dat men zo veele verſcheide byna aan een geſchakelde plaatſen was door getrokken, welke een vervolg van Woningen maakten, die omtrent 5 mylen lands beſloegen, quam men aan de Stad *Canope*. Zal men nu niet na 't lezen van deze beſchryvinge moeten bekennen, dat, indien men volgens 't getuigenis der oude Schryveren toeſtaat, dat alle de plaatſen, waar van ik zo even geſproken heb, waarlyk een en dezelfde Stad uitmaakten, ik geenzints te breed heb opgegeven, met zo eene grote uitgeſtrektheit toe te ſchryven aan den grond dien het aloud *Alexandrie* ten tyde van deszelfs bloei en luiſter beſloeg?

Dusdanig was gedurende verſcheide Eeuwen het beroemd en vermaard *Alexandrie*. Zo lang als de Grieken en Romeinen meeſters van Egipte bleven, behield die Stad haren alouden luiſter, maar zy begon dien te verliezen toen de Arabiers dat heerlyk Koninkryk bemagtigden. Vermits dat Volk, gewoon zynde op 't Velt onder Tenten te leven, geen behagen in de Steden had, die zy in tegendeel veragteden en als Gevankeniſſen aanmerkten, verwaarloosden zy niet alleen het onderhoud van de Paleizen en aloude Gedenktekenen, die zeer menigvuldig in Egipte waren; maar zy vernielden die zelf, om de bouwſtoffen die daar van quamen tot het opregten van Moskeën te gebruiken, en om geringe Huizen of liever elendige Hutten te bouwen, die zy kozen voor heerlyke Paleizen. *Alexandrie* vond zich gewikkelt in de algemene vernieling, welke de barbaarsheit van die Natie in dat berugt land aanregtte. Die grote Stad wierd hoe langer hoe meer ontvolkt, en met puinhopen gevult. Ondertuſſchen was de uitgeſtrektheit harer Muuren zo groot, dat men wel verſcheide Legers nodig gehad zou hebben om dezelve te bewaren. De Inwoners waren reets eenige ma-

Oorſprong van 't hedendaagſch *Alexandrie*.

malen tot opſtand gekomen, en duizenden van menſchen waren 'er om 't leven gebragt. De Mahometaanſche Vorſten, die in Egipte regeerden, moede geworden zynde van de herhaalde Opſtanden, en van de zorg welke de bewaring dier grote Stad had veroorzakt, beſloten 't een en 't ander voor te komen. Met dit inzigt deden zy de Stad verkleinen naar mate van 't Volk dat'er overgebleven was.

Van hare Muuren en Torens.

Het was omtrent het jaar (*) 600 van de *Hegira* dat dit uitgevoert wierd door een der Throonvolgers van *Saladin*, die, gelyk men in zyne Geſchiedenis leeſt, Egipte den *Califen* van het Geſlagt der *Faminianen* ontnomen had. Men bedienden zich tot het maken van dien nieuwen en kleyner omtrek der Stad, welke van niet meer dan 10 Italiaanſche, of 2 grote Fanſche mylen is, van de omverre gehaalde bouwſtoffen der oude Stad die men verliet. Ook zyn de muuren van dit nieuw *Alexandrie*, en de hondert Torens waar mede zy bezet zyn, van zeer veel marmer, en van gebroke Zuilen gebouwt, die met Stenen aan een gehegt en doorvlogten zyn; 't welk volmaaktelyk aantoont, dat die Stad van de Puinhopen der aloude geſtigt is, en dat hare muuren niet van de eerſte oudheit zyn. Deze nieuwe omtrek is dubbel. Een buitenmuur ſluit de toegangen, en ter afſtand van omtrent 30 ſchreeden van deze is een binnemuur. Tuſſchen die twe omtrekken kon het Krygsvolk, 't welk tot bewaring der Stad geſtelt was, onder Verwelven of Bogen, welke aan den voet der aldaar zynde Torens gemaakt waren, de Ronde doen, bevryd van den overlaſt van binnen en van buiten, waar voor die dubbele muur hen beſchermde. Die Torens, waar van de minſte eene ſoort van Kaſteel is, ſteken verre buiten den muur uit, en niet minder naar den binnekant toe. Ook zouden zy gemakkelyk ieder vier of vyf hondert Man konnen bergen; zo dat men daar een Leger van vyftig duizent Man zou konnen huisveſten, zonder dat het tot laſte van de Inwoners was. Alles is daar verwelft, en men rekent in elk van die Torens meer dan hondert vertrekken. Voorts zou ik niet vremd zyn

van

(*) Volgens de tydrekening der Chriſtenen Anno 1212.

van 't gevoelen der genen die van gedagten zyn dat die Torens, welke ongemeen hoog zyn, in twe reizen zyn gebouwt. Men onderscheid nog huidendaagsch het werk wan den Vorst, die dezelve hoger heeft doen optimmeren dan zy voorheen waren, alzo dat opgetimmerde gedeelte gepleistert is, en 't onderste niet. Ook ziet men in de buitenste Stadsgragt, ter zyde van ieder Toren, Deuren, door welke het Krygsvolk uitvallen kon doen. Men kan niet ontkennen dat in dien tyd de Stad zeer sterk was.

Ik geloof niet dat men meerder nodig heeft om de genen te wederleggen, die beweert hebben dat die muuren de ware omtrek van 't aloud en heerlyk *Alexandrie* waren. Die Stad zou zeker dan wel klein geweest zyn, en niet het twintigste gedeelte der uitgestrektheit gehad hebben die wy weten dat zy had. Om zich van het tegendeel te overtuigen, behoeft men de Muuren en Torens; waar van het grootste gedeelte nog in wezen is, maar eens te onderzoeken. De minste kenner zal dan met het eerste opslag van oog gewaar worden dat zy gantsch niet over-een-komend zyn met de heerlykheit der Grieken en Romeinen. De deuren zelf, waar van het hout nog in zyn geheel is, schoon de yzere platen die dezelve dekten door den tyd vergaan zyn, tonen alleen genoeg de ongegrondheit dier mening aan; en de Arabische Opschriften, welke men nog huidendaagsch op die deuren leest, benemen t'eenemaal alle twyffelingen over het tydmerk van den oorsprong dier Stad.

Ondertusschen, hoe nieuw zy ook zy; besluit zy nogtans in zich verscheide eerwaardige Gedenkstukken der voortreflykste Oudheit. Dusdanig is die pragtige *Colomnade* (of Zuil-rei) welke men omtrent in 't midden der Stad vind. Dezelve bestaat in een Rei van Zuilen, die nog over einde staan, en van eene ongemene grootte en hoogte zyn, onder welke een gezien word, die nog zyn Hooftstuk (of *Kapiteel*) gaaf en ongeschonden heeft. Die Zuilen, die in eene en dezelfde Linie opgerigt staan, strekken zich byna 500 schreden uit, en zyn tegenwoordig niet in evengelyken afstand de eene van de andere, om dat het grootste gedeelte derzelve weggenomen is. Zelfs

Van hare oudheden.

 vind

vind men verscheide die om verre geworpen zyn onder de gene die hedendaagsch nog over einde staan. Van deze laatste ziet men eenige, die maar 10 of 12 voeten van elkander af zyn; waar uit ik besluite, dat op die eenige Rei byna 150 Zuilen gestaan moeten hebben. Om dezelve tot dit getal te brengen, moet men onderstellen dat de eerste en laatste van die Zuilen, welke in die linie staan, eertyds de twee uiteindens daar van besloegen, gelyk zy nog doen. Vlak tegen over die Rei van Zuilen ziet men andere diergelyke; en schoon tegenwoordig maar 3 of 4 daar van overeinde staan, blykt echter uit de schikking, en uit de overeenkomst van de grootte en hoogte der Zuilen van die twede Rei, met die van de eerstgemelde, dat die plaats eertyds eene ruimte was, waar van de gedaante een lankwerpig vierkant, ter breette van 200 en ter lengte van 500 voeten uitmaakte; 't welk zonder tegenspraak van eene volmaakte schoonheit en heerlykheit moet zyn geweest. Een Gebouw van tigchelsteen, 't welk men in 't midden van die ruimte ziet, Verlaat-bakken aan 't boveneinde heeft, en met Kommen voorzien is om 't water te ontfangen, toont aan, dat ter dier plaatse eene pragtige Fontein was, overeenkomende met de schoonheit der Zuilen aan weerkanten. Het is zeer waarschynlyk, dat de schoonste Paleizen van *Alexandrie* uitzigt op dat Plein hadden; om dat men kort agter de Zuilen, inzonderheit naar de eerstgemelde zyde, vele stene muuren ziet, waar van zommige omverre geworpen en andere nog in hun geheel zyn, waar uit men nog oordelen kan hoe groot en schoon de Gebouwen geweest moeten zyn welke ter dier plaatse opgerigt waren. Mogelyk hebben zelfs die Paleizen tot aan die Zuilen toe gestrekt, en dat de voormuren op dezelve gerust hebben, zo dat men onder dezelve als in eene Gallery heeft konnen wandelen. Ik twyffele niet of die trotsche Gebouwen zyn het werk der Romeinen geweest. In 't midden van die puinhopen, welke onwedersprekelyk eene der voortreflykste overblyfzelen van 't aloud *Alexandrie* zyn, vind men Badstoven, die nog byna in hun geheel zyn. Onder andere heb ik een van dezelve gezien, waar van de muuren alleen maar uit kalk

met

met zant gemengt bestonden, doch die zo vast en hard waren als steen zelf. De Mooren gaan dagelyks eenige stukken daar van afhalen, om tot het bouwen van hunne nieuwe Woningen te gebruiken; doch alzo de overblyfzelen reets byna t'eenemaal onder 't zant bedolven leggen, geven zy zich de moeite niet om tot de fondamenten toe te graven. Het is zeker, dat, indien men de onkosten waagde om 'er te doen graven, duizenderlei fraje Oudheden aldaar gevonden zouden worden. De meeste menschen alhier geloven dat het Paleis van den Pater van *Ste. Catharina* eertyds op de plaats stond alwaar die stene muuren zich het hoogst vertonen; doch alzo die Overlevering niets zekers in zich heefr, en dat men hier over die soorten van stoffen niet zeer beschroomt is, verzekeren andere, dat daar Stads-Bad-stoven gestigt waren. Deze laatste konden wel gelyk hebben; want men ziet 'er nog klaarlyk eenige verwelfde vertrekken, welke niet dan tot dat gebruik schynen geschikt te zyn geweest.

Omtrent het midden van die grote Zuil-rei, en naar den kant alwaar de Zuilen het gaafste zyn, staat nog tegenwoordig een Moskée, die eertyds eene Kerk was, welke men aan *St. Athanasius* had toegeweid. Dit is zonder tegenspraak de schoonste, en ook de oudste Kerk, die men thans in Egipte ziet. Door de spleten van verscheide deuren welke aan die Kerk, of tegenwoordige Moskée zyn, word men gewaar, dat het lankwerpig vierkant waar uit dezelve bestaat, omringt word van vier ryen Kolommen van Porfirsteen, die volmaaktelyk schoon zyn. Die Kolommen ondersteunen bogen of verwelfzels, die ik geloof dat naar de hedendaagsche manier gemaakt, of ten minsten door de Turken herbouwt zyn. Het midden van dat groot Gebouw is maar eene ruime ope plaats, die met marmer bevloert is; zo dat, indien dit de gehele Kerk was, (want men zou met goeden grond konnen geloven, dat dit maar de ingang of 't-Voorplein is geweest) zy maar alleen uit zydemuuren en pilaren heeft bestaan, ten ware zy met een Koupel of Kap bedekt is geweest, die nu niet meer in wezen is. Het geen die mening zou konnen bevestigen, is, dat de meeste aloude Kerken, zo wel

als alle de Moskéen der Turken, op die wyze gebouwt zyn. Men mag zeggen dat dit gebruik zeer heilzaam is voor de genen, die daar hunne Gebeden gaan verrigten. De lugt die men daar inademt word onophoudelyk door den wind vernieuwt, in plaats dat die van onze Kerken, welke met verwelf gedekt en met deuren gesloten zyn, door zeer veel quade dampen en uitwaassemingen bezwangert word, inzonderheit in Kerken daar de meeste menschen komen, en dus meer ziektens veroorzaakt dan men wel denken zou: 't Is waar, dat de gesteltheit van onze lugtstreek dikwils niet toelaten zou dat men in de ope lugt ging bidden, al was het zelf in 't midden van den Somer. Wat hier van zy, het uiterlyke van dat Gebouw heeft niets schoons aan zich, nog dat het oog treft. Het bestaat maar enkelyk in muuren; doch indien het geoorloft was om daar binnen te mogen komen, twyffel ik niet of men zou 'er fraje Oudheden zien, en beter oordeel konnen vellen van 't geen die plaats eertyds was. Zelfs deed ik, terwyl ik dezelve bezigtigde, de weinige Aanmerkingen die ik hier medegedeelt heb, niet dan met grote ongerustheit, en na dat ik myne Janitsers en de Natie die my verzelde, zodanig geschikt had, dat ik niet verrast kon worden. De Turken, die hier bygeloviger zyn dan elders, zouden eene diergelyke nieuwsgierigheit niet vergeven. Men mag zeggen dat zy al zo na-yverig over hunne Moskéen als over hunne Vrouwen zyn. Deze Kerk is de eenige niet welke in dien omtrek gevonden word. Eenige Coptische Geestelyken hebben daar ook eene Kapelle, die zy zeggen gestigt te zyn op de plaats alwaar het Paleis des Paters van *Ste. Catharina* stond; en de Geestelyken van 't H. Land hebben daar eene andere, staande digt by een Huis alwaar de Consul van *Venetie* eertyds zyne woning had.

Naalden van *Cleopatra.*

Na dit voornoemd berugt Gedenkteken bestaat het oudste en merkwaardigste in 't hedendaagsch *Alexandrie*, in twe Naalden of vierkante spits toelopende Zuilen, die men aan *Cleopatra* toeschryft, zonder dat men echter al tewel weet op wat grond. De eene is tegenwoordig omver geworpen, en byna onder 't zant bedolven; de andere

staat

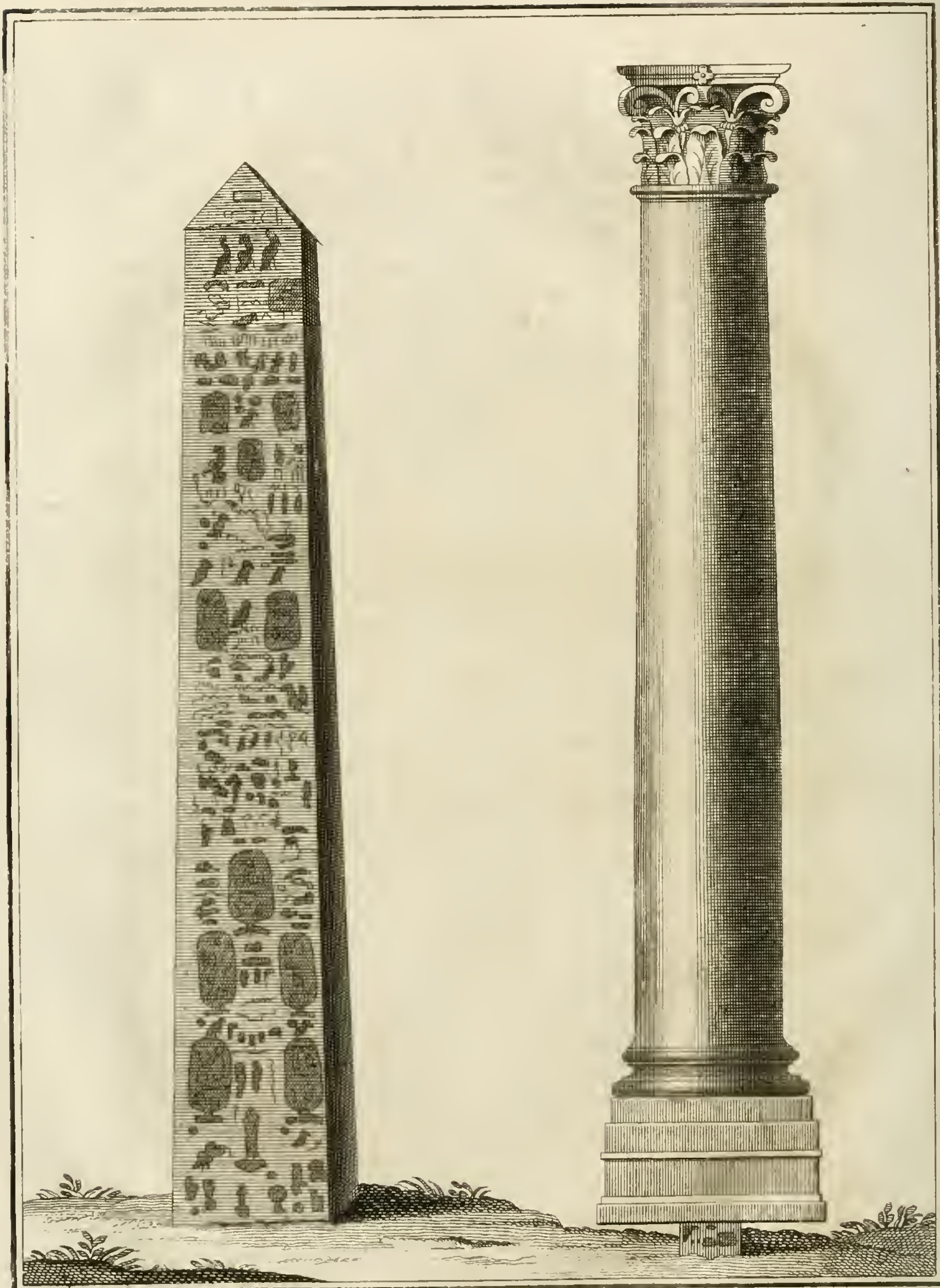
ſtaat nog overeinde, en ſchoon men het voetſtuk waar op zy ſtaat, wegens het omleggend en overdekkend zant, niet zien kan, is ligtelyk op-te-maken, als men een van de onderſte zyde der omverre geworpene Naalt meet, dat het geen men van de andere, die overeinde ſtaat, niet zien kan, niet veel van belang moet wezen. De vier zyden dier Naalden zyn met beeldſprakige Figuren bezet, waar van wy ten ongelukke de kennis verloren hebben, en welke ongetwyffelt geheimen behelsden die voor altoos onbekend zullen blyven. Voorts zyn die Naalden van Egiptiſch Marmer, gelyk ook meeſt de andere zyn, die men te *Alexandrie* en in het overige van Egipte vind.

Het onderaardſch *Alexandrie* is in lang zo niet mishandelt als 't geen dat ik beſchreven heb. Schoon eenige van de Waterbakken, waar van ik reets in 't voorgaande gewag heb gemaakt, en die geſchikt waren om gedurende het gantſche Jaar water aan de Inwoners dier Stad te beſchikken, weggezonken zyn, ſchoon eenige bedorven, gevult of verſtopt zyn geworden, en ſchoon de gene welke nog in wezen zyn, zo keurig niet meer worden onderhouden als eertyds, is het nogtans ten minſten zeker, uit het geen men nog hedendaagſch daar van ziet, en uit het getuigenis der genen die dagelyks in die bakken nederdalen, dat niets ſchoner nog gaver kan wezen dan derzelver Verwelfzels, en dat niets frajer kan gemaakt zyn, dan de openingen door welke zy gemeenſchap met malkander hebben. De meeſte van die Verwelfzels, welke alle zeer hoog zyn, worden onderſteunt met Zuilen; zo dat men, na dat het water daar uit geput is, eene ruime wandeling in die Bakken tuſſchen verſcheide reyen van Kolommen kan hebben. Het water word daar in gebragt door de openingen, welke uitkomen aan de Gragten, waar mede de omtrek op verſcheide wyzen doorſneden word. Verſcheide van die Waterbakken zyn van binnen met marmer bekleed; en ſchoon zulx in andere maar van ciment is, zo is het zelve zo gaaf, 't zy op den bodem van den Bak, of aan den muur waar mede die omringt word, dat men zich niet verzadigen kan in de verwondering over 't zamenſtelſel van die Ciment, en over het konſtig gebruik van dezelve.

Van de Waterbakken.

zelve. De Bakken hebben als nog eene overgrote uitgestrektheit. Menschen, die aan den eenen kant van de Stad daar in zyn gegaan, zyn aan den anderen kant daar uit gekomen. Echter is die uitgestrektheit, hoe groot die nog zy, kragtig verschillend van de gene welke die ruime Waterverlaten inder-daad hebben, en van die welke zy eertyds hadden. Men vind een vervolg van dezelve van *Alexandrie* af, langs den Zee-Oever naar 't Oosten tot aan de *Biquiers* toe, welke 5 grote mylen van die Stad af leggen; en diergelyke strekken zich ook uit twe mylen naar 't Westen. Van die onderaardsche Kanalen, welke dienen om het water in de Bakken te brengen, en die zo hoog zyn dat een volwasse mensch daar in overeinde kan gaan, ziet men nog een die byna volkomen gaaf is, en tot aan de *Bequiers* toe loopt. Dezelve was geschikt om in de Bakken welke aan dien kant waren het water te brengen; ontfangende het zelve gelyk alle de andere onderaardsche Wegen, door middel van dat groot Kanaal, waar van ik voorheen gesproken heb, en 't welk, gelyk ik mede heb gezegt, huidendaagsch voor een gedeelte nog in wezen is. Het is maar 25 of 30 Jaren geleden, dat het nog in tamelyken goeden staat was, en men vind oude Fransche Kooplieden, welke langs dat Kanaal de goederen van hunne huizen af tot aan *Cairo* hebben doen voeren. Men heeft my verzekert, dat dit Kanaal, 't welk ten minste de lengte van 15 mylen heeft, t'eenemaal bevloert is, en dat de zyden tigchelstene muuren hebben, die nog zo gaaf zyn gelyk zy ten tyde van de Romeinen waren.

Zuil van *Pompejus.* Nu blyft my nog maar over om van een der fraaiste Gedenkstukken der Aloudheit te spreken, die men nog in Egipte vind, ik wil zeggen van de Zuil van *Pompejus*. Van alle de oude Heerlykheden van *Alexandrie*, en deszelfs omleggende plaatsen, waar van de grootheit binnen den omtrek der muuren van 't hedendaagsch *Alexandrie* begraven is geworden, zyn weinige overblyfzelen meer voorhanden die zo gaaf zyn als die Zuil. Myne mening is niet om te beslissen of het met grond van rede is, dan niet, dat men aan dezelve den naam van *Pompejus* gegeven heeft. Maar dit is zeker, dat men aan 't ondereinde van haren

Steene-spits Naalden van Cleopatra. Zuil van Pompejus.

haren Steil, naar den kant van 't Oosten, een Griekſch Opſchrift vind, waar van men, zo ik gelove, nog geen Copy genomen heeft. Ook is het onmogelyk het zelve te lezen wegens de verſcheide kleuren die in 't marmer zyn, 't welk dat Stuk uitmaakt. Het eenig middel om zo een Afſchrift te konnen bekomen, zou, myns oordeels wezen, dat men een afdrukſel daar van op week was deed. Wat 'er van zy, die Zuil, welke onbetwiſtbaar eertyds binnen den omtrek van *Alexandrie* was, word tegenwoordig een groot vierde gedeelte van een myl van de muuren der nieuwe Stad, naar den kant van 't Meir *Mareotis*, gevonden, ſtaat op eenen natuurlyken Heuvel van vaſten ſteen, die rondom ſteil is, en heeft de hoogte van 25 of 30 Elleboogslengtens Dat dit Gedenkteken nog by onze dagen in wezen is, hebben wy te danken aan de overgrote zwaarte van 't zelve, 't geen den Arabieren belet heeft om de ſtenen weg-te-nemen daar het voetſtuk op ruſt. Evenwel dewyl zy de fondamenten verſcheide reizen aangetaſt hebben, ongetwyffelt in hoop van daar eenigen ſchat te zullen vinden, hebben zy 't zo verre gebragt dat zy eenen hoekſteen daar van hebben konnen wegnemen. Daar door hebben zy ons gelegenheit gegeven om op den ſteen, welke agter dien hoekſteen volgt, beeldſprakige letteren te konnen zien, die nog volkomen gaaf zyn, en te konnen bemerken dat in 't midden der grote ſtenen, op welke het voetſtuk van die overgrote Zuil ruſt, ook eene ſoort van Zuil is, op welke de gantſche zwaarte van 't werk ſtaat. Zelfs ontdekt men op die laaſtgemelde grond-Zuil verſcheide beeldſprakige letters, die waarſchynlyk rondom dezelve zyn.

Moeilyk zou het vallen om te konnen zeggen van wat orde (of ſoort) de Zuil van *Pompejus* is. Om met verzekering daar van te konnen ſpreken, zou men ten minſten de dikte van den ſteil aan 't beneden-einde hebben moeten meten. Maar nu moet men weten, dat het zo ligt niet te doen valt als men wel denken zou, om eene ladder tot zo verre te brengen, en die metinge te verrigten. Doch dit kan ik verzekeren, dat die Zuil niet op de Gothſche wyze is; dat zy zeer fraje proportien heeft; dat men aan 't bo-
 ven-

ven en ondereinde eene vermindering van dikte, en in 't midden eene zwelling derzelve bemerkt; en dat het allernauwkeurigst oog niets het allerminste tegen 't gantsche maaksel zou konnen te zeggen vinden. Voorts bestaat de Zuil uit drie stukken. Het Hooftstuk (of *Kapiteel*) is een van dezelve; de Steil, en drie Voeten van 't Grondstuk, die daar by zyn gevoegt, ongetwyffelt om dat groot werk te beter van onderen te steunen, maken het twede stuk uit; en 't Grondstuk (of *Basis*) zelf is het derde. Ieder der zyden van dat Grondstuk is ten minsten 15 voeten breed, en ook zo hoog, waar uit men oordelen kan wat eene overgrote zwaarte dat gedeelte van marmer heeft. De Zuil die op dit Voetstuk staat is ongetwyffelt de dikste en hoogste die in de Waereld is. Volgens de calculatie van verscheide personen, die met Mathematische werktuigen de metingen daar van gedaan hebben, heeft zy tusschen het Hooft-en Voetstuk de hoogte van 88 voeten; zo dat men, zonder vrees van zich te bedriegen zeggen kan, dat die Zuil in 't geheel 110 voeten hoog is. Hare dikte is naar mate van de hoogte, invoegen vier mannen haar nauwlyx zouden konnen omarmen. Met een woord, men zou niets volmaakter in die soort konnen zien. Het Grondstuk is nog zo gaaf als of het eerst gemaakt was. Het Hooftstuk is wel wat ontluistert of ontsiert; maar, behalven dat men in Egipte wel 200 diergelyke stukken zou kunnen vinden die bequaam zyn om een nieuw Kapiteel te maken, zo neemt dit gering gebrek niet weg, dat men nogtans zeer onderscheidelyk het lofwerk aan dat Hooftstuk zien kan. Ook is 't waar, dat de Band en de Steil zelf aan den kant die naar 't Zuiden staat beschadigt zyn, alzo de vogtige wind, welke van die zyde komt, waarschynelyk de oorzaak daar van is; maar de beschadiging is van niet veel belang, nademaal dezelve zich niet verder dan op de lengte van 25 voeten, ter breette van anderhalf voet uitstrekt, en niet meer dan omtrent vier vingeren breed in 't ligchaam van de Zuil dringt; een gebrek 't welk niet veel te beduiden heeft, en genoegzaam voor niets gerekent moet worden in een stuk dat zo overgroot en oud is. Voorts zou men zeer gemakkelyk die afschil-

fering en ontfeering konnen herſtellen, zelfs op zo eene wyze dat 'er geen 't minſte blyk meer van overig zou zyn; namelyk, door middel van een Maſtik 't welk men van die zelfde ſoort van marmer zou konnen maken. Al de waereld weet dat het marmer beſtaat in eene verzameling van kleine Keiſteentjes, die de Natuur door een onzigtbaar Ciment vereenigt, en dat als men de ſchilfers van dien ſteen, welke door den tyd daar van afgeraakt, of los geworden zyn, wat hard handelt, zy ligtelyk tot ſtof gebragt worden, 't welk dan het zamenſtelzel ontdekt. Men zou niet veel moeite nodig hebben om van die zelfde ſoort van marmer te vinden; dat is, van dezelfde kleur en fynte, nademaal die niet t'eenemaal raar in Egipte is. Dat marmer zou men konnen klein malen, en een deeg daar van maken; en als men de Zuil zou willen herſtellen, zo zou men, na alvorens de beſchadigde plaats gezuivert te hebben, dezelve moeten vullen met eenen goeden Maſtik, die gemengt was met natuurlyke marmer gryntjes, welke eerſt zouden afgezondert zyn geweeſt; vervolgens zou men daar overheen konnen doen het deeg dat van 't gemalen marmer gemaakt was, en men zou alle de beſchadigde ruimte rykelyker daar mede moeten vullen, dan de ledige plaats eiſchte, op dat men in 't polyzen (of glad maken) van 't werk die byvoeging van eene evengelykheit zou konnen doen zyn met het overige ligchaam van de Zuil. Ik ben verzekert dat zo eene compoſitie zo lang zou uithouden als marmer zelf, en dat men onmogelyk zou konnen gewaar worden dat die dus door konſt-bereide ſtoffe op die wyze op het naatuurlyk marmer was gevoegt. Doch daar tegen zou het mogelyk ook niet quaat, en zelfs beter zyn, dat men aan de Zuil de ontziering liet die zy heeft, alzo zulx te beter by de Nakomelingen de aloudheit van dat Gedenkſtuk zou konnen aantonen. Dusdanige geringe gebreken, wel verre van dat zy de verdienſt van een heerlyk Werk zouden verminderen, dienen in tegendeel om dezelve te verheffen.

Het Hooftſtuk is overeenkomend met het overige van 't Stuk, en van boven met eene helligheit. Mogelyk dat daar eertyds het Beeld van *Pompejus* zelf ſtond, waar van

 de

de Zuil den naam draagt, of dat'er het Beeltenis van eenigen anderen Keizer of Held was geplaatst. Hier over zou men gene verligting konnen bekomen dan door middel van 't Opschrift, waar van ik gewag heb gemaakt, en 't geen aan 't ondereinde van de Steil staat. Indien dit vermoeden, namelyk dat boven op de Zuil een Standbeeld heeft gestaan, gegrond is, moet het zekerlyk van ongemene grootte zyn geweest, om overeen te komen met de hoogte van de Zuil, en van beneden in eene natuurlyke proportie gezien te konnen worden. Sommige zyn van een ander gevoelen. Vermits men die Zuil in Zee ziet lang voor dat men het Land van *Alexandrie* ontdekt, zyn zy van mening dat dit Gedenkteken tot een Baken voor de aankomende Schepen gediend kan hebben. Maar hoe zou men boven op vuur hebben konnen brengen, nademaal de Zuil inwendig niet hol is, ten minsten 110 voeten hoogte heeft, en gene ladders van die hoogte gemaakt worden? 't Is eenigen tyd geleden dat een Arabische Koordendansser ondernam op die Zuil te klimmen, en het ook volvoerde. Hy bond een koord aan eenen pyl, dien hy behendig wist zodanig door de openingen van 't lofwerk der kroonlyst van de Zuil te schieten, dat zyn koord aan beide zyden van 't zelve tot op den grond nederhing. Vervolgens heiste hy door middel van dit koord een touw op, aan 't welk hy inder-daad tot boven op de Zuil klauterde, daar toe nog het Veulen eener Ezelinne op zyne schouderen hebbende. Dit geschiedde in 't gezigt van byna al 't Volk van *Alexandrie*, 't welk uit de Stad was komen toevloejen om die nieuwigheit te aanschouwen; en van dien Arabier is men te weten gekomen, dat het Hooftstuk van de Zuil boven op eene merkelyke holte had.

Kan men, na dat ik dusdanigen denkbeeld van dat aloud en heerlyk stuk Werks gegeven heb, wel nalaten van te bekennen, dat het ten hoogsten jammer is het zelve in de handen moet wezen van menschen die zo weinig de verdienst daar van kennen? Voor my, ik kan het gevoelen niet van my weeren, 't geen my natuurlykerwyze is bygekomen, toen ik het met oplettenheit beschoude. Die heerlyke Zuil heeft my waardig geschenen eertyds het

Standbeeld van eenen Vorst gedragen te hebben. Indien het waar is dat het Beeltenis van *Pompejus* daar op gestaan heeft, gelyk de overlevering wil, aan wat Held zou toch die Zuil beter toegeweid hebben konnen worden? Door wat middel zou men beter den roem harer eerste schikkinge konnen behouden, en zelfs vermeerderen?

Het zou zo moeilyk niet vallen als men wel denkt om die Zuil van de *Porte* te bekomen. Zelfs ben ik verzekert, dat men zulx ligtelyk zou konnen verwerven, indien men een goed overleg daar omtrent gebruikte. Het Hof zou dezelve door den Franschen Afgezant van den Groten Heer konnen doen verzoeken, welke dan zekerlyk die gunst niet weigeren zou. Men zou vervolgens van dien Vorst verkrygen, dat hy eenen *Capigi Bachi* zou belasten met eene ordre, geadresseert aan den *Bacha* en de andere Mogentheden van Egipte, waar in hy verklaren zou, dat, dewyl hy besloten had de Zuil naar *Konstantinopolen* te doen voeren, en de Gezant van Vrankryk over zich had genomen dezelve te doen afbreken, en Schepen tot de overvoering te beschikken, zyn wil zou zyn, dat men ter dier gelegenheit allerlei hulp en bescherming aan den Consul van die Natie, te *Cairo* residerende zou geven, zonder deswegen iets van hem te mogen eischen, onder wat voorwendsel het ook zyn mogt. Om ook zelfs den allerminsten argwaan voor te komen, zou het mede goed zyn, dat aan den *Bacha* geboden wierd zo veel gelds aan den Consul te verstrekken, als vereischt zou worden om de nodige onkosten van dat werk te doen; welk geld daar na heimelyk door den Afgezant weder in de Schatkist van den Turkschen Keizer gelevert zou konnen worden. Dewyl het zeer zelden gebeurt dat de bevelen van den Groten Heer wederstreving ontmoeten, en dat de Turken en Arabiers al te plomp zyn om agting voor diergelyke merkwaardigheden te hebben, twyffel ik niet, of zy zouden, indien men de zaken zo overlei gelyk daar even gezegt is, zelfs tot de uitvoering van zo een voornemen behulpzaam zyn, daar zy in tegendeel niet nalaten zouden zich met alle kragt daar tegen aan te kanten, indien zy wisten dat dit Gedenkstuk voor eene Uitheemsche Mogendheit

geschikt was. Ik weet wel dat hier vereischt zou worden wat mildheit te tonen; maar ik ben ook wel verzekert, dat die giften in lang niet zouden konnen ophalen by het geen het zou komen te kosten, indien men genoodzaakt was om hunne toestemming te verwerven tot zodanigen prys als hunne onverzadelyke gierigheit ontwyffelbaar daar op stellen zou. De voornaamste kosten zouden nu maar bestaan in 't geen men zou moeten betalen voor de Scheepsvragt tot het overvoeren van de Zuil, en voor 't onderhoud van 't Scheepsvolk. Ik ben wel verzekert dat de gantsche uitvoering van dit ontwerp niet meer dan 20 duizent *Ecus* aan 't Koninkryk zou kosten. Vrankryk zou dan roem konnen dragen dat het bezitter was van 't alleraarste stuk der aloudheit van die soort dat tegenwoordig in de Waereld is; en de toevloed van Vremdelingen, die door dat vermaard Gedenkteken van alle de gedeeltens van Europa derwaarts getrokken zouden worden, zou rykelyk alles goed maken wat dat werk gekost had.

Men is van gedagte dat die Zuil, gelyk alle andere die men in Neder-Egipte ziet, gehaalt zyn uit de Steengroeven van Opper-Egipte, van waar men dezelve op den *Nyl* afvoerde. Die mening heeft veel grond, gelyk ik aantonen zal, als ik van 't Egiptisch marmer spreek. Maar 't geen eenige Arabische Schryvers over die zaak daar by voegen is van de uiterste buitensporigheit. Zy zeggen, dat in die overoude tyden, waar in Egipte vol was van die heerlyke Gedenktekenen, dat Land bewoont wierd door Menschen van zo eene ongemene grootte en sterkte, dat zy een van zulke Zuilen onder den arm konden nemen, en zo lugtig of 't niets was 150 of 200 mylen daar mede voortgaan; mits dat zy slegts nu en dan hunne dragt van den eenen in den anderen arm namen. Op deze wyze, vervolgen zy, zyn alle de Zuilen van zo verre overgebragt. Om te beter het wonderbare van dat verhaal voor waarheit te doen aannemen, voegen zy daar by, dat de Reus, die de Zuil van *Pompejus*, als de zwaarste van alle, torste, onder weg eene rib brak, mogelyk in 't nemen van de Zuil uit den eenen in den anderen arm; maar dat dit ongeval hem niet belette

zy-

zynen weg te vervolgen, en, zo wel als alle andere, met zyn pakje onder den arm te *Alexandrie* aan te komen. Wat is het jammer, dat zo een sterk geslagt uitgestorven is! Wat al arbeid, wat al werktuigen zou men konnen sparen indien men zulke forsse karels nog had! Wy zwakke dwergjes zouden wel eenige jaren nodig hebben om maar alleen die Zuil te konnen verplaatsen.

Van den tegenwoordigen staat van *Alexandrie*.

Ik zal eindigen met eene aanmerking, die mogelyk verwondert zal doen staan, maar daar om niet te min noodzakelyk is, namelyk, dat men niet denken moet, dat die nieuwe omtrek waar van ik gesproken heb, die omtrent 600 jaren geleden op de puinhopen van 't aloud *Alexandrie* is opgerigt, en die ik het nieuw *Alexandrie* heb genoemt, waarlyk de Stad *Alexandrie* zou zyn gelyk die nu in wezen is. Ik geloof niet, als men alle de Christenen, Turken en Arabiers, welke als nog dat gewaand *Alexandrie* bewonen wel zou tellen, dat men hondert Menschen zou vinden die by en tusschen de puinhopen dier Stad wonen. Zy is zodanig verwoest geworden, dat men'er zelfs niet tegen den avond nog 's ochtends vroeg kan gaan, zonder zich voor een handtastelyk gevaar bloot te stellen om berooft te worden. Vermits dat gene wat binnen dien omtrek van 't aloud *Alexandrie* in wezen was, nog veel te ruim en uitgestrekt viel voor 't volk dat daar woonde, en de puinhopen der onbewoonde huizen dagelyks nog vermeerderden, besloten eenige, aan welke het verveelde onder die puinhopen te moeten wonen, eene aangenamer verblyfplaats te kiezen. Het buiten gedeelte van dat nieuw *Alexandrie* bood haar zodanig eene aan als zy zouden hebben konnen wenschen. In den boezem van de Nieuwe Haven, alwaar, gelyk ik reets gezegt heb, het Land dagelyks verder in Zee komt, ten nadele van de uitgestrektheit die het behoorde te hebben, had het zant, 't welk daar van tyd tot tyd vergadert was, de oude muuren der Stad van de Zee verwydert, en eenen tamelyken groten grond gemaakt. Aldaar was het dat eenige der genen, die hunne Huizen binnen den omtrek van 't nieuw *Alexandrie* hadden, hunne woningen verplaatsten. Binnen korten tyd wierden zy van andere gevolgt, en 't

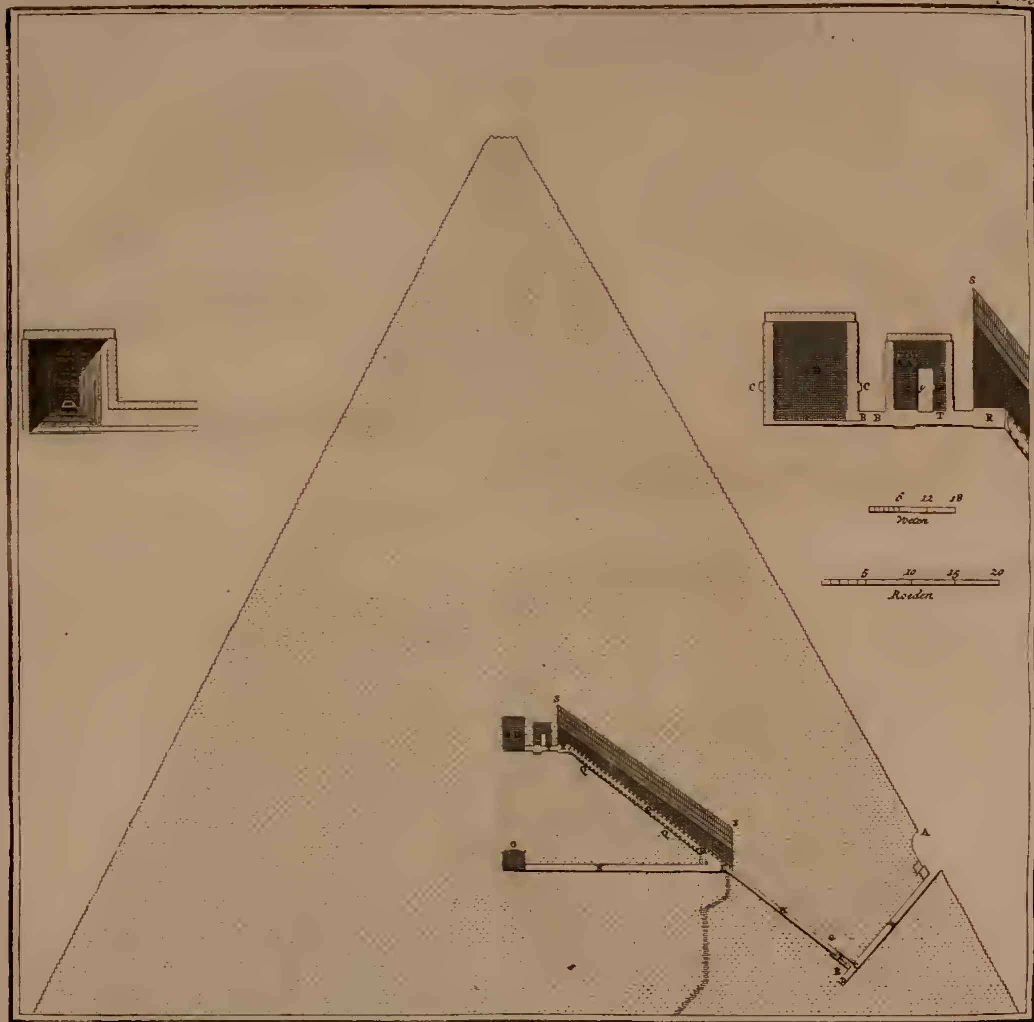
quam

quam zo verre, dat men, om digt by de Zee te zyn, t'eenemaal het twede *Alexandrie* verliet, alwaar men niet dan eenige Moskeën in wezen liet blyven, die men nog onderhoud wegens hare ſchoonheit, en de inkomſten die daar aan verknogt zyn.

Deze nieuwe grond, of liever dit derde *Alexandrie*, 't welk men aanmerken moet als ons hedendaagſch *Alexandrie*, is zodanig toegenomen, dat het Huis, alwaar ik mynen intrek nam, toen ik in 't jaar 1692. in Egipte aanlandde, en in dien tyd geen 30 ſchreden van de Zee af ſtond, in 't jaar 1718. meer dan 70 ſchreden daar van afgelegen was; zo dat men van daar tot aan den Oever verſcheide nieuwe Woningen gebouwt had. Dit is eene zaak waar van ik ooggetuige ben geweeſt; en ik twyffele niet of zedert dien tyd zal nog eene diergelyke verandering gebeurt zyn. Dus is de Stad, die tegenwoordig den naam van oude draagt, ongetwyffelt gemaakt van de puinhopen van 't allereerſte *Alexandrie*, en dus is de nieuwe Stad gebouwt, en word het nog dagelyks gedaan van de overblyfzelen van het twede *Alexandrie*, 't welk zo veel en nog duizendmaal geringer is dan 't waar *Alexandrie*, als de Stad die tegenwoordig in wezen is geringer is dan dat twede *Alexandrie*. Mogelyk dat'er een tyd komen zal, waar in de Zuilen, welke op dien nieuwen grond zyn overgebragt, met het ſtof en zant der Huizen verward en vermengt zynde, zullen doen denken aan de zulken welken dien grond niet hebben zien bebouwen gelyk wy, dat de Stad die door *Alexander* geſtigt is, waarlyk gelegen was in de ruimte die door de hedendaagſche Stad beſlagen word, gelyk eenige nog ten huidigen dage durven ſtaande houden, dat de Muuren en Torens, waar van ik wat hoger geſproken heb, eertyds waarlyk de Stad *Alexandrie* binnen zich beſloten.

Dusdanig is, Myn Heer, de beklaaglyke ſtaat, waar in zich tegenwoordig die grote, die berugte Stad *Alexandrie* bevind, welke eertyds zo beroemd over den gantſchen Aardbodem was, en waar van de Geſchiedeniſſen u ongetwyffelt het verhevenſt en heerlykſt denkbeeld gegeven hadden. In plaats van die overgrote menigte Volks welke

onze
ıeide
Hare
ı nu
ver-
teke-
f tot
even
r de
nen,
Vant
end-
ıder-
gene
ɔlyf-
ver-
tko-
noet
den
vind
die
, in-
ır 't
ınk-
by
yze
tot
van
be-
den
eek
zeer
ver-
van
urte
t is
van
om
lke
nen

Grondtekening van 't Binnenste van de groote Piramide.

welke die Stad bewoonde, vind men'er nauwlyx in onze dagen drie of vier duizent Perſonen, die uit verſcheide Provincien van Turkyen derwaarts zyn geweken. Hare grote Voorſteden, Paleizen, en Amfitheaters zyn nu verandert in Steenhopen. Van alle die eertyds zo vermaarde plaatſen, van alle die zo beroemde Gedenktekenen, waar mede de gantſche Landſtreek van *Canope* af tot aan den *Toren der Arabieren* pronkte, is niet overgebleven dan eenige Heuvelen, die door hunne hoogte, en door de puinhopen waar mede zy bedekt zyn, als nog aantonen, tot hoe verre de uitgeſtrektheit van *Alexandrie* liep. Want het is zeker, dat indien men ſlegts een weinig oplettendheit heeft, niets gemakkelyker valt dan te konnen onderſcheiden de plaatſen die bebouwt zyn geweeſt, by de gene die het niet waren. Uitgezondert die droevige overblyfzelen, en eenige Gedenktekenen die de Eeuwen nog verſchoont hebben, en de woede der Arabieren zyn ontkomen, is alles ſtof en aſch rondom de Stad. Men ontmoet aan alle kanten niet dan ſteen en zanthopen. Binnen den omtrek der muuren, waar van ik geſproken heb, vind men twe tamelyke hoge Bergen, welke niet dan uit die overblyfzelen beſtaan. In die ongeziene puinhopen, inzonderheit in de zulke die zich buiten *Alexandrie* naar 't Ooſten en Weſten uitſtrekten, treft men zeer vele Gedenkpenningen en gegraveerde Stenen aan, die zo gemeen by de Romeinen waren. Men weet, dat zy die by wyze van ringen aan den vinger droegen; mogelyk om hun tot Zegel te dienen; miſſchien ook wel als vertoningen van hunne Godheden, van Perſonen die door hunne deugt befaamt waren, of van zulke die by hen in agting wierden gehouden. De Zuilen welke in die grote Landſtreek verſpreit ſtaan of leggen zyn ontallyk. Men ontmoet zeer vele van dezelve in de oude Stad, waar van eenige overeinde en andere omverre geworpen zyn, de meeſte van eene grote dikte, en die wegens hare ongemene zwaarte niet weggenomen hebben konnen worden. Want het is zeker dat de Turken zich meeſters hebben gemaakt van alle de Zuilen die zy hebben konnen vervoeren, 't zy om alhier hunne Huizen of Moskéen te bouwen, van welke

men een groot getal vind, of 't zy om de Stad *Rosette* te versieren, werwaarts mede zeer vele van dezelve gebragt zyn geworden. Ook ziet men'er eenige aan den ingang dier Bogen, welke, gelyk ik gezegt heb, gemaakt zyn aan den voet der Torens, die tusschen de twe muuren van de Stad zyn. Insgelyks vind men eene menigte van dezelve aan den voet van die muuren, ter plaatse alwaar zy nog hedendaagsch van 't Zeewater bespoelt worden, om nu niet te spreken van de gene die men in de dikte van de muuren gevoegt heeft, en daar geplaatst zyn geworden, om het gantsche werk te vaster te maken en te meer aan een te hechten. Om kort te gaan, naar wat kant men zyne oogen ook slaan mag, men word overal Zuilen van allerlei grootte, en van allerlei soort van marmer gewaar. Zeer bezwaarlyk zou men zich konnen verbeelden wat een groot getal doorlugtige Gedenktekenen daar in 't ronde door de gierigheit der Arabieren vernielt is geworden. Men heeft nog by onzen tyd gezien dat zy op 't open velt pragtige Zuilen afgebroken hebben, alleenlyk in hoop van onder dezelve eenige goude of zilvere munt te zullen vinden, die zy meenden dat daar begraven lag. 't Is eenige jaren geleden, dat de bygelovigheit hen in eenen tyd van Pest ook ten platten lande het afbeeldzel van een Leeuw, 't welk zo voortreflyk schoon als oud was, deed aan stukken slaan. Hoe vele andere werken, die verdienden in agting gehouden te worden, zyn niet wel op die zelfde wyze vernielt!

Voor 't overige, schoon ik gesproken heb van Bergen van puinhopen, zo versta ik daar door niet de nieuwe of laatste puinhopen, onder welke men nog grote stenen vind; maar ik versta'er de Ruinen van twaalf of vyftien hondert jaren door, in welke het gruis der gebakke en andere stenen alleenlyk door eenige kleine gedeeltens die daar van overig zyn, onderscheiden worden. Ik ben wel verzekert, dat, indien men de moeite nam om daar in den grond te graven, men'er muuren en andere gave werken zou vinden, die onder dat stof en gruis, en onder 't zant 't welk de wind daar mede vermengt heeft begraven zyn geworden. Ook twyffel ik niet, als men de Dyken, en de

de verſcheide andere plaatſen van de Haven, alwaar men klippen ziet, onderzogt, of men zou'er vele Oudheden ontdekken die daar verborgen leggen. De oude Haven by voorbeeld is zekerlyk daar van omringt; doch alzo het den Chriſtenen niet geoorloft is derwaarts te naderen, is het onmogelyk iets met verzekering daar van te konnen zeggen. Wat hier van zy, men moet in allen delen bekennen, dat'er weinige Steden in de Waereld zyn, die, na zo vele veranderingen en wiſſelvalligheden onderhevig te zyn geweeſt, nog zo, gelyk deze Stad, na verloop van 17 Eeuwen, zo vele blyken van hare vorige heerlykheit nagelaten hebben. Wat zou *Parys* zelf zyn, niet tegenſtaande de heerlykheit waar in het zich thans bevind, indien die Stad zo eene lange reeks van jaren verlaten wierd? Wat voor werken zouden wy 'er toch vinden, die bequaam zouden konnen zyn om, na zo eenen langen tuſſchen-tyd, nog eenige ſpeuren van hare vorige voortreflykheit te behouden? Want zeker, Myn Heer, wy moeten bekennen dat wy hedendaagſch gene zulke heerlyke nog duurzame Gebouwen maken als de Werken der Ouden waren.

Ondertuſſchen door alle myne verwondering over de Aloudheit beſpeur ik dat myn Brief, indien ik zo voortging, nog voor eerſt niet zou eindigen. Doch, alzo de tyd my nu niet toelaat om denzelven langer te maken, zal ik het hier by laten; mogelyk dat gy ook zelfs geen tyd zoud hebben om meer daar van te lezen. Ik eindige derhalven, u naar gewoonte verzekerende dat ik met alle opregtigheit ben, enz.

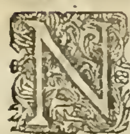
Cairo den . . . . .

VYFDE BRIEF.

VAN DE STAD CAIRO.

Haren Oorsprong en Lugtstreek; hare Oudheden, en voornamelyk van de Koorn-Huizen, en den Put van Josef.

NA dat ik aan u verslag heb gedaan van 't berugt *Alexandrie*, 't welk onder de Regering der Grieken en Romeinen beurteling de Zetel van 't Ryk dier befaamde Overheerders in Egipte wierd, is het billyk, dat ik aan u een denkbeeld geve van eene andere Stad, welke, schoon zy zo eenen hogen eernaam niet heeft, nogtans hier den zelfden Rang houd zedert elf hondert jaren, of daar omtrent, dat de Mahometaansche Vorsten zich meesters van dat Koninkryk maakten. Ik spreek, Myn Heer, van 't *Groot Cairo*, eene Stad, die tegenwoordig zo vermaart in Europa is, als *Alexandrie* het eertyds over den gantschen Aardbodem was; van die Hoofdstad des Koninkryks Egipte, alwaar de Vorsten, die Opvolgers van *Mahometh* waren, hunne magt en heerlykheit deden blyken, zo lang dit Land zyne Souvereinen had; 't welk zedert den inval der Turken nog ten huidigen dage het verblyf dier trotsche Staatsdienaren van de Ottomannische Porte is, welke, schoon zy al 't gezag dier oude Monarchen niet hebben, nogtans, voor zo veel aan hen is, alle de heerlykheit en pragt daar van behouden, en waar van zo vele beschryvingen ons de alleruitmuntendste verhalen doen. Byna alle de oude Schryvers hebben *Alexandrie* geroemt als eene der bloejendste Steden van haren tyd; maar hoe vele Reizigers hebben in onze dagen niet

Balzem van Matarea. *Steene-spits-Naald van Matarea.*

niet gefproken van *Cairo*, van de rykdommen en fchoonheit dier Stad, en van al het zeldzame en wonderbare dat die grote plaats in zich befluit! Zou het nu niet, na dat'er reets zo vele affchilderingen van een en 't zelfde Voorwerp zyn gedaan, onvoorzigtig en vermeten van my gehandelt wezen, indien ik ondernam die Schildery nogmaals met het pinceel te beftryken? Ik begryp zeel wel, Myn Heer, dat ik veel wage met zo een voornemen te willen uitvoeren. De vrees van u te zullen vervelen is het allerminfte gevaar dat ik in zo een werk loop. Doch mogelyk zal myn Brief wel een beter lot hebben. Miffchien zult gy 'er byzonderheden in vinden die onbekend aan onze Reizigers zyn, zaken daar zy niet op gelet hebben, ontdekkingen die by hen verzuimt zyn te doen, onderregtingen die zy niet hebben konnen bekomen. Mogelyk zult gy 'er ook wel eenige dingen in vinden die bequaam zullen zyn om dat gene te hervormen, wat vele voor my van die ftoffe verhandelt hebben.

De oorfprong van *Cairo* is weinig minder oud dan die van *Alexandrie*. Naar mate dat deze laafte Stad berugt wierd, begon de andere gevormt te worden; en gelyk *Alexandrie* zich verfierde met de overblyffelen van 't rykft en magtigft dat in *Memphis* was, zo nam *Cairo* toe van 't overige dat daar nog gevonden wierd. Want inder-daad, de Zetel van 't Egiptifch Koninkryk was nauwlyx van 't aloud *Memphis* tot *Alexandrie* overgebragt, of alle de Groten en Heeren van 't Land verlieten die Hooftftad, om te gaan wonen in de nieuwe verblyfplaats hunner Koningen, en tegenwoordig by derzelver perfonen te zyn. De trotfche Paleizen die zy bewoont hadden, die van de aloude Koningen, welker heerlykheit zo vermaart in de Gefchiedeniffen is, zo vele andere Gedenktenen, waar mede die eerfte Stad van Egipte verfiert en verrykt was, niet meer onderhouden wordende; ftorteden wel haaft onder 't gewigt hunner eige grootheit ter neder, en ftrekten ten proje van de vernielinge des tyds en der jaren. De Inwoners van *Memphis* toen verdriet krygende om onder puinhopen te wonen, die niet dienden dan om hun het fmartelyk aandenken der voorledene Grootheit te binnen te brengen, al-

Oorfprong van de Stad *Cairo*.

waar zy hun Vaderland gezien hadden, verlieten die droevige Verblyfplaats, om verre van hare muuren voorwerpen te zoeken die van minder verdriet en van meerder aangenaamheit waren. Het was aan den Oever van den *Nyl*, eenige mylen van hunne vorige woning, naar 't Noorden, en op de plaats alwaar tegenwoordig het *Oud Cairo* ſtaat, dat de meeſte zich begaven by den Gouverneur (of Landsbeſtierder) dien de Griekſche Vorſten in dat gedeelte van hun Koninkryk hielden. Die plaats, reets bevolkt van zich zelve zynde, nam ongevoelig toe door den toevloed dier nieuwe Inwoneren, en wierd in 't vervolg bloejende, naar mate dat aan den anderen kant *Alexandrie* van zynen alouden luiſter begon te vervallen. In die Stad, welke wy het *Oud Cairo* noemen, was het, dat de Landvoogt van Egipte zyn verblyf hield, van wegens de Keizers van *Konſtantinopole*, aan welke dat Land toen onderworpen was, tot dat in 't (*) 21 of 23 jaar van de *Hegira*, *Amrou*, Soon van *Âas*, *Cairo* na eene langdurige Belegering veroverde. De Arabiſche Schryvers zeggen, dat die Stad toen den naam van *Masr*, dat is, *Plaats by uitnemenheit* voerde, gelyk *Medina* eene *Stad by uitnemenheit*, of de *Stad der Steden* genaamt word. Dit was de eerſte overhering, vervolgen zy, die *Amrou* in Egipte deed. Zy voegen daar by, dat men, toen die Vorſt met zyn Leger wilde opbreken, bevond dat een Torteldui boven op zyne Tent haar neſt had gemaakt. *Amrou* hier van kennis bekomen hebbende, gebood, dat zyne Tent op dezelfde plaats zou blyven ſtaan; 't welk gelegenheit gaf om by 't woord *Masr* dat van *Foſtat* te voegen, 't welk in 't Arabiſch *Tent* betekent. Dus wierd de Stad zedert dien tyd genaamt, en zy heet ook nog onder de Inboorlingen des Lands *Masr Foſtat*; dat is te zeggen, *de plaats der Tenten.* Andere zyn van mening dat die naam aan haar gegeven wierd, om dat de Soldaten van *Amrou*, gewoon zynde in 't open veld te leven, liever in de Hutten wilden blyven, die zy gedurende de Belegering rondom de Stad opgerigt hadden, dan dat zy de heerlyke Paleizen en Huizen, die daar binnen waren, zouden gaan bewonen.

Wat

(*) Volgens de Tydrekening der Chriſtenen Anno 633 of 635.

Wat hier van zy, wel verre van dat die overhering die Stad iets zou hebben doen verliezen van de voordelen die zy bezat, wierd zy in tegendeel nog ryker en bloejender daar door. Egipte zedert dien tyd aan 't Juk van den Alcoran onderworpen geworden zynde, begon de Stad *Masr* als hare Hoofdplaats aan-te-merken. Zy was het verblyf der Landvoogden (of Gouverneurs) die de *Califen*, Opvolgers van *Mahomet* in Egipte hadden; en zy behield dat voorregt tot aan het (*) 358 jaar van de *Hegira*, als wanneer de Calif *Méez-ledin-allah*, van 't Geslagt der *Fatimianen*, die toen in Africa regeerde, *El Kaied Giauher*, Opper-Veldheer van zyne Legers naar Egipte deed trekken, om dat Koninkryk te bemagtigen. Mogelyk zal het niet onaangenaam zyn, dat men wete op wat grond gemelde Vorst de hoop dier overhering bouwde.

GESCHIEDENIS

Van de Overhering van Egipte door de Califen van Africa.

IN den tyd toen *Méez-ledin-allah* in Africa regeerde, wierd Egipte bestiert door eene Koningin, waar van de Geschiedenis ons den naam niet meld, en die in den ouderdom van 18 of 20 jaren zo vele Minnaars had als'er naburige Vorsten waren. Het gerugt harer schoonheit door de dorre Woesteinen van *Libye* gedrongen zynde, was tot aan de Oevers van den Wester Oceaan gekomen; en *Méez-ledin* zelf had, in 't midden van zyne magt en grootheit, niet ongevoelig konnen blyven voor 't geen men hem van de bevalligheden dier Koningin verhaalt had. Die Vorst, welke, behalven de Staten die hy in Africa bezat, ook meester van *Sicilie* en *Sardinie* was, vond, nogte in de eerbied die een talryk en pragtig Hof hem bewees, 't welk hem gelykzaam aanbad, nogte in de vermakelykheden van een Serail vol Juffers die hem ten hoogsten beminden, niet meer dat aangenaam genoegen, 't welk anders natuurlyker-wyze

(*) Volgens de Tydrekening der Christenen Anno 970.

wyze ſpruit, als men ziet dat men het voorwerp van ieder eens eerbied en liefde is; Na dat men hem de bevallige afſchildering van de jonge Koningin van Egipte gedaan had, was alle ander vermaak, buiten 't geen hy zich verbeelde, in haar bezit te zullen genieten, ſmakeloos by hem geworden. Zelfs had hy daar door de vlyende ontwerpen van Eer-en Staatzugt, die zyne Grootmoedigheit hem zekerlyk inboezemde, laten varen. In 't midden van den yver, dien alle de gene, welke zynen Perſoon naderden, betoonden, om hem te dienen en te behagen, was de *Calif* zo vol van verliefrheit, dat zyne gedagten nergens op ſpeelden dan om middelen uit te vinden hoe hy aan zyne Minnedrift zou konnen voldoen, of dezelve nog meer gaande maken.

Zedert dat de Wet van *Mahomet* aan zyne Navolgeren het gebruik der menſchelyke afbeeldingen verboden had, was men binnen *Tremecen* onkundig van de uitwerking der Schilderyen, die door konſtige en wel geſchikte kleuren, de tederſte en bevalligſte trekken van een ſchoon aangezigt weten te vertonen. Nauwlyx dorſt ook zelf het bedrevenſte Pinceel aldaar de Rozen en Lelien vereenigen, om dat die door zo eene vereeniging eene ſchone blozenheit maken; en 't was niet dan met de allergrootſte verwondering, dat men op zekeren ochtend in den groten Zaal van 't Paleis; en in den *Divan* zelf, het geſchildert afbeeldſel der Koninginne van Egipte zag. *Méez-ledin*, wiens heerlykheit zo groot was als zyne magt, had door zyne mildheden de uitmuntendſte Konſtenaars van alle ſoorten, die 'er in Europa te vinden waren, naar zyne Hooft-en Hofſtad weten te lokken; maar de Schilders vooral waren ten uiterſte in zyne gunſt. Hy had een zeker getal van dezelve in zyn Paleis gehuisveſt, alwaar zy onderhouden wierden, en daar hy hun altyd werk gaf aan die pragtige Konſtſtukken, waar in het Goud en Hemelblauw dat daar in quam, hoe koſtelyk van zich zelve, niet halen kon by 't werk van den Konſtenaar, welke die ſtoffen ten uiterſten ſierlyk op Zuilen, Muuren of Verwelven wiſt te leggen. Het was door middel van een dier Europiaanſche Schilders, die onder 't gewaad eens Afrikaanſchen Koopmans

mans aan 't Hof van Egipte had weten te komen, dat *Méez-ledin* het Portrait gekregen had waar van ik zo even gesproken heb; en nauwlyx zag hy zich Bezitter daar van, of hy deed verscheide Copyen daar van schilderen. Het duurde niet lang daar na, of men zag het afbeeldsel der jonge Vorstin, in allerlei grootte, in alle de Vertrekken van 't Paleis tot een sieraat verstrekken van alle de plaatsen, alwaar men eenigen tyd van te voren den Profeet zelf niet geschildert zou hebben durven vertonen zonder zware straffe onderhevig te zyn. De *Calif* zelf droeg dat waardig afbeeldsel, in 't klein geschildert op parkement, in een geëmaljeert Lystje met diamanten omzet, en aan een koordje van gouddraat en zyde hangende, aan zynen hals. Inzonderheit stond men ten uiterste verzet, toen men hem dat portraitje mede naar de Moskée zag nemen, wanneer die Vorst, die boven al zeer kragtig 'er op gestelt was om zich yverig voor zynen Godsdienst te tonen, op zekere dagen van de week derwaarts ging om 'er zyne Gebeden te doen. Dat was toen de eenige Godheid voor welke alle zyne eerbied strekte. Al had *Mahomet* zelf aan hem het genot dier heerlyke en vermakelyke Lusthoven overgelaten, waar mede hy de hoop zyner Aanhangeren gevleit heeft, zou hy hem geen groter geluk hebben konnen bevorderen dan de *Calif* zich verbeeldde in de goede gunst van zyne Princesse te zullen vinden.

In plaats dat die geschilderde afbeeldsels gestrekt zouden hebben tot middelen om het smartelyk verlangen van dien verliefden Vorst eenigzints te genezen, dienden zy in tegendeel niet dan om zyne Minnevlam nog heviger te doen branden. *Méez-ledin* was derhalven bedagt om kragtiger hulpmiddelen tot genezing zyner verliefde quaal in 't werk te stellen. Maar ondertusschen scheen die ziekte besmettelyk te zyn; want zy had zich medegedeelt aan den Europiaanschen Schilder, van welken hy zich bediend had om het afbeeldsel der Koninginne van Egipte te bekomen. Deze was smoorlyk verlieft geworden op eene der Slavinnen van die Vorstin; en terwyl hy aan den *Calif* verslag van zyne Commissie deed, had hy voor denzelven niet konnen verbergen hoe verlieft hy was, en wat eene

hoop die ſchone Slavin aan hem gegeven had. By die gelegenheit was het dat *Meez-ledin* aan dien Vremdeling bekend maakte, dat hy voornemens was een plegtig Gezantſchap naar Egipte af-te-vaardigen, om aan de Koningin van dat Ryk zynen Perſoon en zyne Staten aan-te-bieden; hem daar by te verſtaan gevende, dat hy gaarne zien zoude hy Schilder mede ging, om den goeden uitſlag van die zaak te helpen bevorderen Deze Konſtenaar was welgemaakt van Perſoon, en nog zo jeugdig, dat hy in vrouwe gewaad gekleed zynde, voor eene Juffer kon doorgaan. By gaven die zo wonderwel over-een quamen met het gebruik 't welk de *Calif* daar van maken wilde, had hy 't geluk van een Franſchman, en daar boven nog verlieft te zyn. En al was hy dit laaſte niet geweeſt, zo zou alleen de begaaftheit, die zyne Natie zo eigen is, bequaam zyn geweeſt om de Commiſſie die hem opgelegt wierd uit-te-voeren. *Méez-ledin* overlei met hem wat een gedrag hy op de gantſche Reize houden moeſt; en de verliefde Schilder, niet weinig in zynen ſchik zynde, dat hem eene gelegenheit wierd aangeboden, om niet alleen zyne Minnary te konnen vervolgen, maar ook dienſt te doen aan eenen Vorſt dien hy waarlyk zeer lief had, beloofde te volbrengen alles wat van hem begeert wierd.

Al het heerlykſte dat wy in de Geſchiedeniſſen lezen, rakende het geen zommige Vorſten by diergelyke gelegentheden gedaan hebben, komt in geen vergelyking by het pragtig Gezantſchap 't welk de Afrikaanſche Monarch toen naar Egipte zond, om aan de ſchone Koningin van dat Land zyn Hart en zyn Ryk aan-te-bieden. Veertig Heeren, alle Princen van zynen bloede, of uit de doorlugtigſte Geſlagten in zyn Gebied geſproten, wierden tot die Reis benoemt; en om dat Gezantſchap te aangenamer aan de jonge Vorſtin te maken, verkoos hy daar toe de pragtigſte, wellevendſte en jeugdigſte Heeren van alle de genen die toen het Hof van *Tremecen* uitmaakten. Aan 't hooft der jonge Heeren was nodig een Perſonagie van Gezag te ſtellen, die door zyne wysheit en ondervinding bequaam was al hun gedrag te regelen, en de aanſtaande Onderhandeling met zo een goed overleg te beſtieren, als

de

de Ziel van alle dingen is, en doorgaans de zaken wel doed uitvallen. *Méez-ledin* liet, om zo een gewigtig Ampt te doen bekleden, zyne oogen en gedagten gaan op den beroemden Vizir *El Kaied Giauher*, wiens bequaamheit en genegenheit volkomen aan hem bekend waren. De *Calif* openbaarde aan dien Staatsdienaar de verkiezing die hy van zynen Perſoon gedaan had, om eene Onderhandeling van zo veel aangelegenheit waar te nemen. Hy gaf hem te kennen, dat hy met dien laſt aan hem op-te-dragen, het geluk en de ruſt zyns levens in zyne handen ſtelde; hy onderregte hem wat voordelen hy zou konnen trekken van den jongen Franſchen Schilder, die hem verzellen zou; van de Maatregelen welke hy *Calif* met dien Jongman genomen had, en van de hoop die hy zich uit zo een overleg maakte; hy gebood hem de belangen zyner eer en roem wel te behartigen, en nog veel meer die van zyn hart. Wie weet, wat hy die Vizir nog al verder gezegt heeft om hem te bewegen en te verbinden tot eenen dienſt van zo veel aangelegenheit! Eindelyk, na dat alle de toebereidſelen tot het vertrek gemaakt waren, trok dat luiſterryk gezelſchap, dien Opper-Veldheer der Legers van den *Calif* aan 't hooft hebbende, op den eerſten dag der Maan van *Chatan* door de ſtraten van *Tremecen*, onder de zegenwenſchen van alle de Inwoners dier Stad, terwyl de *Calif* uit eene der venſters van zyn Paleis dien Stoet met zyne oogen nazag, en met zyn hart verzelde. Het Gezantſchap eene kleine myl van dié Hooftſtad op eene vlakte gekomen zynde, kreeg tien duizent Man by zich van 't Krygsvolk van den Staat, om tot verzelling op Reis te dienen. De Heeren Afgezanten leden niet de minſte ongemakken nog vermoeitheden, die anders doorgaans vallen op Reizen van die ſoort, waar in men genoodzaakt is een Zee van zant door-te-trekken, 't welk door de hitte van de Son brandend heet word gemaakt. Alle ochtenden, eenige uuren voor dat men vertrok, begaf zich eene ſoort van Voorhoede, beſtaande in de meeſte Bedienden van die Heeren, en in twe duizent Man die geſchikt waren om het Legertuig te verzellen, van de plaats alwaar dat Legertje des nagts ſtil had gehouden, vooruit, om de Land-

 ſtreken

ſtreken die 't minſt onvrugtbaar en 't welgelegendſt waren op-te-nemen. Aldaar vond ieder Heer by zyne aankomſt zyne Tent en al wat daar toe behoorde klaar ſtaan, om ruſt te konnen genieten in de koelte van den avondſtond, na de hitte die zy eenige uuren hadden moeten uitſtaan. *Méez-ledin* had zelfs bezorgt dat zy op ieder Legerplaats al het nodige en aangename konden vinden, 't welk zy in hunne eige Paleizen en aan 't Hof zouden hebben konnen genieten, alzo hy een groot Convooi met allerlei ſoort van ververſſchingen vooruit gezonden had. Op die wyze was het, dat de Gezanten van den *Calif*, na dat zy de Woeſteinen van Africa doorgetrokken waren, in 't gezigt van *Cairo* quamen, en zich eene kleine myl van die Stad legerden.

Méez-ledin had alle redenen van de waereld om zich eenen goeden uitſlag van dat Gezantſchap te beloven. Die Vorſt, welke toen in den bloei zyns levens was, had by eene zeer uitgeſtrekte magt eene heerlykheit die naar mate was. By hem was verſtand, wellevenheit en een vrolyke aard, daar by ook dapperheit en voorzigtigheit, en mogelyk wat al te grote neiging voor de Min. Voorts was hy ſchoon van gedaante, welgemaakt, vriendelyk en mild, ten hoogſten geacht en bemind van zyne Onderdanen, gevreeſt by alle zyne Naburen, en in ſtaat dat hy zelf niet behoefde te dugten voor eenige Mogentheden die rondom zyn groot Gebied woonden. By zulke hoedanigheden is een hart, 't welk zich zelf en een Kroon daar by aanbied, zelden onderworpen een afſlaand antwoord te bekomen. Maar de onderneming van *Méez-ledin* was van dien aard, dat, als 'er een onverwinlyke hinderpaal komt, men zyn oogmerk noit bereiken kan. *Giauher* wierd dat al gewaar eer hy eens tot Onderhandeling quam. Nauwlyks was hy op de Grenzen van Egipte gekomen, of men begon al te uitten over de hoedanigheit voor zyn geleide. Zelfs gaf men klaar genoeg aan hem te verſtaan, dat hem nimmer toegelaten zou worden met zo veel Krygsvolk nader te komen; hoewel men deze weigering met een voorwendſel dat vry waarſchynlyk was beglimpte. Men zei tot hem, dat een hoop Misnoegden groten Aanhang aan 't Hof en

in de Provincien had, en dat het te dugten was die Malcontenten by 't naderen van dat vremd Krygsvolk, die gelegenheit waar zouden nemen om tot openbaren opstand te komen. De Afrikaansche Veldheer begreep aanstonts wel daar uit wat een hoon zynen Meester in de personen van deszelfs Afgezanten wierd aangedaan; doch hy wilde dit liever ontveinzen, en zich houden als of hy alles voor waarheit opnam, dan dat hy door al te vroege tegenkanting zich nog groter hoon op den hals zou konnen halen. Ondertusschen begon hy al van dien tyd af eene slegte voorspelling van den uitslag zyner Commissie te doen. Echter liet hy niets van dat heimelyk voorgevoel blyken, en stelde het aan een zyde, in hoop van door zyn geduld en bequaamheit, hinderpalen te boven te zullen komen, die mogelyk zo onverwinnelyk niet zouden zyn als dit begin scheen te voorzeggen. Hy liet het grootste gedeelte van zyn geleide op de Grenzen, en naderde de Hoofdstad, alleenlyk twe duizent Man by zich hebbende. Maar, in plaats van aldaar zyne Intrede te doen, ging hy, zo dra hy voor de Stad gekomen was, zyne Legerplaats tot eenigen afstand van de muuren nemen, en verzogt 8 dagen te mogen uitrusten, om zich van de vermoeitheden der Reize te herstelien, alvorens aan 't Hof te verschynen. Deze beweegrede, waar van de Afrikaansche Minister zich bebiende om die vertraging glimp te geven, was maar een voorwendsel, en een list die hy gebruikte om zyn waar oogmerk te verbergen. De begeerte om aan de Minnedrift van zynen Meester te voldoen, en de vrees van daar in niet te zullen slagen, deden hem denken dat hy, om de zaak te doen gelukken, alvorens zyn best moest doen om de genegenheit van 't Volk te winnen. Hem was niet onbekend dat Souvereine Vorsten, hoe onafhankelyk zy ook zyn mogen, zich zomtyds door hunne Onderdanen in zaken gewikkelt vinden, die zy noit gedaan zouden hebben, indien de verkiezing volkomen aan hen had gestaan; dat men natuurlykerwyze niet overgaat om de algemene neiging eener gehele Natie voor 't hooft te stoten; en dat men, om eenen Vorst te brengen tot dat gene wat men van hem begeert, het allerveiligst middel dikwils is zyne

Onderdanen voor-in-te-nemen in voordele van 't Ontwerp dat hem voorgesteld word. Deze grondregel scheen vooral aan *Giauher* van gebruik te zyn in het tegenwoordig geval, waar in de zwakke regering eener Vrouw hem veel voordeel ten dien opzigte gaf. Hy besloot dan een begin van zyn werk te maken met de Egiptenaren in zynen voordele voor-in-te-nemen; en vermits niets bequamer is om 't Volk, 't welk toch altyd aan uiterlyke pragt blyft hangen, te winnen, dan luister en aanzien, oordeelde hy daar omtrent zyn oogmerk te zullen bereiken door dat uitstel 't welk hy aan 't Hof der jonge Koninginne deed verzoeken.

Inder daad, men zou zeer bezwaarlyk konnen uitdrukken, wat al heerlykheit en pragt in dien korten tusschen tyd in de Legerplaats der Afrikanen, en by de Intrede, welke zy naderhand deden, gezien wierd. In 't midden van dien groten omtrek, welke zy digt onder de muuren van *Cairo* besloegen, stonden halvemaansgewys 40 Tenten geschikt om de Afgezanten te huisvesten; en alle met kostelyk laken, of zyde stoffen van hogen prys overdekt, welke door de rykheit van derzelver opschik eene zo verbazende als aangename vertoning verschaften. Nevens die Tenten stonden aan weerkanten andere voor de Hoge en mindere Bedienden der Afgezanten, en voor het Reistuig van die Heeren. Deze laastgemelde Tenten waren zodanig in regte linie geplaatst, dat zy straaten uitmaakten, waar in verscheide ope winkels aan alle de Voorbygaanders verversschingen van allerlei soort, vrugten, dranken, en zelfs dikwils ook koopmanschappen van hoge waarde, voor niet aanboden. Eindelyk, het Krygsvolk, 't welk met de Afgezanten gekomen, en aan beide de Vleugels geplaatst was, sloot de Legerplaats, en scheen de toegangen daar van te beschermen.

In 't midden van dien halven kring, waar van ik gesproken heb, vertoonden zich drie Tenten, die veel hoger en ryker dan alle de andere waren. De Tent die ter regter hand gezien wierd, diende tot woning voor *Giauher*, en was met goud laken overdekt. Die aan de linker hand had dat zelfde sieraat. In deze laaste was het, dat de Fran-

Fransche Schilder, die door den *Calif* was benoemt om de geheime gesteltheden van 't Egiptisch Hof te doorgronden, en zich daar van te bevoordelen tot de vervullinge der begeertens van dien Vorst, onder het gewaad eener Slavinne de voornaamste Rol van 't nieuw Spel, dat vertoont moest worden, uitvoerde. Men zei, dat het eene jonge Europiaansche Juffer van voorname Huize was, die den *Calif* eene overgrote somme gelds gekost had, en door dien Vorst tot een Geschenk aan de Koningin van Egipte gezonden wierd. Onder dat geleent gewaad speelde de jonge Franschman wonder wel zyn Personagie. Dewyl hy een jeugdig wezen had, en daar by teder en wel besneden van troni was, zo kon het alleropmerkendst oog, dat niets van 't bedrog wist, niet het allerminst vermoeden hebben dat hy een Manspersoon was; en schoon hem zomtyds in zyne manieren eenige kleine vrypostigheden ontglipten, die bequaam waren om hem te verraden, kon men ligtelyk die enkele gevallen en geringe misgrepen toeschryven aan de gebreken van een Land, alwaar de Vrouwen kuischer zynde dan ergens elders in 't Oosten, daar door oordelen beregtigt te zyn om zo nauwgezet nog omzigtig niet te wezen over zekere formaliteiten die zy maar als beuzelingen aanmerken. Hondert Vrouwen, die de *Calif* hem toegevoegt had, en die volmaaktelyk wel wisten dat hy een Manspersoon was, waren gedurig bezig om hem op te passen, te dienen, en gezelschap te houden; en uitgezondert de Liefde en de Minnenyd, welke van die plaats verbannen waren, kon men zeggen dat dit Serailtje een kort begrip was van alle de andere beuzelagtige hartstogten, waar van de Juffers in de Serails der Groten hare gewone bezigheit maken.

Ondertusschen quam de rykheit van die twe zyde Tenten nog in geen vergelyking by de heerlykheit en pragt der Tent die midden tusschen dezelve stond. Die derde Tent, welke nog veel hoger en groter was dan de twe andere, was van buiten bedekt met root Fluweel, waar op goude bloemen geborduurt waren, paarlen en edelgesteentens blonken, en de Standaart van den *Calif* gestelt was. Het binnenste van de Tent was bekleet met wit Fluweel,

't welk

't welk nog ryker van goud en edelgesteentens was dan het buitenste; en de Gordynen van goud laken, die den ingang sloten, aan diamante haken opgeheven zynde, zag men in 't midden van de Tent eenen Throon van massif zilver, aan 't boveneinde van den welken het Portrait van de Koningin geplaatst was. Aan den voet van dien Throon hield de Vizir *Giauher*, verzelt met de andere Gezanten, die rondom hem op ryke kussens van goud laken, welke van edelgesteentens blonken, zaten, alle ochtenden Groten Raad, zich t'effens aan eene talloze menigte Volks vertonende, 't welk door de nieuwigheit van zo eene zeldsame zaak derwaarts getrokken wierd, en reets met vermaak zag dat die pragtige Vremdelingen in de Koningin van Egipte hunne Meesteresse en Oppermagtige Vorstin erkenden. Het overige van den dag wierd doorgebragt in zodanige aangename uitspanningen, als eigen aan die Natie zyn, en waar in zy meer dan eenige andere uitmunt. Men zag niet dan Ren-spelen, Wed-lopen, Ring-steken, Spiegel-gevegten, enz. De Afgezanten, en hun Hooft zelfs, voor 't Afrikaansch Krygsvolk gaande, tasteden elkander aan, vogten, scheidden zich, voegden zich weder by een, vermengden zich vervolgens op duizenderlei verscheide wyzen, en vertoonden in 't midden van den Vrede de levendigste afbeelding des Oorlogs. De Inwoners van *Cairo*, buiten hunne muuren gekomen zynde, om het genot van die vermakelykheden te hebben, zagen met de uiterste verwondering, dat Menschen, die tyd verzogten om zich van hunne vermoeitheden te herstellen, meer geschikt waren om te vegten dan om te rusten, en schenen reets door hunne verwondering agting en eerbied te hebben voor de genen, die ten eenigen dage hunne Meesters stonden te zyn.

Op deze vermakelykheden van den dag volgden die van den nagt, welke door eene talloze menigte van ligten nog honderrmaal luisterryker gemaakt wierd dan de dag zelf. Behalven de Wedlopen met toortsen, die op het Ringsteken volgden, en eene gantsch nieuwe vertoning in Egipte waren, zag men alle de grote en kleine Tenten, en alle de Straten van 't Legervelt op duizen-

derlei

derlei verfcheide wyzen geillumineert. Ondertuffchen hielden Inftrument-Spelers, Danffers, en Troepen van Comedianten op verfcheide plaatfen een groot getal volk bezig, terwyl andere in verfcheide winkels welke hier en daar in dien groten omtrek waren, vrugten, dranken, reukwerken, en andere koopmanfchappen van allerlei foort aanboden, waar van de kopers niet eens den prys behoefden te vragen, gelyk ook de verkopers van hunne zyde gene andere betaling dan erkentenis eifchten. Als de dag begon aan-te-breken, keerden de Inwoners naar de Stad, ten uiterfte voldaan zynde over de edelmoedigheit dier vremdelingen; zelfs konden zy niet nalaten het gelukkig Lot te benyden van eene Natie, die 't voordeel had om onder de regering van eenen Vorft te leven, wiens heerlykheit zo zigtbaar uitblonk, zelfs tot in de perfonen zyner Staatsdienaren.

Eindelyk, de dag die tot de Intrede der Gezanten gefchikt was, quam; en 't is niet uit-te-drukken, wat een yver en genegenheit het volk, 't welk reets voor-ingenomen was in voordele van den Meefter dien zy vertoonden, op dien dag van plegtigheit deed blyken. Reets van 's ochtends vroeg af waren alle de Straten, door welke de Stoet trekken moeft, met tapyten belegt, en met bloemen beftrooit: de venfter-banken van de huizen waren met de heerlykfte ftoffen behangen, en de koftelyke reukwerken die 'er gebrand wierden parfumeerden de lugt met eenen lieffelyken reuk. Ondertuffchen wagteden alle de Afrikanen, die op hun Legervelt te paart zaten, alleen maar naar den tyd van hun vertrek om de Intrede te doen, zo als op de komft van 12 Heeren van 't Hof, die door de Koningin benoemt waren om de Afgezanten te verzellen, de gantfche trein zich op marfch begaf.

Twaalf hondert Slaven te voet, alle in 't nieuw gekleed, en alle de Liveryen van hunne Meefters dragende, openden die pragtige Intrede. Zy wierden gevolgt van drie hondert andere, van de allerwelgemaakfte, die in ryk zyde ftof gekleed waren. Deze waren van 't huis van *Giauber*, en fchenen door hunne fiere gebaarden te kennen te geven aan wat voortreflyken en aanzienlyken Meefter zy

behoorden. Na hen quamen de Bedienden van de Huizen der Afgezanten, ten getale van ruim vier hondert, alle pragtig uitgedoscht, en gevolgt wordende van omtrent agt hondert Kameelen, die het Reistuig hunner Meesters droegen, en door zo vele Slaven geleid wierden. Vervolgens zag men de Pagies van den Vizir *Giauher*, ten getale van twee hondert, aan hun hooft hebbende de Opper-Hofmeester van 't Huis diens Veldheers. Die Opper-Hofmeester, wiens welgedaan en deftig wezen nog aanzienlyker wierd door eene ongemene heerlyke kleding, zat op een Arabisch paart, waar van het dek-kleed, 't welk zo lang was dat het over de aarde sleepte, t'eenemaal met paarlen geborduurt was. De Pagies die hem volgden waren niet minder heerlyk naar mate uitgedoscht, alzo zy alle in goud laken gekleed waren. Het was onmogelyk dat men zyne oogen kon afwenden van een Stoet die zo pragtig en luisterryk was. Twee hondert Instrument-Spelers quamen na die Pagies, en voorkondigden door hun fraai muziek de aankomst der Geschenken van den *Calif*. Deze Geschenken wierden gedragen door twe hondert Kameelen, verzelt wordende met agt hondert Man Afrikaansche Troepen, en beladen zynde met het kostelykste en raarste van alles wat Europa, Asia en Africa konnen uitleveren. De keurigste reukwerken, de rykste stoffen, en zelfs het goud en de paarlen waren de dingen van de minste waarde onder alle de andere waar uit de presenten bestonden. Een groot getal konstige werken, of liever wonderen van de konst, ontallyke Juweelen van allerlei soort, de eene nog kostelyker dan de andere, waren door den verliefden *Méez-ledin* met onnoemelyke kosten by-een verzamelt, alleen in hoop om daar mede een aangenaam Geschenk te doen aan 't Voorwerp, aan 't welk hy reets het allerdierbaarst van alle Schatten, dat is de Vryheit, had opgeoffert. Ieder van die Kameelen, over 't lyf hebbende hangen een groen fluweel dek-kleed, met goud en paarlen geborduurt, en een kuif van dezelfde kleur dragende, wierd geleid door twe zwarte Slaven, met eveneens zulke stoffe bekleed, en eenen zilveren halsband aan hebbende die met Turkoisen en Esmerauden bezet was. Eindelyk

lyk quamen de veertig Afrikaansche Afgezanten, geleid wordende door de twaalf Heeren van 't Hof van Egipte, die hen op last van de Vorstin buiten de Stads muuren waren gaan ontfangen. Het goud en de diamanten waren nog de minste zaken die luister aan dit pragtig Gezelschap gaven. De jeugt van die Heeren, en hunne schone gedaante, gevoegt by eene zekere fierheit, die hun door de hoge Geboorte, en door de grootheit van den Meester dien zy dienden, ingeboezemt was, deden alle de oogen der Toezienders op hen slaan. Niet een was 'er onder hen of men zou hem waardig geoordeelt hebben om Egipte te regeeren; en duizent toejuigchingen van blydschap die by hunnen togt uitgegalmt wierden, waren als zo vele getuigenissen van de opregte wenschen des Volks, dat hunne Reis van gelukkigen uitslag mogt zyn. Na hen trok een nieuw Voorwerp de oogen en de verwondering van ieder een tot zich, namelyk een zilver vergulde Triomfwagen, waar van de heerlykheit niet genoeg naar waarde beschreven kan worden. Aan 't boven-einde van dien Wagen stond die Throon van massif zilver, welken ik voorheen gezegt heb dat onder de rykste Tent geplaatst was. Aan 't onder-en boven-einde van den Throon zag men het Portrait van de Koningin, omzet met paarlen en diamanten; en op de verscheide trappen van den Throon brandden in goude Wierook-vaatjes, de allerlieflykste reukwerken van Arabie. Aan den voet des Throons zat de Fransche Schilder, in 't gewaad eener Christen Dogter, die Slavin was t'eenemaal blinkende van Edelgesteentens, en verzelt wordende met de hondert Vrouwen, die geschikt waren om haar te dienen, en welke mede pragtig gekleed zynde, stilzwygend hare bevelen schenen af-te-wagten. Hondert zwarte gesnedene, gewaaden van goud laken aan hebbende, omringden den Triomf-wagen, en hadden ieder een blote Sabel in de hand, als of zy gereed waren om alle Vermetene die den Wagen zouden durven naderen, neder-te-vellen. Die pragtige Wagen wierd getrokken door 24 Paarden, zo wit als sneeuw, die door zo vele jonge Slaven geleid wierden, welke zo schoon waren als de Min-God zelf; en onmiddelyk voor den Zegen-wagen

 reed

reed de Visir *Giauher* alleen, agter de Afgezanten zyne Amptgenoten. Die voortreflyke Man zat dien dag op een Paart van Barbarye, waar van de zadel, die met goude platen belegt was, en het rood fluweel dek-kleed, dat ryk met goud was geborduurt, met edelgesteentens doorzaait waren. Wat hem betrof, het scheen als of hy voordagtelyk verzuimt had zich zelven de bevalligheden te geven die hy uit eene pragtiger uitdossching zou hebben konnen trekken. Zyne kleding was wel van een kostelyk Stof, maar zeer eenvoudig, en zonder sieraden. Alleenlyk droeg hy op zyne Muts een Reigers pluim, die met een grote diamante Roos daar aan vast was gemaakt, en aan zyne zyde eenen Sabel met edelgesteentens bezet, dien zyn Meester hem geschonken had. Maar in den ouderdom van byna 60 jaren had die Veldheer, welke alom door zyne voortreflyke Heldendaden berugt was, een gelaat van Majesteit en Grootheit, 't welk hem veel meer deed onderscheiden, dan alle de uiterlyke Sieraden waar mede hy zich zou hebben konnen opschikken. Men kon genoegzaam uit zyn gezigt alleen zyne Overwinningen lezen; en al was 't in het midden van Festynen en Vermakelykheden, zo dorst men hem niet aanzien dan met dezelfde eerbiedigheit die zyn wezen aan ieder-een in 't midden der Veldslagen inboezemde. Twe Slaven, die ten uiterste heerlyk uitgedoscht waren, gingen aan zyne zyde, en hielden de Lei-zeelen van zyn Paart. Het Afrikaansch Krygsvolk sloot den marsch

In deze Orde was het dat de Afrikaansche Gezanten door de Straten der Hoofdstad van Egipte getrokken zynde, op het groot Voorplein van 't Paleis der Koninginne quamen, alwaar vier duizent Man van de Lyfwagt dier Vorstinne, in de Wapenen zynde, en in ryen geschaart staande, hen opwagtede. Aldaar stegen zy van hunne Paarden, en wierden door de voornaamste Staatsdienaren van dat Hof ontfangen, welke hen door verscheide ryk gemeubileerde Vertrekken gebragt hebbende, eindelyk ter gehoor by de Koningin inleidden. Ik zal my hier niet ophouden, om alle de heerlykheden van dien pragtigen Zaal, alwaar die Vorstin haren *Divan* (of Raadsvergadering)

ring) hield, te beschryven. Schoon men geen Goud nog het kostelykst Marmer gespaart had om dat vertrek te verryken, is 't echter zeker dat daar niets schoners was dan de Koningin die men 'er zag. Ook was 'er geen van de jonge Heeren Afgezanten, die op het zien van hare bevalligheden, welke nog verre overtroffen het denkbeeld dat zy 'er van gemaakt hadden, niet tot de verzoeking zou zyn gebragt om den Medeminnaar zyns Meesters te worden, indien eerbied en pligt hen niet genoodzaakt hadden de oogen neder te slaan, en eene inwendige vlam te smoren, die de tegenwoordigheit van zo vele aantrekkelykheden in hun hart zogt te ontsteken, en aan welke alle de Wetten een eeuwig stilzwygen opleidden. Aangaande *Giauher*, het zy dat hy een inwendig voorgevoel had 't welk hem niet veel goeds voorspelde, of 't zy dat eene doordringende verligting hem het verborgendste der harten uit de tronien kon doen ontdekken, het is zeker, dat hy, in plaats van met verwondering aangedaan te worden, eene zekere ontroering met schrik vermengt, gevoelde, zo dra hy de Koningin te zien quam. Deze eerste Audientie bestond niet dan in pligtigheden en complimenten. De Geschenken van den *Calif* wierden door de Vorstin bezigtigt, maar zo wel niet ontfangen als zy verdienden. Het Europiaansch Slavinnetje was het eenig present dat aan de Koningin eenig genoegen scheen te geven. Een zeker mannelyk uitzigt, 't welk dat Slavinnetje noodwendig hebben moest, was voor die Vorstin eene nieuwe bevalligheit, welke zy in geen van alle de Staatjuffers, die in haren dienst waren, vond. Mogelyk zal men zich verbeelden dat die Sympathie een werk van de natuur was; maar in genen dele. De natuur boezemt zulke gevoelens niet in, en kan zich nimmer lenen tot dat gene wat haar verdelgt en onteert. Wat hier van zy, de Slavin van den *Calif* wierd met alle bedenkelyke minzaamheit van de Egiptische Koningin ontfangen. Niet alleen dat zy haar in dienst nam; maar zy deed haar ook een vertrek in haar Paleis geven digt by 't geen alwaar zy zelf haar verblyf hield; en, behalven de Vrouwen die in 't gevolg van 't Slavinnetje waren, gaf die Vorstin haar

nog hondert andere, die laſt kregen hare bevelen zo wel te gehoorzamen als hare eigene. Ook bood men aan *Giauher* en zyn gevolg vertrekken in 't Paleis aan; maar zy verzogten verſchoont te werden die aan te nemen, onder voorwendſel dat zy te talryk waren, en keerden te rug naar de Legerplaats die zy digt voor de Stadsmuuren beſlagen hadden.

Na deze eerſte Audientie volgden verſcheide andere, in welke *Giauher*, (zonder zich opentlyk over 't voorſtel van zynen Meeſter te verklaren, om deszelfs roem voor gene verſmading bloot te ſtellen, en zonder te gaan buiten de algemene uitdrukkingen van agting en genegenheit, welke die Vorſt, zo als hy zeide voor de belangen der Koninginne had), de geheime geſteltheden dier Vorſtinne, over het Huwelyk 't welk hy laſt had haar voor te ſtellen, zogt te doorgronden. Maar die aanbiedingen van dienſt en getuigeniſſen van vriendſchap wierden gedurig met zo veel koelheit en onverſchilligheit aangenomen, dat de voorzigtige Vizir nooit wagen dorſt eene duidelyker verklaring te doen. Zo veel agterhoudenheit van de Koningin brak alle zyne maatregelen, en ſtelde alle de middelen te leur, die zyne ondervinding en yver hem konden doen verzinnen om het hart eener Vrouw over te halen. Te vergeefsch roemde hy de ontzagchelyke magt van den *Calif*, zyne bekende dapperheit, zyne voorzigtigheit die in duizenderlei gelegentheden beproeft was. Eenige Heeren van 't Hof, en zommige Dames die in grote gunſt by de jonge Koningin ſtonden, welke alle reets van dien Miniſter door zyne edelmoedige en verpligtende manieren in zyne belangen overgehaalt waren, ſpraken gedurig tot de Vorſtin van de voortreflyke hoedanigheden en verdienſten van den Afrikaanſchen Monarch, van zyne welgemaaktheit van Perſoon, van zyn verſtand en vriendelykheit, van de pragt en heerlykheit van zyn Hof, waar van hy werkelyk zulke zigtbare blyken aan Egipte toonde. Maar alle die pylen wierden ſtomp geſchoten en afgekeert tegen de hardheit van een Hart, 't welk eenen ſtalen muur of een diamant gelyk zynde, geen nood voor alle die aanvallen ſcheen te hebben.

Na

Na dat reets twe Maanden verlopen waren, zagen de Afgezanten van den *Calif* zich niet verder in hunne onderhandeling gevordert, dan zy op den eerften dag hunner aankomft geweeft waren. *Giauher*, zelden gewoon zynde eene zaak waar mede hy belaft was zo op de lange bank te zien fchuiven, en overtuigt zynde dat die vertraging noodwendig de grootfte ongeruftheit aan zynen Meefter veroorzaken moeft, deed te vergeefsch zyn beft om een geheim te doorgronden, 't welk hy van dag tot dag met dikke duifternis omnevelt vond. Men had hem reets verzekert, dat geen afkeer voor den *Calif* deel had aan de hinderpalen die hy omtrent de uitvoering van zyn voornemen ontmoette. Dus was alle zyne vrees, dat mogelyk een gelukkige Medeminnaar het hart der Koninginne voor ingenomen had. Hy ftelde derhalven alles in 't werk wat mogelyk was om verligting dienaangaande te bekomen; doch al zyn onderzoek ftrekte maar alleen om hem in nieuwe twyffelingen te brengen. Alle de waarfchynlykheden zeiden hem, dat het vermoeden als of de Koningin een Minnaar zou hebben ongegrond was. Want die jonge Vorftin, welke zich byna altyd in haar Serail opgefloten hield, alwaar zy geen ander gezelfchap dan Vrouwsperfonen had, leefde dus in eene afzondering, die ook voor de allerquaadaardigfte laftering den mond fcheen te fluiten. Haar Hof beftond niet in eene luifterryke jeugt, gelyk men zich verbeeld zou konnen hebben te zullen vinden by eene Vorftin die in den bevalligften tyd haars levens was. Het Hof van Egipte was niets minder dan een plaats van Spelen en Vermakelykheden; of zo die zomtyds daar al eens waren, wierden zy binnen 't geheim van 't Serail opgefloten gehouden, van waar zy zelden buiten 't zelve rugtbaar wierden Alle de Staatsdienaars en voornaamfte Hofbedienden van de jonge Koningin waren bejaarde Lieden; en nog quamen zy heel weinig omtrent hare perfoon. Gelukkig zou zy geweeft zyn, indien zy dezelve ten minften zomtyds eens gehoort had, om hunne raadgevingen over de Regering van 't Volk in te nemen. Maar die wyze Mannen hadden niet meer vermogen by hare Vorftin dan de allergeringfte Onderdaan. Alle de gunften

ſten hingen af van zekere Slavinnen, met welke zy t'eenemaal ingenomen was, en zonder dezelve wierden gene Ampten vergeven. De allergewigtigſte Staatsbedieningen, de voornaamſte beſtieringen van 't Koninkryk wierden te weeg gebragt door ſchandelyke dienſten, die onbekende Mansperſonen, en zonder gaven, aan die heerſchappy voerende Slavinnen bewezen. Ondertuſſchen waren Mannen van verdienſt, die door hunne geboorte tot de Regering ſchenen geroepen te worden, verwydert van 't Hof terwyl eene altyd driftige jonkheit, die men in de ledigheit liet quynen, zich onbeſchroomt aan luiheit en alle ongeregeltheden overgaf. *Giauher* was ooggetuige van een gedeelte dier byzonderheden; en wat hy zelf niet gewaar kon worden, daar van wierd hy onderregt door de voornaamſte van dat Hof, welker harten hy door zynen edelmoedigen aard had weten te winnen. Hy zag dat een ryk Land, 't welk overvloed van alles had, door een ontallyk Volk bewoont wierd, maar zeer onverſchillig voor de genen die dat Volk regeerden, 't welk geen de minſte blyken van hen ontfing dat zy voor 't algemeen nut en welzyn zorgden; hy zag eene bloejende jeugt, maar zonder bezigheit, en ontzenuwt door welluſten en buitenſporige vermaken, waar aan zy zich overgaf; hy zag Staatsdienaren, die geen magt hadden nog gebruikt wierden; Heeren, die misnoegt waren; Groten, die een walge hadden voor eene Regering, welke hen in vergetenheit hield, en niet meer agtte dan 't Gemeen; en aan 't hooft van dat alles eene jonge Koningin, die in de fleur harer jaren, en in eenen ſtaat om de allerſlaperigſte driften op te wekken en de koelſte harten te ontvonken, gene genegenheit voor eenigen Mansperſoon ſcheen te hebben, gelyk daar tegen ook hare Onderdanen gene de minſte genegenheit voor haar hadden. Deze verligtingen bragten den Vizir in eene nieuwe verlegenheit. Na dat hy kennis van deze zaken bekomen had, zou hy liever ondernomen hebben de verovering van Egipte, dan die van 't hart der Vorſtinne te doen. Maar alle zyne bedryven hingen af van den tyd, van een ſchrander beleid, en van de bevelen zyns Meeſters.

On-

Ondertusschen scheen zedert de aankomst van 't Europiaansch Slavinnetje het Serail der Koninginne van Egipte eene gantsch andere gedaante gekregen te hebben. By de vermaken, die voor hem daar binnen genoten wierden, had zich eene zekere levendigheit gevoegt, die niet weinig holp om dezelve veel smakelyker te maken. De grote en talryke Vertrekken die in dat Serail waren, de aangename en pragtige Tuinen, die rondom 't zelve waren gelegen, wierden dagelyks gebruikt tot eene of andere vermakelykheden. Doch in 't midden van alle die uitspanningen genoot de Fransche Schilder, schoon hy geëert en gediend wierd als de Koningin zelve, dat geluk niet 't welk anders de vrugt van een volkomen genoegen is. Ook had hy geen gerustheit van geest nog blymoedigheit des hartens. Zedert dat hy op die verblyfplaats was gekomen, waren reets 8 dagen verlopen, zonder dat het hem nog mogelyk was geweest by de beminnelyke Slavin te komen, die 't voornaamste voorwerp zyner vermomming was. Hy had haar wel gezien, maar altyd onder meer andere Vrouwspersonen, die de Koningin in haar gevolg had by de twe of drie bezoeken welke die Vorstin aan hem had gedaan. Zelfs verbeeldde hy zich in de oogen en 't gantsche gelaat van die schone Dogter zekere droefheit bespeurt te hebben, die hy niet overeen scheen te konnen brengen met het vermaak dat zy natuurlykerwyze gevoelen moest over hem zo na-by haar te zien. Deze waarneming bragt hem in vrees, agterdogt; en onzekerheit, die de dodelykste ongerustheit in hem veroorzaakten. Alles wat hy van de geheimen dier afgezonderde plaats ontdekken kon, alwaar nooit voor hem eenige Manspersoon geweest was; liet hem niet toe te duchten dat hy eenen Medeminnaar zou hebben. Maar hy vreesde voor een quaat dat nog wel duizentmaal erger was; namelyk, dat die schone Slavin hem uit haar hart verbannen mogt hebben, nademaal hy wel wist hoe onstandvastig de Vrouwelyke Kunne is. Ach! zy heeft geen liefde meer voor my, zeide hy by zich zelven; zekerlyk heeft zy, na dat ik nauwlyks van haar vertrokken ben geweest, geoordeelt dat ik zo wispelturig zou konnen zyn gelyk zy. Want, indien

dit niet was, hoe zou 't mogelyk wezen, datze my, niettegenstaande ik in Vrouwen gewaad ben, niet zou kennen? Kan deze myne verkleding, schoon dezelve my by alle andere onbekend doed zyn voor eenen Manspersoon, aan haar hart de kennis wel ontnemen van 't geen ik ben? Laat ik my zelven niet vlyen, voegde hy daar by; myn denkbeeld is t'eenemaal uit haren Geest verbannen; haar Hart spreekt niet meer tot haar in mynen voordele; ik kan dat meer dan al te wel zien aan hare koelheden en onverschilligheit.

De bedroefde *Abdelmeleck* (dus was de Arabische Naam, dien *Méez-ledin* aan den jongen Schilder gegeven had) vol zynde van dusdanige denkbeelden, stond wel twintigmaal in beraad om zyne Kunne aan de Koningin te gaan ontdekken; daar door alle de hoop van den *Calif* te verydelen, die dan ongetwyffelt door de Koningin beschuldigt zou worden, dat hy door zo een verfoeilyk bedrog haar Paleis had willen onteeren; en zich zelf door zyne belydenis bloot te stellen om zo wel de wraak van den eenen als de andere te moeten ondergaan. Hy kon geen onfeilbaarder middel bedenken, om schielyk een einde te maken van een ongelukkige hartstogt, waar van de gevolgen hem niet dan alle onheil beloofden. Voor 't overige bekreunde hy zich weinig aan de zware straffen die hy daar over zou konnen lyden; want hy kende geen zwaarder dan die van een beminnelyk Voorwerp lief te hebben, zonder eenige verwagting om wederliefde te verwerven. Maar evenwel eenige schittering van hoop die hem nog overig was, en de weinige aankleving die hy nog voor de belangen van den *Calif* had, mogelyk ook eenige genegenheit om liever in 't leven te blyven, verhinderden hem dat vermeten voornemen uit-te-voeren. Ondertusschen was hy onophoudelyk in alle die verscheide vertrekken, en in alle die grote Tuinen van 't Serail, zomtyds met een gevolg van eenige der Vrouwspersonen die de Koningin aan hem gegeven had, om hem op-te-passen, en op andere tyden gantsch alleen, geen ander gezelschap hebbende dan verdriet en harteleet, terwyl hy overal zyne gevaarlyke Minne-quetsuur by zich droeg.

Op

Op zekeren dag hadden zyne mymeringen hem gevoert in een Zomerhuisje met groente bewassen, 't welk in 't midden van een Eilandje stond, dat door de Natuur en de Konst voordagtelyk in die pragtige Tuinen geplaatst scheen te zyn om ongelukkige Minnaars wat te verquikken. Ook wierd het genaamt *het Eilandje der Liefde.* Twee zilvere Beekjes, uit eene en de zelfde Springbron voortkomende, besproeiden de Oevers, en maakten, na dat zy zich vervolgens vereenigt hadden, eene soort van natuurlyken Waterval, waar in haar water door deszelfs zagt geruisch scheen te klagen verpligt te zyn, eene zo betoverende aangename plaats zo schielyk te moeten verlaten. Verscheide bruggen welke over die twe Beken gelegt, en met vergulde leuningen en trali-werk voorzien waren, verschaften den toegang tot die overaangename verblyfplaats, alwaar nooit de Zon door hare hete stralen de zoete byeen-komst van een groot getal verscheide Vogeltjes stoorde, die niet nalieten hunne Minnerytjes te quelen, onder de schaduwe van het digt geboomte, waar mede het gantsche Eilandje bezet was. Eenige aldaar zynde Wandellanen van eenen harden en effen zant-grond, met Standbeelden van 't schoonste marmer versiert, en door ontallyke Fonteinen ververscht wordende, nodigden tot de wandeling; terwyl verscheide zeer nette en gemakkelyke zitplaatsen aan de genen die wat vermoeit van wandelen waren, aanboden om wat te rusten, en daar eene over-zuivere en koele lugt te genieten. Omtrent in 't midden van 't Eilandje stond eene grote vierkante Tent van latwerk, 't welk rondom van boven tot beneden met de aangenaamste groente begroeit was. Een bedde van groene zoden, doorzaait met bloemtjes, en door de handen der Natuur zelf gemaakt, besloeg een gedeelte van dat lieflyk vertrekje; en een Beekje, die door 't zelve liep, met een zoet geruisch uit eene zuivere Fontein komende, scheen geschikt te zyn om de allerlastigste zorgen en wreedste ongerustheden in sluimering te doen geraken.

Terwyl *Abdelmeleck* niet dan met zyne verliefde gedagten bezig was, quam hy, zonder dat hy 't wist, op die bevallige en geruste plaats, zo als hy niet verre van zich

af eene jonge Vrouwsperfoon, die hem toefcheen in de diepfte zwaarmoedigheit te zyn, op een groen Zootje zag zitten. Dit gezigt verwekte in hem eene zonderlinge ontroering, die hy gevoelde niet te konnen bedwingen. Eene hand, die blanker dan Albafter was, en traaglyk uitgeftrekt wierd, was bezig om eenige bloemtjes te plukken, terwyl het hooft op de andere hand leunende, die Schone geen ander gebruik van hare oogen fcheen te maken, dan om eenige tranen langs hare wangen te laten nederbiggelen. *Abdelmeleck*, die haar maar van ter zyde zag, kon in den beginne niet raden wie zy was. Een zugtje, 't welk het aandenken van zyn lyden hem tegen wil en dank, op het zien van 't geen die bevallige perfoon leid, deed ontglippen, hem het hooft naar haar toe hebbende doen wenden, kende hy haar voor *Datejan*; dit was de Naam van de Georgiaanfche Slavin, aan welke hy zyne vryheit had opgeoffert. Wat eene verbaaftheit was by die twe Gelieven, toen zy elkander daar zo onverwagt aantroffen! De jonge Franfchman herftelde zich het eerft van de zyne; en zich nedergeworpen hebbende voor zyne Meefterefle, welker hand hy aanvatte en tederlyk kufte, zeide hy tot haar: Ik vinde u hier dan eindelyk myne Schone! Het fcheint dat de Min door dit eenig Gefchenk dat zy aan my doed al het lyden en harteleet, dat zy my veroorzaakt heeft, wil vergoeden. Zedert 8 dagen dat ik in 't Paleis der Koninginne heb rond gezworven, heb ik u, bevallige *Datejan*, van vertrek tot vertrek, en hier in de Tuinen van bosje tot bosje gezogt, zonder dat gy u verwaardigt hebt een ftapje naar my toe te doen, om met my eens alleen te konnen fpreken. Ik heb u alle dagen gezien; en 't is geweeft als of uwe oogen myn gezigt hebben willen ontgaan. Verklaar my eindelyk eens dat geheim, bevallige Schoonheit, vervolgde hy, terwyl hy tederlyk hare hand drukte. Zou ik door myne afwezenheit het regt verloren hebben 't welk ik meende te bezitten op een hart 't geen eertyds zo gevoelig was? Of zo gy voor den ongelukkigen *Abdelmeleck* de tederheit nog hebt behouden die gy aan hem gezworen hebt, heeft dan dit vermomd gewaad hem voor uwe oogen konnen ver-

verbergen? Zoud gy geen teerhartigen en ten uiterſten verliefden Minnaar in de kleding eener Slavin van den *Calif* hebben konnen onderkennen? Ach, *Abdelmeleck*, antwoordde die ſchone Dogter op eene nadrukkelyke wyze, hem tederlyk aanziende, gave de Hemel, dat gy altyd onbekend aan my waart geweeſt, of dat gy het nog waart binnen deze verwenſchte muuren, die ons opgeſloten houden!

Deze woorden waren als een donderſlag in de ooren van den jongen Franſchman, die, vol van bedroefde denkbeelden, waar mede hy zich dag en nagt bezig had gehouden, zedert dat hy had beginnen te wanhopen het Georgiaanſch Slavinnetje eens alleen te konnen ſpreken, niet nalaten kon op die redenen zich zelven aan te merken als op het punt om zyne Meeſtereſſe, zyne eer, en zyn leven te gelyk te verliezen. Het was al te veel van zyn belang naar verligting van zaken te tragten, dan dat hy haar niet verzogt zou hebben nadere verklaring te willen doen; en dewyl zy niet daar aan wilde, ſtelde hy de tederſte ſmekingen en gebeden in 't werk, om haar daar toe over-te-halen. Hoe! myne ſchone Meeſtereſſe, riep hy uit, de hande van *Datejan* die hy losgelaten had weder aanvattende; hoe! zou ik zo ongelukkig zyn, dat myn verblyf by u eenig verdriet of ongeruſtheit aan u zou konnen veroorzaken? Zoud gy zo ongevoelig zyn, dat gy my met leetwezen zoud zien op eene plaats, alwaar ik eindelyk eens in vryheit tot u zeggen kan dat ik u tederlyk liefhebbe? Deze wederkomſt in Egipte, waar over gy u ſchynt te beklagen, en die ik met zo veel drift gewenſcht heb; deze verkleding, die my zo gunſtig ſcheen om u van de hevigheit myner liefde te konnen overtuigen, en waar voor gy vreesagtig ſcheint te wezen, zyn niet zo zeer geſchied om aan de bevelen van den *Calif* te gehoorzamen en zyne belangen te behartigen, als wel op den raad en 't gebod van myne Liefde alleen die ik voor u heb. Zou het dan mogelyk wezen dat ik u daar door mishagen zou, daar dit middel my bequamer dan eenig ander ſcheen om u myne onſchendbare trouw en genegenheit aan-te-tonen? Zoud gy reets berouw hebben over de

tedere gevoelens, die de Min u in mynen voordele ingeboezemt had? Of zou misschien eenige vyand van ons geluk, het geheim myner vermomming ontdekt hebbende, tragten eenen hinderpaal daar in toe te brengen? Spreek, bevallige *Datejan.* De ogenblikjes zyn kostelyk in zo eene gelegenheit als nu, die de belangen van myn hart, en mogelyk ook die van eenen magtigen Vorst, beslissen zal, welke, alleen op het verhaal dat ik aan hem van u gedaan heb, reets zelf begind zorg te dragen om u alle genoegen te geven. Spreek, bid ik u; verklaar my dat duister geheim 't welk ik uit uwe woorden heb konnen opmaken. Voor wien zou ik behoeven te vrezen? Op wien zou ik binnen de muuren van dit ontoegankelyk Serrail quaat vermoeden konnen werpen, indien myn geheim daar niet bekend is dan alleen van u? Zou ik myne Meesteresse, zou ik de Koningin wantrouwen? Ach! hernam de schone Georgiaansche Slavin, het zyn geenzints hare quade behandelingen die 't meest te vrezen zyn. Geniet vry, *Abdelmeleck*, indien de Natuur en de Min het toelaten, het gelukkig Lot dat u hier bereid is. Alleenlyk denk zomtyds eens op deze plaats aan de ongelukkige *Datejan*; het is meer van uw belang, dan gy wel denkt, dat gy hier aan niemand bekend zyt dan aan haar.

Hier mede oordeelde die schone Dogter genoeg gezegt te hebben. Zy vertrok haastelyk uit dat groen Zomerhuisje, en met grote stappen naar hare makkertjes getreden zynde, die zy in eene der Wandellanen van die vermakelyke plaats weder vond, liet zy haren Minnaar in den smartelyksten staat der Waereld. Hy meende in de weinige woorden, die zyne Meesteres tot hem gesproken had, eenen geheimen Minnenyd bemerkt te hebben, waar van hy de oorzaak niet doorgronden kon. Zomtyds deed een vlyende gedagte hem verbeelden dat hy mogelyk niet t'eenemaal onverschillig aan de Koningin was. Maar hoe kon hy zich weder aan den anderen kant diets maken dat eene grote Vorstin, die aangezogt wierd door eenen magtigen Monarch, welke haar zyn hart en hand deed aanbieden, zich verwaardigen zou om hare oogen op hem te werpen? En behalven dit, hoe zou hy zich hebben konnen

nen verbeelden dat zy alleen ontdekt zou hebben dat hy een Mansperſoon was, daar zulx nog een geheim was voor alle de andere Vrouwen die in 't Serail waren? Duizenderlei verwarde denkbeelden van vrees en hoop ſlingerden zyn gemoed, en maakten daar de grootſte wanorde. Eindelyk van zyne verbaaſtheit wat verkomen zynde, liep hy *Datejan* na, met beſluit om van haar verligting te verzoeken over twyffelingen, die hem onverdraaglyker toeſchenen dan de dood zelf. Maar wat een ſmart voor hem, dat hy niet by haar komen kon! Hy begaf zich naar zyn Vertrek en ſloot zich daar op, veel bedroefder en ongeruſter zynde, dan hy voor die Byeenkomſt geweeſt was. Zyn harteleet bragt hem wel haaſt tot eene grote zwaarmoedigheit die hem zodanig aantaſtte, dat men voor zyn leven begon te dugten. De Koningin kennis daar van bekomen hebbende, ſcheen zo ongeruſt daar over te zyn, als of de behoudenis harer Kroon van het leven van 't Europiaanſch Slavinnetje afgehangen had. Hare Hof-Dames waren op haren laſt onophoudelyk bezig om nieuwe vermaken uit te vinden, die bequaam konden zyn om het allerbedroefſte Gemoed te vervrolyken. Men hoorde dagelyks in 't Serail niet dan lieffelyk ſpelen en zingen; men zag'er niet dan aangename Vertoningen van Danſſeryen, Toneelſpelen, en de allerkoddigſte Maskerades; alles om treurigheit te verbannen, en blydſchap in den geeſt te verwekken. De jonge Vorſtin was zelf by alle die vreugdebedryven tegenwoordig, en poogde daar door hare innerlyke droefgeeſtigheit, waar van zy de oorzaak niet wiſt te verdryven, ſchoon zy zich uiterlyk vrolyk aanſtelde. Geen dag ging'er voorby, of zy toonde aan 't Europiaanſch Slavinnetje eenig nieuw blyk van hare genegenheit, door Geſchenken, die de eene nog koſtelyker dan de andere waren. Nu eens gaf zy aan haar een pragtig Kleed van de allernieuwſte Mode; dan eens ongemene ſchone Galanteryen van hogen prys; zomtyds zond zy aan haar een goed deel Juwelen, om daar van naar haar behagen uit te kiezen; of die Princes nam wel vermaak om zelf het Slavinnetje daar mede opteſchikken, en de Edelgeſteentens op hare Klederen en in haar Kapſel te hegten.
On-

Ondertusschen wierd *Abdelmeleck*, niettegenstaande alle deze genegenheit en believentheden die hem bewezen wierden, oogschynlyk van dag tot dag hoe langer hoe quynender; zyne schone gedaante verdween, gelyk die van een tedere bloem, welke door eenen vergiftigen Zuide-wind verwelkt word. Eenig en alleen met zyne ongerustheden en harteleet vervult, en voor alle de vermaken die men hem zogt aan te doen ongevoelig zynde, scheen hy nauwlyks eens de minste oplettenheit te hebben op den yver, dien de Koningin en haar gehele Hof als om stryd betoonden om hem te behagen.

De Vizir *Giauher* aan den anderen kant gedurig oplettend zynde op de belangen van zynen Meester, en verdriet krygende dat hy geen 't minste beregt van den jongen Franschman ontfing, deed alle dagen meer en meer by hem aanhouden, eenige verligting aan hem Vizir te geven, op dat hy zyne maatregelen daar naar zou konnen nemen. Ten dien einde bediende hy zich van eene der Vrouwspersonen, die de *Calif* den jongen Schilder medegegeven had om hem te verzellen. Die Vorst had, zonder het geheim der vermomming aan die Vrouw te ontdekken, zyne belangen ten kragtigste haar aanbevolen. Zelfs was zy eene Zuster van een der Afrikaansche Heeren, die 't Gezantschap uitmaakten. Wegens deze hoedanigheit wierd haar veel agting in 't Serail der Koninginne van Egipte bewezen, alwaar zy op eenen hoger voet dan de andere Vrouwspersonen wierd aangemerkt. En dewyl zy, zo als gezegt wierd, maar gekomen was om het Europiaansch Slavinnetje tot aan het vertrek der Afgezanten gezelschap te houden, had zy de vryheit om uit het Paleis te mogen gaan, en zo menigmaal als zy begeerde haren Broeder op 't Legervelt te gaan bezoeken. In deze Byeenkomsten had de Vizir aan haar belast, dat zy den jongen Franschman beregt zou geven van de weinige vordering die hy in zyne Onderhandelingen deed, en dat zy hem ten kragtigste verzoeken zou aan hem Vizir de middelen aan de hand te willen geven waar door hy die Onderhandelingen tot eere voor zich zelven, en tot genoegen van zynen Meester ten einde zou konnen brengen.

In 't

In 't midden van de ongerustheit en 't verdriet had *Abdelmeleck*, schoon hy ongevoelig voor eenige andere zorg dan voor die van zyne Liefde was geworden, echter nog niet t'eenemaal vergeten wat blyken van goedheit de *Calif* aan hem betoont had. Hy nam volkomen het besluit, om dien Vorst te dienen; maar *Dajetan* alleen scheen hem bequaam te zyn om hem in de uitvoering van zyn voornemen te helpen, hoewel hy byna wanhoopte haar weder eens alleen te konnen spreken. Zedert de zamenkomst van die twe Gelieven was die schone Dogter zelf tot eenen medelydens waardigen staat vervallen: het voorzien der onheilen, waar mede zy wist dat haar Minnaar en ook hare liefde gedreigt wierden, had haar in eene quyning gestort, die haar nauwlyks toeliet buiten de kamer te gaan. *Abdelmeleck* zag haar derhalven niet dan zeer zelden meer, en kon geen voorwendsel uitvinden om van de Koningin te verwerven dat hy haar zou mogen gaan bezoeken. Hy ontdekte zyne verlegenheit aan de Afrikaansche Vrouw, aan welke hy t'effens te kennen gaf hoe noodzakelyk het was dat hy eens met de Georgiaansche Slavin spreken moest, om zo 't mogelyk ware de zaken tot genoegen van den Vizir te bewerken; en zy redde hem aanstonts uit die ongerustheit, met hem aan-te-bieden dat zy bezorgen zou hy die Dogter op zekere plaats alleen zou konnen spreken. Wat zy belooft had volbragt zy, want, zich kort daar na by *Datejan* begeven hebbende, vond zy niet veel werk om haar te bewegen tot eene Byeenkomst, naar welke die schone Dogter al zo zeer begon te verlangen als de jonge Franschman. De bedroefde staat, waar toe zy zich gebragt vond, had haar Aanmerkingen doen maken, welke haar eindelyk overgehaalt hadden om hem wel eens te willen spreken. Zy had overwogen, dat zy door haar stilzwygen niet alleen hare belangen en die van haren Minnaar, maar ook de hoop die de Afrikaansche Monarch had, benadeelde; dat die Vorst door zyne eige waardigheit en mildheit, en wegens de agting die hy reets op het verhaal van den jongen Franschman voor haar had opgevat, verdiende, dat men hem niet langer onkundig liet van een geheim, waar van de kennis zo nodig voor zyne

glori en ruſt was, en dat, indien zy langer zwygen bleef, zy ook het leven van haren Minnaar in gevaar zou ſtellen, die dan wel haaſt van ongeruſtheit of ſmart ſterven zou, of die zedert de kragtige genegenheit welke de Koningin voor hem had opgevat, niet lang meer zyne vermomming verborgen zou konnen houden, en zich daar door bloot geſtelt zien om duizendmaal harder behandelingen dan de dood zelf te moeten ondergaan. Deze Aanmerkingen deden haar oordelen, dat zy beregtigt was het geheim van hare Meeſtereſſe te mogen verraden. Zy vond zich niet verpligt de belangen van den roem dier Vorſtinne te moeten ontzien, ten nadele van haar eigen geluk en van 't leven haars Minnaars; en derhalven zogt zy maar naar gunſtige gelegenheit, om aan *Abdelmeleck* beregt te konnen geven van 't geen hy weten moeſt, zo als zy die occaſie vond in 't voorſtel 't welk de Afrikaanſche Dame haar zynentwegen doen quam. Zy nam derhalven, zonder de minſte zwarigheit te maken, de Byeenkomſt aan die men van haar verzogt. De afſpraak wierd genomen dat de ſchone Georgiaanſche Slavin den volgenden dag op een geſteld uur maken zou in zeker vertrekje van het (*) Doolhof te wezen; dat *Abdelmeleck* zich op dat zelfde uur derwaarts begeven zou, en dat ondertuſſchen, om te maken dat die twe Gelieven te langer by-een zouden konnen blyven, die Minnaar, alvorens naar de geſtelde plaats te gaan, zich houden zou als of hy eenigzints onpaſſelyk was, en derhalven geen gezelſchap by zich kon hebben.

Men kan zich ligtelyk verbeelden dat het uur dier Byeenkomſt aan weerkanten met groot verlangen wierd afgewagt. Eindelyk, die zo zeer gewenſchte tyd quam, welke een einde van zo veel lyden ſtond te maken. Kort van te voren had de jonge Franſchman zich aangeſtelt als of hy zware pyn in 't hooft had, die hem, zo als hy zeide, noodzaakte zich te bedde te begeven. Daar op wierd aanſtonts aan alle de Vrouwsperſonen, die by hem waren, belaſt dat zy vertrekken zouden, en hy hield niemand by zich dan de Afrikaanſche Dame, welke bleef om hem opte-

(*) Op eene andere plaats zal van dit gedeelte van 't Vrouwen Appartement geſproken worden, en van de redenen waarom het zelve het *Doolhof* wierd genaamt.

te-passen. De Koningin kreeg wel haast beregt van dit nieuw ongeval. Op staanden voet zond zy iemand om te weten hoe 't met het Europiaansch Slavinnetje stond, en zy had eer geen rust voor dat zy vernam dat de Lydster in diepen slaap gevallen was, 't welk haar goede hoop voor 't gevolg deed hebben. Zy had zelf heen willen gaan om te zien hoe de zieke voer; doch zy wierd daar in weerhouden door dat men haar zeide, dat zy in rust was geraakt, en dat, wat genoegen het bezoek van hare Majesteit ook aan het Slavinnetje geven mogt, het echter gevaarlyk zou zyn eenen slaap te storen, die haar in den toestand, waar in zy zich bevond, ten uiterste heilzaam zou konnen zyn.

Ondertusschen had de jonge Franschman zich door eene byzondere deur, en langs eenen geheimen weg, alwaar niemand hem zien kon, naar het Doolhof begeven, alwaar hy eenige ogenblikken daar na zyne bevallige Meesteresse zag aankomen. Zy was zo zwak, dat zy nauwlyks kon voorttreden. Zo dra hy haar gezien had, worp hy zich voor hare voeten neder, alwaar hy haar door zyne ontroering en door eenige tranen te kennen gaf, wat eene blydschap hy gevoelde over haar wederom te zien, zo als die schone Dogter hem by de hand op-beurende, om nevens haar te gaan zitten, tot hem zeide: Sta op, *Abdelmeleck*, sta op; het is geen tyd meer om te tragten elkander droefheit aan-te-doen; wy moeten nu onze gedagten laten gaan om uwe en myne rust te verzekeren. Wel is waar, dat een verkeerdelyk opgevatte Minnenyd, aan welke ik de zwakheit heb gehad my over-te-geven, u eenige moeite en lyden gekost heeft; maar wat heb ik zelf niet in dien tusschentyd moeten lyden! Zoud gy denken dat ik niet ten minsten uw harteleet met u gedeelt heb? Alschoon ik zulx voor u zou willen verbergen, zou de bedroefde toestand, waar in gy my gebragt ziet, alleen genoeg konnen zyn om u daar van te overtuigen. Doch gy bemind my, *Abdelmeleck*. Deze verzekering strekt my tot volkome vergoeding voor al het verdriet dat ik aan my zelve heb veroorzaakt, door de beklaaglyke blindheit waar aan ik my heb overgegeven. Laat ons het voorledene ver-

geten, en het nu alleen maar aanleggen om ons in ſtaat te ſtellen dat wy diergelyke verdrietlykheden niet meer te dugten hebben. Laat ons bedagt zyn om dienſt te doen aan den edelmoedigen Vorſt, wiens belang gy aangenomen hebt te behartigen, en om voor ons zelf eene ruſt te bevorderen, die wy beter by hem, dan in het ſchandelyk Serail der Koninginne van Egipte zullen genieten.

Daar op verklaarde zy aan hem, dat die Vorſtin op hem verlieft was, en dat de gunſt en genegenheit die zy aan hem betoonde, de vrugt waren van 't eerſte gezigt dat de Koningin van hem gehad had. Ik was in haar gevolg, voegde die ſchone Dogter daar by, toen de Vizir *Giauher* u haar aanbood. Ik weet niet of ik my vlyen mag dat de blydſchap van te rug gekomen te zyn ter plaatſe, alwaar gy ſtaat maakte my wederom te zullen zien, aan uwe fraje gedaante nog meerder luiſter byzette, of dat gy door uwe verkleding nog bevalliger voorquamt dan anders; maar dit is zeker, dat ik 'er ten kragtigſte van wierd aangedaan. Myne Meeſtereſſe zelf had meer dan al te veel aandoening daar van. Vermits ik volmaaktelyk hare genegentheden kenne, zo verhinderde de yver dien ik had om u aan te zien geenzints, dat ik nauwkeurig op alle hare manieren lette. Ik beefde toen ik haar een zeker opſlag van oog op u zag maken. Van dien tyd af aan voorzeide ik al by my zelve dat zy door de Min verwonnen was, en ik voorzag in dat zelfde ogenblik alle de onheilen, waar mede wy beide gedrygt ſtonden te worden. Het gevolg heeft u konnen doen begrypen, of ik wel ongelyk had dat ik zo een oordeel velde.

Die ſchone Dogter bragt met eenen haren Minnaar zeer vele omſtandigheden te binnen, op welke hy tot dien tyd toe nog niet gelet had, en die alle te zamen gevoegt zynde hem geen de minſte rede overlieten om aan de waarheit van 't geen tot hem gezegt wierd te twyffelen. Hy beefde op 't gezigt van den afgrond, die zich onder zyne voeten opende, en nog niet by hem bemerkt was; en 't geen hem nog meer ontſtelde, was, dat *Datejan* aan hem verklaarde, dat die verlieftheit der Koninginne geen geheim meer was; dat het gantſche Serail reets kennis daar van had, en

en dat het wel haast door de gehele Stad rugtbaar zou worden. Ik zie dat gy ontroert word, vervolgde de schone Georgiaansche Slavin; maar ontstel u niet voor den tyd, *Abdelmeleck*; wagt eerst ten minsten tot dat gy weten zult of onze onheilen wel zo groot zullen wezen als gy denkt. Ik wil wel bekennen, dat ik met grote smart die verliefheit der Vorstinne bemerkte, en dat een geheime Minnenyd my met veel verdriet deed verbeelden, dat een ander tragte naar 't bezit van een hart, 't welk ik oordeelde aan my alleen toe-te-komen; maar evenwel ik wist my dat nog al eenigzints te getroosten, uit aanmerking van het voorregt dat een Koningin boven eene Slavin heeft, en dat myne Vorstin ook veel bevalliger is als ik. Indien zy op zo eene wyze als ik hare ogen op u had geworpen, indien zy gene andere genegentheden voor u had gehad, dan zulke die door de Natuur niet afgekeurt, maar in tegendeel wegens de zwakheit onzer Kunne schynen goedgekeurt te worden, zou ik (schoon niet zonder veel moeite, ten minsten zonder eenige klagte te doen dan over myn ongeluk) aan haar afstand hebben gedaan van een voorwerp 't welk zy beter scheen te verdienen dan ik. Maar, zoud gy 't wel geloven, *Abdelmeleck*? en durf ik het u zeggen? Die ongelukkige Vorstin bemind u niet als Manspersoon, maar als Slavin van den *Calif* van Africa.

Datejan verklaarde vervolgens dit raadsel. Ze zei tot haren Minnaar, dat hare Meesteresse al haar leven lang den uitersten afkeer voor Manspersonen had gehad; dat dit de rede was geweest waarom zy tot dien tyd toe de aanbiedingen der magtigste Vorsten, die haar reets ten Huwelyk hadden doen verzoeken, van de hand gewezen had; dat zy ook om die zelfde rede de betuigingen van agting en vriendschap, die aan haar wegens den *Calif* gedaan waren, met zo veel onverschilligheit had opgenomen; en dat, indien het tot eene nadere verklaring zynentwegen quam, zy geenzints twyffelde of die Vorst zou, gelyk alle de andere, een weigerend antwoord bekomen; dat voorts die afkeer op gene byzondere rede gegrond was welke de Koningin zou konnen hebben om het Mannelyk geslagt te haten, maar dat eene genegenheit van gantsch

 anderen

anderen aard, die men reets van hare jeugt af in haar befpeurt had, de eenige oorzaak daar van was, dat zy uit hoofde dezer beweegrede een Serail van zo een groot getal fchone Juffers onderhield, als de allerwelluftigfte Vorft zou konnen hebben; dat die verfoeilyke genegenheit reets meer dan al te menigvuldigmaal kennelyk aan 't Hof was geworden, tot fchande van die Vorftin, welke daar door den haat en de veragting van alle hare Onderdanen op den hals had gehaalt; dat de verliefheit die zy voor hem als Slavin (volgens hare verbeelding) had opgevat, van dien zelfden aard was; dat die drift zelfs nog veel heviger fcheen, dan alle de andere, welke zy tot dien tyd toe voor eenige Slavinnen, die by haar op dezelfde wyze bemind waren, gehad had, en dat zy hem ongetwyffelt wel haaft de blyken daar van zou tonen; voorts dat zy (*Datejan*) zich wel verzekert hield, dat, indien hy zou konnen overgaan om de fchandelyke liefde van de Koningin te vlyen, dat werk wel haaft zodanig rugtbaar zou worden, dat die Vorftin daar door in eenen algemenen haat zou raken. Zy voegde daar by, dat dit het geen was 't welk zy aan hem te kennen had willen geven, toen zy in de groene Tent van 't *Eiland der Liefde* tot hem gezegt had, dat het van zyn belang was dat het geheim zyner vermomming aan niemand bekend mogt zyn dan aan haar alleen, om dat indien de Koningin kennis daar van kreeg, hy de allerwreedfte en onwaardigfte behandelingen onderworpen zou zyn geweeft; doch dat zy zich toen niet verder had willen verklaren, in hoop, dat die drift mogelyk van geen gevolg zou zyn, maar dat zy zedert met de uiterfte fmart het tegendeel bemerkt had; dat het harteleet, 't welk zy daar over had opgekropt, haar in zo eenen quynenden ftaat had gebragt gelyk hy haar zag; dat voor 't overige haar befluit reets genomen was, en dat de dood haar geenzints verfchrikte, dien zy getrooft afwagtte; dat zy alleenlyk hem verzogt zyne maatregelen te willen nemen naar 't beregt dat zy hem gegeven had; en dat zy met de grootfte vernoeging zou fterven, indien zy in 't geven van den laaften fnik het vermaak mogt hebben van te zien dat de eer en 't leven van haren Minnaar gered waren.

Die schone Dogter eindigde deze redenen onder eenen vloed van tranen, dien *Abdelmeleck* te vergeefsch poogde op te drogen; doch hy had dit Verhaal met innerlyke bewegingen die gantsch anders waren aangehoort. Het geen zyne Meesteresse in den beginne tot hem gezegt had van de genegenheit die de Koninginne hem toedroeg, had hem op eene aangename wyze gevleit. Niet dat *Abdelmeleck* in gedagte nam om zyne *Datejan* ontrouw te worden; maar hy was niet vry van de Eigestreling, die zo wel aan 't Mannelyk als Vrouwelyk Geslagt eigen is; en zonder dat hy daarom nagelaten zou hebben zyne Meesteresse te beminnen, zou hy 't niet qualyk genomen hebben dat eene overschone Koningin liefde aan hem bewezen had. Maar daar tegen ysde hy weder van schrik, als hy overdagt wat *Datejan* hem van den aard dier liefde had verhaalt. De bezeffing der gevaren, voor welke dezelve hem noodwendig bloot stellen moest, deed hem beven; en hy nam van dien tyd af aan het vast besluit, alles wat mogelyk was in 't werk te stellen, om uit eene plaats te geraken die hy met den uitersten grouwel begon aan-te-merken. Hy deelde dit besluit mede aan zyne Meesteresse, na haar op de vrees die zy toonde moed gegeven, en dierbaar gezworen te hebben, dat hy haar nimmer verlaten zou; en zy namen afspraak, dat zy zonder uitstel aan den Vizir kennis zouden geven van 't geen in 't Serail omging. Zy besloten ook te zamen, dat, terwyl die Staatsdienaar zyne maatregelen op die tyding zou konnen nemen, *Abdelmeleck*, om te beter zyne vermomming verborgen te houden, zich ingetogender en omzigtiger zou gedragen dan ooit, zonder evenwel de Koningin voor 't hooft te stoten. Die Minnaár, welke door deze Byeenkomst een gedeelte zyner vrolykheit wederom bekomen had, verzogt zelf de schone Georgiaansche Slavin, dat zy hem geliefde te vergunnen eenige toegeeflykheit en believenheit voor de Koningin te mogen hebben; waar tegen hy beloofde, dat dezelve niet dienen zouden, dan om die jonge Vorstin eenige buitensporigheit te doen begaan, waar over hy en *Datejan* daar na in de vuist zouden lagchen. Op die wyze namen die twee Gelieven afscheid, na dat zy maatregelen beraamt hadden

den om in 't vervolg dikwils op die zelfde plaats by-een te komen, en aan elkander eene onſchendbare getrouwe liefde hadden gezworen. *Abdelmeleck* keerde naar zyn vertrek, van waar hy aan den Vizir een nauwkeurig verſlag van het verhandelde in die Byeenkomſt toezond.

Giauher was over die tyding zo zeer niet verwondert als alle andere het wel geweeſt zouden zyn. Vermits hy reets door zyne gedane waarnemingen tegen 't Egiptiſch Hof vooringenomen was, aanmerkte hy dat verhaal ſlegts als de verklaring van een Raadſel, 't geen hy al eenigzints, of ten minſten verwardelyk geraden had, zonder echter agter den waren grond van zaken te konnen komen, en als de beveſtiging van een gedagte die hy by zich zelven had gehouden, en door den brief dien hy kreeg maar ontvouwt wierd. Behalven dit was het de eerſte maal niet dat hy van de zelzame genegentheden der Koninginne van Egipte had horen ſpreken. Hoewel, hy had niet veel geloof geſlagen aan alles wat men hem daar van gezegt had. Hy wiſt, dat Onderdanen veeltyds gewoon zyn het een of 't ander op 't gedrag van hunne Vorſten of Vorſtinnen te zeggen te hebben, en dat zy zomwylen op blinden en losſen grond, zonder eenige reden of bewyzen, het doen en laten der genen die hen regeren bekladden. Doch het geen men hem uit het Serail had doen weten ſcheen hem toe meer oplettenheit te verdienen. Ondertuſſchen, hoe zwaarder de beſchuldiging was, hoe meerder omzigtigheit hy oordeelde te moeten gebruiken, alvorens iets daar van rugtbaar te maken In plaats van aanſtonts aan zynen Meeſter te ſchryven, vond hy raadſamer, eerſt door zich zelf verligting van zaken te bekomen. Hy begreep zeer wyſſelyk, dat zo een drift, gelyk men zeide dat by de jonge Vorſtin was, niet lang verborgen zou konnen blyven; en hy wilde afwagten dat dezelve rugtbaar wierd, om een overtuigend bewys te konnen hebben, op 't welk hy de wraak die hy beſloot te nemen, bouwen wilde.

De Koningin liet hem niet lang in 't ongeduld. Die Vorſtin, welke door de gemaakte onpaſſelykheit van 't Europiaanſch Slavinnetje in grote ongeruſtheit was gebleven, had niet zo dra berecht bekomen dat zy uit den ſlaap

ont-

ontwaakt was, of zy begaf zich naar haar vertrek. De ſtaat waar in zy haar vond verraſte zo aangenaamlyk de jonge Vorſtin, dat zy niet nalaten kon het gewaand Slavinnetje met hare herſtelling geluk te wenſchen. De verkering, die de jonge Franſchman met zyne Meeſtereſſe had gehouden, had zedert dien korten tyd de friſſe kleur weder op zyn aanzigt doen komen, die gedurende twe maanden door al zyn hartzeer daar af geweken was. Zyn oogen waren levendiger dan naar gewoonte, en zyn omgang was veel vrolyker dan voorheen. De Koningin kon zich niet verzadigen van hem aan-te-zien, en van hem geluk te wenſchen over de herſtelling van een pyn in 't hooft, die niet ſcheen gekomen te zyn, dan om hem blygeeſtig en gezond te maken. Zy bleef tot den avond toe in 't vertrek van *Abdelmeleck*, en ging niet heen, dan na dat zy hem voorgeſteld had, den volgenden dag met haar op den *Nyl* te willen varen; 't welk de jonge Franſchman met alle mogelyke blyken van erkentenis aannam. By deze gelegenheit was het dat de Vorſtin voor de eerſte maal aan dien Jongman openbare bewyzen van hare genegenheit toonde. Niet alleen dat zy begeerde dat hy met haar in een en 't zelfde Vaartuig zou gaan, en by hare Perſoon zou zitten; maar zy deed hem ook alleen aan hare tafel eeten, en in 't wederkeren, 't welk al in den voornagt was, wilde zy, onder voorwendſel dat het laat was, niet toeſtaan dat hy naar zyn vertrek zou gaan, maar zy deed hem in 't hare ſlapen.

Schoon men reets veel van die reis ſprak, waar van verſcheide byzonderheden, waar of onwaar, verhaalt wierden, en geenzints tot voordeel van de Koningin ſtrekten, was dit nog niets in vergelyking van de murmureringen die 'er ontſtonden, toen zy eenige dagen daar na met den jongen Franſchman op de Jagt was gegaan. Zy gedroeg zich by die gelegenheit zo weinig ingetogen, en gaf aan dien Jongman zulke kragtige blyken van hare Minnedrift, dat de gantſche Stad en 't Hof den mond vol daar van had. De Mingevallen van de Koningin met het Europiaanſch Slavinnetje maakten het onderwerp van alle de geſprekken in de Byeenkomſten. Men zag reets in byna

alle de huizen van de Stad hunne zo genaamde Bruilofts-gedigten gemaakt door eenige Egiptische Poëeten, die niet nagelaten hadden zich van 't voorregt der Digtkunde te bedienen, om dat huwelyk met alle zodanige kleuren af-te-schilderen als hunne verbeelding had konnen verschaffen. *Abdelmeleck* zelf, die door de tedere liefkozingen van de Vorstin verlegen begon te worden, had aan den Vizir geschreven, dat de zaken op het uiterste gekomen waren, en dat derhalven geen tyd verzuimt moest worden om zyne genome maatregelen in 't werk te stellen. Die Staatsdienaar behalven dit reets van alle de omstandigheden van dat werk genoeg onderregt zynde, oordeelde zelf dat het nu eyndelyk tyd wierd om toevlugt tot het uiterste hulpmiddel te nemen. Hy schreef aan den *Calif Méez-ledin* een uitvoerig en omstandig Verhaal van zyne Onderhandeling, en van alles wat aan 't Egiptisch Hof omging. Hy voegde daar by alle de Brieven, die de Fransche Schilder hem uit het Serail geschreven had, en na dat hy dien Vorst de belangen van zynen roem, nog meer dan die van zyne grote verlieftheit, indagtig had gemaakt, besloot hy zynen Brief, met de laaste bevelen van hem te verzoeken. Een Persoon van vertrouwlykheit wierd met het paquet belast, en had ordre, zo spoedig als mogelyk was het antwoord van den *Calif* te rug te brengen.

Die Vorst, zich in zyn Paleis van *Tremecen* opgesloten houdende, en alleenlyk bezig zynde met het vermaak, 't welk hy in 't beschouwen van 't geschildert afbeeldsel der Koninginne van Egipte vond, verwagtte met eene gerustheit, die niet zonder ongerustheit was, tyding van den uitslag zyns Gezantschaps. De eerste tyding, die hy reets van zynen Vizir ontfangen had, was wel niet zeer gunstig voor hem geweest, maar echter van zo weinig omstandigheit, dat hy niet buiten hoop was in zyn voornemen te zullen gelukken. Schoon de Min het hart der jonge Vorstin niet in zynen voordele buigen kon, vleidde hy zich echter ten minsten, dat de aanmerking harer belangen haar niet zou toelaten te weigeren met hem in huwelyk te treden Ondertusschen had zyn verlangen om tyding van 't Egiptisch Hof te vernemen, hem last doen

geven,

geven, dat men alle de gene, welke van dien kant quamen, op de Grenzen zou aanhouden, en by hem brengen. Op dusdanige wyze gebeurd het dikwils, dat men zyn geluk tragtende te bevorderen, het zelve omverre werpt. Op zekeren dag wandelde die Vorst in de Tuinen van zyn Paleis, zo als zyne Hofdienaren eenen persoon voor hem bragten, die in de Haven aangehouden was, en, zo als hy zeide, uit Egipte quam. Dezelve was een bejaard Koopman van *Tremecen*, die door beweegredenen van Godsdienstigheit en voordeel eene reis naar *Mecha* ondernomen had. By zyne wederkomst van daar in Egipte was hy te *Alexandrie* scheep gegaan, om de onvermydelyke ongemakken van de reis over Land te ontwyken; en hy zag nauwlyks zyn Vaderland wederom, of de Bedienden van den *Calif* zeiden hem aan, dat zy last hadden, hem voor dien Vorst te brengen, gelyk zy hem dan ook derwaarts leidden. Zo dra *Méez-ledin* de oogen op dien Gryzaard geslagen had, gevoelde hy eene innerlyke ontroering, waar van de oorzaak hem onbekend was. Hy ondervroeg hem eerst met veel minnelykheit over de verscheide byzonderheden van zyne Bedevaart, over de ongemakken van de Reis, en over de heilige plaatsen, die hy te *Mecha* en *Medina* bezogt had. Daar op vroeg hy hem verder, of hy op zyne Reis ook iets nieuws had vernomen van 't geen in Egipte omging? Ik heb my maar zo korten tyd in dat Koninkryk opgehouden, hooggeachte Vorst, antwoordde de Koopman eenvoudiglyk, dat ik zeer bezwaarlyk uwe nieuwsgierigheit daar omtrent zou konnen voldoen. Het eenige dat ik vernomen heb, en dat ik niet zou durven zeggen, indien verscheide Kooplieden van die Natie my zulx niet als eene gewisse waarheit verzekert hadden, is, dat de Koningin van dat Land zedert eenige maanden, zo men zegt, verlieft is geworden op een Dogter, die onlangs in haar Serail gekomen is, en zo ik niet beter weet, het Europiaansch Slavinnetje genaamt word. Het zou my niet passen, waarde Vorst, dat ik u eene afschildering zou willen doen van een Persoon die ik nooit gezien heb. Insgelyks zal ik u niet vermoeyen met het verhaal van zeer vele omstandigheden welke men van die nieuwe verlieftheit

heit vertelt, en die mogelyk niet al te waar zouden konnen wezen. Doch 't geen ik u verzekeren kan, is, dat ik dit nieuws niet dan met afgryzen verstaan heb, en dat ik heden met het uiterste genoegen een Land wederom zie, waar in ik het geluk heb van onder eenen Vorst te leven, die zulke Monsters in zyn Gebied niet dulden zou.

Hier eindigde de Gryzaard zyn verhaal; en men kan zich ligtelyk verbeelden, wat een indruk het zelve op het verliefde Hart van den *Calif* maken moest. Hy liet den Koopman aanstonts gaan, na hem hondert *Sequinen* te hebben doen tellen, tot loon voor zyne moeite. Wat den Vorst betrof, hy begaf zich alleen in een afgezondert vertrek, terwyl hy door duizenderlei verscheide Hartstogten geslingert wierd, die hy door de verwardheit van gedagten, waar in hy zich bevond, niet bequaam was te ontvouwen. Zyne liefde die versmaat wierd, zyne glori die hoon wierd aangedaan, en de Natuur zelf, welke over zo een verfoeilyk bedryf wraak van hem scheen te eisschen, bestrede beurtelings en op verscheide wyzen een overblyfzel van tedere liefde, die door 't stilzwygen van den Vizir onderhouden zynde, haar best nog deed om in 't hart van dien Vorst de Koningin van Egipte voor te spreken: Doch de gezondheit van den *Calif* kon niet lang zo vele slingeringen des Gemoeds uitstaan. Hy raakte in eene mymering, die van een slaapziekte gevolgt wierd, van welke hy niet ontwaakte dan by de aankomst van den Postryder dien de Vizir aan hem afgevaardigt had. Ik weet al wat de reden is waarom gy herwaarts komt, zei de Vorst tot hem met veel bezadigtheit, zo dra hy hem in zyn vertrek zag treden; maak u gereed om aanstonts weder te vertrekken; ik geef u geen langer tyd dan dezen dag, om myne laaste bevelen af te wagten. Hy opende met eenen de medegebragte Brieven, in welke hy de overtuigende bewyzen vond van 't verfoeilyk misdryf, waar van de Koopman, hier voor gemeld, hem iets gezegt had; en hy oordeelde toen dat gene wat zyn roem en de wraak van hem schenen te eisschen, niet langer te moeten uitstellen. Hy deed weinige uuren daar na den Afgezondenen van *Giauher* weder by zich komen, stelde hem de

schrif-

ſchriftelyke bevelen, welke hy aan dien Staatsdienaar zond, ter hand, en zei tot hem: Breng aan mynen Vizir de Ordres die van den Souvereinen Throon des Konings der Koningen komen. Vertrek, getrouwe Gezant. Dat de hoede, die dag en nagt het Graf van 't Hooft der Profeten bewaakt, uwe treden verzelle, en dat by uwe aankomſt alles myn edel teken en handſchrift opvolge.

In den Brief, dien de *Calif* aan *Giauher* ſchreef, deed die Vorſt (na dat hy aan hem den lof gegeven had dien zyne voorzigtigheit verdiende, met welke hy zich in zyne onderhandeling gedragen had) aan hem weten, dat hy hem voorheen tot Afgezant zyner Liefde verkoren hebbende, hem nu tot Uitvoerder van zyne wraak aanſtelde; dat hy van te voren onder zyne bevelen een Verkondiger des Vredes was geweeſt, maar dat hy hem nu gebood voor Egipte een blixem des Oorlogs te worden. Ik geef u het Zwaart in de handen, ſchreef hy aan dien Veldheer tot ſlot van zynen Brief; het Aardryk en de Zee zullen bedekt worden met menſchen, die onderworpen zullen zyn aan de roemryke bevelen, welke zy uit uwen mond ontfangen zullen. Zuiver den Aardbodem van de Wangedrogten waar mede die geplaagt word. Verdedig, geëerde Vizir, den ontzaggelyken Arm van den onverwinlyken Keizer, die aan alle de Keizeren der Waereld gebied: Het Zwaart van 't roemrugtig Hooft der Heilige Profeten zal u voorgaan, en de Adem van den Koning der Koningen zal uwe Vyanden doen verſtuiven als kaf.

Op den zelfden dag dat *Méez-ledin* dezen Brief afvaardigde, deed hy bevel geven aan al zyn Krygsvolk, dat het zich gereed moeſt houden om over drie dagen te vertrekken; en na verloop van dien tyd, gingen hondert duizent Man aan boord van verſcheide Schepen van allerlei grootte, waar mede zy over de Afrikaanſche Zee naar de Kuſten van Egipte zeilden.

Ik zal my niet ophouden om een breedvoerig Verhaal van dien Krygstogt te doen, wyl zulx maar vervelen zou: alleenlyk zal ik dit volgende in 't kort zeggen. Na dat *Giauher* aan 't Hooft van dat ontzagchelyk Leger verſchenen was, en den Naam van den *Calif Méez-ledin* had

doen horen, onderworp zich alles: Egipte boog onder 't Juk van den Overwinnaar. Het Volk quam als om ſtryd de bevelen van den Afrikaanſchen Veldheer ontfangen; de Steden openden voor hem hare Poorten. Na dat hy geheel Neder-Egipte bemagtigt had, zonder een eenigen Man verloren te hebben, trok hy voor de Hooft-Stad, en legerde zich met zyn Krygsvolk op de zelfde plaats, die hy weinige Maanden te voren met de Afgezanten van zyn Meeſter beſlagen had. Die Stad, welke de rykſte en ſterkſte van 't gantſche Koninkryk was, bood niet meer wederſtand dan alle de andere. De Geſchiedenis zegt niet, op wat wyze zy zich onderworp, nog hoe het in die omkering van Fortuin met de ſchandelyke Koningin afliep, die aanleiding tot deze Staatsverwiſſeling gegeven had. Alleenlyk weet men, dat *Giauher*, toen hy meeſter van de Hoofſtad en van 't Koninklyk Paleis geworden was, aldaar opentlyk *Méez-ledin-allah* voor *Calif* van Egipte deed uitroepen; dat het overige van 't Land zeer haaſt het voorbeeld van die Stad volgde; en dat de Veldheer, om den Franſchen Schilder het harteleet en de ongeruſtheden, die hy wegens zyne verkleding had moeten ondergaan, hem met goedvinden van den *Calif* toeſtond, met de bevallige *Datejan* te trouwen, aan welke de Afrikaanſche Monarch eenigermate zyne Overhering te danken had.

Oorſprong van 't woord *Cairo.* Ondertuſſchen, dewyl aan *Giauher* bekend was, wat een natuurlyke afkeer zyn Meeſter had om in Steden zyn verblyf te houden, deed die Veldheer; terwyl hy de Aankomſt van den *Calif* in Egipte verwagtte, aan eenen dikken en hogen Muur arbeiden, die de ruime vlakte alwaar zyn Leger nedergeſlagen was, omringde, op dat die Vorſt daar met alle zyne Generaals een veilig onthoud zou konnen hebben, het zy onder Tenten, indien zy zulx goetvonden, of in huizen, die zy naar hunnen zin zouden konnen laten bouwen. In dezen omtrek wierden vervolgens Paleizen en Moskéen geſtigt, en die plaats groeide allengs aan tot eene grote Stad, die zich meer en meer van den ondergang der Stad *Masr* verrykende; (welke Stad door hare Inwoners verlaten wierd, om op die nieuwe verblyfplaats te gaan wonen) zelf de Hooftſtad van

Egipte wierd. *Giauher* gaf tot gedagtenis zyner Overheringe aan die nieuwe Stad den Naam *d'el Cahera*, eene Arabische bewoording, die *de Overwinnende* betekent. Daar van daan is het gekomen, dat de Venetianen en Florentyners, die de eerste Christen Negotianten zyn geweest, aan welke men vergunt heeft zich in die Hoofdstad te mogen neder-te-zetten, den verbasterden Naam van *Cairo* daar van gemaakt hebben, aan welken zy het woord van *Groot* voegden, wegens de schoonheit dier Stad en 't groot getal harer Inwoners; eene Benaming, die wy aangenomen hebben, zo dat wy die Stad nu *Groot Cairo* heten. Ik weet wel, dat eenige Schryvers den Oorsprong van die Stad, en van den Naam dien zy heden draagt, op eene verscheide wyze verhalen. Zy zeggen, dat ten tyde eens Konings van Egipte, die *Mohez* genaamt was, een Heer welke voor dien Vorst in de Stad *Masr* gebood, een Kasteel digt daar by liet bouwen, om de Stad aan dien kant voor allen overlast te dekken, en dat hy die Vesting *Cairet* naar zyne Gemalin noemde; dat dit plaatsje hoe langer hoe meer toenam, en in vervolg van tyd groot geworden zynde, echter altyd den ouden Naam van *Cairet*, dien men aan 't zelve gegeven had, behield.

Wat hier van zy, de Stad *Cairo* is gelegen op den 28 graad, 58 graden Noorder breette. Zy word verdeelt, gelyk men ligtelyk kan nagaan uit alles wat ik reets daar van gezegt heb, in Oude en Nieuwe Stad. De Oude Stad, die gemeenlyk *Oud Cairo* word genaamt, is aan de Oostzyde van den Oever des *Nyls* gelegen, dat is, ter regter hand van die Rivier. Die plaats, welke thans byna woest en onbewoond is, heeft niets merkwaardigs dan de Pakhuizen van *Josef*, waar van ik in 't vervolg zal spreken. De nieuwe Stad, welke alleenlyk maar *Cairo* genaamt word, legt in eene zandige vlakte, die eene kleine myl naar 't Noorden van de oude Stad af is, en omtrent een vierendeel myls van den *Nyl*, dien zy naar 't Westen heeft, strekkende zich uit langs den voet des Bergs, op welken het Kasteel is gebouwt. Ontwyffelbaar is de oude Standplaats ongelyk schoner, aangenamer, en voordeliger dan de nieuwe. De nabyheit van 't water, de frisheit

Standplaats van die Stad.

van

van de lugt, het vermaak van 't gezigt, zyn bevalligheden die men te *Cairo* niet heeft, en nogtans zeer te wenschen zyn, voornamelyk in een Land, alwaar meer dan de helft van 't Jaar de hitte der Zon zeer hevig is.

Evenwel moet men, wat de Heer *le Vayer* daar ook van zeggen mag, bekennen, dat *Cairo* geenzints de heetste Hooftstad der Waereld is. Ik weet wel dat die Stad aan alle kanten met zant omringt word; dat de lugt daar niet gematigt word door den regen, nademaal 'er geen nat valt; dat de huizen der Inwoners niet bequaam zyn om hen voor de hitte van de Zon te beschermen; dat de Bergen die nog vermeerderen en dat het 'er zomtyds ongemeen heet is. Maar, indien men aan den anderen kant overweegt, dat gedurende de maanden *Juni*, *Juli*, en *Augustus*; dat is, in een Jaargety waar in de Zon de meeste kragt heeft, byna onophoudelyk een vry hevige Noordewind te *Cairo* regeert, die de lugt zodanig verkoelt, dat de Groten des Lands dan, zelfs in hunne Vertrekken, niet zonder welgevoerde Kamisolen konnen zitten; dat gedurende die maanden, en zelfs voor een gedeelte in *September*, de zwelling van den *Nyl* eenen Nevel medebrengt, die des ochtends van 5 tot 8 uuren duurt, als wanneer die t'eenemaal verdwynt; ik zegge, als men dit alles overweegt, zo zal men moeten bekennen, dat de hitte van de Zon daar zo gantsch onverdraaglyk niet is, als eenige Schryvers gemeld hebben. Voor my, ik die niet minder gevoelig ben voor de hitte dan een ander, wil wel bekennen, dat dezelve my niet onmatig groot toegeschenen is, schoon men my verzekert heeft, dat het zedert myne aankomst te *Cairo* heter geweest is, dan men daar in 18 jaren tyds van te voren gevoelt had. De Heer *le Vayer* zou met meerder grond van waarheit hebben konnen zeggen, dat te *Cairo* de Winter minder gevoelt word dan in eenige andere Hooftstad van de Waereld, nademaal de gene die in de Indien, in Ethiopie, in America, en in verscheide andere Gewesten van den Aardbodem geweest hebben, eenpariglyk moeten toestaan, dat die Stad en haar omleggend Land de bevalligste plaatsen der Waereld zyn die men in den Winter zou konnen vinden. Niet alleen dat men daar

nooit Vorst voelt, maar men ziet 'er zelfs geen Sneeuw vallen; ja, het is zeldsaam zo het 'er in een gantsch jaar een half uur regent. Het is nu drie jaren geleden, dat 'er geen drop waters gevallen is. Ook zyn de huizen daar doorgaans niet bedekt; of zo zy al met daken voorzien zyn, zo is dat slegts op zo eene wyze, dat die gantsch niet digt zyn voor den regen.

Het bevalligste wat ik in de Lugtstreek van dat Land vinde, is, dat men daar niet, gelyk elders, het beurtelings ongemak van regen en mooi weer is onderworpen; dat de dagen daar altyd even lang zyn; en dat men verzekert kan wezen, dat de Zon, die 'er heden schynt, het ook op morgen zal doen. Voeg by dit voordeel, dat de bomen daar altyd groen zyn; dat inzonderheit in de maant *November*, wanneer het Nylwater van 't Land is afgezakt, de gantsche grond zich als een groen veld vertoont, waar van 't gezigt ten uitersten aangenaam en de reuk zeer liefelyk is. De bloemen en vrugten zyn daar in overvloed; en met een woord, men mag zeggen, dat de Lente en de Herfst daar volmaaktelyk bereinigt worden. Iets zeer zeldsaam, is, dat men dan zelfs geen wind daar gevoelt; zo zeer schynd de Natuur alle kragten ingespannen te hebben om dit Jaargetyde ten hoogsten aangenaam in dat Land te maken. Ook kan ik verzekeren dat niets ontbreekt tot bevalligheit van 't zelve, ja tot het Wild toe, waar mede de Aarde dan bedekt schynd te zyn. Moet men op 't gezigt van zo vele voordelen niet bekennen, dat, schoon men eenig ongemak van de brandende hitte des Zomers heeft uit-te-staan, men rykelyk vergoeding daar voor bekomt in het overige Jaargetyde? Betreffende de lugt van *Cairo*, dezelve is onwedersprekelyk de zuiverste en gezondste, die men op eenige andere plaats van de Waereld zou konnen inademen. Men ziet 'er gene zieken, men ondervind 'er gene verkoudheden, zinkingen, nog eenige van de andere ongemakken die zo gemeen in Europa zyn. Indien men zich in den Zomer al te zeer voor de hitte der Zon bloot gestelt, en daar door koorts op den hals gehaalt heeft, is men de onbarmhartige Wetten van Aderlating en Geneesmiddelen niet onderworpen. Het nuttigen van

niets dan water en brood, verdryft de ziekte binnen zeer korten tyd. Zou men wel een eenvoudiger hulpmiddel, dat minder walgelyk, en meer met de natuur overeenkomend is, konnen wenschen?

Van het getal harer Inwoners.

Cairo word bewoond door de Inboorlingen des Lands, dat is, de Copten; door de Moren; door de Turken, die uit verscheide Provincien van 't Ottomannisch Ryk derwaarts zyn geweken, inzonderheit zedert eenige jaren, in welken tyd hun getal, naar gissing, wel tot op omtrent drie hondert duizent personen in Egipte is aangegroeit; en eindelyk ook nog door het Krygsvolk van den Groten Heer, 't welk mede in een zeer groot getal bestaat. Echter ben ik niet van 't gevoelen der genen, die van gedagte zyn dat wel drie of vier Millioenen Zielen te *Cairo* zouden wezen; en nog minder geloof ik, dat gedurende den laatsten Pest-tyd ses hondert veertig duizent menschen in die Stad gestorven zouden zyn, gelyk men mede voor waarheit wil doen doorgaan. *Cairo*, schoon zommige omtrent 22 mylen omtrek daar aan geven, is echter wezendlyk in lang zo groot niet als *Parys*. Binnen de Stad zyn verscheide grote Meiren; men vind 'er zeer vele en grote Tuinen, en de Moskëen beslaan ongemeen veel plaats. De huizen hebben 'er maar twe of drie verdiepingen; verscheide zelfs maar een. Hoewel, de gewone Huizen zyn daar zeer bekrompen, en 't gebeurt wel dat, zelfs by de Groten, 20 of 30 personen in een en 't zelfde vertrek moeten slapen. Voorts ziet men maar het minste gedeelte van de menschen die te *Cairo* wonen, om dat de Vrouwen 'er niet dan zeer zelden uitgaan, en de voorname nog minder dan de andere. Ook weet ik, dat'er wel huizen zyn, waar in zich tot 300 menschen toe, zo Mans als Vrouwspersonen, bevinden; dat alle de huizen die maar wat voornaam zyn, gemeenlyk 20 of 30 Slaven hebben; dat in de mindere Woningen 3 of 4 Slaven gevonden worden, en dat alle de straten der Stad zeer nauw zyn. Maar dit alles wel gecalculeert zynde, kan, myns oordeels, nog niet ophalen tegen 't getal der Inwoners van *Parys*, die men weet nog in lang geen 3 of 4 millioenen personen bedragen. Ik sta toe, dat de oude Stad met

Boulak,

Boulak, 't welk eertyds tot een Haven daar van diende, dat de plaats van de Grafsteden der Sultans van Egipte, en dat de Puinhopen die men vind tusschen *Oud Cairo* en den Berg tot aan welken die Stad zich eertyds uitstrekte; ik zegge, ik sta toe, dat al deze grond mede zeer bewoond word, en ongetwyffelt veel Volks inhoud. Maar echter oordeel ik, een overslag van alles met malkander gemaakt zynde, dat te *Cairo* en op alle die plaatsen niet meer Volk is dan te *Parys*, en mogelyk zo veel niet.

Cairo is hedendaagsch, gelyk ik gezegt heb, de Hoofdstad van Egipte, en de Residentie-plaats der Bachas, die door de Porte derwaarts gezonden worden. Hunne woning is in 't Kasteel, 't welk omtrent ses of zeven hondert jaren geleden door *Saladin* gestigt wierd. Het is gelegen ten Oosten van de Stad, en halfweg ter zyde van den vermaarde Berg *Mokatan*, welke ter dier plaatse eindigt, na dat hy van *Ethiopie* af den *Nyl* van zeer digt-by, en de rode Zee van zeer verre, had gevolgt tot daar toe. De Standplaats van 't Kasteel is niets minder dan voordelig; want inder-daad, het word zodanig door den Berg geboden, waar van de top over 't zelve heerscht, dat men gemakkelyk van daar met slingers-stenen daar binnen zou konnen werpen, en de bezetting groten overlast aandoen. Behalven dit is te *Cairo* een oude Moskée, die zeer groot en hoog is, en niet dan door een zandige vlakte, van omtrent 150 schreden breed en 1000 lang, afgezondert is van den voet des Bergs, op welkers afhelling het Kasteel gebouwt is. Die Moskée kan ook veel hinder toebrengen in Opstanden, om dat een gedeelte der Misnoegelingen gemakkelyk van daar door pylschoten beletten kan, dat de twe tegen over elkander staande gedeeltens van 't Kasteel eene onderlinge gemeenschap hebben, terwyl een ander gedeelte der Muitelingen van den top des Bergs, van waar men de gantsche vlakte zien kan, op dezelve een hagelbui van stenen kan doen vallen. Ook heeft men meer dan eenmaal gezien, dat het Krygsvolk, schoon het wel gewapent was, en geen gebrek aan eenige Oorlogs-behoeftens had, op die wyze door een hoop Muitelingen zonder eenige Krygstugt, en dikwils nog veel weiniger in getal, gedwongen

Van het Kasteel te *Cairo*.

is geworden. Het Kasteel van *Cairo* is de eenige plaats van verdediging die in Egipte is. Doch alzo de Turken gene de minste Reparatie daar aan doen, is het waarschynlyk, dat, indien de zaken altyd op den zelfden voet blyven, dat Kasteel binnen twe of drie Eeuwen niet dan een puinhoop zal zyn. Want, schoon de stenen, waar van de muuren zyn gebouwt, uit eene ongemene goede stoffe bestaan, zo zyn die door de vogtige en salpeterige lugt van den nagt, en de grote hitte der zonne van den dag zodanig verkalkt geworden, dat men zeggen zou, als men die Vesting ziet, dat zy al twe of drie duizent Jaren gestaan moet hebben.

Ook was het *Saladin*, die in dat Kasteel het Paleis deed bouwen, alwaar die heerlyke Saal word gezien, die met twaalf Zuilen van Egiptisch marmer van eene ongemene hoogte en dikte omringt word, eenen open Coupel dragende, onder welken die Vorst zynen Raad vergaderde, en regt deed aan zyne Onderdanen. Een Opschrift, 't welk rondom dien Coupel van binnen staat, en waar van de verheve letters van verguld hout zyn gemaakt, bepaalt al te wel het tydmerk der stigting van die Gebouwen, dan dat men dezelve aan iemand anders dan aan dien Overwinnaar zou konnen toeschryven. Zelfs behelst dat Opschrift het verhaal van eenige zyner voortreflyke bedryven. Die schone plaats, van waar men de gantsche Stad *Cairo*, en meer dan 12 mylen van den loop des *Nyls*, met de vrugtbare vlaktens die door zyn water bedekt worden, de Piramiden, Moskëen, Dorpen en Tuinen, waar mede die velden eenigermate t'eenemaal bezet zyn, ontdekt; dat pragtig Gebouw is altyd geen woonplaats van de Nakomelingen van *Saladin*, nogte van die van zynen Broeder *Sirocoë* geweest. Verscheide van die Vorsten kozen liever binnen *Cairo* zelf te wonen, en bouden daar Paleizen, van welke zommige nog in wezen zyn. Hoewel de meeste al tot puinhopen vervallen, of ten minsten zeer beschadigt en onoogelyk zyn, om dat men alle de sieraden van daar genomen heeft, inzonderheit de Zuilen, welke in de Salen waren, daar het Hof vergaderde, en alwaar die Vorsten met zo veel heerlykheit hunnen *Divan* hielden.

Men

Men ziet in dat zelfde Kasteel eenen anderen *Divan*, of Zaal der aloude Koningen van Egipte, waar van de Coupel door 34 marmere Zuilen van eene ongemene hoogte en dikte onderschraagt word. Die Zuilen zyn ten minsten van 45 Voeten, tusschen het Grond-stuk en Kapiteel. Alzo onder dezelve een is, die geen Grond-stuk heeft, en zelfs nog veel hoger en dikker is dan alle de andere, oordeelt men dat zy elders gediend hebben, en dat men haar van de plaats daar zy stonden gehaalt heeft, om tot dit gebouw gebruikt te worden. En inder daad, die *Divan* is een Werk 't welk gemaakt is ten tyde dat de Arabiers in Egipte heerschten, zo dat by gevolg de oudheit daar van niet boven de ses of zeven hondert jaren kan zyn. Aan 't einde van dien Saal, en rondom den Coupel, die volgens 't gebruik des Lands open is, ziet men verscheide Arabische Opschriften, welker Letters gemaakt zyn van stukken hout, die veeltyds de dikte van eenen arm, en de hoogte van eenen volwassen Mensch hebben. Zeer bezwaarlyk zouden zulke Letters niet lang in wezen moeten blyven. Ook zynze ten huidigen dage nog zo goed als volkomen gaaf; maar de zin of betekenis derzelve is byna verloren, om dat zy op zo eene mislyke wyze door een zyn gevlogten, dat het zeer moeilyk valt dezelve te ontcyfferen. Die Saal, welke, gelyk alle de andere die men te *Cairo* ziet, naar den kant van 't Noorden open is, om te beter de koelte te konnen ontfangen, diend tegenwoordig tot eenen doorgang, en men heeft daar rondom Winkels en Huizen gebouwt, in welke eenige van de Zuilen ingesloten zyn geworden. Op een of twe van dezelve vind men Arabische Opschriften; maar die zyn naderhand daar opgestelt, en veel nieuwer dan de tyd was waar in men die overgrote Stene gevaartens uit de Steengroeven van Opper-Egipte haalde.

Het is zeker, dat zedert het verval van de heerlykheit en rykdom van *Alexandrie*, dat gebruik t'eenemaal nagelaten is, en dat alleen de overblyfselen van die pragtige Stad alle de Zuilen verschaft hebben, die men hedendaagsch in alle de Moskeën, en in alle de voornaamste Gebouwen des Lands gebruikt ziet. Mogelyk als men

die kon tellen, dat men meer dan veertig duizent van dezelve vinden zou. Te *Cairo* zyn grote Magazynen, alwaar men van allerlei soorten van Zuilen tot zeer hoge pryzen te koop ziet. Insgelyks zyn'er te *Rosette* en te *Alexandrie*, om nu niet te spreken van de gene, die nog in den grond, of onder 't zant bedolven leggen. Een Janitzer, eenigen tyd geleden een stuk lands gekogt hebbende, met oogmerk om'er eenen tuin van te maken, vond in een heuveltje 't welk hy gelyk gronds wilde slegten, vyf Zuilen, gelykende naar die van den *Divan*, waar van ik zo even gesproken heb, en die gemeenlyk *de Divan van Joseph* word genaamt. Vermits die Zuilen al te groot waren om vervoert te konnen worden, nademaal Egipte ten huidigen dage gebrek heeft aan Werktuigen, die bequaam zyn om grote zwaartens te verplaatsen, zaagde men dezelve aan schyven, om tot Molenstenen te gebruiken. 't Is ongelooflyk wat al Zuilen men tot dat gebruik op die zelfde wyze gehandelt heeft. Alle de Molens van *Cairo*, en zelfs van geheel Egipte, bedienen zich van gene andere Stenen. Maar nu is'er geen voornaam huis of het heeft zyn eigen Molen. Ik ben verzekert, dat de vyf Zuilen, welke men op die wyze doorzaagde, niet boven de twe hondert Ryxdalers aan haren Meester opgebragt hebben; en geen Vorst is'er in Europa, die maar eenige Liefhebbery voor Oudheden heeft, of hy zou gaarne meer dan twe duizent daar voor hebben willen geven. Inder-daad, behalven de Zuil van *Pompejus*, die zonder tegenspraak het allergrootste en wonderbaarste werk van die soort in de gantsche Waereld is, ziet men nergens zulke hoge nog dikke Zuilen, dan die voornoemde vyf waren. Op deze wyze bederft en vernielt de barbaarsheit in onze dagen zo gerustelyk wat de konst en bequaamheit der voorledene Eeuwen met zo veel zorg, moeite en onkosten had voortgebragt. Wat hebben die heerlyke Werken niet al gekost! Wat moet dat een *Alexandrie* geweest zyn, waar uit men dertig of veertig duizent Zuilen gehaalt heeft, en nog dagelyks vele haalt!

Men vind nog in 't Kasteel verscheide andere oude Vertrekken. Eenige van dezelve hebben een Verwelf dat gedragen

dragen word door twee Ryen van Zuilen die boven elkander ſtaan, voornamelyk naar den kant van 't Noorden en Weſten. De meeſte van die Gebouwen, hoe heerlyk zy ook zyn, dienen thans maar tot Stallen. Betreffende het geen dat bewoond word, het zelve is nieuwerwetſch, en naar den eigenzinnigen ſmaak der Turken, dat is, ligt en digt gebouwt.

Ook ziet men binnen dien zelfden omtrek een zeer ſchoon groot Gebouw, en in 't zelve voortreflyke *Divans*, die uitzigt hebben op 't groot Plein, de *Meydan* genaamt. Dit Gebouw, 't welk wel ſes hondert jaren oud is, en eene verwonderenswaardige ſchoonheit heeft, komt agter uit aan een Terras van een ongemene hoogte, 't welk men met eenen afgryſſelyken muur tegen de ſteilte van de Rots, welke op die plaats zeer regt en hoog is, opgeworpen heeft. Omtrent het midden van den muur is een uitſtek, 't welk door bogen zo ver als men zien kan gedragen word, welke door vierkante pilaren van 30 of 40 voeten dikte worden onderſteunt. Op dit uitſtek is een Saal, die aan alle kanten openingen heeft, inzonderheit aan de Noordzyde, en waar van de Soldering op Zuilen ruſt. Van daar ontdekt men geheel *Cairo*; 't welk zonder tegenſpraak een van de ſchoonſte gezigten der Waereld is. In dat Gebouw hadden de Bachas eertyds hunne huisveſting; maar zedert dat een van hen het ongeluk had van daar geworgt te worden, hebben zy het verlaten. Hedendaagſch word het maar bewoond door de Werklieden, die gebruikt worden om de overheerlyke Tent te borduren, welke de Groote Heer alle jaren naar *Mecha* zend, om het *Beït-allah* of *Huis Gods* te openen, waar van ik verder gewag zal maken, als ik van de Caravanen handelen zal.

De Bachas hebben thans hunne woning in een ander gedeelte van 't Kaſteel aan de Zuidzyde. In dat quartier vind men zeer fraje Huisveſtingen, maar gemengt met vervalle Vertrekken, en met elendige Hutten, alwaar de Bedienden van den Gouverneur wonen. *Iſmael Bacha*, die Egipte regeerde, toen ik in dat Land aanquam, heeft een zeer fraai woningtje doen bouwen op eenen driehoek, waar van de eene zyde naar 't Zuiden en de andere naar 't

Weſt-

West-Noord-Westen uitzigt heeft. Aan het midden van die kleine woning, welke gebouwt is op de zelfde Linie als de groote, waar van ik zo even gesproken heb, is een Tuin, waar van het onderhoud grote sommen gelds, en ongemeen veel moeite kost. Men moet tot aan den *Nyl* toe gaan, om 't water te halen, waar mede die Tuin besproeit word; en verscheide Kameelen worden onophoudelyk tot dien arbeid gebruikt. Dit Gebouw, 't welk meer dan veertig duizent Ryksdalers gekost heeft, is hedendaagsch byna alles wat in 't Kasteel bewoonbaar is; maar het is te vermoeden, dat het in 't vervolg niet beter zal zyn dan al 't overige, om dat het zeer zeldsaam is dat de Bachas daar de allerminste reparatie laten doen. Vermits zy ten hoogsten niet langer dan vier jaren, en dikwils veel korter in Egipte blyven, aanmerken zy zich slegts als Passagiers die maar eenigen tyd in een herberg logeeren; waarom het hun zeer onverschillig is eenige verbetering aan zo een Logement te laten doen. Hun eenige zorg is maar om veel geld te schrapen en by een te houden, zonder zich te bemoejen iets daar van uit te geven, om gemak aan huune Opvolgeren te verschaffen. Zy vergeten niet om alle jaren in rekening te brengen de sommen die door den Grooten Heer geschikt zyn om het Kasteel te onderhouden, 't welk ondertusschen in elendigen staat gelaten word; maar daar tegen vaart hunne beurs te beter daar van.

Echter moet men bekennen, dat het Quartier van de Janitzers, en dat van de Asaphs niet t'eenemaal verwaarloost worden; doch dit zyn ook de eenige gedeeltens van 't Kasteel die men wat onderhoud; al het overige ziet 'er bedroeft vervallen uit. Het Quartier der Asaphs is meer onder 't Kasteel, dan binnen deszelfs omtrek, alzo het gelegen is onder het Gebouw, alwaar ik gezegt heb dat aan de Tent van *Mecha* gearbeid word. Dat van de Janitzers is eene soort van Citadelle, die in 't Kasteel zelf gebouwt is, en heeft ter zyde grote Torens van zeer duurzamen steen. Men vind'er eenige slegte stukken kanon, 't welk die soort van Krygsvolk niet nalaat tegen de Woning van den Bacha, of het Quartier der Asaphs te wenden

den, als zy in 't hooft krygen om hem eens bang te willen maken. Voorts hebben de Asaphs niet altyd de plaats bewoond alwaar zy tegenwoordig hunne huisvesting hebben. Zy besloegen eertyds een oud Kasteel 't welk omtrent 500 schreden aan de Noordzyde van dit nieuwe Kasteel gelegen was. Het stond op eene Rots, en kon wel de plaats zyn, welke ten tyde van de Romeinen den naam van *Babilon* voerde. Men kan genoeg aan al den omstand zien, dat dit Kasteel ontwistbaar veel ouder is dan 't hedendaagsche. Men vind 'er nog muuren die vry gaaf zyn, maar het word niet bewoont dan door eenige geringe lieden, die 'er eenige Hutjes gebouwt hebben. De grootte en hoogte van 't zelve komen niet in vergelyking by die van 't Kasteel van *Cairo*, van waar men het nauwlyks van de andere Gebouwen onderscheiden kan, wanneer men van daar zyn oog op de Stad laat gaan, binnen welke het gelegen is.

Fontein der Verliefden.

Aan den voet van dat oud Kasteel is een Fontein, alwaar men, gelyk op meer andere plaatsen, het water voor niet geeft. De steen in welken dat water valt was eertyds een Kist of Graf, gelykende naar eenige andere die men nog op verscheide plaatsen van Egipte vind. Die steen, welke volkomen zwart, en van ongemene hardheit is, heeft aan alle kanten Sinnebeelden, die zeer wel bearbeid, en nog zo goed als gaaf zyn. De lengte is ten minsten van 8 voeten, en de gedaante als die van een Mumie-kas; dat is, breeder aan 't een einde dan aan 't ander, naar de evenredenheit (of proportie) die tusschen de beenen en de schouderen is. Ontwyffelbaar heeft die steen gediend om een van die Kassen in zich te sluiten, en het is zeer waarschynlyk dat hy in een Piramide gevonden is geweest, van waar men hem gevoert heeft ter plaatse daar hy nu gezien word. De randen zyn meer dan een voet dik, en op de breette derzelve, zo wel als rondom den steen, zyn de Sinnebeelden, waar van ik zo even gewaagt heb, gegraveert. Zekerlyk is dit een zeer fraai stuk van de Oudheit. Men noemt die plaats *de Fontein der Verliefden*; en het volk vertelt dien aangaande verscheide belagchelyke Historien, die geen den minsten schyn van waarheit hebben.

Van eenige oudheden van *Cairo*.

Cairo behelst een groot getal van de oude Paleizen, die door de Koningen van Egipte, of door de voornaamste Heeren van hun Hof bewoont wierden, en nu nog in derzelver steenhopen de allerheerlykste overblyfzelen van hunne vorige grootheit aantonen. Het verguldsel aan de wanden is nog zo blinkend, dat men denken zou het eerst onlangs daar op gelegt was. Het groot getal Zuilen en stukken Marmer die men daar vind, verdienen niet minder de oplettenheit eens nauwkeurigen Reizigers. Men ziet in het inkomen van eenen Saal, die aan de Binneplaats van een der huizen uitkomt, welke naast dat van den *Cadilisker* gelegen zyn, twe overzeldsame Zuilen. Ieder van dezelve bestaat uit drie andere Zuilen die krom, of gevlamt zyn, en aan de twe einden zich tot eene Zuil vereenigen. De hoogte dier Zuilen, gevoegt by de schoonheit en stoutheit van 't werk, maakt, myns oordeels, dat gedenkteken van de Aloudheit zo onwaardeerlyk als zeldsaam. Men vind in een ander van de oude Huizen, niet verre van dat laastgemelde, eene Zuil, of vierkante Naalt van Egiptisch marmer, aan welke men eertyds de hoogte der zwelling van 't Nylwater mat. Dezelve is omzet met beeldsprakige Figuren (of Sinnebeelden); doch alzo zy tegenwoordig door eenen Muur belemmert word, kan men maar een gedeelte daar van ontdekken. De Standplaats dier Zuil toont de Aloudheit van *Cairo* aan, nademaal zedert onheugelyken tyd het Kanaal van den *Nyl* niet meer daar ter plaatse gevloeit heeft.

Van de Moskëen.

Echter zyn het agtens-en merkwaardigste dat men in die Stad en daar rondom vind, de Moskëen, die 'er in groten getalle zyn, en waar van byna geen eene is die niet eene byzondere beschryving verdiend. De meeste zyn gestigt door de aloude Koningen van Egipte, en dragen nog heden de namen van hare Grondleggers.

Die, welke buiten de Stad zyn, waren gebouwt in de Voorsteden, voornamelyk naar den kant van dien Vyver, rondom welken de Caravane van *Mecha* verzamelt, dat is, ten Noord-Oosten van *Cairo*. Hedendaagsch zyn zy byna alle verwoest, zo wel als de huizen, die haar omringden. Het waren pragtige Gebouwen, gelyk de Steenhopen daar

van als nog aantonen; maar op zo eene wyze als de zaken nu gaan, ben ik wel verzekert, dat men over hondert jaren na dezen veel bequaamheit zal moeten hebben om slegts te konnen vermoeden dat op die plaatsen zulke heerlyke Gedenktekenen gestaan hebben. Niet dan alleen de Moskëe, die door *Amrou*, Soon van *Aas*, is gestigt, is de eenige, welke in 't midden dier Puinhopen nog in haar geheel in wezen is. Als ik zegge dat zy in haar geheel in wezen is, zo versta ik daar door niet dat het juist het zelfde Gebouw is, 't welk die Vorst deed stigten na dat hy Egipte verovert had. Ik weet dat die Moskëe zedert veel heerlyker opgebouwt is, dan zy in den beginne was. Zy staat aan den Oosterschen Oever des *Nyls*, tusschen *Oud* en *Nieuw Cairo*; en men mag zeggen, dat behalven de Moskëe van *Ashar*, gene gevonden word die ryker is, nog beter word onderhouden. Ook aanmerkt men haar als de eerste, die opgerigt is geweest, niet alleen in Egipte, maar ook in 't gantsche Gebied der Mahometanen. Zy wierd, gelyk alle de Moskëen die men naderhand gebouwt heeft, voorzien met een groot getal Zuilen, die men zonder eenige ordre of proportie onder malkander zette, alzo de eene veel hoger of dikker zyn dan de andere, en dikwils ook van verscheide soorten van Marmer. Selfs ziet men 'er eenige van Porfyrsteen, en ettelyke van Jaspis. Met een woord, men heeft die Zuilen, zonder veel oplettenheit of onderscheid te maken, zodanig geplaatst gelyk zy voor de hand quamen, na dat men die weggenomen had uit de Christen Kerken, en uit de Tempelen van 't Heidendom, alwaar zy zekerlyk met vry wat meerder order stonden.

De Moskëe van *Ashar* is de schoonste, rykste en oudste, die men in de Stad *Cairo* ziet. Dat Gebouw, waar van de Stigter onbekend is, verdiend naukeurig bezigtigt te worden wegens zyne Coupels, en de sieraden die daar boven op zyn gestelt, zynde een soort van zeer hoge Torentjes, die altyd op de Moskëen staan. Van den top dier Torentjes word het volk regelmatiglyk vyf maal des daags, door personen die daar toe aangestelt zyn, van de bedeuure verwittigt. Zy verrigten dit, met op de uitstekende omgangen welke aan die Torentjes zyn, rond te gaan, en

met eene doordringende ſtem uit alle hunne magt te ſchreeuwen, dat men zich naar de Moskëe begeven moet. Die Omgangen, welke hunne deurtjes of openingen naar den kant van *Mecha* hebben, zyn gemeenlyk ten getalle van drie aan ieder Torentje, op ieder van welke, als het Feeſtdagen zyn, een Roeper gaat ſtaan, zo dat zy dan met hun drien de menſchen tot het gebed vermanen, daar het op andere dagen maar een doed. Vermits men ten minſten drie hondert Moskëen te *Cairo* telt, waar van verſcheide wel ſes Torentjes hebben, zo kan men zich ligtelyk verbeelden, wat een verward geraas zo vele doordringende ſtemmen, welke de ſterkſte zyn die men vinden kan, en op een en dezelfden tyd roepen, veroorzaken moeten, inzonderheit een uur voor den dageraat, als wanneer byna elk in diepen ruſt legt, en derhalven eene grote ſtilte in de Stad is. Indien men onderſtelt dat ieder Moskëe maar twe Roepers op de gemene dagen, en vier op de Feeſtdagen heeft, zo hoord men 600 mannen in 't eerſte en 1200 in het twede geval te gelyk ſchreeuwen; een getal, dat zeker meer dan genoeg is om een afgryſſelyk geraas te maken.

Op eene Moskëe die digt by 't huis ſtaat dat voor de Franſche Conſuls geſchikt is, was een van die Roepers, wiens ſtem zo ongemeen ſterk en doordringend was, dat men hem, zo ik geloof, in alle de Wyken der Stad wel horen kon, ſchoon zy meer dan een myl middellyns heeft. Als hy riep, zo was het als of 't in myne kamer was; en wel verre van dat ik moeilyk zou geweeſt zyn als ik des nagts daar door ontwaakt wierd, ſchepte ik zo veel vermaak daar in, dat hy altyd te ſchielyk naar mynen zin eindigde. Het Gebed dat voor den dageraat geſchieden moet, word met deze woorden aangekondigt: *Ware Gelovigen, die op uw eeuwig welzyn bedagt zyt, het bidden is nodiger dan 't ſlapen*, enz. Moet men niet bekennen, dat dusdanige aanmaning tot het gebed veel kragtiger, en bequamer is om tot de Godsvreze op-te-wekken, dan het geluid onzer klokken. Ongetwyffelt zal men zeggen, dat, dewyl byna ieder een dan in diepen ſlaap legt, weinige in ſtaat zyn om voordeel uit die voortreflyke aanmaning te trekken; behalven dat ook het verward mengſel van zo vele

le ſtemmen niet toelaat een enkel woord daar van te konnen onderſcheiden. Voor my, ik weet niet, of die tegenwerping wel volſtrekt door zou konnen gaan; maar, alſchoon zy wel gegrond was, zo zou het echter zeker zyn, dat, dewyl niemand onkundig van dat ſtigtelyk Formulier is, men zich verbeeld het zelve te horen, om dat men 't weet, en dat het dus niet minder zyne uitwerking doed, ſchoon men het niet wezendlyk nog onderſcheidelyk hoort.

De Moskëe van *Ashar* zou zo vele inkomſten hebben, als de Grote Heer uit geheel Egipte trekt, indien alle Makingen (of Legaten) die daar aan gedaan zyn, niet verſtoren waren door de Uitvoerders der Teſtamenten, welke Heeren van alle tyden af zich door duizenderlei middelen en praktyken (die de begeerte altyd weet op-te-geven wanneer niets daar in hinderlyk is, en het ongeſtraft geſchieden kan) die Kapitalen toegeeigent hebben. In den tyd toen Egipte zyne eige Koningen had, was die Moskëe eene ſoort van Hoge School, in welke allerlei Wetenſchappen onderwezen wierden. Die Vorſten trokken uit alle de Landen die den Mahometanen onderworpen waren, perſonen derwaarts, die in de Godgeleerdheit, Regtsgeleerdheit, Genees-Sterre-en Wiskunde, als mede in de Geſchiedeniſſen het meeſt bedreven waren; en zy hielden dezelve daar door grote Jaargelden, en door eerbewyzingen die nog meerder aanlokten. Om te meerder tot de Letteroeffening aan te moedigen, en ieder-een in ſtaat te ſtellen dat hy zich met gemak daar aan zou konnen overgeven, deed men alle dagen, na het uitgaan der Scholen, aan ieder Student uitdeling van eene zekere portie brood, ryſt, vleeſch en peulvrugten, meer dan hy tot zyn onderhoud nodig had. Dus wierd niemand door gebrek of armoede verhindert tot nutte kenniſſen te geraken, en gevolgelyk kan men geen voorwendſel vinden om in onkunde te leven. Met een woord, de ongunſt der Fortuin beroofde den Staat niet van Onderdanen, die de Natuur gegeven had om 't Land te dienen. Veertien duizent Perſonen wierden op zo eene wyze onderhouden; en men gaf zelfs aan de meeſte nog huisveſting boven dien. Want deze Moskee heeft (het geen de andere niet hebben) vele en

grote Gebouwen, welke uitkomen aan de verſcheide Straten, waar mede zy omringt word. Wat zyn die tyden in alle opzigten verandert! Men onderwyſt in die Moskëe nu niet meer dan het lezen, het ſchryven, en de eerſte gronden van den Godsdienſt. Alle de andere Wetenſchappen worden daar t'eenemaal verwaarlooſt; en in plaats van veertien duizent perſonen, die zy voorheen voedde, onderhoud zy thans nauwlyks 14 hondert. Ten opzigte van 't geen de *Grammatica* (of Letterkunde) betreft, moet men bekennen, dat dezelve daar nog in de hoogſte volmaaktheit onderwezen word, en dat 'er geen plaats in de Waereld is, alwaar het Arabiſch zo zuiver word onderhouden, nog daar men het zo kragtig aanlegt om den netten zin en ware betekenis der woorden te bepalen. Vermits het eene misdaad by de Mahometanen is een woord van den Alcoran qualyk uit te ſpreken, of verkeerd te ſchryven, is zulx oorzaak, dat de gene wier werk het is de Jeugt in de Religie te onderwyzen, ongemeen veel zorg dragen, dat zy hunne Leerlingen met de ſchromelykſte naukeurigheit het Arabiſch leren ſpellen en uitſpreken. Daar door behouden zy noodwendig de oorſpronkelyke uitſpraak in alle hare zuiverheit, en vervallen tot gene verandering of verbaſtering die zo gemeen in andere Talen is. Ieder zal moeten toeſtaan dat het Arabiſch van den Alcoran het zuiverſte is dat men zou konnen vinden. Dus moet zekerlyk de oplettenheit, die men uit hoofde van Godsdienſt heeft, om dat Boek wel te lezen of daar uit te ſchryven, langen tyd de zuiverheit dier Taal onderhouden; ook weet men by ondervinding dat, niettegenſtaande de afbreuk en verbaſtering die eenige Eeuwen in de Taal zouden hebben konnen te weeg brengen, het Arabiſch 't welk als nog overal te *Cairo* geſproken word, zeer weinig verſchillend is van de letterlyke of oorſpronkelyke Taal.

De Moskeën zyn byna alle op een en 't zelfde fatſoen gebouwt, en verſchillen niet veel dan alleen in de minder of meerder grootte. Als men door de voornaamſte of Hooft-deur ingaat, vind men eerſt een groot vierkant, gemeenlyk langer dan het breed is, en altyd van boven open. Rondom dat wel bevloert vierkant, 't welk een

foort van Binnen-hof maakt, is een bedekte Gaandery, waar van 't Verwelf door Zuilen onderfteunt word. Onder deze Gaandery worden gemeenlyk de Gebeden verrigt, om daar in de fchaduwe te zyn. Echter vind men Devotariffen, welke, door overmatigen yver gedreven, hunne Gebeden op den vollen middag op het open Binne-plein van de Moskeë, dat is, in onverdraaglyken heten zonnefchyn verrigten, die daar zo hevig is, dat ik geloof het Spaans-Was wel daar door fmelten zou. Zomtyds vind men aan 't einde van het groot Binne-plein een ander vierkant, 't welk met een Coupel bedekt is; doch dit is zeldfaam, en men komt niet ligtelyk binnen die plaats, om dat daar byna altyd de Grafftede van den Stigter is, werwaarts het in zo een geval aan 't Volk niet geoorloft is te mogen gaan. Ter zyde en buiten het Binne-plein, dat het midden van de Moskeë uitmaakt, zyn byzondere plaatfen, met bekkens vol water, gemaakt, tot gemak der afwaffchingen en zuiveringen, die zo ftreng door den Alcoran geboden zyn. Want men weet dat de Wet der Mahometanen hun verbied de Gebeden te mogen doen, voor dat zy de handen, de armen tot boven de ellebogen, de ooren, de voeten, en zekere andere gedeeltens van 't Ligchaam gewaffchen hebben.

Vermits alle die plaatfen het meeft de onzuiverheit onderworpen zyn, kan men wel bezeffen, dat *Mahomet*, om zyne Navolgeren te kragtiger te verbinden zorge daar tegen te dragen, looflyk een gebod en punt van Godsdienft heeft gemaakt van eene zaak, die zo noodzakelyk voor de gezondheit en zinlykheit is, voornamelyk in de hete landftreken, welke bewoont worden door de Volken, die hy voorgenomen had door middel zyner Leringen onderwerpelyk te maken. Echter, dewyl 'er wel zekere voorvallen komen, waar in het zomtyds onmogelyk is water te konnen hebben, by voorbeeld, als men genoodzaakt is door Woeftenyen te trekken, en dat'er evenwel gebeden moet worden, zo vergunnen eenige Mahometaanfche Cafuiften in zulke gevallen, dat men zich, in plaats van met water te waffchen, met zant mag wryven, om aan 't Gebod te voldoen; 't welk ten naaften by van die zelfde uit-

uitwerking is, om dat het zant op de ligchaams delen gewreven zynde, dezelve ſchoon en zuiver maakt, en voor vunzen reuk bewaart, die overal onverdragelyk en beſmettelyk is, en wel inzonderheit in hete landen.

Het merkwaardigſt dat de Moskeën hebben zyn de Coupels en de uiterlyke ſieraden die daar aan zyn. Inder daad, men kan zich niet genoeg verwonderen over de ſchoonheit dier Coupels, over hun bevallig, welgeſchikt en ſtoutmakſel, en inzonderheit over de verbazende grootte van zommige. De Sieraden die dezelve inwendig verheerlyken zyn niet min merkwaardig. Eenige zyn gemaakt in 't groot, gelyk de kanten die de Vrouwen dragen in 't klein zyn; andere beſtaan uit lofwerk van bloemen; nog andere zyn gearbeid met vierkante figuren, en nog andere als ribben van meloenen, of halve manen: welke laaſte ſoort van Sieraden de gewoonlykſte zyn. Alle die Figuren zyn gemaakt in de Stenen zelf waar uit de Coupel beſtaat; en die Stenen zyn zo wel aan een gevoegt en vereenigt, als of zy maar uit eenen Steen beſtonden. Schoon de dikte dier Coupels ten hoogſten niet meer dan van anderhalf voet is, zyn 'er nogtans gene ſcheuren in, en derzelver bouwing is zo volmaakt, dat zy na verloop van ſes of zeven hondert jaren nog zo gaaf en heel zyn, als zy waren toen men de laaſte hand daar aan ſloeg. Men vind eenige van dezelve, die van buiten met pleiſter beſtreken zyn, en welker doorlugtig werk eveneens zo gemaakt is; maar die zyn van 't hedendaagſch maakſel, en derzelver gedaante toont in allen delen zo wel aan dat zy niet oud zyn, dat men zich daar omtrent niet bedriegen kan. Die nieuwe Werken hebben niets aan zich van die konſtige en verhevene fraaiheit welke de Werkmeeſters der Aloudheit aan hunnen arbeid wiſten te geven. Men ziet op den buitenſten omkring van de meeſte dier Coupels Arabiſche Opſchriften met grote verheve letters, die men gemakkelyk van beneden lezen kan, zo wel als die, welke van binnen gezien worden, en enkelyk geſchildert zyn, of uit letters van verguld hout beſtaan. Het is gemeenlyk aan de hoeken der Moskëen dat de Coupels gemaakt zyn, alwaar zy in eene ſoort van Kapellen beſtaan, die eene ver-

verwonderenswaardige hoogte hebben. Zomtyds is 'er maar een Coupel aan een Moskëe; maar de meeste hebben twe of meer. Als 'er twe zyn, dekt de eene Coupel gemeenlyk het Graf van den Man, en de andere dat van de Vrouw. Zy zyn altyd even groot, en in eene regelmatige evenredigheit geplaatst. Behalven de twe grote Coupels, vind men zomtyds twe andere die kleiner zyn, en de twe overige hoeken van de Moskëe beslaan. By wylen zyn 'er ook wel gantsch gene.

Vermits die Coupels, gelyk ik hier voor gezegt heb, de Grafstede der genen bedekken, die de Moskëe hebben doen stigten, rust hun ligchaam gemeenlyk in een Grafkeldertje, boven 't welk, dat is, op den bevloerden grond, eene hoogte of verhevenheit is van omtrent anderhalf voet, ter lengte die overeenkomstig is met de grootte van den persoon die daar begraven legt. Indien 't een volwassen mensch is, heeft de verhevenheit meerder lengte dan die voor een kind gegeven word. Die hoogtens worden bedekt met eene soort van kist, ten naasten-by gelykende naar die Tomben of Graf-vertoningen, welke men in onze Kerken ziet; op die kist legt een groen laken, 't welk van tyd tot tyd vernieuwt of verwisselt word, en op 't welk met letters, die van root en wit laken gemaakt zyn, den naam staat van den Vorst of Heer, wiens Lyk onder die Grafvertoning rust. By zo eene soort van kist staan zomtyds 12 of 15 andere, welke dan van de Vrouw, de Kinderen, en zelfs van de Gunstelingen des overledenen zyn. Die Kapellen, of Begraafplaatsen, welke altyd met zeer schoon marmer zyn bevloert, zyn gemeenlyk rondom aan de wanden, ter hoogte van 8 of 10 voeten insgelyks met marmer bekleed, en daar zyn verscheide Lampen, eenige Alcorans, en andere Boeken van devotie, welke door Geestelyken, die tot zo eenen dienst aangestelt zyn, regelmatiglyk op zekere uuren van ieder dag gelezen worden. Men vind 'er ook zomtyds de Beschryving van de grondlegging der Moskëe, en van des Stigters Levensgevallen, waar van de Opschriften, die binnen de Coupels staan, dikwils den korten inhoud behelzen. Die Kapellen worden gesloten gehouden, en het is, gelyk ik gezegt heb, aan

ieder een niet geoorloft zyne Gebeden aldaar te mogen verrigten. Echter ben ik geweest in byna alle de gene die buiten *Cairo* zyn. Aangaande de Torentjes waar mede de Moskëen zyn versiert, dezelve zyn gemeenlyk doorlugtig, en hebben rondom van buiten twe of drie uitstekende omgangen. Men vind 'er te *Cairo*, die van een ongemeen fraai maaksel zyn; en als die alle gedurende de nagten der Maan *Rhamadan* verligt worden, mag men zeggen dat zy eene zo zonderlinge als aangename vertoning maken.

Van 't Gasthuis. Een der vermaardste Gedenktekens die men te *Cairo* rakende de Moskëen ziet, is het algemeen Gasthuis, 't welk echter eertyds maar gschikt was om krankzinnige menschen te huisvesten. Het geval 't welk aanleiding tot de stigting van dat Gebouw gaf is zeer zonderling. Men zegt, dat onder de Vrouwen eens zekeren Konings van Egipte, dien ik voorheen gemeld heb, een Zoon van *Mohamed Ebn Toulon* te zyn geweest, eene was, die zo eene hevige en minnenydige Liefde voor hem had, dat zy niet verdragen konnende hy zyne genegenheit aan andere Vrouwen buiten haar verdeelde, daar door krankzinnig wierd; en dat die Vorst, aangedaan zynde over het ongeluk, 't geen die Dame, welke waarlyk by hem bemind wierd, overquam, een Paleis voor haar deed bouwen, digt by het zyne, alwaar zy met eenige Juffers, die haar toegevoegt wierden om haar in den bedroefden staat, waar in zy zich bevond, te dienen en op-te-passen, langen tyd opgesloten bleef. Men voegt daar by, dat die Princes, het zy door heilzame hulpmiddelen, of door den tyd, eindelyk weder tot haar verstand gekomen zynde, de Koning haar tot zich nam, en dat zy, altyd aan haar gewezen ongeval denkende, dat Paleis in een Gasthuis veranderde, 't welk zy met zeer grote inkomsten begiftigde, in voordele der genen die van dezelfde quaal gelyk zy beproeft had, aangetast mogten worden; eindelyk, dat de dood den Koning haren Gemaal weggerukt hebbende, de overmatige droefheit die haar deswegen overquam, haar op nieuw tot krankzinnigheit deed vervallen; zo dat men genoodzaakt was haar voor de twede maal ter dier plaatse op-te-sluiten, alwaar zy hare dagen eindigde.

Voorts is dat Gasthuis, 't welk volgens die overlevering in den beginne maar alleen voor personen van kranke zinnen geschikt was, naderhand voor kranken van allerlei soort gemeen geworden; en het zou van eenen onnoemelyken rykdom zyn, indien alle de Legaten die daar aan zyn vermaakt, of nog dagelyks daar aan vermaakt worden, aan dat Huis quamen. Maar hier is de gewoonte, dat de gene die belast zyn om zorg voor de Armen te dragen, zich van de penningen die zy daar toe in handen hebben of krygen, bedienen, om ruim en heerlyk te konnen leven.

Dit Huis, 't welk in eene der fraaiste straten van *Cairo* gelegen is, heeft twe heerlyk gebouwde Moskëen, die vlak over elkander staan, en alleenlyk door die straat afgezondert worden. Naast ieder van die Moskëen ziet men grote Gebouwen welke geschikt zyn om zieken van allerlei staat te huisvesten. Eertyds waren die zieken in verscheide vertrekken verdeelt, na dat de aard hunner quaal was. Men vond 'er een heerlyke Apotheek, alwaar uitmuntende heilzame geneesmiddelen bereid wierden, uit het overgroot getal der dierbare drogeryen die daar waren. Ieder soort van ziekte, wierd behandelt door eenen byzonderen Geneesheer, die zyn gantsche leven had besteed om zich in de kennis derzelve te oeffenen, en die door zeer vele gelukkige genezingen den eernaam verworven had, dat hy de Lyders die onder zyne handen quamen, doorgaans herstelde. De Geneesmeesters van die soort wierden van alle kanten als met lantarens opgezogt, en naar *Cairo* getrokken, niet alleen door deftige Jaargelden, maar ook door alles wat het leven gemakkelyk en aangenaam kon maken. Hunne Tafel was overvloediglyk met de keurigste spyzen en dranken voorzien; en die van de andere Bedienden was het naar mate. De onkoste voor ieder zieke was bepaalt op eenen gouden dukaat des daags; en op dat zy te beter bezorgt, en te prompter bediend zouden worden, had elk twe personen by zich, die aangestelt waren om hun al 't nodige te verschaffen. Ook waren 'er Koks, Confituriers, en andere diergelyke personen, die niet anders deden dan welsmakende en lekkere spyzen en dranken te bereiden om den eetenslust der zieken op-te-wekken. De gene die des

nagts het zoet van den ſlaap niet genieten konden, wierden op eene afgezonderde plaats gebragt, alwaar zy een lieffelyk Zang-en Snaren-ſpel hoorden, 't welk van 2 tot 3 uuren des ochtends duurde. Daar waren perſonen die betaalt wierden om aangename vertellingen aan de zieken te doen; en dewyl ſlapeloze Lyders doorgaans des nagts verlangen dat het dag word, gebruikte men de voorzigtigheit, dat men om hen met de ſpoedige komſt van den dageraat te vlyen, van de beide Moskëen die by 't Gaſthuis ſtaan, den ochtend bid-tyd twe uuren vroeger deed afkondigen dan elders geſchiedde. Wanneer zy aan de beterhand waren, deed men hen in een afgezondert vertrek gaan, op dat zy niet meer dezelfde lugt zouden inademen, en om hen te ſpoediger tot gezondheit te herſtellen. Men deed voor hen Blyſpelen vertonen; men danſte daar op 't geluit der Speeltuigen; en om kort te gaan, men vergat niets van alles wat de Natuur helpen kon om tot volkome herſtellinge te geraken. Wanneer zy in ſtaat waren om uit te gaan, gaf men hun vyf goude Dukaten, op dat zy niet genoodzaakt zouden zyn aanſtonts aan hunnen arbeid of beroep te gaan, maar den tyd zouden hebben, om door het ontzien hunner kragten dezelve te meerder te verſterken. Van zo veel oplettenheit, godvrugtigheit, heerlykheit en goede order, is in dat Gaſthuis hedendaagſch niets anders overgebleven, dan alleen de gewoonte om het eerſte ochtend Gebed twe uuren vroeger aan-te-kondigen dan de andere Moskeën doen; maar voorts genezen de zieken daar zo goed als zy konnen, zonder dat men zich veel aan hen laat gelegen leggen.

Van de Graftomben.

Behalven de Moskeën vind men ook in de Stad *Cairo*, en daar in 't ronde, zekere plaatſen van Devotie, die wegens hare ſchoonheit vry merkwaardig zyn. Dezelve beſtaan in verſcheide Graftomben van eenige Mahometaanſche Geeſtelyken of Heiligen, die door de voortreflykheit hunner Lere, of het ongemeen ſtreng leven dat zy gevoert hebben, de uitmuntendſte zyn geweeſt. Onder anderen verdiend de Tombe van hunnen berugten Wetgeleerden *Chafai* bezien te worden. Dezelve is buiten de Stad, aan den voet van den Berg *Mokatan*, op eene plaats die *Ca-*

rafe

rafe genaamt word, een Arabisch woord, 't welk *Puinhopen* betekent. De *Macrisi* verhaalt in zyne Geschiedenis of Beschryving der Stad en Straten van *Cairo* een zonderling geval rakende dien *Chafai*, die een bloedverwant van *Mahomet*, en de Insteller eener Leringe was, welke onder de Turken als een der vier regtzinnige word aangemerkt.

Een zekere *Calif*, zegt die Schryver, die een Aanhanger der Lere van *Chafai* was, en het gebied had over alle de Landen die toen den Mahometanen onderworpen waren, onder welke Egipte mede was, te *Babilon*, alwaar hy zyn Hof hield, een pragtig Collegie gebouwt hebbende, wilde, om die plaats agtbaarder te maken, en meer te doen bezoeken, het Ligchaam van dien Leeraar, wiens gevoelens tot stoffe moesten dienen voor de lessen, die men daar geven zou, derwaarts doen voeren. Met dit inzigt schreef hy aan den Gouverneur dien hy in Egipte had, dat die het Lyk van *Chafai* zou doen ontgraven, in eene kist van kostelyk hout leggen, en hem toezenden. Schoon die Leeraar zonder onderscheid in een gemeen Graf was bygezet, was zyne byzondere begraafplaats volmaaktelyk wel bekend, en zy wierd dikwils van de Devotarissen bezogt. De Gouverneur wist wat een ongemene eerbied het Volk voor dien gewaanden Heilig had. Derhalven begaf hy zich, onder voorwendsel van aan de assche van dien zo geachten Leeraar te meerder eer aan te doen, maar inder-daad om eenigen opstand voor te komen, die bequaam zou konnen zyn om de uitvoering der bevelen van den *Calif* te dwarsbomen, naar het Graf met een geleide van meer dan tien duizent Man. Ook was hy verzelt met alle de voornaamste Personen van *Cairo*, die gevolgt wierden van ontallyk veel Volk, 't welk door devotie, of door nieuwsgierigheit (de gewone beweegredenen der grootste zamenvloejingen van Menschen) derwaarts getrokken wierd. Zo dra hy by de Grafstede gekomen was, begonnen de Arbeiders de aarde te openen; maar nauwlyx waren zy aan de diepte alwaar het ligchaam rustte, of daar quam zo eene hevige en heldere vlam uit, dat zy al hun leven lang blind daar van bleven. Een zo nieuw en verbazend Wonderwerk deed genoeg bezeffen, dat de Heilig

zich zeer wel bevond ter plaatse daar hy lag, en dat 'er niet dan onheil uit te wagten zou staan, indien men hardnekkig wilde blyven om hem met geweld uit zyn Graf te halen. Ook ging men niet verder. Men dekte het Heilig Ligchaam weder met Aarde die men daar af genomen had, en aanstonts wierd eene schriftelyke Verklaring opgestelt, inhoudende de wonderbare omstandigheden van dat geval, van 't welk meer dan twintig duizent Oog-getuigen de waarheit door hunne hand-tekeningen bekragtigden. Die Verklaring wierd vervolgens door een zeker getal van die Getuigen die wegens hunnen rang of ouderdom als de eerwaardigste daar toe verkoren waren, naar den *Calif* gebragt. Zo dra die Vorst dezelve ontfangen had, liet hy een groot getal Afschriften daar van maken, die met alle nodige geloofwaardigheit voorzien en naar de verscheide Provincien van zyn Ryk gezonden wierden, om daar den eernaam van *Chafai* te verbreiden, en 'er voor dien berugten Leeraar zo eene hoogagting te doen hebben, als hy zelf voor hem had.

Hoe zeldzaam, of om beter te zeggen, hoe verdigt die Historie ook scheint te zyn, zou het echter niet onmogelyk wezen, dat zy door behulp van wat konstenary ten naasten by zo gebeurt was gelyk zy verhaalt word. Men weet, dat als de verbeelding eenmaal tot Mirakelen voorbereid is, men dan meend overal Wonderwerken te ontdekken, en dat in zo eene gesteltheit het allernatuurlykst geval, of de plompste bedriegery, ligtelyk de verbeelding misleiden konnen; nademaal zy dan niet tragt dan om misleid te worden. Op dien grond zou men mogelyk niet al te veel van de waarheit afwyken, indien men van gedagte was, dat de Gouverneur, als een goede Staatkundige en bedreven Hoveling, uit vrees van opstand te zullen verwekken, en om t'effens aan de inzigten van zynen Meester te voldoen, eene list had uitgevonden, die bequaam was om zo wel aan de Onderdanen als aan den Vorst genoegen te geven. Om in dit oogmerk te slagen, zou het genoeg geweest zyn, indien hy heimelyk op de kist van het Lyk brandende stoffen, gemengt met eenige *Phosphoren* (of Stoffen, die in het donker ligt van zich geven,

geven, en bequaam zyn om vlam te vatten zo dra'er maar lugt by komt) had doen leggen, en dat hy eenige ware blinde Menſchen, (waar van Egipre minder gebrek heeft dan eenig Land) van andere plaatſen had doen komen, om hen tot het openen van de aarde te gebruiken. Men heeft in zo een geval ongetwyffelt de voorzigtigheit daar by gehad, van hen niet alleen door vrees, maar ook door beloning te verbinden, om rugtbaar te maken dat zy by die gelegenheit het gezigt verloren hadden. Doch ik laat dit op zyne plaats geſtelt; men mag'er van oordelen wat men wil, alzo het maar eene giſſing is, die ik gaarne aan 't nader onderzoek wil overlaten. Alleenlyk zal ik hier aanmerken, dat de Turken en Arabiers niet ligt aan Wonderwerken geloof ſlaan, en dat zy in dit ſtuk, gelyk in meer andere, kragtig van de Perſianen verſchillen, welke ten dien opzigte ligtgeloviger dan eenige andere Menſchen zyn. Inder-daad hunne Geſchiedeniſſen, gelyk die van de Spanjaarden, krielen van bovennatuurlyke gevallen, welke zy aan de verdienſten van hunne gewaande Heiligen toeſchryven; en men treft in Perſien gene plaats van devotie aan, hoe klein of gering die ook zyn mag, of men vind'er grote Regiſters van alle de Mirakelen, die men zegt dat daar gewrogt zyn. Schone verzamelingen van buitenſporigheit zeker! Wat zou men daar al voortreflyke Stukken en Memorien konnen vinden, indien men aan de Hiſtorie van de dwalinge des menſchelyken vernufts wilde gaan arbeiden!

Voorts, om aan-te-tonen hoe weinig genegenheit de Arabiers hebben om buiten gewone zaken te geloven, zal 't genoeg zyn dat ik hier een ſtukje van dien zelfden *Macrisi* bybrenge, die my 't verhaal verſchaft heeft, dat ik zo even van 't Graf van *Chafai* gedaan heb. Dit ſtukje behelſt zelfs eene byzonderheit, die wel waardig is geweten te worden. Weinige jaren na den dood van *Mahomet*, zegt die Schryver, begaf zich een perſoon, die te *Cairo* voor een groten Heilig gehouden wierd, by den *Moufti* (of Opper-Prieſter) aan wien hy verklaarde, dat de gemelde Profeet, dien hy byzonderlyk gekend had, hem verſchenen was, en zeer uitdrukkelyk aan hem geboden had, hem

Moufti zynentwegen te gaan verwyten, dat men geen gewag ter waereld van hem (*Mahomet*) maakte, als men de Bedestonden aan 't Volk verkondigde; een verzuim en vergetenheit waar over de goede Profeet zeer moeilyk was. Dit verwyt trof den *Moufti* kragtig. Hy maakte aanstonts eene Instelling, als tot eene vaste Wet, dat men voortaan, als de Gelovigen vermaant wierden naar de Moskeë te gaan, by het gewoon Formulier deze woorden zou voegen: *De Zegen Gods zy over zynen Profeet!* 't welk zedert altyd onderhouden is geworden in de plaatsen alwaar de Mahometaansche Godsdienst word opgevolgt. Maar, om te doen zien, dat de Schryver deze verschyning niet anders aanmerkt dan als een Spookje, om de kinderen in slaap te wiegen: *Wat eene dwaasheit!* roept hy uit; *zouden de Doden uit de andere Waereld konnen wederkomen?* Ook vind men in zyne gantsche Geschiedenis van Egipte, die de voornaamste gevallen behelst, welke in den tyd van zeven of agt-hondert jaren in dat Koninkryk gebeurd zyn, gene aanhaling van eenig Mirakel of Wonderwerk, behalven de twe die ik zo even heb bygebragt, en nog een derde van eene der bloedvriendinnen van *Mahomet*, die met eene ongemene heiligheit begaaft was. En echter zyn de gebore Egiptenaars de bygelovigste en domste menschen van de Waereld. Want, gelyk een geleerde Turk zei, wiens leven door den Heer d'*Herbelot* in zynen *Oosterschen Boekzaal* verhaalt word, *het mist nooit, dat de Bygelovigheit en Onkunde te zamen gepaart gaan.*

Van de *Caravanzeras.*

Men vind ook in de Stad *Cairo* zeer schone *Caravanzeras* (of soorten van voorname Herbergen) die altyd vol van Volk en Koopmanschappen zyn; 't welk de Groten van 't Land beweegt hun geld aan-te-leggen tot het oprigten van zulke Gebouwen, om dat zy 'er zeer grote inkomsten van trekken. De Nubiers, Abyssinen, en de andere Volken van Africa, die te *Cairo* komen, hebben daar ieder hunne byzondere *Caravanzera*, alwaar zy altyd hun intrek nemen Dus mede is het gelegen met de Kooplieden van *Aleppo*, *Damascus*, *Konstantinopole*, en van de andere Koopsteden. Die *Caravanzeras* zyn als geheiligde Logementen, alwaar men niemand eenigen overlast doen, nogte de goederen

deren die daar bewaart worden aantasten mag. Zelfs gaat de omzigtigheit en schroom zo verre, dat men niet duld dat een ongetrouwde Manspersoon daar herbergen mag. Dit gebruik word ook in agt genomen in de Wyken der Stad, alwaar Familien wonen, om dat de Turken in de belagchelyke verbeelding zyn, dat een Man die gene Vrouwen heeft, veel gevaarlyker dan een ander is. Voor my, ik zou geloven, dat alleen de vrees van eene al te grote gedienstigheit, daar zy niet veel van houden, hun die buitensporige gedagte in 't hooft brengt. Voor 't overige heeft men de goede orde en veiligheit, welke in die soort van Herbergen of Pakhuizen is, niet te danken dan alleen aan 't belang der genen die de Eigenaars daar van zyn; want anders zyn de Turken 'er geen lieden naar om zo veel opregtheit in agt te nemen. Hun voordeel is altyd by hen de eerste en alleragtenswaardigste Wet.

De *Caravanzeras* zyn de eenige Gebouwen niet, die goede inkomsten opbrengen. Het is zeker dat een Badstove een van de beste Kapitalen is, die men te *Cairo* bezitten kan. Hoe heerlyker zy zyn, hoe meer zy opbrengen, wegens den groten toevloed van Volk, 't welk derwaarts komt, om dat men'er zinlyk bediend word, en aangename gemakkelyke vertrekken heeft. Voorts zyn de onkosten om zich daar te baden niet veel van belang.

Van de Stads Badstoven.

Men vind Badstoven die alleen voor de Manspersonen geschikt zyn, en andere alwaar niet dan Vrouwen komen; maar gemeenlyk diend een en dezelfde Badstove des voormiddags voor de Mannen, en des namiddags voor de Vrouwen, of wel het tegendeel. Alzo volgens de Wet van *Mahomet* vele dingen het Ligchaam onrein konnen maken, is 'er zo een menigvuldig gebruik van Badstoven by de Volken welke die Wet opvolgen. Een getrouwt Man, by voorbeeld, zynen Huwelykspligt volbragt hebbende, is gehouden zich te baden, om niet onrein te blyven. Om die rede is het, dat men alle ochtenden met het aanbreken van den dag te *Cairo* ziet, dat eene grote menigte van 't gemeen Volk in 't Kanaal (of de Gragt) springt, die door de Stad heen loopt, alzo zy de middelen niet bezitten om geld in Badstoven te konnen geven, welke ook

zo vele Menschen onmogelyk zouden konnen bergen. Maar behalven de beweegredenen van Godsdienst, helpen ook die van de gezondheit, en zelfs van 't vermaak, zeer veel, om de Badstoven van eene onvermydelyke noodzakelykheit by de Oostersche Volken te maken. Zy houden zich verzekert, dat het een van de kragtdadigste middelen is om de verzwakte kragten te herstellen, en ook om de lenigheit der Leden en de vlugheit des Ligchaams te onderhouden. Mogelyk dat zy daar in niet bedrogen zyn. Voorts is het voor de Vrouwen een voorwendsel om tweemaal ter week uit hare gevankenis te mogen gaan, en veel aangenamer dan in haar huis twe namiddagen door te brengen, van welke zy niet nalaten zo veel voordeel te trekken als de gelegenheit eenigzints kan toelaten. De gene die 't meest te beklagen zyn, en die inder-daad ook het geluk der andere benyden, zyn de zulke, welker Mannen zo veel gelds bezitten, dat zy Badstoven in hunne Huizen konnen hebben. Die arme Vrouwen hebben gene andere uitspanning van wandeling, dan om de Grafsteden te bezoeken; doch, hoe droevig zo een werk ook is, vinden zy'er nogtans behagen in. Men mag zeggen, dat zy aan de doden eene vryheit te danken hebben, die zy zonder hen van de levenden niet verwerven zouden.

Van de Meertjes of Vyvers.

Cairo begrypt ook verscheide Meertjes of Vyvers in zynen omtrek. Men vind'er een digt by de Wyk daar de Franschen wonen; maar de vermaardste dier Vyvers is de gene, dien men in de tale des Lands *Birques* noemt, en naby het Kasteel gelegen is. Dezelve is omtrent 500 voeten wyd, en de allerfraaiste Huizen der Stad zyn daar rondom gebouwt. Gelyk die Huizen tot Sieraat daar van verstrekken, zo genieten zy daar tegen een zeer aangenaam gezigt van veel verandering. Niets kan vermakelyker zyn, dan te zien, dat een grond, die gedurende agt maanden van 't jaar een grote kom waters was, de overige vier maanden een toelagchende Lusthof word. Zo lang die Vyver onder water legt, word hy met een overgroot getal vergulde Vaartuigen bedekt, in welke de voorname Lieden zich in den avondstond met hunne Vrouwen vermaken. Geen avond gaat'er voorby, of daar word een

Vuur-

Vuurwerk afgeſtoken, of men hoort'er een Muziek van Stemmen en Speeltuigen. De betralide Venſters die aan de Huizen zyn, welke rondom dat Meertje ſtaan, zyn opgepropt met Dames, welker aanzigten men ten naaſtenby wel zien kan door middel der Illuminatien, waar mede alle de Voorgevels dan verligt zyn. Voor my, ik heb bevonden dat het een der aangenaamſte vertoningen was die de nagt den oogen kan aanbieden, en waarin de koelte van de lugt, gevoegt by die van 't water des Vyvers, aangenamelyk vergoed de hitte die men over dag had moeten uitſtaan.

Men moet bekennen, dat de Turken wonder wel de konſt verſtaan om zich voor de hitte te bevryden, en plaatjes te vinden, alwaar zy zeer bezwaarlyk doordringen kan. Men heeft gezien dat hunne practyk daar omtrent zo verre ging, dat zy eene koele plaats kozen in 't midden van eenen Waterval, waar van het water op eenen breden Marmerſteen vallende, rondom eene ſoort van tafelkleed maakte, 't welk als een gordyn hun ruſtbedde inſloot. Men moet de ſmorende hitte beproeft hebben, die in Africa, en inzonderheit in de maant van *Mey*, regeert, om wel te konnen begrypen hoe aangenaam de goede uitſlag van zo eene uitvinding is. Gemeenlyk zyn de vertrekken waar in men zich begeeft, hoger van den grond dan de dakken van onze Huizen, en zy worden onophoudelyk verfriſt door veele waterſtralen, en openingen rondom in den wand, waar door de Noorde-Wind komt inblazen, en de lugt welke men op die plaatſen inademt, vry gematigt doed zyn.

Van de Poorten van *Cairo*.

Een der fraaiſte ſtukken van de Aloudheit, en van 't welk ik niet geloof dat nog ooit iemand van onze Schryvers gewag heeft gemaakt, is eene Poort van *Cairo*, die *Babel Fetouh*, dat is, *de Poort der Openinge* genaamt word, om dat zy opgerigt wierd ter plaatſe van den muur alwaar een Koning van Egipte eene opening deed maken, om in de Stad te komen, van welke een andere Vorſt zich gedurende zyne afwezenheit meeſter had gemaakt. Die Poort is van eene Bouwkunde, welke ik niet zal ondernemen te beſchryven; maar dat kan ik 'er van zeggen, dat

ik nog nimmer iets ſchoner, ouder, en daar by gaver gezien heb dan die heerlyke Poort. Zy is verzelt met twe Torens, die het voornaamſte ſieraat daar van maken. Die Torens zyn niet volſtrekt rond; hunne gedaante komt iets by 't ei-rond, waar van maar de helft van buiten gezien word. Voorts is hun maakſel zo verwonderenswaardig, dat zy ſchynen uit eenen ſteen gemaakt te zyn. Het grootſte gedeelte dier Torens word eenigermate bedekt door een verheven ſchild of plaat, die maar 3 of 4 vingeren breed van 't ligchaam des Torens af is; en men mag zeggen dat de Konſt zich zelve overtroffen heeft in de eenvoudigheit van dat ſieraat, zo wel als nog in een ander werk van dien zelfden aard, 't geen voor het boveneinde van de Poort ſtaat, en alwaar een Arabiſch Opſchrift gelezen word. Voor het overige heeft die Poort gene Zuilen nogte Figuren. Hare gedaante is vierkant, gelyk alle de andere Stadspoorten zyn.

De Poort genaamt *Babel Nasr*, eene naam die *Poort der Overwinninge* betekent, is gebouwt door een der Throonvolgers van *Méez-ledin-allah*, na dat hy op eenen Vorſt, die hem was komen belegeren, eenen Veldſlag gewonnen had. Men mag die Poort met regt als eene van de ſchoonſte der Stad aanmerken. Ik kan verzekeren, dat wy in Europa weinige hebben die even zo fraai zyn, en geen eene die dezelve overtreft. Het was in de plaats eener zeer gemene poort, door welke die Egiptiſche Koning als Overwinnaar binnen de Stad quam, dat hy deze, waar van ik ſpreek, deed ſtigten, aan welke de tyd zynen Naam gelaten heeft, en niets van hare vorige ſchoonheit heeft doen verliezen. Schoon die Poort niet in vergelyking kan komen met *Babel Fetouh*, waar van zy niet verre afſtaat, kan men echter niet nalaten van te bekennen dat zy volmaaktelyk fraai is. Zy heeft niet veel minder hoogte en breette dan de Poort van *S. Martin* te *Parys*; en als de Turken willen uitdrukken wat eene menigte van Koorn dagelyks te *Cairo* vertiert word, zeggen zy gemeenlyk by vergroting (gelyk zeer veel aan de Ooſterſche Volken eigen is) dat men daar zo veel Koorn ieder dag van noden heeft, als door de opening van *Babel Nasr* kan inkomen.

Het

Het was boven die Poort, naar de zyde die buiten de Stad is, dat Sultan *Selim*, Egipte overheert, en den laatsten Koning der Mamelukken gevangen bekomen hebbende, dien ongelukkigen Vorst deed ophangen. Die Sultan had zelfs naderhand nog de wreedheit, dat hy die barbaarsche daad te *Cairo* door Toneelspelers, in tegenwoordigheit van zyne Vrouwen en Kinderen, deed vertonen, op dat zy niet t'eenemaal berooft zouden zyn van het onmenschelyk vermaak dat hy in zo een hatelyk Spektakel genomen had. Eindelyk, de Poort *Babehene* is niet min verwonderenswaardig; en alles wat men huidendaagsch maakt komt zekerlyk niet in vergelyking by de edelheit dier aloude Gedenktekenen

Oud Cairo heeft, gelyk ik gezegt heb, niets merkwaardigs, dan de Koornhuizen van *Josef.* Doch die Koornhuizen hebben niets in hun maaksel, 't welk over-een-komende is, nogte met het denkbeeld dat vele menschen zich daar van vormen, nogte met den Eernaam welken die Aartsvader zich in Egipte gemaakt heeft. Ook is hy de Autheur daar van niet. Die zo genaamde Koornhuizen bestaan maar in eenen muur, die onlangs gebouwt is, en eenen groten vierkanten grond insluit, alwaar men de Tarwe, Gerst en andere Granen legt, welke de gene die Landeryen bezitten gehouden zyn alle jaren aan den Bacha by wyze van Schattinge op-te-brengen. Het waarlyk schone dat die Koornhuizen hebben, is de Zoldering, maar dat is iets 't geen zy niet byzonders hebben, alzo die Zoldering de Hemel zelfs is; want inder-daad hebben zy geen ander dak. Om die rede is het, dat men alle jaren, aan de genen welken de bewaring dier Granen aanvertrouwt is, en rekening moeten doen van de hoeveelheit die zy ontfangen hebben, zeker getal van maten te gemoet komt, uit aanmerking van 't geen de Vogels, die zich in grote menigte derwaarts begeven, en die men zelden stoort, gedurende een gantsch jaar daar van eeten konnen.

Van de Koornhuizen van *Josef.*

Ook vind men in de oude Stad eene tamelyk fraje Kerk, alwaar de Copten hunnen Godsdienst verrigten, en die zeer oud schynd te zyn. Onder den buik of het middenvak van die Kerk is een Kapelletje, in 't welk men langs

8 of 10 trappen afklimt. Die Kapel word door vier pilaren ondersteunt, en kan omtrent 20 personen bergen. Aan 't einde is een Autaartje, en agter het zelve de plaats, alwaar volgens de Overlevering de Kribbe van 't Kind *Jesus* geplaatst zou zyn geweest ten tyde van de vlugt in Egipte. Ter regter hand in den muur van dat Kapelletje ziet men een nis of holte, alwaar hy zich, zo als men zegt, onthield, als hy opgestaan was.

Van den Put *Josefs*

Ik zal dezen Brief eindigen met het geen dien zo vermaarden Put betreft, waar van alle de Beschryvingen der Reizigers, die in Egipte geweest zyn, gewag maken. Die Put is in 't Kasteel van *Cairo*, en word *de Put van Joseph* genaamt, uit hoofde eener ongemene hoge eerbied die de Egiptenaars voor de gedagtenis van dien doorlugtigen Aartsvader hebben. Die gedagtenis is nog zo levend onder hen, dat alles wat de konst tot voordeel van 't Land heeft konnen uitvinden, en waar van de eerste Uitvinders onbekend aan 't Volk zyn, als van Bruggen, Gragten enz. eenparig aan dien heiligen Man toegeschreven word. Echter is het, niettegenstaande dat algemeen vooroordeel, zeker, dat de Put waar van ik hier spreek, geboort wierd onder de Regering van eenen Koning, die *Mahamed* heette, en een Zoon van *Calaon* was; een tydmerk, 't welk zien doed, dat de oudheit des Puts niet boven de ses hondert jaren is. Die Put, voegt men daar by, was het werk eens Vizirs van dien Vorst, die *Josef* genaamt was. Wat hier van zy, dezelve is in eene Rots gehouwen, en heeft de diepte van omtrent 280 voeten. Maar alle die diepte is niet vervolgens of doorgaande, gelyk men zich zou konnen verbeelden, om dat het gemeenlyk met de Putten zo gelegen is. Deze verdeelt zich in twe ten naasten-by gelyke helften, waar van de bovenste niet net overeenkomende met de onderste is. De bovenhelft is een groot vierkant, waar van ieder zyde 18 voeten breed is, en buiten rondom welke een nederdalende weg loopt die in de Rots is gehouwen. Langs dien weg gaat men nederwaarts op eenen platten grond, die vlak onder de opening komt. Op dien platten grond zyn Ossen geplaatst, welke door middel van twe raderen, die zy om doen drajen, het water van de

twede

twede of onderfte Put tot daar toe ophalen, terwyl andere Offen, die boven geplaatft zyn, het op die zelfde wyze van den platten grond tot aan den mond van den bovenften Put optrekken.

Het aanmerkelykft in dit werk is, het affchutfel, of de natuurlyke borftwering, die den boven-Put afzondert van den afdalenden weg die hem omringt, en die met zeer veel konft in de Rots gemaakt is. Die borftwering heeft maar 6 duimen dikte, uitgezondert op eenige plaatfen, alwaar zy iets dikker is. De nederdalende weg is zo breed, en allengs aflopende, dat de Offen gemakkelyk langs denzelven op-en neder konnen komen; nederwaarts naar den platten grond om daar te arbeiden, of opwaarts om andere in hunne plaats te ftellen. Ook word die afdalende weg genoeg verligt, door middel van venftertjes, die van afftand tot afftand in het affchutzel zyn gemaakt, en het uitzigt in den Put hebben, van waar zy het ligt fcheppen. Betreffende den onderften Put, dezelve is in lang zo breed niet als de bovenfte, bezyden welken hy geboort is; maar hy heeft dezelfde diepte, dat is, van omtrent 140 voeten van den platten grond af tot aan 't water toe.

Men vind menfchen, die ongemeen veel behagen in dien zo genaamden Put van *Jofef* vindende, gene zwarigheit maken om denzelve ten opzigte der grootheit van 't werk by de Piramiden te vergelyken. Voor my, ik wil wel bekennen, dat die Put een heerlyk ftuk werks in zyne foort is. Ik overweeg ook, dat vermits zyn bovenfte gedeelte alleen 140 voeten hoogte heeft, en ieder van de vier zyden 18 voeten breed zyn, zulks eene oppervlakte van tien duizent en tagtig voeten uitmaakt, welke men in de Rots heeft moeten houwen, behalven den afdalenden weg, die rondom den Put van den bovenmond tot den platten grond loopt, en ook een werk van veel moeite is geweeft. Maar onaangezien dit alles ben ik gantfch van hun gevoelen niet. Want ik houde my verzekert, dat alleen 20 mannen in minder dan 20 jaren tyds eenen diergelyken Put konnen boren, zynde de Rots waar in hy gehouwen is van weken fteen, en by gevolge niet moeilyk geweeft om te bearbeiden. Dus zou, myns oordeels, een byzonder perfoon,

die maar wat ryk is, zo eene onderneminge zeer wel hebben konnen uitvoeren. Maar het is zo niet gelegen met de Piramiden. Men behoeft die maar te zien, en met eenige oplettenheit te onderzoeken, om aanstonts te konnen begrypen, dat onnoemelyke Schatten gebruikt hebben moeten worden, om dezelve op-te-rigten, en dat alleen Vorsten bequaam hebben konnen zyn om zulke grote werken uit-te-voeren.

Een bewys, dat de Put van *Josef* niet zo veel verwondering verdiend, als de Reizigers de Waereld pogen wys te maken, (mogelyk om dat zy 't zelf zo geloven) is, dat die Put de eenige in zyne soort niet is. Ik heb vyf ten naasten-by diergelyke in de Steenhopen van *Oud Cairo* ontdekt, aan den voet van 't gebergte, naar 't welk de Stad van den oever des *Nyls* af, ter ruimte van omtrent drievierendeel myls, opwaarts liep. Die Putten zyn insgelyks in Rotsen geholt, en van eene verwonderenswaardige diepte. Iets het geen zy byzonder hebben, is, dat zy niet in tween verdeelt zyn, gelyk de Put van *Josef*, en dat de bodem net onder de opening komt, gelyk in meest alle de andere Putten van de Waereld. Voorts zyn zy byna op eene en dezelfde linie geplaatst, aan de Zuidzyde; en bezyden het Kasteel, op de plaats die men *de Wyk der Huisgenoten van Ebn Toulon* noemt. Vier zyn'er van die Putten, die niet meer water geven, namelyk de diepste; ook leggen zy 't naast aan den Berg. De stenen en aarde, die men daar in geworpen heeft, hebben dezelve wel half gevult; echter is hunne diepte nog zo groot, dat men 'er verstelt over staat. De monden bestaan uit geen volmaakt vierkant, alzo dezelve omtrent 10 voeten lang en 8 breed zyn. Aangaande den vyfden Put, die geeft nog water, en voorziet daar mede eene oude Moskëe, rondom welke eenige Huisgezinnen in eene soort van vesting wonen, die aan den afhellenden Berg gehegt schynd te zyn. Dat water is platzoet en laf, gelyk dat van alle de Putten in Egipte, uitgenomen het water van den Put van *Josef*, 't welk in tegendeel wat siltig is. Het is waarschynlyk, dat die Putten eertyds water aan een gedeelte van *Oud Cairo* verschaften, alzo zy binnen het district van die Stad gelegen waren.

Men

Men ziet nog digt by een van die Putten buizen van gebakken steen, die tot Waterleidingen dienden. In *Nieuw Cairo* worden eenige andere Putten gevonden, welke als deze in Rotsen gehouwen zyn; maar het is 'er verre van daan, dat zy die zelfde diepte zouden hebben.

Ik weet niet, Myn Heer, wat gedagten gy van myne Waarnemingen over de berugte Stad *Cairo* hebben zult; maar dit kan ik u wel verzekeren, dat zy opregt en nauwkeurig zyn. Ik zal u niets zeggen van de rykdommen dier Hooftstad van Egipte, gy zult beter daar van konnen oordelen uit het geen ik voornemens ben, wegens den tegenwoordigen staat des Koophandels in dat Land, aan u te schryven. Ondertusschen moogt gy gerustelyk op myn woord geloven, dat 'er weinige Steden in de Waereld zyn, die meerder rykdom in Goud, Zilver en Edelgesteentens bezitten, dan *Cairo*. Ik ben, enz.

Cairo den . . . . .

SESDE BRIEF.

BEHELZENDE EENE

BESCHRYVINGE

Van de berugte Piramiden in Egipte, en in 't byzonder van de grootste, haar binnenste gedeelte, en de geheimen die zy in zich besluit.

HEt is nog geen tyd, Myn Heer, om uit Neder-Egipte te vertrekken. Het omleggend Land van *Cairo* zal ons Vertoningen aanbieden, die niet minder groot nog merkwaardig zyn, dan alles wat gy tot dus verre gelezen hebt. Ik mene die berugte Piramiden, die tot verwondering van de gantsche Oudheit strekten, en onder het getal der Zeven Wonderen, die men in de Waereld telde, gestelt zyn geworden. Ik weet dat 'er personen geweest zyn, en dat men ze nog wel vind, zelfs onder verligte Lieden, welke die vermaarde Gedenkteken niet anders aanmerken dan wanschikkelyke Gevaartens van steenen, die zonder veel konst op malkander zyn gehoopt, en wel bequaam zyn om gemene onkundige menschen te doen verwonderen, die zich altyd door grote dingen, van wat aard zy ook zyn mogen, laten voor-in-nemen, en hen te doen verstelt staan over de magt, of wel de dwaasheit der Vorsten, die hunne Schatten tot het maken van zulke onbehouwe Gevaartens uitputteden, maar inder-daad weinig dienen konnen om een groot denkbeeld te geven van de verkiezing en bequaamheit der genen welke die onnutte en overgrote kosten deden. Doch

ik

ik voor my, welke die trotſche Gedenktekenen der aloude grootheit, die eertyds Egipte zo berugt maakte, van digt-by heb bezien; ik, die niet te vrede zynde het buitenſte daar van te doorlopen, zorgvuldig en nauwkeurig de allerverborgendſte plaatſen harer inwendige gedeeltens heb willen bezigtigen, wil wel bekennen, dat ik my niet heb konnen beletten getroffen te worden van de heerlykheit en grootheit, welke aan alle kanten in die zo beroemde Gebouwen uitblinken, en dat ik niet dan met grote verwondering heb konnen zien, wat eene bequaamheit de Bouwmeeſters gehad moeten hebben, die het opzigt over eene zo grote onderneming hadden. Mogelyk zeg ik te veel daar van; of miſſchien zult gy my beſchuldigen dat ik my al te ligt heb laten voor-in-nemen in voordele van al het merkwaardige wat een verafgelegen Land aan de nieuwsgierigheit van eenen Vremdeling kan aanbieden. Doch ik wil u gaarn zelf daar van laten oordelen. Mogelyk dat de Beſchryving die ik u hier toezende, u zal moeten doen bekennen dat ik de dingen niet te breed opgeve; zelfs wil ik hopen, dat zy u geen geringer denkbeeld van die zo aloude en befaamde Gedenktekenen geven zal, dan 't geen ik zelf daar van bevat heb.

Maar, alvorens over die ſtoffe tot een uitvoerig berigt van alle de byzonderheden over-te-gaan, zo verzoek ik, Myn Heer, dat gy my gelieft te vergunnen ik u eerſt doe aanmerken wat het oogmerk was van die magtige Vorſten, op welker bevel de Piramiden gemaakt wierden. Inderdaad, men kan, van wat werk het ook zyn mag, niet gezondelyk oordeel vellen, indien men niet alvorens weet met wat inzigt het ontwerp daar van begrepen is geweeſt, en wat oogmerk men zich voorgeſtelt heeft, toen men het ondernam uit-te-voeren. Vele menſchen hebben de Piramiden aangemerkt als het werk eener buitenſporige ydelheit, en eener blinde verwaandheit van die aloude Koningen van Egipte, welke hunnen naam tragtende te vereeuwen, meenden, dat zy in de during dier Gebouwen, welke zy oordeelden die van den tyd zelf te zullen overtreffen, die onſterflykheit, waar naar zy zo zeer haakten, zouden vinden. Op dien voet hebben zy zo eene onder-

Van het oogmerk der Piramiden.

neming dwaas genoemt, als verzekert zynde, dat de ſchoonheit, fraaiheit en keurigheit, die in eenig Werk zyn, veel bequamer zyn om de gedagtenis van den Vorſt, die het ontwerp daar van gemaakt, en van den Konſtenaar die het uitgevoert heeft, by de Nakomelingſchap in wezen te houden, dan de onbehouwe grootte van een Gevaarte, in 't welk men gene fraaiheit, netheit nog bevalligheit vind. Hier in ben ik met hen eens van gevoelen. Maar die zo wyze en verligte Vorſten, welke, als het 'er op aanquam om hunne Staten bloejende te maken, en het welzyn hunner Onderdanen te bevorderen, zulke grote, nutte en heerlyke dingen, gelyk gy voorheen gezien hebt, wiſten uit-te voeren, in 't geen de belangen hunner eer en glori betrof, zouden die zulke bepaalde en onvolmaakte oogmerken gehad hebben? Neen, Myn Heer. De weinige agting die eenige Geleerden voor de Piramiden van Egipte gehad ſchenen te hebben, komt, van dat zy 't geheim derzelve niet hebben geweten, en dat zy niet onderregt zyn geweeſt van de beweegrede waarom die Werken gebouwt zyn. De aloude Egiptenaars waren 'er kragtig op geſtelt om by hun leven Begraafplaatſen voor zich te bezorgen, alwaar na hunnen dood de ligchamen zouden konnen bewaart zyn, niet alleen voor de verrotting, die wy alle van nature onderhevig zyn, maar ook voor alle de ondernemingen, die de quaadaardigheit of vermetenheit der menſchen tegen die onſchendbare ſchuilplaatſen zouden konnen vormen. Het vervolg myner Brieven, en inzonderheit het geen ik u van den Godsdienſt der aloude Egiptenaren te zeggen heb, zal u onderregting geven van de redenen op welke die genegenheit gegrond was. Zy was niet byzonder aan 't Volk alleen, maar ſtrekte zich ook uit tot de Vorſten, die nog meer dan hunne Onderdanen belang hadden dat na hunnen dood de Lyken geen overlaſt onderhevig mogten zyn. De Groten en Heeren van hun Hof, de perſonen die by hen in agting of gunſt ſtonden, hadden die zelfde belangen. Ook mag men zeggen, dat ieder-een onder die Natie naar de veiligſte middelen tragtte, om zich na zynen dood in wezen te houden, naar mate van de eer en 't vermaak, die hy wegens zynen rang,

zyne rykdommen, waardigheit en beroep, by zyn leven genoot.

Daar uit kan men ligtelyk bezeffen, dat die berugte Piramiden, welke door eenige aloude Koningen van Egipte gebouwt wierden, niet opgerigt waren geworden, dan om hun tot Begraafplaatsen te verstrekken, en tot datzelfde einde te dienen aan de personen die hun lief en waard waren. Men zal van derzelver heerlykheit konnen oordelen uit het geen ik in 't vervolg daar van zeggen zal. Aangaande het oogmerk dat zy hadden om hunne ligchamen aldaar bevryd van allen overlast te doen plaatsen, zo ben ik in staat om te bewyzen dat zy gene veiliger middelen om daar in te slagen zouden hebben konnen bedenken dan die, welke zy in 't maaksel dier beroemde Gedenktekenen in 't werk gestelt hadden. De beschryving, die ik van het binnenste der grote Piramide zal geven, zal dat gene wat ik hier zegge bewaarheden. Mogelyk dat zy zal konnen dienen om zekere personen van 't ongegrond vooroordeel, 't welk zy ten nadele van die zo heerlyke werken hebben af-te-helpen.

Het valt zo ligt niet om aan u eene ontwyffelbare verligting te konnen geven over den Autheur der Piramiden, als over 't oogmerk dat men gehad heeft, toen men die oprigtte. De Romeinsche Geschiedschryvers, welke van die Wonderen der Konst gesproken hebben, leefden in Eeuwen die zo verre quamen na de gene waar in zy gebouwt wierden, dat de naam der grote Koningen, die het ontwerp dier berugte Werken uitvoerden, reets volkomen vergeten was. Echter noemen zy onder 't getal der Koningen een zekere *Psammetichus*, zonder eenige omstandigheit nogte van den tyd zyner Regeringe, nogte van zyne bedryven te melden. Zelfs is dat nooit een Egiptische naam geweest, maar wel een Grieksche of Latynsche; of ten minsten, men moet zeggen, dat zy naar die Talen gebogen is geworden. Eenige dier Romeinsche Schryvers hebben de drie grote Piramiden, waar van ik besloten heb in dezen Brief te handelen, aan *Mercurius* toegeschreven; eveneens als of het maaksel van een eenige niet genoeg zou zyn geweest om de gedagtenis van eenen Vorst te vereeuwen, en de rykdommen

Van haren Autheur.

dommen eener langdurige Regering uit-te-putten. Men zegt, en het is eene overlevering die voor vaste waarheit onder de Arabieren word aangenomen, dat de berugte *Hermes* dezelve heeft doen stigten. Indien deze mening eenige grond had, zou men dan niet konnen zeggen, dat de uitvoering van dit groot ontwerp hem den Bynaam van *Trismegistes*, of *drie maal groot*, heeft te weeg gebragt? Andere zyn van gedagte, dat de eerste Piramide geschikt was om tot Begraafplaats te dienen van dien *Pharao*, welke in 't vervolgen der Israëliten met zyn gantsche Leger in de Rode Zee verzwolgen wierd. Gy weet, dat men het maken van de derde toeschryft aan die vermaarde Schoonheit, welke tot beloning voor hare gunstbewyzingen van ieder harer Minnaren eenen Steen van die Piramide eischte. Zommige oude Schryvers verhalen die Geschiedenis anders. Zy zeggen dat die Hoer, welke van eenige *Doricha* genaamt word, en die door andere den naam van *Rhodope* word gegeven, in eene Stad van Egipte woonde, die tamelyk ver van die Hooftstad af was, en dat zy aldaar door hare bevalligheden de harten van alle de Jongelingen tot zich getrokken had. Op zekeren tyd baadde zy zich (word 'er by gevoegt) zo als een Arent, naar eene Dogter die haar bediende, en hare klederen bewaarde, toevliegende, haar eene der Muilen van hare Meesteresse ontnam. Van daar vloog die Vogel naar *Memphis*, alwaar hy juist aanquam op eenen tyd dat de Koning Geregtszitting hield; en na dat hy een poos boven het hooft van dien Vorst rond gezworven had, liet hy eindelyk die Muil zagtelyk op zyn gewaad vallen. Die Koning, wiens naam door de Geschiedenis niet gemeld word, stond verbaast over zo een geval, gelyk wel te denken is. De opmerking die hy had in 't bezien van die Muil, welke hem van den Hemel scheen gebragt te zyn, verwekte in hem zonderlinge gedagte. Hy verwonderde zich over het kostelyk, fraai en net maaksel van dezelve, en begon vervolgens met drift te wenschen den voet eens te mogen zien, aan welken die Muil gediend had. Na die eerste bewegingen quam haast eene ware genegenheit voor de Persoon zelf, aan welke die Muil toequam. Die Vorst zond daar op Postryders door zyn gant-

ſche Koninkryk, om daar naar te vernemen. Men ontdekte eindelyk die ſchone Hoer, die toen aanſtonts naar 't Hof wierd gebragt. De Koning trouwde met haar, en lei haar tot Begraafplaats na haren dood die Piramide toe, welke hy, als een altoos-durend getuigenis zyner liefde, voor haar deed oprigten.

Ik geloof dat gy my wel zult gelieven te vergunnen dat ik niet meer geloof ſla aan deze Overlevering dan aan de eerſte. De Koningen van de oude tyden zouden wel zeer ligt verlieft hebben moeten worden, indien zy eene ware genegenheit voor eene Perſoon, alleen op 't zien van een Muil, zouden hebben konnen opvatten. Ook zouden de Minnaars van die tyden niet weinig edelmoedig moeten zyn geweeſt, indien zy zulke Geſchenken gegeven hadden gelyk men zegt dat die Hoer eiſchte. Het was maar een ſteen, 't is waar; maar als men overweegt, dat die ſteen van Egiptiſch Marmer moeſt zyn, gelyk alle de andere waar uit de Piramide beſtond; en dat men denzelven van Opper-Egipte moeſt doen komen, dat is, eenen weg van omtrent 200 mylen, gelyk *Cairo* afgelegen was van de Steengroeve waar uit dat Marmer gehaalt wierd, zo zal men zekerlyk met my moeten toeſtaan, dat weinige perſonen in ſtaat waren om zulke Geſchenken te konnen doen. En in allen gevalle, al onderſtelde men dat de Geſchiedenis waar was, zo zou evenwel daar uit volgen, als men het groot getal der ſtenen, waar uit die Piramide beſtaat, aanmerkt, dat die Schoonheit, waar van zo ongemeen veel werk wierd gemaakt, zekerlyk van de raarſte ſoort niet was, wyl zy geen klein getal van Minnaren diende. Gy ziet wel, waar die Aanmerking my heen zou konnen voeren; en derhalven zal ik wederkeren tot de ſtoffe die ik my voorgeſtelt had.

In Egipte zyn verſcheide Piramiden; maar de ſchoonſte, gaafſte en grootſte zyn de gene, die men byna vlak tegen over de plaats die wy *Oud Cairo* noemen, twe of drie mylen ten Ooſten van die aloude Stad, aantreft. Dit zyn de Noordelykſte Piramiden van alle de gene, die thans in Egipte in wezen zyn, en ze zyn ook de naaſte aan den *Delta*, van welk Landsgedeelte zy maar 5 mylen zyn geplaatſt.

Van hare Standplaats.

plaatst. Zy staan aan den linker oever des *Nyls*, op de helling eens Heuvels van harden steen, die van langzamerhand opwaarts lopende, zich agter haar tot eene zeer grote hoogte verheft; dat is te zeggen, dat die Bergen, waar van ik elders gesproken heb, welke den *Nyl* ten Westen bepalen, en Egipte van Lybie afzonderen, ter dier plaatse omtrent een grote myl weegs zeer laag en vlak lopen, en dat aan het einde van die afhelling, op de hoogte van omtrent 250 voeten boven het Nylwater (als het over de Landen loopt) de Piramiden staan op eenen stenen grond die gelyk gehouwen, en door de konst der menschen, overeen komend met den Gezigteinder, gemaakt is.

Dit bemerkt men voornamelyk aan de twede dier twe grote Piramiden, rondom welke, naar de West-en Noordzyde, een Gragt gezien word, die in de Rots gehouwen is, en de diepte van 30 of 35 voeten heeft. Dit is de plaats, van waar de grond zich bergwaarts verhefr. Het is dus niet gelegen aan de zyde van 't Oosten en Zuiden, die naar den *Nyl* en de vlakte ziet; want men ontdekt daar gene verheffing van grond, en in tegendeel loopt die daar afdalende. De Piramiden staan niet ver van de vlakte. Die welke van de drie het naast daar by geplaatst is, staat op gene mindere verhevenheit van grond dan de twe andere. Zy is niet verre van den Heuvel, die zeer styl is aan de zyde van 't Noorden en van de *Delta*. Ter dier plaatse moet men gemeenlyk by haar komen. Nauwlyks kan men daar op klauteren tegen de steilte van de helling, die bedekt is met zant, stukjes van steen, marmer, en alles wat tot het maken der Piramide heeft moeten dienen. De grond strekt zich meerder uit naar den kant van 't Oosten, en aan het einde van denzelven bemerkt men nog eene verhevenheit van grote stenen, die door middel eener ongevoelige afhelling eertyds dat Bergje, 't welk mede steil aan dien kant is, aan de vlakte vereenigde. Ongetwyffelt was het over dezen Dyk, deze borstwering, of liever langs dezen weg, dat men eertyds aan de Piramide quam. Het is zeer waarschynlyk dat die weg ook diende tot het overvoeren van de stenen en van 't marmer, die tot het maken van dat Gebouw vereischt wierden. Die stoffen langs een Kanaal

naal van den *Nyl* tot aan den voet van die hoogte gebragt zynde, konden, wegens hare ongemene grootte, niet dan langs eenen effenen en harden weg, gelyk deze, tot daar toe gebragt worden. Echter schynd die bedyking hedendaagsch niet volstrektelyk regt te zyn. Zy kromt zich in 't midden om naar 't Noorden; maar ik ben wel verzekert, dat zy zich mede naar de Zuidzyde kromde; dat is, dat zy veel breder was aan 't einde dat aan den *Nyl* uitquam, dan aan 't gedeelte dat aan de hoogte van den heuvel was gevoegt. Het nut en gemak vereischten het aldus, om dat men ter dier plaatse de vremde bouwstoffen, die tot maaksel van de Piramide geschikt waren, ontlaadde; van waar men dezelve vervolgens ongevoeliglyk op de hoogte bragt langs eenen weg, die niet meer zo eene breette nodig had. Dat men hedendaagsch naar de Zuidzyde niet meer blyken van dien Dyk vind, gelyk 'er nog eenige naar 't Noorden zyn, komt, van dat het Nylwater, 't welk aan dien kant die hoogte nadert, dezelve afgespoelt heeft. Dit zou men konnen bewyzen, indien men daar in de aarde groef, om de fondamenten dier bedyking te ontdekken; doch die naspeuringen zullen zekerlyk aan andere tyden en regeringen dan de tegenwoordige overgelaten moeten worden. Ik heb in eenen Arabischen Schryver eene zaak gelezen, die my vry waarschynlyk voorkomt, namelyk, dat die Dyk met Egiptisch marmersteen bevloert was. Hy voegt daar by, dat Zuilen van dat zelfde marmer, die aan beide zyden van den Dyk stonden, een verwelf ondersteunden, 't welk de gene die aan 't begin van dat pragtig Portaal ingingen, om de Piramide, en den Tempel (waar van ik in 't vervolg spreken zal) te bezoeken, voor de hitte der Sonnestralen beschermde. Van de twe andere Piramiden, naar den kant van de vlakte toe, is de grond, of liever de Rots allengs afdalende.

Vlak over de twede Piramide, en bestiptelyk aan 't Oosten van dezelve, is die zo befaamde *Sphinx*, waar van in zeer vele Reisbeschryvingen gewag is gemaakt. Die *Sphinx* is ten minsten 300 schreden van de Piramide af, en 200 van de plaats alwaar het Nylwater komt als het op zyn hoogst is. Het is een Vrouwe hooft, staande op het *Van den Sphinx.*

ligchaam van eenen Leeuw, die op den buik legt. Dat hooft zou waarschynelykerwyze nog in zyn geheel zyn, indien de Mahometanen het niet mishandelt hadden. Men heeft den neus daar van afgeslagen, en het ligchaam is door de lengte van jaren beschadigt geworden; alleenlyk ziet men huidendaagsch in 't ruw de gedaante daar van, waar van het onder einde in 't zant bedolven is. Het hooft is zo ongemeen groot, dat het meer dan 35 voeten in de rondte beslaat, en het ligchaam heeft de lengte van ruim 30 voeten. Vermits reets verscheide Schryvers van dat groot Beeld gesproken hebben, zal ik alleenlyk by 't geen zy daar van gezegt hebben, voegen, dat schoon dat hooft van boven hol is, die holte nogtans gene gemeenschap met den mond heeft, nog ook niet met eenig ander gedeelte van het inwendige dier Figuur, waar door men het zou hebben konnen doen spreken, gelyk eenige beweert hebben. Voorts moet ik nog zeggen dat die holte weinig diepte heeft, en dat wel verre van dat zy gemeenschap zou konnen hebben met het binnenste van de eerste Piramide, gelyk men zich verkeerdelyk verbeeld heeft, het veel natuurlyker zou zyn te geloven (indien het waar was dat dit gewaand Kanaal eenige wezendlykheit had gehad) dat die holte naar het binnenste van de twede Piramide liep, met welke dezelve zo volmaaktelyk wegens hare standplaats over-een-komt.

Dit Afgodenbeeld kan tot verscheide gebruiken geschikt zyn geweest. Mogelyk heeft men het maar willen doen dienen om verwondering te geven over deszelfs verbazende grootte. Het kan in den stenen Berg, dien men gelyk maakte, uitgehouwen zyn geworden, als een bewys van 't geen daar van weggenomen was, eveneens gelyk men nog hedendaagsch op eenen grond, dien men van verheven plat gemaakt heeft, eenige blyken of tekenen van de vorige hoogte laat. Ook kan men zich van eene gunstige gesteltheit der plaatsen bediend hebben, om in die Rots eene zeldsame Figuur te houwen, die de Nakomelingschap zou konnen doen verbaast staan.

Zommige zeggen, dat het een *Talisman* (of gestarnde kring), en andere, dat het een Afgodenbeeld was, 't welk men

men daar aanbad. Het waarſchynelykſt is, dat die vereeniging van een Vrouwe hooft met het ligchaam van een Leeuw (iets dat zeer gemeen is in de menigvuldige afbeeldingen die men in Egipte aantreft) een Zinnebeeld was van 't geen in dat Land onder de Hemelstekenen van de Maagt en den Leeuw gebeurd. Want inder-daad, als het Jaargetyde 'er is dat de Zon die Tekenen doorloopt, zo zwelt de *Nyl*, en maakt door zyne overvloejing Egipte vrugtbaar en bewoonlyk. De Koningen van Egipte oordeelden, dat zy aan de Zon, die zy als de oorzaak van hun geluk en welzyn eerden, gene betere erkentenis konden bewyzen, dan zo een Beeld van Geheim aan haar toete-wyen.

Eenige zyn van gedagte geweeſt, dat de Sphinx der Piramiden, of ten minſten het hooft van dat groot gevaarte, uit verſcheide ſtenen beſtond, die op en aan malkander geplaatſt en gemetſelt waren. Het geen hun die mening heeft doen hebben, is, dat men op drie of vier plaatſen van dat Beeld inder-daad aderen bemerkt, die op eene byna zigteinderlyke (*Horiſontale*) wyze rondom het hooft gaan, en dat in die aderen eene ſoort van Maſtik ſchynd gevoegt te zyn, die van eene andere kleur dan de ſteen is. Voor my, ik die deze aderen met opmerking onderzogt heb, ben volkomen overtuigt, dat zy natuurlyk aan den ſteen zyn. Alſchoon men zich niet daar van kan overtuigen door het ſondeeren of peilen van dezelve, alſchoon men in die aderen niet klaarblykelyke oneffenheden aantrof, en alſchoon zy niet ſchuin en ſcheef op verſcheide plaatſen waren, zo zou men, om niet meer aan de waarheit te konnen twyffelen, de oogen maar behoeven te ſlaan op eenige kleine Piramiden, die niet verre van dat Beeld ſtaan, en geplaatſt zyn op platte gronden van die zelfde Rots. Men ontdekt daar diergelyke aderen; 't welk handtaſtelyk bewyſt, dat die welke men aan 't hooft van den Sphinx bemerkt, gelyk deze, alleen maar uit verſcheide bedden van ſteen beſtaan, welke eigen aan dien grond zyn. Voorts geloof ik dat die Afgod eertyds door eenen Tempel bedekt wierd. Het bewys, 't geen ik daar van zou konnen geven, is, dat het hooft van die Figuur, op alle

 de

de plaatsen daar het niet door menschen handen geschonden is, nog zo gaaf uitziet, als of het eerst onder den bytel van daan quam. De roodagtige kleur, waar mede het Beeld beschildert was, is nog in wezen. Voorts bemerkt men rondom het zelve op den grond eene soort van omtrek, die door 't zant, waar onder dezelve bedolven legt, verhevender gehouden word dan de overige bodem; en ik twyffel niet, of onder dien kring of omtrek zyn de fondamenten verborgen van dat Gebouw, 't welk tot eenen Tempel van 't Afgodenbeeld diende.

Als men van den Sphinx naar de twede der grote Piramiden opwaarts gaat, voor welke, en bestiptelyk in 't midden, dat Beeld aan de Oostzyde geplaatst is, ontdekt men nog vier schreden van de Piramide de overblyfzelen van eenen anderen Tempel, die byna geheellyk de voorste zyde daar van besloeg. Ik ben verwondert, dat niet een Reiziger, voor zo veel ik weet, van dit Gedenkteken gesproken heeft, aan welkers eertydig gebruik men nog in duizenden van Jaren niet zal behoeven te twyffelen. Men vind een diergelyk overblyfzel eens Tempels aan de voorzyde van de derde Piramide, en tot dien zelfden afstand. Dit laatste is nog gaver dan 't eerste. Het draait insgelyks naar den kant van 't Oosten; maar het heeft dit byzonders, dat voor aan 't Portaal of den Ingang, eene hoogte als een dyk, of regtlynige weg is, welke zich ongetwyffelt eertyds langs eene ongevoelige afhelling tot aan den rand van de vlakte, ter ruimte van duizent of twaalf hondert schreden, uitstrekte. Die hoogte heeft nog omtrent de lengte van 300 schreden. Langs dien weg ging men naar den Tempel, die ten naasten-by van eene vierkante gedaante is. Men vind van binnen 4 Pilaren, die ongetwyffelt een verwelf ondersteunden, waar mede het Autaar van 't Afgodenbeeld bedekt was, en men kon rondom die Pilaren als door eene soort van Gallery gaan. De stenen, waar van die Tempels gebouwt waren, zyn boven mate groot, en 't is aan die ongemene grootte en zwaarte derzelve dat wy dat gene te danken hebben wat ons nog daar van over is gebleven. Die Stenen waren met Egiptisch marmer bekleed. Ik heb

nog eenige hele ſtukken daar van gevonden, die door maſtik daar aan gehecht waren. Ik twyffel niet of het buitenſte van dien Tempel is zo wel met marmer bekleed geweeſt als het binnenſte. Ook zou het belagchelyk geweeſt zyn, indien een Gebouw, 't welk opgerigt was voor eene Piramide, die zelf met dat marmer bekleed was, ſlegts van oneffene ſtenen gemaakt zou zyn, en door de hoogte van een gemene Bouw-ſtoffe en eene uiterlyke onvolmaakte vertoning, een gedeelte der heerlykheit van de begraafplaats, die daar nevens was, voor 't oog bedekt zou hebben.

Ik ſpreek van de derde Piramide, dat is, van die gene, welker maakſel men inzonderheit toeſchryft aan die berugte Schoonheit, welke, gelyk ik hier voor gezegt heb, hare gunſten tot zo ongemenen hogen prys ſtelde. Men mag zeggen, dat de marmere bladen, waar mede die Piramide bekleed was, van eene wonderbare grootte waren. Dit kan men zien aan eenige van die ſtenen, welke als nog in hun geheel in wezen zyn, 't zy in de Steenhopen die men aan den voet van dat Gebouw vind, of 't zy op hunne vorige ſtandplaats, dat is, op dezelfde plaatſen, alwaar zy gevoegt wierden, toen men de Piramide met marmer bekleedde. Men kan ligtelyk oordelen uit den ſtaat der overblyfzelen die men aan den voet vind, en zelfs uit zekere ſtenen, waar van een gedeelte aan 't ligchaam van dat Gebouw vaſt is gebleven, terwyl een ander gedeelte daar van weggenomen is, dat die Piramide niet dan door geweld, en geenzints door de lankheit van tyd onteert, en van hare bekleding berooft is geworden. Men heeft zich willen bedienen van 't marmer, waar mede de gantſche omtrek van buiten gedekt was; en om dat de ſtenen daar van al te groot waren om vervoert, en al te hard om door de zaag of eenige andere konſt, verdeelt te worden, heeft men getragt dezelve door middel van den beitel te breken en te ſplyten. Men behoeft zyne oogen maar te gebruiken, om hier van overtuigt te zyn.

Van de derde Piramide.

Aangaande de twede Piramide, rondom welke die in de Rots gehouwen gragt is, waar van ik hier voor gewag heb gemaakt, zy was zekerlyk niet dan met harde ſtenen

Van de twede.

bedekt. Haar kruin is nog t'eenemaal daar mede bekleed. Het overige is waarſchynlyk daar afgerukt, en men heeft die kruin-ſtenen niet geſpaart, dan wegens de moeite en 't gevaar om dezelve van zo eene hoge en ſteile plaats te willen gaan halen. Ook heeft het vry wat werk in, den top dier Piramide te beklimmen, om dat, vermits hare bekleding aan 't boveneinde ter hoogte van wel omtrent 100 voeten nog in wezen is, men niet zonder het allergrootſte gevaar zou konnen wagen langs die effe en gladde ſtenen te klauteren. Verſcheide Groten van 't Land hebben dikwils Arabiers derwaarts gezonden, en ſtenen daar van doen afrollen, om hunne nieuwsgierigheit te voldoen. Ook kan men gemakkelyk zien dat de kruin niet t'eenemaal gaaf is. Die Piramide is al zo weinig als de eerſte, waar van ik geſproken heb, nog niet geopent geworden. Zelfs is het waarſchynlyk dat men die nooit zal openen, ten ware zulx geſchiedde op laſt van den eenen of anderen groten Vorſt, wiens Schatten zouden konnen toereiken om de koſten, die tot de uitvoering van zo eene zaak vereiſcht zouden worden, te doen. Miſſchien zal 't ook niet mogelyk zyn die Piramiden te openen, zonder dezelve t'eenemaal omverre te werpen. En waarlyk, hoe zou men ten huidigen dage in dat werk konnen gelukken, inzonderheit ten opzigte van de eerſte Piramide, daar men geen volkome kennis heeft van de Geheimen die zy in zich beſluit, en die na alle waarſchynlykheit wel voor altoos onbekend zullen blyven? Iets dat men verzekeren kan, is, dat de voornaamſte Grafſtede altyd in 't midden van de Piramide gevonden word. Dit blykt in de grote Piramide, die digt by het plein der Mumien geopent is, en waar van ik in 't vervolg ſpreken zal, als mede aan die waar van ik onderneme alhier de Beſchryvinge te doen, en aan eenige andere kleinere Piramiden, die insgelyks met geweld aangetaſt zyn geworden. Men weet ook, dat in alle de gene die geopent zyn geweeſt, de ingang naar 't Noorden is. Het is derhalven waarſchynlyk, dat men den ingang van alle de anderen aan dien zelfden kant zou vinden. Maar wat al andere kenniſſen worden 'er behalven deze geringe verligtingen niet vereiſcht, om het voornemen van tot haar bin-

binnenste door te dringen te konnen uitvoeren! Wat al onkosten! wat een aanhoudende en onvermoeide arbeid zou 'er niet aangewend moeten worden om daar in te slagen! Men zal daar van konnen oordelen uit het geen ik in 't vervolg van dezen Brief zeggen zal.

Ik heb in eenen Arabischen Geschiedschryver rakende die twede Piramide, eene byzonderheit gelezen, die ik oordele niet te moeten overslaan. Hy zegt, dat men een goud standbeeld ter hoogte van 40 elleboogslengtens, en vertonende den Vorst, wiens ligchaam in die Piramide rustte, op den top had gestelt; en hy voegt daar by, dat men van den Berg *Mokatan*, welke 3 mylen Oostwaarts daar van af legt, de trekken van 't Aanzigt van dat Standbeeld onderscheiden kon. Men mag van deze Overlevering geloven wat men wil. Voor my, het komt my zeer waarschynlyk voor, dat op den top van die Piramide een Standbeeld van Egiptisch marmer geplaatst is geweest, van zo eene grootte als de Arabische Schryver zegt, om dat men nog ten huidigen dage in Egipte verscheide afgryffelyke grote marmere Standbeelden vind, welke zeer naby die voorgemelde grootte komen. Dat Beeld kon wel verguld geweest zyn, gelyk dat gene wat op het Plein der Overwinningen te *Parys* staat. Niets was ook bequamer om op eene gevoeglyke wyze die hoge en trotsche Piramiden van boven te versieren, dan de vertoning der Vorsten, wier Ligchamen daar binnen opgesloten waren. Het is zeker dat die Standbeelden van eene zeer fraeje uitwerking moesten zyn, inzonderheit als men onderstelt dat zy vergult waren. Wat hier van zy, van die Beelden is geen een tegenwoordig meer in wezen, en geen wonder; nademaal zy, meer dan 't ligchaam van de Piramiden, voor lugt, wind en weer blootgestelt geweest zynde; van buiten schielyker verteert zyn geworden dan aan de innerlyke delen. Voorts is het waarschynlyk, dat dewyl de Mahometaansche Godsdienst, die een vyand van allerlei Beelden is, met de Arabische Vorsten die Egipte overheerden, in dat Koninkryk is gevoert, en zy zich daar eenige duizenden van jaren gehandhaaft hebben, alle de Standbeelden, welke boven op die wonderbare Gedenktekenen

kenen ſtonden, het zelfde lot als vele andere Beelden hebben gehad. Zy zyn met hamers en bytels aan ſtukken geſlagen, omverre geworpen, en onteert, en dus het Slagtoffer van de onkunde, bygelovigheit en gierigheit dier Barbaren geworden.

Van de grote Piramide.

Ik ga nu over tot de laaſte van de drie grote Piramiden, die de allergrootſte is. Verſcheide Schryvers hebben beweert, dat die Piramide nooit geſloten nog bedekt is geweeſt; en op dien grond hebben zy zich verbeeld, dat dezelve gebouwt is door dien Egiptiſchen Koning *Pharao*, welke de Israëliten door de Rode Zee vervolgende, met zyn gantſche Leger onder 't water verſmoort wierd. Maar ik in tegendeel hou ſtaande, dat die Piramide voltooit, geſloten, en bekleed is geweeſt, gelyk de andere. Ik zal dit op zo eene overtuiglyke wyze aantonen, dat de Nakomelingſchap my, hoop ik, dank zal weten over dat ik haar uit den droom heb geholpen van de Spookjes welke men dien aangaande heeft vertelt, en waar mede men in deze laaſte tyden de Verhalen van eenige Reizigers niet verſiert heeft, dan tot goedmaking van de weinige naukeurigheit die zy gehad hebben, om zo wel het innerlyke als uiterlyke van dat groot Gedenkteken te onderzoeken.

Van het uitwendige aan dezelve.

Men heeft eene Piramide gevonden, welker bekleedſel weggenomen was; en op die weinig doorgrondde waarſchynlykheit heeft men onderſtelt dat zy nooit voltooit is geweeſt. Men heeft een ope Piramide gezien; en meer heeft men niet nodig gehad, om zich aanſtonts te verbeelden, dat zy nimmer geſloten was. Men heeft een ledige Grafſtede aangetroffen; daar op heeft men geloofd dat zy altyd ledig is geweeſt, en op dien grond heeft men niet geſchroomt te verzekeren, dat die Begraafplaats geſchikt was voor 't ligchaam van dien wreden Vorſt, wiens onregtvaardige behandeling het Volk Gods beproefde, en die de afgrond der Zee tot zyn graf kreeg. Ik heb weinig tegen dat gevoelen in te brengen, 't welk niet dan enkele giſſingen tot grond heeft. Alleenlyk zal ik maar zeggen, dat, indien men ſlegts met opmerking het uitwendige van die Piramide onderzoekt, men niet nalaten kan te bekennen dat zy onwederſprekelyk bekleed is geweeſt.

Ik

Ik trek een overtuigend bewys daar van uit het maakſel der twe andere Piramiden, welke zonder tegenſpraak bekleed zyn geweeſt, nademaal zy 't nog ten huidigen dage zyn, ten minſten voor een gedeelte. Maar nu kan men niet ontkennen, dat die beide op zo eene wyze gebouwt zyn geweeſt, dat de bekleding daar op is gelegt naar mate dat het werk opgetimmert wierd. Want inder daad de ſtenen die gevoegt zyn tuſſchen de gene, waar uit het ligchaam der Piramide beſtaat, doen handtaſtelyk zien, dat zy niet na de voltojing van 't werk daar op gelegt, maar dat zy ingevoegt en zamengehegt zyn geworden, naar mate dat men het bedde van ſteenen op 't welk zy gevoegt zyn, ophaalde. Het is derhalven ten uiterſte waarſchynlyk, dat de eerſte Piramide op die zelfde wyze gemaakt is geweeſt. Dit beſpeurt men nog aan zekere uiterlyke holtens en ongelykheden, waar aan zigtbaar blykt, dat de marmerſtenen die daar op gevoegt en gehegt waren, daar van afgenomen zyn.

De tegenwoordige ſtaat, waar in die Piramide zich bevind, verſchaft my een twede bewys, 't welk niet minder van kragt dan het voorgaande is. Als men met oplettenheit al het uitwendige daar van onderzoekt, zal ieder een moeten oordelen dat'er niets aan ontbreekt dan de laaſte ſtenen, waar mede zy noodwendig bekleed is geweeſt. Dit onderſtelt zynde, zo moet men maar eens zyne aanmerking laten gaan op alle de trappen van dat gebouw, en inzonderheit op de laaſte, die de gaafſte moeten wezen, gelyk zy 't ook inder-daad zyn; men moet ieder trap maar eens rondom beſchouwen; zo zal men op duizenden van plaatſen aan de kalk die daar op legt, en waar in de gedaante van eenen aanderen ſteen gedrukt is, zien, dat'er waarlyk een andere rei van ſtenen moet geweeſt zyn, aan welke die kalk tot hegting diende, maar die daar van afgerukt zyn geworden; waar uit ik beſluit dat de Piramide inder-daad bedekt en bekleed is geweeſt.

Het derde bewys, op 't welk ik myn gevoelen gronde, is de geſteltheit van den ingang zelfs der Piramide; 't geen mede dienen kan om aan-te-tonen dat zy waarlyk geſloten is geweeſt. Inder-daad, men ziet dat die ingang met ge-

weld geopent is; dat men overgrote ſtenen daar van weggenomen heeft, waar van eenige ſtukken en ſcherven als nog leggen op de plaats welke die ſtenen beſloegen, gelyk men 'er ook het indrukſel of de holligheden der plaatſen van de andere ſtenen zien kan, om dus aan de Nakomelingſchap tot een ontwyffelbaar getuigenis te dienen van 't geweld 't geen men aan dat vermaard Gedenkteken geoeffent heeft.

Eindelyk heb ik een onwederſprekelyk bewys dat die Piramide met wit marmer bekleed is geweeſt; en ik trek dat bewys uit het Cement zelf, dat tot getuigenis der wegvoering van die dekking diend. Ik kan verzekeren dat ik verſcheide ſtukjes en ſcherven van dat marmer in dat Cement of kalk gemengt heb gevonden; waar uit ik dit gevolg trekke, dat de ſchoonheit, of liever de zeldzaamheit van dat wit marmer in Egipte, oorzaak geweeſt is, dat die Piramide in 't vervolg ontkleed is geworden door Vorſten, welke niet van den zelfden Godsdienſt zynde, als de gene die daar begraven lag geweeſt was, niet geſchroomt hebben die Begraafplaats te onteeren, en het marmer, waar mede die Piramide bekleed was, tot verſcheide gebruiken aan te wenden. Ik weet wel dat in Egipte geen ſteengroeve van wit marmer gevonden word; maar my is ook niet onbekend dat'er eene omtrent den Oever der Rode Zee, niet verre van den Berg *Sinaï*, is, van waar dat marmer naar Egipte kan zyn gevoert, en binnen drie dagen over Land kan zyn gekomen tot aan den voet der plaats alwaar die Piramide ſtaat. En zeker waar zouden die ſtukjes en ſcherven van wit marmer anders van daan hebben konnen komen, die men nog rondom de Piramide gemengt vind met de kalk waar mede zy opgemetſelt is? Zou men die van verre gebragt hebben om ze in het Cement te voegen; terwyl men op de plaatſen zelve zo vele andere ſtenen had om daar toe te gebruiken? Men vind ſcherven van wit marmer; niet alleen in de kalk die men tot het oprigten van dat gebouw gebruikt heeft, maar ook in de ſteen-of puinhoopjes die daar in 't rond gezien worden. Indien men by deze waarneming nog voegt, dat de Piramide zekerlyk bekleed is geweeſt,

nade-

nademaal 'er nooit een gebouwt is geweeſt, of het bekleedſel is aanſtonts gevoegt op ieder nieuw bedde dat men ophaalde; en dat echter geen eenige ſteen van haar bekleedſel overig is, ſchoon men een groot getal ſtenen, (zelfs op de plaats) van 't Egiptiſch marmer vind, waar mede de derde Piramide bedekt was; zo zal men noodzakelyk moeten beſluiten, dat de eerſte niet alleen bekleed is geweeſt, gelyk alle de andere, die nog in wezen zyn, maar dat ook de ſtoffe, waar mede zy bekleed was, van zo eene waarde wierd gehouden, dat men geen eenen ſteen daar van gelaten heeft. Maar nu kan men ligtelyk hier uit afleiden, dat die ſtenen uit wit marmer hebben moeten beſtaan, 't welk veel dierbaarder in Egipte is, dan het geſprenkelde of verſcheide gekleurde dat daar te lande valt.

By zo vele redenen kan ik nog voegen, dat het belagchelyk zou zyn geweeſt zo een groot Gevaarte op-te-rigten, zonder t'effens het bekleedſel, 't geen men daar toe geſchikt had, daar by te voegen. Inder-daad, men ziet aan de ongelykheit die 'er in de ryen der ſtenen is, waar uit de Piramide beſtaat, en die vervolgens dat laaſte bedde moeſten ontfangen, dat, indien dit bedde niet onder het bouwen van 't werk daar op gevoegt was geworden, men genoodzaakt zou zyn geweeſt de ſtenen van dat bekleedſel te fatſoeneren naar de ongelykheit der genen die reets geplaatſt waren. Die ongelykheden zyn niet klein; want men vind aan 't ligchaam der Piramide ſtenen, waar van de eene wel ruim anderhalf voet kleiner dan de andere zyn. Men kan wel bezeffen, dat zo eene ongelykheit het werk kragtig lang opgehouden en de koſten vermeerdert zou hebben. Het arbeidsvolk zou in zo een geval genoodzaakt zyn geweeſt de ſtenen lang of kort, hoog of plat tot het bekleedſel te maken; in plaats dat zy die aanſtonts onder het maken van 't werk op het zelve voegende, geruſtelyk van binnen zodanige ſtenen konden metſelen als hun voor de hand quamen, en op die wyze het werk vervolgen, al gedurig het midden van de Piramide naderende, alwaar zy maar eenen overgroten ſteen nodig hadden, om het gehele van dat bedde te vereenigen. Behalven dit moet men onderſtellen, dat deze bekleding, die ſchuins

opgehaalt was, diende tot opheffing der dikwils ongemene grote ſtenen, welke men aan het boveneinde der Piramide nodig had, en die zonder het behulp van een windas, of ander werktuig, door kragt van armen naar boven getrokken wierden, langs die ſchuinſſe vlakte, die men als een gly-of Sullebaan kon aanmerken. Eindelyk, *Plinius* verhaalt, dat by zynen tyd menſchen leefden, die zo behendig, gauw en vlug waren, dat zy van buiten langs de Piramiden den top derzelve konden beklimmen. Maar nu zou zekerlyk gene vlugheit nog bequaamheit daar in beſtaan hebben, indien die Gebouwen niet bekleed, en alle ſchuins aflopende gemaakt waren geweeſt. Anders zou men zonder moeite daar by hebben konnen opklimmen; gelyk men hedendaagſch doed by deze grote Piramide, welker bekleedſel weggenomen is. Voorts was het alleen deze bekleding die het inwendige van de Piramide beſchermde, met dezelve voor lugt en de vernielinge des tyds te dekken, die zonder dat behulp het ligchaam zou hebben konnen aantaſten.

Van het inwendige der Piramide. Niet alleen dat de grote Piramide bekleed is geweeſt, en een uitwendige volmaaktheit heeft gehaad, maar zy is ook geſloten geweeſt, en daar na met geweld geopent geworden. Ik onderneem dit zodanig te bewyzen, dat gene de minſte twyffeling dienaangaande zal konnen overblyven.

Van hare Kanalen. Dit geweld beſpeurt men aanſtonts in den natuurlyken Ingang van de Piramide, van waar men, gelyk ſlegts met een weinig oplettenheit genoeg gezien kan worden, eenige van de ſtenen, welke dien Ingang ſloten, en die van eene bovenmatige grootte waren, heeft weggehaalt. Die ſtenen waren geplaatſt boven een Kanaal, 't welk met een vry ſteile afdaling geleid naar het middelpunt van de Piramide, en naar de Vertrekken, alwaar de ligchamen der genen, die dezelve hadden doen maken, geplaatſt moeſten worden. Dit Kanaal is hondert voeten lang, en neemt zyn begin ter afſtand van ook zo vele voeten van het fondament der Piramide. Men komt daar in door eene ſoort van Berg van die zelfde hoogte, en die gemaakt is van de Steenhopen der Piramide zelf. Het gemeld Kanaal is drie voeten en drie duimen wyd in 't vierkant, en was rondom

omzet met zeer nette ſtenen van 't zelfde marmer waar uit het beſtaat. Boven de opening door welke men in dat Kanaal gaat, bemerkt men in 't ligchaam der Piramide eene uitgeſtrektheit van 9 of 10 voeten, van waar men ſtenen van eene afgryſſelyke grootte weggehaalt heeft, gelyk men zien kan aan de andere die daar nevens zyn. Deze Aanmerking alleen zou genoeg konnen zyn om aan-te-tonen dat de Piramide geſloten is geweeſt, nademaal men die ſtenen niet weggenomen heeft, dan om de opening van 't Kanaal te vinden, of om te ligter by de gene te konnen komen, die in 't Kanaal zelf waren, en die vaſt of tegen gehouden wierden door de ſtenen die men weg nam. Dit kan by de letter A. gezien worden. Na dat men die overgrote ſtenen, en die van 't Kanaal, welke onder die eerſtgemelde waren, weggenomen had, viel het ligt de andere daar van daan te halen met het uiterlyk gedeelte daar van aan te taſten. Ik onderſtelle, dat de Arbeidslieden van 't Gebouw, om de uitvoering van zo eene onderneming te zwaarder te maken, in 't plaatſen van die ſtenen in het Kanaal, dezelve met een zeer kragtig Cement bepleiſtert hadden, op dat zy te vaſter aan de wanden van gemeld Kanaal zouden houden, en maar eene zelfde Maſſa met het gantſche ligchaam van 't Gebouw zouden uitmaken. Maar door het in 't werk ſtellen van groter kragten, en door middel van 't heet water, dat men in 't Kanaal, 't welk met B. getekent is, deed lopen, ontzenuwde men de kragt van 't Cement, en men kreeg dus die ſtenen los, die men vervolgens met weinig moeite daar uit haalde. Het is zeker, dat men dezelve van daar heeft genomen, zonder dat de ſtenen zelf die het Kanaal formeeren, beſchadigt zyn geworden; want inder-daad zy zyn hedendaagſch nog zo glad en effen als zy op den eerſten dag hebben konnen zyn, uitgenomen op den grond van 't Kanaal, alwaar men vervolgens door het geweld van den hamer van afſtand tot afſtand holtens gemaakt heefr, die twe of drie vingeren breed diep zyn. Deze voorhoede was noodzakelyk, om het inkomen en te rug keren der genen die de Piramide inwendig gaan bezigtigen gemakkelyk te maken. Men begrypt ligtelyk, dat het zonder

 dit

dit behulp niet mogelyk zou wezen in het Kanaal neder te dalen, zonder ſchielyk naar den grond te zakken; en dat men, om in 't zelve op te klauteren zich vaſt zou moeten houden aan touwen, die aan de inwendige opening vaſt gemaakt zouden zyn.

Ik heb hier voor gezegt, dat dit Kanaal uit marmer beſtond; en ik voeg daar by, dat de ſtenen, die deszelfs vier zyden uitmaken, inder-daad van 't allerfynſte, en gevolgelyk van 't allerhardſte wit marmer zyn. Hoewel, het is iets geelagtig; ongetwyffelt, om dat het door de lange reeks van jaren die kleur van buiten aangenomen heeft. Een van die overmatige ſtenen, welke, gelyk ik gezegt heb, boven de opening van 't Kanaal weggenomen wierden, toen men de Piramide met geweld aantaſtte, word nog by haren ingang gezien. Men is gewoon daar boven op te klimmen, en 'er te eeten, als men dat doorlugtig Gedenkteken gaat bezigtigen. Die ſteen is zonder tegenſpraak van 't zelfde marmer, als alle de gene die de andere Kanalen uitmaken. Op dezen grond heb ik gezegt, dat de ſtenen, die het eerſte Kanaal, waar van ik zo even geſproken heb, en zelfs alle de andere Kanalen van de Piramide ſloten, ook uit die ſtoffe beſtonden, welke men ongetwyffelt voor alle andere zal verkoren hebben om dat zy zo ongemeen hard was. Hier van kan men ligtelyk overtuigt worden, als men de helft opligt van den ſteen, die nog ter plaatſe met C. getekent in wezen is, alwaar de zamenvoeging van het innerlyk met het uiterlyk Kanaal geſchied. Aangaande het inwendige van de Piramide, het zelve is zo duiſter, en zodanig zwart geworden door den rook der kaarſſen en fakkels, die men daar zedert vele Eeuwen by het bezigtigen van dezelve gebrand heeft, dat men bezwaarlyk een goed oordeel kan vellen over de hoedanigheit der ſtenen, die de vertrekken en de andere plaatſen welke binnen dat groot gevaarte zyn, uitmaken. Alleenlyk beſpeurt men, dat zy zeer effen en gelyk, van de uiterſte hardheit, en zo volmaakt net aan malkander gevoegt zyn, dat men met geen punt van een mes tuſſchen dezelve kan komen.

Men had dit eerſte Kanaal ledig gemaakt, en men was ten

ten einde van dit moeilyk werk gekomen, zo als zich een twede aanbood dat nog veel groter was. Men moest de stenen wegnemen, die een ander Kanaal vulden, 't welk van dat voorgemelde naar den top der Piramide opklom, en wel langs eenen zo steilen opgaanden weg, als de andere nederdaalde. Men moest eerst in het ledig gemaakte Kanaal raden de plaats, alwaar dat ander Kanaal, 't welk naar boven liep, met zyn ondereinde uitquam; en ik onderstelle dat men die plaats vond, schoon de steen, welke dien ingang sloot, zo gelyk met het overige ligchaam was, dat men 'er geen het minste blyk of teken van eenige opening kon vinden. Alleenlyk kon men bespeuren dat die steen niet, gelyk de andere, boven het eerste Kanaal heen lag. Dit ontdekte men door het peilen met het punt van een mes, of van eenig ander werktuig, 't welk men gemakkelyk kon steken in het Ciment, 't geen de vier zyden, waar uit de oppervlakte van dien steen bestond, vereenigde met de zyde van het onderste Kanaal, aan welke die steen gevoegt was. Deze voeging was geschied tien voeten van het einde van dit laaste Kanaal af, om te beter de genen te bedriegen welke die opening zouden tragten te ontdekken. Men tastte dan in 't eerst dien steen aan; en dat werk viel niet gemakkelyk. De plaats was zeer eng, en men moest op den rug leggende boven zyn hooft arbeiden, zonder dat men gebruik van zyne armen kon maken, dan op eene zeer zwakke wyze, en met gevaar om alle ogenblik door eene grote en zware massa van stenen, die los kon raken, verplettert te worden. Dit kan men zien als men de oogen slaat op de Figuur aan de Letter C. Ondertusschen, na dat men door 't geweld van den hamer den wederstand overwonnen had welken men in dien eersten steen vond, die eene tegenhouding ter dier plaatse hebben moest, volgde een twede daar na, die op den grond van 't Kanaal zakte, en op welken men op eene andere wyze arbeiden moest. Men wierd dit zo wel omtrent dien tweden steen meester als omtrent den eersten; maar vermits men, na dien steen gebruikt te hebben, eenen anderen aantrof, oordeelde men dat dit werk al te lang zou duren. Men liet dierhalven die manier van arbeid steken;

ken; en, na dat men de nederdaling van de ſtenen die volgden, en die de opening van 't Kanaal ſtopten, tegengehouden had, maakte men zich ter plaatſe die met D. getekent is, in de ſtenen die het onderſte Kanaal omringden, en die aan deszelfs einde gevonden wierden, eene opening met geweld, van 40 voeten lengte, en ter breette en hoogte van 6 of 8 voeten. Die Weg word in de Figuur by de Letter E. aangewezen. Op eenige plaatſen is hy eng en zeer laag, maar op andere wel zo hoog, dat een volwasſen Menſch daar over einde kan ſtaan. Deze arbeid koſte ongelooflyk veel moeite. Vervolgens ter linke hand af naar het boven-Kanaal kerende, nam men van deszelfs zyde 3 of 4 ſtenen weg, die eene opening van 15 of 20 voeten maakten, aan de plaats die met G. getekent is. Maar alvorens van het vervolgen van dit werk te ſpreken, zal men dienen aan-te-merken, dat de ware ſteen, die dat Kanaal ſloot op de plaats alwaar het met het onderſte Kanaal eene hoek maakte, dat die ſteen, welke gehouden was van eene grootte die met den gemelden hoek overeenquam, en volmaaktelyk die opening ſloot, waarlyk daar van weggenomen is, gelyk ik gezegt heb. Want inderdaad, de ſteen waar mede die opening thans geſtopt word, paſt geenzints daar op. Hy laat eene ledige ruimte van 5 of 6 vingeren breed aan het boveneinde, 't welk breder zou moeten zyn dan het ondergedeelte. Dit kan men aan de Letter F. in de Figuur zien.

Na dat men van de plaats die met G. getekent is, de drie ſtenen, die de zyde van het Bovenkanaal ſloten, afgerukt en in ſtukken geſlagen had, moeſt men ondernemen het zelve van alle de overige ſtenen te ledigen, niet alleen van die welke aan deze opening uitquamen, maar ook van de gene die in eene onbekende uitgeſtrektheit daar boven waren. Deze onderneming viel moeilyk, en had langen tyd nodig om uit-te-voeren, om dat maar een eenig menſch in eene engte, van 3 voeten en 3 duimen in 't vierkant, werken kon. Ondertusſchen was men bedugt, dat behalven het groot getal ſtenen die men in 't Kanaal kon ontmoeten, nog mogelyk meerder ſtenen aan gene zyde, in een plaats die zo eng niet en mede zeer lang was, zouden kon-

konnen gevonden worden, waar door het Kanaal gevult zou raken naar mate dat men het ledigde. Dit was inderdaad eene vermeerdering van arbeid en moeite, die de Bouwmeester niet nagelaten had voor de gene te bereiden, die ondernemen zouden langs dien weg in het midden der Piramide te komen. Om een gedeelte van dien arbeid te sparen, nam men het besluit, om, in stede van die stenen, de eene voor en de andere na, ter plaatse met G. getekent, alwaar het Kanaal aangetast en geopent was, in stukken te breken, die stenen in 't Kanaal zelf te ondersteunen, met door middel van een stut of anderzints, den bovensten steen tegen te houden aan den genen, dien men voornemens was in stukken te slaan. Men lei derhalven hand aan 't werk, en een begin gemaakt hebbende om het vervolg dier stenen aan-te-tasten die men aan stukken sloeg, en die men met een stutzel van geproportioneerde lengte ondersteunde, voer men met dat werk voort van steen tot steen, en van nadering tot nadering, zonder van de wytte van 't Kanaal af te wyken, tot dat men op 't laast aan deszelfs einde, en aan een hoger ledige plaats quam, waar van ik aanstonts spreken zal.

Voorts staat aan te merken, dat men, zo lang het Kanaal duurde, en in deszelfs gehele lengte, genoodzaakt was groot geweld te gebruiken, om de stenen waar mede het gevult was aan stukken te slaan. De zware hamers die men gebruikte, de bytels die men in 't werk stelde, om tot zyn oogmerk te geraken, beschadigden zodanig alle de gedeeltens van dat Kanaal, dat men het van vierkant gelyk het geweest was, byna rond maakte; 't geen onwedersprekelyk bewyst, dat men daar van boven naar beneden heeft gearbeid, en dat men by gevolg de stenen in de holligheit van 't Kanaal ondersteunt heeft om dezelve daar aan stukken te slaan. Want inder-daad, indien dat werk aan de geforceerde opening van 't Kanaal, met G. getekent, alwaar men het aantastte, uitgevoert was, zo zou dat gedeelte van 't Kanaal maar beschadigt moeten zyn; het overige van 't zelve, ter lengte van 80 voeten, en in de Figuur by de Letter H. aangewezen, van waar de stenen alleenlyk afgegleden zouden zyn tot aan de

plaats toe daar 't Kanaal geopent was, zou dan in zyn geheel en ongeschonden zyn gebleven, gelyk op alle de andere plaatsen, alwaar het nog zeer net en volmaakt tot aan het groot vertrek toe is.

Van hare Gallery. Toen men aan 't einde van dat Kanaal gekomen was, bevond men dat deszelfs bovengedeelte ontbrak. Zelfs bespeurde men, dat het een voet van zyne wytte verloren had, nademaal het daar niet meer dan twe en een halve voet diep was. Echter, dewyl die ruimte zich aan weerkanten ter lengte van anderhalf voet uitstrekte, zo maakte zy eene holte van drie voeten, en gaf aan die ledige plaats een breette van ses voeten en een half; 't welk aan beide zyden van 't Kanaal twe verheventheden of bankjes van twe en een half voet hoog, en van anderhalf voet breet maakte. Die verheventheden strekten zich uit van beneden naar boven, op de zelfde wyze gelyk het eerste Kanaal, ter lengte van 124 voeten, volgens de meting die ik daar van gedaan heb. Andere geven aan die lengte 140 voeten. Aan 't einde der bankjes of verheventheden en van 't Kanaal, ontmoet men eene vlakte, van 8 of 9 voeten hoog, en ses en een half voet breed, gelyk alle de ledige plaats die boven de bankjes is. Deze ruimte word in de Figuur by de Letter P. uitgestrekter vertoont aan 't einde van die Gaandery, die men ter zyde van de Piramide gegeven heeft. Op ieder afstand van twe en een halve voet heeft men in de bankjes van beneden naar boven aan den muur vast, openingen gemaakt, die een voet lang, ses duimen breed, en agt duimen hoog zyn: dezelve zyn regtlyniglyk nederdalende. Ik zal in 't vervolg verklaren tot wat gebruik die openingen geschikt waren. Die Bankjes of Hoogtens, die het Kanaal met P. getekent verzellen, worden in de Figuur by de Letter Q. aangewezen.

De zyden van de Gaandery (of Gallery) verheffen zich boven de bankjes ter hoogte van 25 voeten. In 't eerst is de muur tot de hoogte van 12 voeten volkomen effen; daar na word hy enger gemaakt door eenen steen, die 3 vingers breed uitsteekt, drie voeten boven dien steen, steekt een andere steen mede zo veel uit, en word tot

dien

dien zelfden afstand gevolgt van eenen derden, die insgelyks uitsteekt; eindelyk is 3 voeten hoger nog een vierde steen, waar mede het op die zelfde wyze is gelegen. Van daar is niet meer overig dan 4 voeten ruimte langs den muur tot aan den top, die plat is, en ten naasten-by van de breette van 't Kanaal 't welk onder de Gaandery loopt; dat is, van omtrent 3 voeten en 3 duimen. Alle deze ophaling was nodig voor den Bouwmeester, om de stenen te plaatsen die geschikt waren tot het sluiten dier Kanalen. Het geen ik zegge van de verenging (of 't nauwer worden) van de Gaandery naar mate dat zy opwaarts loopt, kan gezien worden in de Figuur, aan de beide einde, die met S. getekent zyn.

Als men uit het Kanaal H. gaat, en zo dra men in de Gaandery komt, vind men aan de regte hand eene opening in den muur gemaakt. Die opening beslaat een gedeelte van het bankje, en is byna rond, in de gedaante eener kleine deur gehouwen, ter hoogte van omtrent drie, en ter breette van twe en een halve voet. Door dat gat daalt men in eenen put, waar van ik in 't vervolg spreken zal, als mede van 't gebruik waar toe die geschikt was. Men kan die opening zien aan de Letter I.

Toen men eenmaal in de Gallery gekomen was, viel het niet zwaar de stenen in stukken te slaan, die het Kanaal P. vulden, niet alleen om dat zy een voet hoger dan de bankjes waren, maar ook om dat de grootste breette van de Gallery aan 't arbeidsvolk de ruimte liet, om daar met makers (of grote hamers) te konnen werken, en om op hun gemak op de bytels te slaan, waar van zy zich bedienden, om die stenen los en in stukken te maken. Eindelyk, men kon beginnen met den laasten of naasten steen, die nog ligter in stukken was te slaan dan alle de andere, nademaal men zich in 't Kanaal over zyne hoogte kon verheffen, om hem te gemakkelyker meester te worden. Na dat men dit Werk gedaan, en die ruimte van alle de stukken geslagen stenen geledigt had, onderzogt men den grond, en men bemerkte dat de eerste stenen, waar mede dezelve, ter afstand van 14 of 15 voeten, met L. getekent, bedekt was, niet dwars onder de Bankjes heen gingen. Op deze

ontdekking kon men gemakkelyk die ſtenen, de eene voor en de andere na, wegnemen. Die plaats was niet zo dra gezuivert, of zy vertoonde eenen platten grond, van 10 voeten lang, en van eene gelyke hoogte, aan 't einde van welken men een vervolg van 't Kanaal vond, en 't welk in het inkomen van de Gaandery een driehoek van 14 of 15 voeten uitgeſtrektheit maakte. Men ontdekte t'effens, met den platten grond gelyk, en aan de linke hand van dat Kanaal, 't welk naar de Gaandery liep, een vervolg van Kanaal, van 3 voeten en 3 duimen in 't vierkant. Dit nieuw Kanaal was van te voren bedekt met de ſtenen die men daar af genomen had. Ligtelyk kon men raden dat deze weg noodwendig naar eenige geheime plaats van de Piramide moeſt leiden, en men beſloot verligting van zaken dienaangaande te bekomen. Het viel niet zwaar om uit dat Kanaal, 't welk in de Figuur met N. is getekent, de ſtenen te halen, welke dienden om het zelve te ſtoppen, nademaal men ruimte had om met gemak te konnen arbeiden, en dat men die ſtenen regtlynig uit het Kanaal deed gaan. Men ſloeg dezelve in ſtukken op die ledige plaats of ruimte welke aan den ingang was. Men bevond dat dit Kanaal de lengte van 118 voeten had; en van daar quam men in eene verwelſde Kamer.

Van het eerſte Vertrek der Piramide.

Dit vertrek, 't welk in de Figuur by de letter O. word aangewezen, is 17 en een half voet lang, en 15 voeten 10 duim breed. Het verwelf is van de gedaante als een Ezelsrug. Men ziet in dat vertrek aan 't Ooſten eene holligheit in den muur, van 3 voet diep, 8 hoog en 3 breed. Ongetwyffelt ſtond in die holte een Mumie (of gebalſemt Lyk) met de benen om laag en 't hooft om hoog, volgens het gebruik der Egiptenaren. Het is waarſchynlyk dat dit het Ligchaam was van de Koningin, wier Gemaal de Piramide had doen ſtigten. Ik twyffel ook niet of die Vorſt is begraven geweeſt in 't vertrek 't welk omtrent 100 voeten hoger regtlynig daar boven is, gelyk in de Figuur by de letters O en D. D. gezien kan worden. Toen men in dat vertrek quam, zag men, dat de laaſte ſteen, die men ter regte hand vond, aan zyn einde 3 vingeren breed in de ſchuinte uitſtak; 't welk met voordagt zo gemaakt was,

was, om te beletten dat de ſteen, die tot ſluiting van het Kanaal N. moeſt dienen, niet in 't vertrek kon komen. Het is te geloven dat die laaſtgemelde ſteen aan die zelfde zyde eene evengelyke inkerving had, om net te konnen paſſen, en aan den muur te komen van 't vertrek 't welk aan de opening uitquam. Voor 't overige oordeel ik van deze plaats niet te moeten afgaan, zonder alhier eene ontdekking mede te delen, die ik in 't oppergedeelte van 't Kanaal van 118 voeten, 't welk derwaarts leid, gedaan heb; namelyk, dat de ſtenen, die het zelve uitmaken, dwars door geſpleten zyn, zo lang als 't Kanaal loopt. Ik laat aan bedrevener dan ik de beſliſſing over van de oorzaak waarom. Voor my, het ſcheint my toe dat het niet dan door eenige aardbeving kan zyn toegekomen; mogelyk ook door eene wederopvulling van dat overgroot gevaarte, 't welk aan de eene zyde veel zwaarder dan aan de andere of zelfs wel zo vaſt niet gegrondveſt is. Zeker is het, dat ik in geen ander inwendig gedeelte van de Piramide diergelyken gebrek bemerkt heb, ſchoon ik het met de ſchromelykſte naukeurigheit heb bezigtigt. Inzonderheit is'er geen plaats van de Gaandery, of ik heb die met de uiterſte zorgvuldigheit onderzogt. Om het gebrek eener Roede te vergoeden, die het niet mogelyk was door den kromlopenden weg te krygen, welken men genoodzaakt was te houden, om weder aan 't regte Kanaal te komen, deed ik verſcheide ſtukken te zamen binden, aan 't einde van welke men ontſtoke waſchkaarſen vaſt maakte. Ik liet die vervolgens zo na als het mogelyk was naar 't verwelf en den muur opheffen, zonder dat ik daar ooit eenig gebrek ontdekt heb. Alleenlyk heb ik beſpeurt dat de zyde op eenige plaatſen geſchonden waren, en dat aan de regte hand een ſtuk van den muur boven de verſmalling van de Gaandery weggenomen was. Dit toeval was ongetwyffelt gebeurd door den val van eenigen ſteen, die in het ſluiten van de Piramide (van welke ſluiting ik in 't vervolg zeggen zal hoedanig die geſchiedde) de handen des Arbeidsmans ontſlipt zynde, van de ſteigering nedervicl en de plaats voornoemd getroffen hebbende, aan ſtukken brak.

Nog moet ik, rakende dat eerste Vertrek, waar van ik zo even gesproken heb, zeggen, dat men ongetwyffelt heeft vastgestelt, dat daar onder eenige schat verborgen lag. Dit kan gezien worden aan eene opening die daar met geweld gemaakt is; en door welke men over verscheide ongelyke stenen in 't ligchaam der Piramide ter diepte van 20 of 25 schreden kan doordringen. De stenen, welke men ter dier plaatse aan stukken geslagen en weggenomen heeft, vullen hedendaagsch byna de gantsche ruimte van het vertrek. Men heeft dat zelfde in 't bovenvertrek ondernomen; maar het is waarschynelyk, dat men zo wel op de eene als andere plaats gene andere beloning voor de aangewende overgrote moeite, om zulke heerlyke Werken te bederven, heeft gehad, dan het verdriet van te zien dat men onnuttelyk veel tyd en arbeid daar aan had besteed.

Na dat men het geheim van dat eerste vertrek ontdekt had, schoot nu nog maar over om in dat gene te komen, alwaar het Lyk van den Koning opgesloten was. Men twyffelde niet of men zou dat vertrek vinden op de hoogte van die vlakte, welke, gelyk ik gezegt heb, aan 't bovenste einde van de Gallery was; en men oordeelde met rede, dat het gelegen moest zyn vlak boven 't ander vertrek. En inder-daad, men bemerkte ook aan 't einde van die vlakte (welke in de Figuur by die van de Piramide gevoegt by de letter R. aangewezen word) een vervolg van 't Kanaal van 3 voeten en 3 duimen, 't welk volmaakt wel gestopt was. Men arbeidde derhalven eerst om het ledig te maken. Het vervolg van dat Kanaal vind men in dezelfde Figuur by de letter T. Het is waarschynlyk, dat de eerste steen die 't zelve sloot, zo ongemeen vast zat, dat men alle de moeite van de waereld heeft nodig gehad om hem van daar te krygen. Dit blykt aan een stuk van den bovensteen, die gebroken is, ongetwyffelt, om den ondersten, die het Kanaal stopte, te beter meester te konnen worden. Men nam hem eindelyk na ongemeen veel moeite weg; en men quam zo verre dat men dit ook eenen tweden doen kon, die met den eersten eene ruimte van zeven en een half voet lengte opende. Men wilde aanhouden om dit einde van 't Kanaal verder te doorboren; maar

na

na die twe ſtenen ontmoette men eenen derden, die niet weggenomen kon worden, om dat hy hoger en breder dan de opening was. Dit was de laatſte toevlugt van den Bouwmeeſter, om de gene die tot zo verre zouden mogen komen te bedriegen, en te beletten dat men niet verder naar dat vertrek van geheim zou zoeken, 't welk maar 12 ſchreden van daar was, alwaar het Ligchaam van den Koning ruſtte, en daar zyne ſchatten moeſten wezen, ingevalle die by hem opgeſloten waren. Evenwel, in weerwil van deze zwarigheit, deed die ſteen het Arbeidsvolk den moed niet benemen, gelyk ook niet daar door afgeſchrikt wierden de gene die ondernomen hadden de gehele Piramide te bezigtigen. Zy taſteden dien ſteen aan met de agterſte ſcherpe einden der hamers, en kregen het, na veel moeite en tyd, zo verre dat zy hem in ſtukken maakten. Hy was 6 voeten lang, 4 breed en mogelyk 5 of 6 hoog, om dat men ter dier plaatſe eene ruimte van 15 voeten hoog vond, welke ten einde van 8 voeten verhevenheit, 4 voeten of daar omtrent naar de zyde van de Gallery verbreedde. Die uitbreiding word in de Figuur by de letter *&*. aangewezen. Zy quam aan eene opening van 't Kanaal van anderhalf voet breed, die 2 voeten voor dien groten ſteen was. Ik zal in 't vervolg aantonen tot wat gebruik die uitbreiding van ruimte diende.

Aan 't boveneinde dier ruimte zag men in den muur, die van weerkanten het Kanaal maakte, eene holligheit van een voet diep, en ook ten naaſten by zo hoog. Die holtens, in de Figuur by de letters A. A. aangewezen, waren met voordagt gemaakt. Zy dienden om houte ribben daar in te leggen, die geſchikt waren tot het dragen van ſterke touwen, welke met yzere ringen vaſt gemaakt zynde aan den groten ſteen, waar van ik geſproken heb, denzelven hangende hield in de ruimte Z. die hy vulde, tot dat de tyd gekomen was dat men hem op het Kanaal B. B. moeſt laten vallen; dat is, tot dat het Lyk van den Koning in 't vertrek opgeſloten was geworden. De opening van anderhalf voet, die gemaakt was in 't Kanaal V. en die 2 voeten was voor de plaats alwaar de grote ſteen lag, was gemaakt, om de Arbeidsluiden, na dat zy dien overgroten ſteen

ſteen zouden hebben laten vallen, van daar te redden. Die opening wierd, na dat zy vertrokken waren, met eenen wel daar toe paſſende ſteen, ter dikte van maar 2 voeten, geſloten, dien men onder die opening bragt, en aan welken men twe yzere ringen aan 't boveneinde had vaſt gemaakt. Aan die twe ringen wierden twe ketens gehegt, welke uitquamen boven eenen anderen nog zwaarder ſteen, die boven de opening Z. hing, welke beſlagen wierd door den groten ſteen, die gemelde opening door zyn vallen op het Kanaal ledig had gelaten. De touwen welke dien overzwaren ſteen droegen, hadden tot ſteunzel de Pilaar Y. Ondertuſſchen bragt men op den onderſten ſteen hoe langer hoe meer zwaartte, terwyl het Arbeidsvolk zich door die ruimte van anderhalf voet, waar van ik geſproken heb, en die nog tuſſchen dezelve en de bovenſte opening overig was, weg begaf. Eindelyk, na dat het Volk uit die ruimte was gekomen, hield men op met meerder zwaartte optehopen, en de ſteen wierd door het tegenwigt weggenomen naar de plaats die zy beſlaan moeſt, en alwaar zy juiſt door eenen anderen ſteen wierd tegengehouden, die de gedaante van een Schild, ter breette van 3 vingeren, had. Dit Schild was met voordagt gemaakt toen men den ſteen hieuw, in welken het gezet is. Het is 3 vingeren breed dik, en 6 of 7 breed, wordende gevonden op Manshoogte, als men hedendaagſch in de Piramide komende, opklimt naar de ruimte V. die een gedeelte maakte van het laaſte geheim 't welk aangewend wierd om het vertrek voor ſchending te beſchermen. Deze ſoort van Schild van drie vingeren dikte, word met de letter X. aangewezen, en verdiend opmerking.

Langs de muuren, die de beide zyden van 't Kanaal maken, alwaar de grote ſteen van 6 voet lang en 4 breed opgeſloten was, beſpeurt men aan weerkanten ronde groeven van 3 vingeren breed diep, waar van het uiteinde in de Figuur aangetekent ſtaat. Die groeven waren gemaakt, om dien ſteen te gemakkelyker en te netter in de plaats die hy beſlaan moeſt te doen nederdalen. Zy dienden ook om den ſteen vaſter en onbeweeglyker te maken, ingevalle hy aangetaſt wierd. Alle deze voorhoedens bewyzen wat eene

onge-

ongemene zorgvuldigheit aangewend is om het Ligchaam van den Vorſt voor ſchending te beveiligen; onderſtelt zynde, dat 'er zulke godloze en vermetene menſchen mogten zyn die ondernemen zouden zo eene ſchending te doen. Indien, na dat de ſteen van anderhalf voet breed, en drie en een half voet lang ('t welk de maat van de opening V, en in 't Kanaal gemaakt was) op zyne plaats was gebragt, nog eenige de minſte tuſſchen-ruimte mogt overſchieten, wierd die met Ciment gevult. Het is ook te geloven dat die ſteen zelf daar mede beſtreken wierd, alvorens hy van om laag naar boven wierd gebragt, in de ruimte die hy ſluiten moeſt; 't welk zynen ſtand trager maakte, door dat hy tegen de kragt van het tegenwigt weerhouden wierd. Eenige ſlagen met den ſteel van den hamer waren genoeg om hem te zuiveren van het Ciment dat hy te veel had, en om hem op zyne plaats te doen komen. De ſteen is niet meer in wezen, al zo weinig als de grote zelf, dien men genoodzaakt was in ſtukken te ſlaan, om hem van de plaats die hy beſloeg weg te rukken. Ondertuſſchen moet iedereen, die maar met eenige oplettenheit de geſteltheit der ledige plaatſen zo even beſchreven (en die alleenlyk 6 voeten zyn voor den ingang van 't vertrek, alwaar het Lyk van den Koning geplaatſt wierd) onderzoekt, overtuigt zyn dat de dingen inder-daad op die wyze zyn uitgevoert, en hy zal zich moeten verwonderen over de konſt en bequaamheit die de Bouwmeeſter in die kleine ruimte van 9 voeten in 't werk heeft geſtelt. Om de kenniſſe daar van te ligter te maken, heb ik die verſcheide ſtukken, in 't groot, en afzonderlyk doen vertonen naaſt de Figuur die hier van de Piramide gegeven word. De oogen zullen nog beter dienen dan 't Verbaal, om het geheim te konnen begrypen.

Na dat men door 't ſcherp van den hamer den groten ſteen by ſtukken had gehaalt uit de gegroefde ruimte, werwaarts hy nedergelaten was, quam men aan den laaſten ſteen, die aan 't vertrek uitquam, en de ruimte B B. vulde. Deze viel niet moeilyk om weg te halen. Men ligte hem van daar byna zonder wederſtand; waar na men onverhindert in dat geheim en zo wel beſchermt vertrek trad. Van de Koninklyke Kamer.

Die plaats, welke in de Figuur met D D. word aangewezen, heeft een plat verwelf, uit negen ſtenen beſtaande. De zeven middelſte zyn 4 voeten breed, en ruim 16 lang, nademaal zy aan de beide einde op de twee muuren ruſten, die van 't Ooſten naar 't Weſten gaan, en 16 voeten van elkander af zyn. Aan de twe andere ſtenen, welke naaſt die zeven geplaatſt zyn, word maar 2 voeten breette van ieder derzelve gezien; het overige word verborgen door de muuren op welke zy aan hunne einden ruſten. Ik geef het te raden wat men in dat vertrek vond. De Geſchiedeniſſen die niet over zich nemen, dan om de gedagtenis van de loffelyke bedryven, of van die welke men ſchuwen moet, aan de Nakomelingſchap over te brengen, belaſten zich niet om het aandenken van hoon en gewelddadigheden die de Natuur aantaſten, te vereeuwen, om dat die dingen door hen zelf zich genoeg doen verfoejen. Derhalven hebben de Hiſtorien, den naam van den godlozen, die zyne heiligſchendende handen aan dat graf ſloeg, in de vergetenheit dompelende, ons insgelyx onkundig willen laten over 't geheim van 't geen daar opgeſloten was. Zeker is het, dat van alles wat in dat vertrek mogt zyn geweeſt, hedendaagſch niets anders gevonden word, dan een kiſt van Egiptiſch marmer, die 7 of 8 voeten lang, 4 voeten breed, en ook zo hoog is. Zy is ter dier plaatſe geſtelt geweeſt; toen men het boveneinde ſloot; en dat zy huidendaagſch nog in haar geheel is, komt, van dat men haar van de plaats die zy beſlaat niet heeft konnen weghalen, zonder haar in ſtukken te ſlaan, en dat de ſtukken tot geen gebruik konden dienen. Die kiſt had haar dekſel, gelyk men aan 't maakſel harer randen bemerkt; maar dat dekſel is by het openen der kiſt gebroken, en men vind 'er geene de minſte blyken meer van. Ongetwyffelt was het die kiſt, waar in het Ligchaam des Konings, in twe of drie kiſten van koſtelyk hout opgeſloten, lag, volgens de gewoonte, die omtrent de Groten in agt genomen wierd. Ook is het zeer waarſchynlyk, dat in dit vertrek meer andere kiſten dan die van den Vorſt waren, inzonderheit van Perſonen, die met hem in die begraafplaats opgeſloten wierden, om hem eenigerwyze gezelſchap te houden.

Dat

Dat men, toen het Lyk van den Koning, door wien de Piramide gebouwt is, in die pragtige Graf-tombe wierd gelegt, met eenen levende Perſonen daar binnen bragt, om 'er nimmer uit te gaan, en zich zo levend met dien Vorſt te begraven, is eene zaak, die ik in geen twyffel kan trekken, na het overtuigend bewys dat ik daar van heb. Zie hier, op wat grond die mening ſteunt. Vlak in 't midden van dat vertrek, 't welk 32 voeten lang, 19 hoog, en 16 breed is, bemerkt men twe gaten tegen over elkander geplaatſt, ter hoogte van drie en een half voet boven den bevloerden grond. Het eene gat, naar den kant van 't Noorden drajende, is een voet lang en 8 duimen breed, en loopt regtlynig tot aan 't einde van de Piramide. Dat gat is huidendaagſch 5 of 6 voeten van zyne opening door ſtenen geſtopt. Het ander, 't welk naar de zyde van 't Ooſten geboord is, heeft den zelfden afſtand van den vloer, is volmaakt rond, en wel zo wyd, dat men twe vuiſten daar in ſteken kan. Het word kort agter de opening wyder, tot een half voet middellyns, en verlieſt zich in 't nederdalen naar 't onderſte gedeelte van de Piramide. Die twe gaten zyn getekent met de letter C. Ik denk, en ik hoop ook dat ieder vernuftig Menſch oordelen zal als ik, dat die beide gaten geen ander gebruik hebben gehad, dan om te dienen voor de perſonen, die by 't Lyk van den Vorſt in die begraafplaats opgeſloten wierden. Het eerſte gat was geſchikt om hun lugt te geven. Ook ontfingen zy daar door voedſel, en alles wat zy nodig mogten hebben. Ongetwyffelt hadden zy zich tot dat gebruik voorzien van een lankwerpig kiſtje, dat naar de grootte van dat Kanaal gemaakt was. Aan dat kiſtje was voor de gene die in de Piramide opgeſloten waren, een lang touw vaſt gemaakt, door middel van 't welk zy het kiſtje tot zich konden trekken; en een ander touw, 't welk mede daar aan vaſt was, hing aan 't einde van de Piramide uit, op dat men aan weerkanten het kiſtje na zich halen kon. Na alle waarſchynlykheit beſchikte men door dit middel het nodige aan de genen die aan dat Gebouw opgeſloten waren, zo lang 'er nog een levend perſoon onder hen overbleef. Toen zy daar in traden, on-

derſtel ik dat ieder van hen zich met eene kiſt voorzien had, om daar in begraven te worden. Zy bewezen agtervolgelyk aan malkander dien laaſten pligt, tot aan den genen toe die eindelyk overſchoot, welke daar toe gebrek van een hulp had, die het overige van zyn gezelſchap van hem en de andere had genoten. Het twede gat diende om den afgang of de vuiligheden quyt te raken, welke in een diep ſekreet vielen dat tot zo een gebruik gemaakt was. Myn voornemen was om aan 't buitenſte van de Piramide te doen zoeken naar de plaats, alwaar het vierkant gat uitquam, en omtrent het welk men in de Figuur, die het binnenſte van dat Gebouw vertoont, twe gepuncte linien heeft getrokken. Mogelyk zou men 'er nieuwe bewyzen gevonden hebben van 't geen ik gezegt heb. Maar, behalven dat dit onderzoek eenige opſchudding zou hebben konnen maken by de Mogentheden des Lands, die zich zekerlyk verbeeld zouden hebben dat men daar arbeidde om eenigen Schat te ontdekken, oordeelde ik, dat dit gat ergens in den grond omtrent dat uiterlyke van de Piramide zou konnen uitkomen, en ik vreesde deszelfs uiteinde t'eenemaal verſtopt te zullen vinden, 't zy door 't ligchaam van de Piramide zelf, of ten minſten door den ſteen van bekleding. Ondertuſſchen zullen andere, op 't geen ik hier verhale, in 't vervolg konnen doen zoeken naar de plaats alwaar die opening uitquam. Daar door zal men een volkomen bewys hebben van 't gebruik waar toe dat gat geſchikt was, ſchoon het my niet twyffelagtig voorkomt, en toeſchynt dat men onmogelyk een andere reden van 't gebruik zou konnen geven.

Na dat ik dus, zo nauwkeurig als de ſtoffe het my heeft konnen toelaten, verklaart heb, op wat wyze en door wat geweld de Piramide geforceert en geopent is, blyft nu nog over, eene twyffeling op-te-helderen, die men zekerlyk by 't lezen van dit eerſte gedeelte gehad zal hebben. Het komt 'er op aan, om te weten, waar het Magazyn was geplaatſt van zo vele ſtenen, als noodwendig gebruikt moeſten worden, om alle de Kanalen, waar van ik gemeld heb, te ſtoppen, en op wat wyze die Kanalen geſtopt wierden door Arbeidslieden, welke daar na uit dat inwen-

dig

dig gedeelte quamen. Dit ſtukje is ongetwyffelt niet minder onderzoekens waardig dan al het overige, en verdiend ten minſten zo veel opmerking.

Ik heb reets aangemerkt, dat men in de bankjes (hoogten of verheventheden) waar mede de twe zyden van 't Kanaal van 124 voeten, 't welk onder de Gallery liep, verzelt waren, holligheden had gemaakt, die regtlynig van boven naar beneden gaande, een voet lang, 6 duimen breed, en 8 duimen diep waren. Dit kan men in de Figuur aan de letter Q zien. Deze holligheden quamen volkomen over malkander, en waren gemaakt in de gantſche lengte van de bankjes, ter afſtand van twe en een half voet van elkander. Men had die openingen in 't bouwen van de Gallery bezorgt, om in ieder van dezelve een ſtuk hout te konnen plaatſen, van een voet in 't vierkant, en van 3 of 4 voeten lengte, van welke ſtukken hout men van 't ondereinde, ter hoogte van 8 vingeren breed, 6 duim had afgenomen, volgens de grootte en ruimte van de groeven in welke zy gelegt moeſten worden. Die ſtukken hout moeſten dienen, om daar boven eene ſteigering of ſtellagie te maken, 't welk geſchikt was tot het dragen der nodige ſtenen, om alle de Kanalen te vullen, die in het inwendige van de Piramide te ſtoppen waren, en zelfs het Kanaal van 124 voeten, by P. aangewezen, 't welk onder de Gaandery liep. Die houte ribben hadden eene andere inkerving aan haar boveneinde; en lange ſtukken hout, in welke men diergelyke holligheden had gemaakt als in de bankjes waren, op die ribben gelegt zynde, verſchaften aan weerkanten van de Gaandery eene veilige ruſtplaats van beneden naar boven, om planken van ſes en een half voet lang, een half voet dik, en zeer effen, te leggen, op welke men een eerſte rei van ſtenen plaatſte. De bankjes waren, gelyk ik gezegt heb, twe en een half voet boven den grond van de Gallery. Ik onderſtelle, dat de houte ſteigering, 3 voeten boven de bankjes gezet wierd. Dus was 'er van den grond der Gallery tot die ſtellagie eene hoogte van vyf en een halve voet, 't welk genoeg was voor 't Arbeidsvolk om daar overeinde te konnen ſtaan.

Van het geheim der Gallery.

Ook heb ik elders aangemerkt, dat van den grond van

't Kanaal af tot aan 't verwelf van de Gallery toe, eene hoogte van 27 en een halve voet was. Van den grond van 't Kanaal tot aan de ſtellagie telde men 'er 6; derhalven bleef 'er nog van de ſtellagie tot naar boven toe 21 en een half voet; en gevolgelyk, als men in die ruimte vier ryen van ſtenen van drie en een half voet hoog lag, zo als zy wezen moeſten om de Kanalen te konnen vullen, had men aan 't boveneinde eene ledige plaats van zeven en een half voet hoogte. Maar ik wil onderſtellen, dat men tuſſchen de eerſte en twede rei van ſtenen, eene plank van omtrent 3 duim dik lag, en eene diergelyke tuſſchen de twede en derde rei, op dat men te gemakkelyker de ſtenen zou konnen weghalen, met dezelve over die planken te doen glyden, drie ryen van die ſtenen waren genoeg, om alle de ledige plaatſen te vullen die men te ſtoppen had, en hedendaagſch open zyn. Ook zou het konnen geweeſt zyn, dat in het ligchaam van de Piramide nog andere geſtopte Kanalen waren, die niet geopent zyn geworden, om dat men in de Gallery gemakkelyk vier ryen van die ſtenen, en zelfs vyf by noodzakelykheit, kon plaatſen. Men kan zich hier van overtuigen, door den overſlag (de Calculatie) die ik zo even gemaakt heb; en het is niet waarſchynlyk dat men de Gallery hoger had opgetrokken dan nodig was; 't welk te meer het ligchaam van 't Gebouw verzwakt zou hebben.

Laten wy ons echter maar ophouden by de bekende Kanalen, die met geweld aangetaſt en geopent zyn geworden; laten wy ons houden aan de hoeveelheit der ſtenen die dezelve zekerlyk vulden, en die in ſtukken geſlagen zyn, uitgenomen drie en een half of vier voet van die ſtenen welke leggen ter plaatſe die in de Figuur met F. aangetekent ſtaat, en huidendaagſch den ingang van het boven-Kanaal, 't welk aan 't eerſte uitkomt, ſtoppen. Dit eerſte Kanaal by de letter B. aangewezen, word by my het uitwendig Kanaal genaamt, om dat het van buiten naar binnen geſloten is geweeſt, in plaats dat de andere van het inwendige zelf der Piramide, en van dat ſteenmagazyn, 't welk in de Gallery geplaatſt was, gevult zyn geworden. Maar nu ſtel ik vaſt, dat drie ryen van ſtenen

nen genoeg waren om alle die Kanalen te vullen. Hier van kan men zich ligtelyk overtuigen door het volgende.

Men moest eerst 13 en een half voet steen hebben, om het Kanaal te vullen 't welk naar de Koninklyke kamer geleidde, en waterpas was met den platten grond dien men aan 't bovenste uiteinde van de Gallery ontmoette. Men liet derhalven in den beginne van de steigering op de vlakte R. eenen steen van 6 voeten nederdalen, en men stuwde hem in dat Kanaal tot aan den ingang van 't vertrek, ter plaatse die met D D. getekent is, alwaar hy tegengehouden wierd door den grond van gemeld vertrek, die 2 vingeren breed hoger dan de grond van het Kanaal was. Men deed vervolgens dien steen van 6 voeten, waar van ik gesproken heb, en die in de ledige ruimte Z. opgeheven wierd gehouden, op dat Kanaal vallen. Eindelyk, zo dra de Arbeidslieden weggegaan waren uit de ruimte welke die steen door de opening V. besloeg, en dat die opening gesloten was geworden, deed men van de steigering twe andere stenen van 7 en een half voet nederdalen, door middel van welke dat Kanaal, 't geen maar 19 en een half voet lang is, volkomen gevult was.

Men moet onderstellen, dat het Arbeidsvolk, om de uitvoering dier werken gemakkelyk te maken, aan den muur van den grond der Gallery, die aan 't einde van de vlakte is, en tegen over de stenen die op de steigering lagen, een sterke yzere galg had vastgemaakt, waar aan een zwaar katrol hing, door middel van 't welk het gemeld Volk, 't welk op den platten grond stond, met een goed touw den eenen steen voor en den anderen na op de steigering kon trekken, en dezelve vervolgens op gemelden platten grond doen dalen: Dat men daar na aan de zyde welke die stenen den Arbeidslieden aanboden een vierkant gat had gemaakt, 't welk 3 of 4 vingerbreed diep, en aan 't ondereinde breder dan boven was, als mede dat men in die vierkante opening twe stukken yzer had gelegt, die dikker aan 't beneden dan aan 't boveneinde, aan hun einde met goede ringen voorzien, en door eenen yzeren hoek van elkander afgezondert waren. Door middel dezer voorzorgen kon men de stenen meester worden, om dezel-

dezelve van de ſteigering af-te halen met het touw, dat door de twe ringen ging, om de ſtenen aan 't katrol opgeheven te houden, en dezelve vervolgens zagtelyk op den vlakken grond te brengen, van waar zy zonder veel moeite naar den plaats daar zy wezen moeſten gelegt wierden.

Na dus het eerſte Kanaal gevult te hebben, arbeidde men om dat van 118 voeten te ſluiten, 't welk in de Figuur by de letter N. aangewezen word. Dat Kanaal geleidde, zo als ik gezegt heb, naar het eerſte vertrek, alwaar naar alle vermoeden het Lyk van de Koningin gelegt is geweeſt. Men zal die kamer by de letter O. vinden. Het viel niet moeilyk om dat werk te volbrengen; na dat men zo vele ſtenen als nodig was had afgelaten, niet alleen om het inkomen van dat Kanaal te dekken, en met de ſponde of groeve L. gelyk te zyn, maar ook om den platten grond van 10 voeten te vullen, welke dien driehoek maakte, waar van ik gemeld heb, en die met L. M. aan het inkomen der Gallery aangewezen word. Men haalde nog hondert voeten van die zelfde ſtenen, om de holte van 't Kanaal H. te ſluiten, alwaar de Piramide met geweld is aangetaſt, en die in eene ruimte van 80 voeten lengte t'eenemaal geſchonden is. Eindelyk men liet nog 124 voeten ſtenen af, door middel van 't welk het Kanaal P., 't geen langs den grond van de Gaandery tuſſchen de bankjes loopt, en boven 't welk de ſteigering ſtond, volkomen geſloten was. Ondertuſſchen moet men aaanmerken dat de laaſte ſteen waar mede dat Kanaal was geſtopt, van agter tegen gehouden wierd, door middel eener verhevenheit van 4 of 5 vingeren breed, die aan 't uiteinde van dat Kanaal word gevonden, gelyk ik reets aangemerkt heb. Men heeft niet vergeten die verhevenheit in de Figuur aan-te-tonen.

Het geen ik hier gezegt heb van het ſluiten aller Kanalen die in de Piramide gemaakt zyn, en aangaande het gebruik van hare Gallery, zal mogelyk vry nieuw en ſtout voorkomen, en aan den een of ander zifter gelegenheit konnen geven, om dat alles als harszengedrogten, of ten minſten als loſſe giſſingen uit te kryten. Ook begeer ik gantſch niet, dat men my volſtrektelyk in dit ſtuk gelo-

ven

ven zal. Echter zal men my de eer niet konnen weigeren, van het allereerst eene stelling verzonnen te hebben, die zeer waarschynlyk is, en bequaam om met den eersten opslag van oog wonderen te doen gewaar worden, welke tot dien tyd toe onbekend waren gebleven. Doch ik ga verder; en durf zeggen, dat een ieder die op het vervolg en de noodzakelyke aan een schakeling van myne waarnemingen over die stofte zal gelieven te letten, zekerlyk zal moeten bekennen, dat myne gissingen, ingevalle de zifters dezelve zo zullen willen noemen, zodanig wel gegrond zyn, dat men niet nalaten kan die als zakelyke waarheden aante-merken. Voor my, ik verklaar stoutelyk, na alle de Aanmerkingen die ik over de innerlyke gesteltheit van de Piramide heb gemaakt, dat het niet mogelyk is de dingen anders toegegaan zouden zyn dan ik beschreven heb. Voor eerst zie ik, dat het, na 't voltojen der Piramide, dat is, na dat de Groeven gemaakt waren, en de Gallery aan 't verwelf gesloten was, nooit mogelyk is geweest om in die Gaandery eenigen steen te doen komen, die van eene vereischte grootte was, om de Kanalen van binnen en buiten te stoppen. In tegendeel zie ik, dat de Bouwmeester het maar alleen heeft aangelegt, om te maken, dat men nooit de stenen daar uit zou konnen halen, welke hy daar opgesloten had, om die Gallery eens zodanig toe te maken, dat hy oordeelde dezelve niet te openen zou zyn. Ik bespeur het oogmerk van dien zelfden Bouwmeester in die lange Sponde of Groeve, die langs den grond der Gaandery loopt. Ik begryp dat zy daar maar alleen gemaaakt was tot het verplaatsen der stenen, welke het inwendig Kanaal moesten sluiten; en ik oordeel uit de tegenhouding, die ik aan 't bovenste uiteinde van die Sponde vinde, dat zy zelf ook met stenen gevult moest worden, na dat het Kanaal t'eenemaal gestopt zou zyn. De ongemene glad-en effenheit van die Groeve bevestigt my in 't gevoelen van dit dubbel gebruik. Ik merk aan, dat hare lengte evenmatig is naar die van 't inwendig Kanaal. Ik zie dat dit Kanaal nog voor een gedeelte gesloten is, dat is, ter plaatse die eenen hoek met het buiten Kanaal maakt. Zelfs bemerk ik, dat men door dien waren doorgang niet

binnen de Piramide gekomen is; dat men in tegendeel genoodzaakt is geweeſt zich eenen verkeerden weg te banen, door welken men by een der zyden van 't Kanaal komende, te ligter de ſtenen waar mede het gevuld was heeft konnen aantaſten. Ik vinde dat Kanaal van die geforceerde opening af geſchonden in alle deszelfs lengte, 't welk my leert dat men genoodzaakt is geweeſt geweld te gebruiken om de ſtopping daar uit weg te nemen. Ik beſluit derhalven uit het geen dus tot aan den ingang van de Gaandery geſchonden word gezien, dat de ſtenen, waar mede het Kanaal geſloten was, in dat Kanaal zelf aan ſtukken zyn gehouwen, en dat in eene ruimte van 124 voeten in de ſponde of groeve, en agter die zelfde ſtenen, nog 124 voeten andere ſtenen lagen, die gereed waren om gedurig te volgen op de gene die in 't Kanaal gebruikt zouden zyn, en om de ledige ruimte te vullen die dezelve nagelaten hadden. Zelfs vermoede ik, dat de gene die de Piramide met geweld aantaſteden, kennis hadden van dat vervolg van ſtenen 't welk in de groeve opgeſloten was. Want waarlyk, indien zy gantſchelyk onkundig daar van waren geweeſt, zouden zy zich ongetwyffelt vernoegt hebben gehouden om de ſtenen waar mede het Kanaal gevult was, aan de geweldadige opening die zy daar gemaakt hadden, in ſtukken te breken. Dit werk zou hun veel gemakkelyker gevallen zyn; en dat zy eene andere verkiezing namen, geſchiedde alleen maar op de kennis die zy van de ſtenen hadden, welke gereed waren om uit de groeve in het Kanaal te glyden, naar mate dat het geledigt zou zyn.

Ik heb reets te kennen gegeven, dat in het Ligchaam van de Piramide wel andere geſlote openingen konnen zyn, die nog niet ontdekt zyn geworden; en het is mogelyk niet zonder grond dat men onderzoek daar naar gedaan heeft. Ten ongelukke heeft men zich aan eene verkeerde plaats aangegeven om die openingen te vinden, door het graven en wroeten in den grond der twe Vertrekken. Indien behalven de reets bekende Kanalen nog eenig ander in het binnenſte van de Piramide mogt zyn, moet men zonder tegenſpraak het zelve tuſſchen die twe Vertrekken zoeken, en de opening van zo een Kanaal kan niet dan om-

omtrent het midden van de Groeve geplaatſt zyn.

Ook moet ik verwittigen, dat de ſtippen, die men in de Figuur bezyden de letter M. ziet, zekere afdelingen te kennen geven, die van den tyd der bouwing van de Piramide af met voordagt gemaakt zyn geweeſt. Deze ſchuintens waren geſchikt om tot trappen te dienen voor de genen, die van 't Kanaal van 118 voeten, 't welk naar het eerſte Vertrek leid, naar 't boven einde van de groeve zouden willen klimmen, die, gelyk ik gezegt heb, ter dier plaatſe afgebroken word gezien, of voor de zulken, die van daar naar dat zelfde Kanaal zouden willen nederdalen. Ik heb reets aangemerkt, dat een volwaſſen Menſch, op den grond der groeve ſtaande, onder de ſteigering of ſtellagie over einde kon gaan. Ongetwyffelt waren'er aan de beide zyden van de Gaandery, en van boven naar beneden onder de ſteigering, van ruimte tot ruimte touwen vaſt gemaakt aan de balken of ribben die de ſteigering onderſteunden, om aan de genen, welke in de groeve zouden willen nederdalen of opklimmen, het gemak te geven dat zy zulx zouden konnen doen zonder te glyden. Die touwen diende in den beginne aan de Arbeidslieden, in het maken van de Gallery, en het ſluiten der Kanalen. De genen die naderhand de Vertrekken quamen bezigtigen, zulke die de Lyken des Konings en der Koninginne derwaarts bragten, eindelyk de Perſonen die met de kiſt van den Vorſt naar 't Koninklyk vertrek klommen om daar by hem te ſterven, bedienden zich van dat zelfde behulp.

Derhalven is'er gene de minſte twyffeling, of men heeft door middel der ſtenen die op de houte ſteigering geplaatſt waren, alle de Kanalen die zich in het inwendige van de Piramide bevonden, geſloten en gevult.

Van den Put der Piramide.

Na dat het Arbeidsvolk den laaſten hand aan alle deze werken geſlagen had, bleef aan de Arbeiders niets meer overig, dan om uit dat binnen-gedeelte te komen; ten ware men onderſtelle, dat zy met het breken van de ſteigering, en van de ſtukken hout waar uit die beſtond, een begin maakten, en dat zy die ſtellagie by ſtukken naar buiten bragten langs den zelfden weg, die gemaakt was om hun tot wykplaats te dienen. Die opening was niets

 anders

anders dan de Put, dien ik gemeld heb dat ter regte hand in de Gallery gevonden word, als men daar in komt. Die Put beslaat aan 't beneden-einde van zynen ingang een gedeelte van het bankje, of de daar zynde verhevenheit, en is 2 voeten hoog in den muur. Hy is, gelyk ik gezegt heb, byna rond of ovaal. Men vind hem in de Figuur by de letter I. aangewezen.

Deze Put daald naar het beneden-einde van de Piramide met eene regtstandige (perpendiculaire) linie naar den Gezigteinder, lopende echter wat schuins of scheef, en makende de gedaante van een Spil, of Hebreeuwschen *Lamed*. Dit kan men zien in de aftekening die ik van de Piramide heb laten doen. Omtrent 60 voeten van de opening ontmoet men in dat Kanaal een vierkant venster, van waar men in een Spelonkje komt, 't welk in den Berg gehouwen is, die ter dezer plaats niet van Rotssteen, maar van eene soort van kei-of steenagtig zant is, dat zeer vast aan malkander zit. Deze Spelonk strekt zich uit van het Oosten naar het Westen, en is na gissing omtrent 15 voeten lang. Vervolgens vind men een andere Groeve, insgelyks in de Rots geholt, zeer afhellende, en heel na aan het regtstandige (of perpendiculaire) komende. Zy is 2 voeten en 4 duimen breed, en 2 en een half voet hoog, dalende nederwaarts ter ruimte van 123 voeten; waar na men niet ontmoet dan zant en steen, 't welk daar met voordagt in geworpen, of van zelf in gevallen is. Ik houde my verzekert dat dit Kanaal nooit tot een ander gebruik geschikt is geweest, dan om tot wykplaats te dienen voor 't Arbeidsvolk, 't welk aan de bouwing der Piramide werkte. De afhelling van dat Kanaal, deszelfs krom lopende weg, engte en diepte, zyn klare bewyzen daar van. Zelfs twyffel ik niet, of de uitgang van dien Put aan welken men zekerlyk niet dan na vele andere om-en bywegen quam, en mogelyk zelfs na dat men weder naar deszelfs opening was geklommen, ik twyffel niet, zeg ik, of die uitgang wierd gevormt door een Kanaal, boven 't welk een rei stenen hing, die men had weten tegen te houden, en welke door middel van eenig werktuig, ('t geen men zyne werking liet doen na dat al het Arbeidsvolk zich uit de

de Piramide begeven had,) van boven naar beneden vallende, dien ingang voor altoos floten. Inder-daad, men kan niet bemerken dat onderneming gedaan is om die opening te forceeren, 't zy datze altyd onbekend is geweeſt, of om dat hare engte niet toeliet om daar te konnen arbeiden. De Piramide is alleen maar aangetaſt aan den Koninklyken Weg, die ongetwyffelt diende om het Lyk van den Koning, en van alle de dode of levende perſonen, die met hem begraven moeſten worden, daar binnen te brengen. Zekerlyk was het ook langs dien weg dat het gevolg der lykſtaatſie tot het binnenſte van dat Gebouw quam, en vervolgens daar uitging, na de laaſte pligten aan den Vorſt bewezen, en zyn ligchaam in het graf gelegt te hebben, 't welk hy zelf verkoren had.

Voorts moet men zich niet verbeelden, dat alle de gene die aan het bouwen van dat groot werk arbeideden, kennis hadden van de geheimen van 't inwendige, nog zelfs ook niet dat het genoeg was daar binnen te komen, na dat de Piramide voltooit, en voor dat zy geſloten was, om kennis daar van te konnen hebben. Dat geheim was alleen aan de Bouwmeeſteren, die het opzigt over het maken der Piramide hadden, voorbehouden, of ten minſten behalven hen aan een klyn getal van Perſonen die uitgekozen waren om onder hunne beſtiering te arbeiden aan het ſluiten van alle de Kanalen, waar van ik in de beſchryvinge der Piramide gemeld heb. Zelfs is het zeer waarſchynlyk, dat het Arbeidsvolk 't welk tot dat werk geſchikt was, geenzints beſtond uit Menſchen die om te kopen waren om ooit een geheim van dien aard te openbaren. Ongetwyffelt waren zy alle uitgekipte Perſonen onder de eerlykſte Lieden, en die den Koning het meeſt toegenegen waren, uit de verſcheide Werkhuizen of Winkels, welke die Vorſt tot zynen dienſt onderhield, en op welker yver, opregtheit, erkennelykheit en gemoedelykheit men ſtaat kon maken. Zelfs zou ik niet vremd zyn van te geloven, dat de Koning zelf voor zyn dood het Werkvolk benoemt heeft dat aan de Piramide werken moeſt, en dat hy hun voor het overige hunner dagen een gemakkelyk, geruſt en eerlyk onderhoud heeft toegelegt,

 in

in die Tempelen welke verrykt waren met de geschenken dier Vorsten, gelyk die giften dan altyd by die soorten van gebouwen verzelt gingen, zo als ik reets voorheen heb aangetoont.

Zulke grote voorzorgen, door die aloude Koningen gebruikt, om de schending hunner Begraafplaatsen te verhinderen, doelden mogelyk zo zeer niet om hen te dekken voor den overlast van eenige gierige Vorsten, die hun gezag en magt zouden konnen gebruiken om den ingang derwaarts met geweld te doen openen, als wel om hen te beschermen voor de ondernemingen van Dieren of Rovers, die zulx heimelyk zouden durven onderstaan. En waarlyk, welke Vorst zou, zo lang hun Godsdienst in stand is gebleven, en zy ongetwyffelt dien ondergang daar van niet voorzagen, zo godloos geweest zyn, dat hy 't besluit zou hebben genomen om de Begraafplaats eens groten Konings te schenden, alleen in hoop, om eenige goude Vaten, of andere kleinigheden, die daar by hem opgesloten mogten zyn, weg te halen? Want ik houde my verzekert, dat de overgrote Schatten, die men zich verbeeldde in die nare woningen verborgen te zyn, op zulke kleinigheden uitquamen. Ook is het ontwyffelbaar dat die Piramide niet geopent is, nogte onder het bestier der *Ptolomeussen*, en der andere Vorsten van Griekschen Afkomst, die in Egipte regeerden zedert dat *Alexander* dat Land overheert had, nogte onder dat van de Romeinen of der Keizeren van *Konstantinopole*. Die Vorsten, 't zy ze Heidenen of Christenen waren, hadden alle veel eerbied voor Begraafplaatsen, en zouden zich wel gewagt hebben derzelver schending te ondernemen, of zulx toe te laten. Behalven dit droegen zo wel de eene als andere veel zorg voor de behoudenis der aloude Gedenktenen, die een gedeelte der schoonheit van hunne Staten uitmaakten; en 't zou by hunnen tyd een hooftmisdaad zyn geweest, indien men slegts in gedagten had genomen dezelve te willen onteeren. Ook heeft *Plinius*, in het spreken van de Piramiden, ons niet gezegt dat tot zynen tyd toe iets diergelyks in Egipte gebeurt was. Insgelyks vinden wy gene de minste blyken daar van in eenigen anderen Griekschen of Latynschen

Schry-

Schryver. Maar toen de Arabiers zich meesters van dat bloejend Koninkryk gemaakt hadden, veroorzaakte hun haat tegen de Christenen, en tegen de gewaande Afgodenbeelden, die zy oordeelden de voorwerpen hunner Godsdienstigtigheit te zyn, als ook hunne gierigheit en barbaarsheit, dat zy den hoon dien zy den allereerwaardigsten Gedenktekenen aandeden, als zo vele verdienstige werken aanmerkten. Van dien tyd af zag men in Egipte niet dan allerlei gebroken en in stukken geslagen Figuren, verwoeste Tempelen, geschondene en geopende Begraafplaatsen, 't zy uit veragting voor de ligchamen die daar opgesloten waren, of 't zy uit hoop om daar eenige kleine goude of kopere Afgodenbeelden te zullen vinden, welke voor de ongemene armoede van dat Volk voorwerpen van begeerte waren.

Het was derhalven ongetwyffelt onder de Regering der Mahometaansche Vorsten, en wel door den Calif *Mahmout*, die te *Bagdad* regeerde, en die in 't (*) jaar 205 van de Hegira storf (gelyk de Arabische Schryvers verhalen) dat die godloosheit bedreven wierd. Die Vorst zich verbeeld hebbende, dat grote schatten in die Piramide besloten waren, had na dat hy met grote kosten drie jaren lang had laten arbeiden om dezelve te openen, het verdriet van te zien, dat in plaats van die overgrote rykdommen welke men hem had wysgemaakt daar te zullen vinden, niet dan eenige goude Afgodenbeeldjes en Vasen aangetroffen wierden, van welke de Vorst die daar rustte zich ongetwyffelt in zyne offerhanden bediend had. Zelfs zyn vele van gedagte, dat hy 'er niets vond dan het gebalssemt Lyk van den Koning met eenige andere, en op den muur van 't Vertrek met goude letters geschreven: *Dat de godloze, die deze plaats mogt schenden, gene andere beloning zou vinden, dan het verdriet van godloosheit zonder vrugt gepleegt te hebben.* Doch alleen dit laaste stukje is genoeg om aan te tonen hoe weinig geloof men aan al het overige van dat verhaal moet slaan, om dat men, toen de Piramide geopent wierd, volgens die Schryvers, zekerlyk onkundig was van den tyd waar in zy gebouwt was geworden. In die aloude tyden waren

(*) Volgens de Tydrekening der Christenen Anno 817.

waren de Zinnebeelden (of Beeldspraken) het eenig Schrift dat in gebruik was; en dewyl die soort van letters, welker kennis de oude Egiptenaars geloofden zo lang als de Waereld te zullen duren, dienden om de gedagtenis van allerlei voorname gevallen te bewaren, zou men niet nagelaten hebben zich by deze gelegenheit daar van te bedienen, in plaats van toevlugt tot goude letters te nemen, welker oorspronk van veel later tyd is. Eindelyk, die overlevering werd ontkend door de Piramide zelf, en door den staat waar in zich tegenwoordig het vertrek bevind, alwaar het Lyk van den Koning, wien hy ook geweest mag zyn, geplaatst is geweest, alzo men daar geen Schrift altoos bemerkt.

De zelfde Arabische Schryvers zeggen, dat die voornoemde Calif niet ondernam de Piramide te doen openen, dan na dat hy eene nauwkeurige aftekening van haar inwendig gedeelte bekomen had. Die aftekening was hem, vervolgen zy, door iemand gegeven welke een der Afkomelingen was van den Bouwmeester, die het opzigt over dat groot werk had gehad, en die Vorst beschonk hem rykelyk daar voor. Andere Autheurs van die zelfde Natie schryven die onderneming toe aan den berugten Calif *Aaron Alrechid*, (betekende in het Arabisch *de Leidsman der ware Gelovigen*,) die wegens zyne geleerdheit en liefde voor de Wetenschappen, waar van hy blyken gaf (alzo hy een zeker getal zyner bedrevendste Onderdanen naar *Konstantinopole* zond, om de allervoortreflykste Boeken, die in de Bibliotheek der Oostersche Keizeren waren, uit het Griekscн en Latyn in 't Arabisch over-te-zetten) altyd vermaart zal blyven. Wat hier van zy, de Piramide mag geopent zyn door den eenen of anderen van die Vorsten, en zy mogen eene aftekening van haar inwendig gedeelte gehad hebben of niet, het is zeker dat zy met geweld opengebroken is, ten dele by de natuurlyke opening, en ten dele door het verwoesten en vernielen van haar inwendige. Al had men gene aftekening van dat inwendige gehad, zo wist men echter genoeg, dat alle de natuurlyke openingen der Piramiden naar 't Noorden zyn. Dus viel het niet zwaar om ten minsten den ingang van deze te konnen raden.

Voor

Voor 't overige weet ik niet wie van beide ſtandvaſtiger is geweeſt, de Vorſt die zo een groot Werk voltooide, of de gene die eenen ingang, welke menſchelykerwyze niet te openen ſcheen, met geweld aantaſtte. De uitvoering zo van 't een als 't ander heeft zekerlyk iets zonderlings in zich. Zonder in het ligchaam der Piramide te willen doordringen, en zonder dat wy afgaan van de bekende Kanalen, is het zeker, dat zy rondom met ſtenen van afgryſſelyke grootte en zwaarte bekleed zyn. De gene die tot dekking daar van dienen, zyn 10 of 12 voeten lang; de breette is ten naaſtenby ook zo, en ze zyn 8 of 10 voeten dik. Een eenige van die ſteen was meer dan groot genoeg dat tien perſonen behalven my, daar rondom als aan eene tafel, den maaltyd konden doen. Boven die ſtenen ziet men niet dan verwonderenswaardige grote ſteenhopen, die den top der Piramide dragen. Alle de andere zyn insgelyks van eene verbazende grootte. Twe hondert en agt ſtenen maken, uitgezondert twe of drie ryen die omtrent de kruin ontbreken, eene hoogte van 600 voeten. Derzelver breette en diepte zyn naar evenredenheit. Met een woord, als men onderſtelt, gelyk ik bewezen heb, dat die Piramide bekleed was met marmer 't welk men uit de Steengroeven van den Berg *Sinaï* haalde, of uit de gene die men op de Grenzen van Egipte en Ethiopie vind, alwaar ten minſten 20 duizent menſchen onophoudelyk tot dat werk gebruikt moeſten worden, zo ben ik verzekert, dat een Koning, die in zyne Staten buiten Oorlog leeft, zo een Werk in niet minder dan 20 jaren tyds, met behulp van 150 duizent Arbeidslieden, heeft konnen uitvoeren, en dat het hem ten minſten 200 millioenen gekoſt heeft.

Aan den anderen kant is het niet minder zeker, dat het aan den Vorſt, die den groten Ingang ondernam te forceeren, weinig meer gekoſt zou hebben als hy de gantſche Piramide had laten overhoop werpen, dan 't hem gekoſt heeft om alle de hinderpalen, die hy te boven te komen had om in zyn voornemen te ſlagen, te overwinnen. Het is klaarblykelyk, dat het eerſte Kanaal, 't welk ik het uiterlyk Kanaal genoemt heb, met evenredige ſtenen gevult was, en dat men dezelve niet dan met zeer grote moeite

van daar heeft konnen halen. Insgelyks is het niet te twyffelen of dat Kanaal wierd van buiten met ongemene grote ſtenen geſloten, die mede met het bekleedſel van de Piramide overdekt waren. Men ziet hedendaagſch nog de plaats, van waar men dezelve heeft moeten wegrukken. Toen dat eerſte Kanaal geledigt was, ſtond het grootſte werk nog te doen. Ik onderſtelle dat men kennis van de geheimen der Piramide had, om dat de ſteen, die op den hoek der twe Kanalen ſloot, daar van weggenomen is geworden. Meer is 'er niet nodig, om my te doen bezeffen dat men al in den beginne ondernomen had het inwendig Kanaal aan den regten weg met geweld aan te taſten; dat men daar na zag vele jaren nodig zouden wezen om dat Werk te konnen volvoeren, nademaal de ſtenen, waar mede het Kanaal gevult was, op malkander van de hoogte der gehele Groeve volgden; dat is, ter ruimte van 224 voeten; en dat men derhalven dit voornemen varen liet, en verkoor eenen anderen weg te banen. Men kan zich ligtelyk verbeelden, wat een werk het in had, om in de dikte van den muur te dringen, die ter regte en linke hand is, en om het Kanaal dat men verlaten had weder te krygen. Wat al tyd en moeite koſtte het ook niet om de ſtenen te onderſteunen, en dezelve den eenen voor en den anderen na in het binnenſte van dat Kanaal in ſtukken te ſlaan! Op die wyze quam men aan de Gallery. Het inkomen van het eerſte vertrek, hield ongetwyffelt niet lang tegen, ſchoon het van een zeer lang Kanaal wierd voorgegaan Maar wat al zwarigheden had men niet te boven te komen, om den ingang van de Koninklyke Kamer meeſter te worden! Het zy men de kennis van de wegen der Piramide gehad heeft of niet, het is ontwyffelbaar dat het den Vorſt, die dezelve heeft doen openen, overgrote ſommen gelds, en een arbeid van vele jaren gekoſt heeft.

De naam van den Vorſt die de Piramide heeft doen bouwen, is, gelyk ik gezegt heb, t'eenemaal onbekend; en 't geen men daar van in de Geſchiedſchryveren vond, is zo onzeker, dat men geen ſtaat altoos daar op maken kan. De Arabiſche Schryvers, die ik reets heb aangehaalt, weten ons wonderbare zaken dienaangaande te vertellen.

Zy

Zy zeggen dat langen tyd voor de geboorte van *Adam*, de Waereld bewoond wierd door Reuzen die ongemeen groot van perfoon en kragten waren. Volgens hunne mening wierden toen (zo als ik elders gezegt heb) alle die grote Gedenktekenen geftigt, welke Egipte zo vermaard gemaakt hebben, en waar van de overblyfzelen nog ten huidigen dage onze verwondering en agting tot zich trekken. In die over-aloude tyden was het, voegen die Schryvers daar by, dat in Egipte een Vorft, *Gian* genaamt, regeerde, die een Zoon was van den Keizer *Gian*, welke de gantfche Waereld overheert had. Men kan wel zonder veel moeite bevatten hoe overgroot de magt en de rykdom moeften wezen van eenen Vorft, aan wien zo een heerlyk Land gehoorzaamde. Men verhaalt een ftukje daar van, 't welk wel waardig is aan het einde van dezen Brief geplaatft te worden.

Die Vorft, welke een tedere eerbied voor de gedagtenis zyner Voorzaten had, wilde, om zich te levendiger hun aandenken te binnen te brengen, eene Graftombe, overeen komende met hunne waardigheit, voor hen oprigten, alwaar zy zo naar 't leven vertoont zouden worden, dat ieder een die hen zag dezelve als levend zou moeten aanmerken. Met dit inzigt deed hy een zeer groot Paleis van zwart marmer bouwen, nademaal in 't zelve niet alleen de plaats was die tot de Begraafftede dier Vorften dienen moeft, maar ook verfcheide Tempels, alwaar ieder dag vele Offerhanden gedaan wierden. Dat Paleis had ook in zich een groot getal van vertrekken, welke tot woningen diende voor de Priefters, die door den Vorft aangeftelt waren om die verfcheide Tempelen te bedienen. In 't midden dier talryke Gebouwen, die alle overpragtig waren, was een grote Zaal van wit marmer, die met eenen open Coupel voorzien was, alwaar het goud en azurblauw konftig geplaatft zynde, al het heerlyke vertoonde dat ingelegde werken wonderlyk kan doen zyn. Hondert Zuilen van Jafpis en Porphyrfteen waren tot dien heerlyken Zaal gebruikt, en vlak onder den Coupel was een Throon van maffif goud, over welken een Paviljoen van goud laken was, 't welk van onder tot boven met

edelgesteentens was bezet. Dezen Zaal had *Gian* geschikt tot de Begraafplaats zyner Voorouderen. Die Vorst liet de gebalssemde Lyken van 40 Koningen of Keizeren van zyne Familie met fyn goud overtrekken, als zo vele Standbeelden; en die veertig Standbeelden wierden geplaatst rondom den Throon, op welken het Beeld van den Keizer *Gian*, Vader van den regerenden Koning, t'eenemaal met diamanten bedekt, gezeten was. Men zal uit het geen ik in 't vervolg van de gebalssemde Lyken zeggen zal, konnen begrypen hoe die Standbeelden die dode Vorsten ten naasten-by zodanig konden vertonen gelyk zy by hun leven waren. Ik zal my niet verder ophouden om de heerlykheden dier soort van Begraafplaats te beschryven. Alleenlyk zal ik aanmerken, dat men uit die Histori ziet, dat voor de ontdekking der Mynen van *Golconda* en *Potosi* het goud en de diamanten zulke rare dingen niet waren.

Volgens die Arabische Schryvers was het die Koning *Gian*, welke de berugte Piramide deed bouwen waar van ik de beschryvinge gedaan heb. Men kan wel begrypen, dat een Vorst die een Reus was, en door Onderdanen van die zelfde gestalte gediend wierd, ligtelyk zo een groot werk kon uitvoeren. De gene die hy gebruikte, om van omtrent den Berg *Sinaï* het marmer te doen komen, waar mede dat Gebouw stond bekleed te worden, spaarden hem de Rytuigen die men anders tot het vervoeren van dat marmer gehad zou moeten hebben. Het koste aan een van die Heeren niet meer moeite om eene marmere tafel, ter lengte van 25 of 30 voeten, en van eene evenredige dikte van daar onder zynen arm te dragen, dan het werk was voor zyne Makkers om eene Zuil van 100 of 120 voeten hoogte in den arm te nemen, en met zo een pakje lugtig van Opper-Egipte naar *Alexandrie* te stappen. Zal men niet moeten bekennen, dat het veel beter zou wezen opregtelyk zyne onkunde te belyden, dan die met zulke sprookjes te bedekken?

Voor 't overige, wie die Piramide, welke de Noordelykste van alle is, ook gestigt mag hebben, het is waarschynlyk dat de gene die den ingang daar van met geweld aan-

aantastte, en haar openen deed, niets van veel belang vond, nademaal zyne heiligschennis met de beschadiging van deze Piramide eindigde, en hy gene andere aantastte. Echter heeft de Nakomelingschap aan hem de verpligting, dat hy ons geleert heeft dat het inwendige van die Piramide niet min heerlyk was, dan het uitwendige na alle waarschynlykheit geweest is, schoon zy, gelyk alle de andere, die mede van hunne bekleding berooft zyn geworden, hedendaagsch niet dan eenen overgroten steenhoop, en eenen Berg van Menschen handen gemaakt, vertoont, die zyne kruin tot aan de wolken verheft. De schending van dat wonderbaar gebouw geeft ons ten minsten door de gesteltheit van deszelfs inwendige te kennen, tot hoe ver de Bouwmeester, die het ondernam, de konst en schranderheit bragt om het Ligchaam te bewaren van den Vorst, aan wien de Waereld dat berugt Gedenkteken te danken heeft. Wy leren daar door dat in die overoude tyden die wetenschap reets by de Egiptenaren in de hoogste volmaaktheit was.

Om van dat verwonderenswaardig inwendige, en van de konst waar mede het gebouwt is geweest, een net en naukeurig denkbeeld te geven, heb ik in dezen Brief toelegging gedaan. Het gros der Reizigers hebben, nogte de gelegenheit, nogte den tyd, om de geheimen grondig te oederzoeken. De genen die uit nieuwsgierigheit in Egipte komen, bezien de Piramiden maar eenmaal; zelfs nemen zy dikwils niet eens de moeite om het inwendige van deze groote te bezigtigen. Zo zy 'er al inkomen, zyn ze half dood als ze tot by de Gallery zyn geraakt, alwaar zy niet konnen naderen, dan na dat zy hunne aanzigten over 't zant hebben gesleept aan den ingang van den geforceerden weg, die het uiterlyk Kanaal met het inwendig gemeenschap doed hebben. Die ingang is byna t'eenemaal door 't zant gestopt; zo dat die Reizigers dan genoodzaakt zyn de handen uit te steken naar Arabieren, die hen tot Leidslieden dienen, en met geweld naar boven trekken; 't welk hen zodanig verschrikt, dat zy zich verbeelden in dien nauwen doorgang te zullen moeten stikken. De 40 of 50 voeten puinhopen die zy daar na,

zomtyds op den buik leggende, passeeren moeten, maken hen t'eenemaal afgemat. Eindelyk, als zy tot de Gallery zyn gekomen, zyn de warmte van die plaats en de verhindering van behoorlyke ademhaling, alleen bequaam om hen te verstikken. Zekerlyk zal men my moeten toestaan dat deze zwarigheden, gevoegt by de vrees voor het wederkeren, hen weinig in staat laten om dan over dat inwendige der Piramide de vereischte onderzoeken en redeneringen te konnen doen. Ook heeft, schoon dat gevaarte mogelyk zedert meer dan duizent jaren open is geweest, niemand als nog, dat ik weet, van 't gebruik der Kanalen, van de Gallery, van de geheimen die zy in zich behelst, nogte van 't waar gebruik van den daar zynde Put, gesproken; zelfs hebben zy menigmaal op een algemeen denkbeeld een gantsch verkeerd oordeel daar over gevelt.

Voor my, die door een sestien-jarig-verblyf in dat Land, tyd en gelegenheit heb gehad, om volkome onderregting van zaken te hebben, en die door meer dan 40 togten naar die plaatsen, met den Winkelhaak en 't Compas in de hand, de verborgendste hoeken en geheimen van dat Gebouw bezigtigt, en dus kennissen bekomen heb, die vele andere niet hebben konden, ik heb geoordeelt gehouden te zyn de verligtingen, die ik door myne nasfpeuringen verkregen heb, mede-te-delen. Hoewel, ik moet zeggen, dat ik nooit den togt naar de Piramide heb gedaan, zonder alvorens myne voorhoedens gebruikt te hebben. Den vorigen dag liet ik door eenen Bey, die een goede vriend van my was, aan de Arabieren die onder zyne bevelen stonden, last geven, dat zy zorg zouden hebben te dragen de inwendige wegen der Piramide van al het zant, waar mede die doorgaans belemmert zyn, te ledigen. De arbeid van 10 of 12 Arabieren, die de hand daar aan sloegen, wierd rykelyk betaalt met een *Sequin* die ik hun gaf, om datze my niet dorsten rantsoeneeren gelyk ze eenen Reiziger gedaan zouden hebben. Derhalven kon ik gemakkelyk op myne kniën door den moeilyken ingang van dien geforceerden weg, waar van ik gemeld heb, geraken. Ook voorzag ik my van alles wat nodig kon zyn, om zonder

veel

veel moeite of gevaar het geheimste wat in het inwendige der Piramide was, te konnen bezigtigen. Ik ging 'er in, byna enkelyk in 't hembd zynde, en slegts met een lugtig onderbroekje aan, wegens de grote hitte die men daar uitstaan moet, en als ik 'er na verloop van een uur of twe uitquam, droeg ik zorg eenen goeden pelsrok aan te trekken, om my voor de koelte van den Noordewind te beschermen. My komt by deze gelegenheit te binnen, dat die pelsrok, welken ik daar na uittrok om een lugtiger gewaad aan te trekken, my in een van die togten door die zelfde Arabieren ontstolen wierd. Zelfs ontnamen zy my het Keuken-gereetschap en 't linne-goed dat ik medegenomen had. Wel is waar, dat dit alles my den volgenden dag door den Bey te rug wierd gezonden; maar echter kostte het my een geschenk van niet minder dan tien Ryxdalers, 't geen ik aan die Arabieren deed, welke zeiden anderen ontweldigt te hebben wat zy zelf gestolen hadden. Men kan uit dit staaltje oordelen, hoe weinig gemak, en zelfs wat al gevaren de Reizigers in het bezoeken der Piramiden onderhevig zyn.

Door middel dezer voorzorgen en behulpen, heb ik meer gelegenheit dan iemand anders konnen hebben, om mynen yver te voldoen in het doordringen tot in het geheimste wat in die vermaarde Gedenktekenen te vinden was. Of myne zorgvuldigheit en myne aanmerkingen my daar omtrent eenige ontdekkingen aan de hand gegeven hebben, waar voor men my te danken heeft, laat ik uit het lezen van dezen Brief oordelen. Ik heb bewezen dat die Piramide hare bekleding heeft gehad, en dat zy haar ontnomen is, ter oorzaak dat het marmer, waar mede zy omvangen was, raar en in hoge waarde in Egipte gehouden wierd. Ik heb vervolgens doen zien dat zy gesloten is geweest, en dat zy 't zelfs nog is aan het einde van 't waar Kanaal van haren ingang; dat alle hare Kanalen gevult zyn geworden; dat de Gallery gediend had tot een Magazyn van de nodige stenen om die Kanalen te stoppen en te sluiten; dat die stenen agter in de Gallery in stukken geslagen zyn geworden, toen men daar gekomen was en dat men die by stukken daar uit heeft gehaalt, zonder 't welk

zy

zy niet geopent zou hebben konnen worden. Ik heb eene verklaring gegeven van 't geheim 't welk gemaakt was 6 voeten van den Zaal, in welken de kist stond. Eindelyk heb ik aangetoont, dat de Put in 't bouwen der Piramide alleen maar gemaakt was om tot eene wykplaats der Arbeidslieden te dienen, na dat zy tot het sluiten der inwendige Kanalen alle de stenen, die in de Gallery waren, een ieder naar zyne maat en schikking verdeelt hadden. Op deze wyze word de waarheit zomtyds met den tyd herstelt, in plaats van te verduisteren en te verdwynen. Al waren deze Aantekeningen niet volstrekt overeenkomend met de zakelykheit, zo zullen zy ten minsten aan de Nakomelingschap tot geleide dienen, om in 't vervolg van de naukeurige waarheit der wonderen verligting te bekomen. Ik hoop, Myn Heer, dat gy my eenigen dank zult weten voor de vlyt en zorgvuldigheit die ik heb aangewend om myne Aanmerkingen aan u mede-te-delen. Indien gy let op de schoonheit van 't inwendig bouwzel, waar van ik u niet alleen de Beschryving, maar ook de Aftekening zende; indien gy regt wilt doen aan den geest en de schranderheit van den genen die aan dat verwonderenswaardig Werk gearbeid heeft, zo zult gy ten minsten genoodzaakt zyn te bekennen dat niets barbaarsch daar in was, en dat de Piramiden, die eeuwigdurende Gedenktekenen van de magt der Koningen, die dezelve opgerigt hebben, niets minder hebben verdiend dan de veragting die een Latynsche Digter daar van gedaan heeft in dit Vaars:

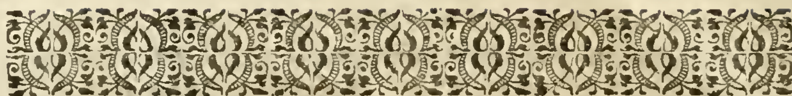
Barbara Pyramidum sileant miracula Memphim.

In de omleggende Landstreek dier Piramiden telt men nog meer andere, die wegens hare grootte en maakzel voor merkwaardig gehouden zouden konnen worden, indien hare schoonheit niet voor die der andere wyken moest. Zommige van dezelve zyn geopent geworden, en andere nog niet. De laaste der drie grote Piramiden heeft 3 andere ten Zuiden, op eene linie die van 't Oosten naar 't Westen gaat. Zy zyn nog gaaf, en verdienen geacht te worden wegens de grootte der stenen waar uit zy bestaan.

Ik

Ik geloof dat zy met Egiptisch marmer bekleed zyn geweest, inzonderheit de twe Westelykste, om dat zy van buiten vele ongelykheden hebben, 't geen zo niet aan de ongeschondene Piramiden is. Behalven deze Piràmiden, tonen duizenden van begraafplaatsen, en ontallyke vele puinhopen, die men aldaar ontmoet, dat het aldaar eertyds vol van die trotsche Gedenktekenen is geweest. Op eenige plaatsen ziet men dat zeer grote Piramiden t'eenemaal geslegt zyn, en andere ten halve. Men vind'er vierkanten Graf-tomben, die juist niet zeer hoog maar van overgrote stenen gebouwt zyn; 't welk dezelve voor schending bewaart heeft. Duizenden van Spelonkjes in de Rotsen gehouwen ontdekken een oneindig getal van andere begraafplaatsen. Ik heb die alle bezigtigt. Men ontmoet vele van dezelve ten Oosten van de eerste Piramide, andere ten Zuiden van dien langen Dyk, waar van ik gemeld heb. Ook zyn'er zommige ten Noorden, en ik twyffel niet of die steenhopen der Piramiden aan dien kant bedekken nog vele andere, waar van verscheide ongetwyffelt nog niet geopent zyn geweest. Men ziet nog eenige andere begraafplaatsen rondom de gragt die in de Rots gehouwen is, waar van de twede der grote Piramiden ten Noorden en Westen omringt word, en men vind op eenige van dezelve beeldsprakige Karacters. De ledigheit der Arabieren, hunne onkunde, armoede, en ligtgelovigheit, rakende de gewaande schatten welke onder alle die aloude Gedenktekenen begraven zouden wezen, zyn oorzaak geweest dat de talloze menigte van dezelve, welke in de gantsche uitgestrektheit van Egipte bespeurt worden, vernielt zyn. Hoe vele Tempels, Zuilen, Naalden, Piramiden, hoe vele andere berugte Gebouwen, welke eertyds dat Land zo vermaart maakten, zyn door die Volken bedorven, omverre geworpen, en vernielt geworden! Indien 'er nog gehele en ongeschonde Piramiden overig zyn, zo hebben wy dat te danken aan derzelver afgryselyke zware steenhopen, en aan de moeite welke die Barbaren (die van allerlei Werktuigen ontbloot en voor het onderzoek der Turken bevreest zyn) gevonden hebben om dezelve te openen. Ik ben enz.

Cairo den . . . . .

ZEVENDE BRIEF.

HANDELENDE

Van de plaats der Mumien of gebalſſemde Lyken, en van de vermaarde Stad Memphis.

NA dat ik u eenen geruimen tyd onderhouden heb, Myn Heer, met die berugte Piramiden, daar de Oudheit zo zeer op geroemt heeft, en die ook inder-daad billyk onze verwondering verdienen, oordeel ik aan u nog mededeling te moeten doen van eenige byzonderheden, welke opzigt tot die zelfde ſtoffe hebben. Ik onderneem de Beſchryving, die ik u van Neder-Egipte belooft heb, te eindigen met eenige Aanmerkingen over de aloude Stad *Memphis* en de vlakte der Mumien of gebalſſemde Lyken. Het geen ik u dienaangaande denk te zeggen, zal u een volkomen net denkbeeld geven van de ongemene voorzorgen, die niet alleen de aloude Koningen van Egipte, maar ook alle hunne Onderdanen gebruikten, om aan andere Menſchen de kennis hunner Begraafplaatſen te benemen.

Behalven de grote Piramiden, waar van ik geſproken heb, en die ik heb gezegt de Noordelykſte van Egipte te zyn, vind men ten Zuiden van dezelve nog verſcheide andere, die niet veel minder hoogte en mogelyk Oudheit hebben. Zelfs zou ik wel durven geloven dat zy ouder zyn. Dat ik deze gedagte hebbe, is wegens hare uiterlyke gedaante, welke, ſchoon zy in eene veel droger Landſtreek gebouwt zyn, echter veel meer verteert, verſleten en vergaan is dan het uiterlyke der berugte Piramiden. Zy ſtaan

ins-

insgelyks naar den kant van Libye, en de meeste op de afhelling van stene heuvels, die daar aan den Oever des Nyls zyn. Eenige zyn gelegen op eene ruime vlakte, langs welke het zelfde bedde van Rots-steen, onder een los zant van 5 of 6 voeten hoog, is lopende. Men noemt dat groot Velt het Plein of de Vlakte der Mumien (of gebalssemde Lyken) om dat men ter dier plaatse het grootste getal der begraafsteden heeft gevonden, uit welke men in onze tyden de gebalssemde Ligchamen heeft gehaalt, waar mede koopmanschap gedreven word. Men rekent maar 8 of 10 mylen van de eerstgemelde Piramiden af tot deze laste toe, die eigentlyk, een vervolg daar van zyn.

Die onderscheiding van de plaats der Mumien, en van die der Piramiden, is van de laaste Eeeuwen, en zeer oneigen. Want waarlyk, men vind Piramiden op beide die plaatsen; en indien men ter stede daar de grote Piramiden staan, niet met meerder naukeurigheit de aarde doorwroet had (om dat daar ongetwyffelt de kostelykste begraafplaatsen waren, die de gierigheit der Menschen het meest in verzoeking gebragt hebben) zou men 'er nog ten huidigen dagen zo wel gebalssemde Lyken vinden, als men die op de vlakte der Mumien aantreft. Dit blykt aan het groot getal der geopende Grafsteden die men daar ontdekt; en hoe vele zyn 'er niet nog wel, die nooit geopent zyn geworden? Men kan niet twyffelen, of de Piramiden die nog niet open gemaakt zyn, besluiten in zich kostelyke gebalssemde Lyken, nademaal zy de begraafplaatsen der Groten zyn, gelyk de spelonken in de Rots gehouwen, welke men in 't midden der verbazende werken en in de vlakte der Mumien ontmoet, zonder tegenspraak de Grafsteden van byzondere Personen waren. Deze oneigentlyke onderscheiding heeft insgelyks over de standplaats van het aloud *Memphis* vele verwarring en twyffelingen veroorzakt, die opgeheldert dienen te worden.

Oorsprong der Stad *Memphis* en van haren Naam.

De Schryvers spreken verscheidelyk van den oorsprong dier befaamde Stad, en van dien alouden naam van *Memphis*, onder welken zy nog by onze dagen bekend is. Zommige doen dien naam afkomen van 't Egiptisch woord *Momphta*, 't welk *Water des Heeren* betekent. Toen de

Kinderen van *Cham*, zeggen zy, Egipte begonnen te bevolken, vestigden zy in 't eerst hunne woning omtrent *Memphis*, om dat het overige van 't Land niet dan een groot Moeras was. In vervolg van tyd droogden de Moerassen op; en *Misraïm*, een Zoon van *Cham*, bouwde ter voornoemder plaatse aan den Oever des Nyls eene Stad, aan welke hy zynen naam gaf. Doch zy behield dien niet lang, voegen zy daar by; want vermits door het overvloejen van den *Nyl* het Aardryk van dag tot dag vrugtbaarder wierd, gaven de Inwoners van de nieuwe Stad, tot erkentenis van die weldaad, kort na dat de plaats gestigt was, aan haar den naam van *Momphta*.

De Arabiers verhalen op eene gantsch andere wyze den oorsprong dier Stad. Indien men hunne overlevering geloven mag, is Egipte meer dan 50 duizent jaren lang door Koningen geregeert geweest, die den Zetel hunner heerschappy in 't oppergedeelte van dat Koninkryk hadden. Die Vorsten, zeggen zy, hadden in 't eerst hunne Hofhouding te *Syené*, van welke plaats de Zee toen niet ver afgelegen was. Maar toen na verloop van tyd het Zeewater van daar zakte, en zekere Oevers verliet, begaven die Vorsten zich uit Opper-Egipte om de Zee te naderen, en verplaatsten hun Hof en den Zetel van hun Ryk digt by haren Oever. Die Overleveringen voegen daar by, dat de Zee, na verloop van 40 duizent jaren, eindelyk van de grote Landstreek, die tusschen Opper-Egipte en de Piramiden is, afgezakt zynde, aan haren Oever een Vlek of Dorp wierd gestigt, 't welk *Memphis*, dat is, *de plaats der Bannelingen*, genaamt wierd; dat men dien naam daar aan gaf, om dat men in die overoude tyden de gene die van 't Hof verbannen wierden, derwaarts zond, als naar eene plaats die het verafgelegendste van de Hooftstad naar den Zeekant was; dat dit Dorp daar na, wegens de nabyheit der Zee, en door den Koophandel die daar gedreven wierd, kragtig toenam; dat een Koning, door wien Egipte toen bestiert wierd, overwoog dat zyne Hooftstad al te ver van de Zeekust was, om voordeel te konnen trekken van den Koophandel die Egipte met vremde Landen dreef, en die van dag tot dag bloejender wierd; dat hy

ins-

insgelyks in aanmerking nam dat de Zee-lugt veel verscher was, dan die welke men in 't midden van 't Land inademde, en dat hy op die overwegingen zich gewendde gedurende de hitte van den Somer, den tyd in dat Dorp *Memphis* te slyten; dat hy zich zo wel daar by bevond, dat hy 'er een Paleis deed bouwen; dat de Heeren van zyn Hof en de Groten van 't Ryk, na zyn voorbeeld, mede verscheide Paleizen aldaar deden oprigten; en dat in 't vervolg de Nazaten van dien Vorst den Zetel hunner Regering derwaarts overbragten, en hunne Hoofdstad daar van maakten.

Ik weet dat deze Overleveringen tegengesproken worden door de Jaarboeken der Regeringen van de Egiptische Koningen, zelfs door de zulke die nog de meeste Aloudheit aan dezelve geven, nademaal die Jaarboeken den tyd dien Koningen in Egipte geregeert hebben, niet langer stellen dan zeventien duizent Jaren voor de geboorte van *Christus*. Echter heb ik wel willen bybrengen wat ik dienaangaande in eenige Arabische Handschriften gevonden heb, om daar door te doen zien, dat de Regering van de Koningen des Lands ten minsten overoud is. Eene onbetwistelyke zaak is, dat zy in de eerste tyden den Zetel van hun Ryk in de agterste Landstreken van Opper-Egipte gehouden hebben. Men vind ontwyffelbare bewyzen daar van aan de verscheide Tempelen, die onder den Sonne-keerkring (*Tropicus*) en aan gene zyde van denzelven in wezen zyn, en alwaar zy niet in gedagten zouden genomen hebben dezelve te bouwen, indien hunne Hoofdstad ver van daar was geweest. Mogelyk zou men ook met vry veel rede en grond konnen geloven, dat in de alleroudste tyden Egipte onder verscheide kleine Vorsten verdeelt was, welke gedurende een grote reeks van Eeuwen op eenen en den zelfden tyd in de verscheide Provincien regeerden, die aan hen onderworpen waren, en alle hun byzonder Hof hadden; dat ieder van hen by den tyd zyner Regering zyn best deed om de Landstreek die onder hem stond, te versieren en te verheerlyken met Tempelen en met Gedenktekenen, die bequaam waren om zynen naam te vereeuwigen, en de Volken der naburige Staten tot zich te trekken; dat eindelyk

delyk alle die byzondere Monarchien in een eenige vereenigt wierden door zodanig een van die Vorsten die het gelukkigst was, en zo verre komen kon dat hy alle de andere tot onderwerping bragt. Deze mening, die niets ongerymds in zich heeft, zou alle de zwarigheden van de Egiptische Tydrekening konnen oplossen. Als men dezelve tot grond onderstelt, zal men zich niet verwonderen wanneer men leest dat de Zetel van het Egiptisch Koninkryk nu te *Syené*, dan te *Thebes*, en dan te *Memphis* is geweest; en men zou, zonder bevreest te zyn voor belagchelyk gehouden te worden, mogen denken dat, als men de jaren der Regering van alle die kleine Vorsten, (die op een en den zelfden tyd leefden wanneer de Egiptenaars die zo aloude Regeringen formeerden) agter malkander stelde, dezelve zo een groot getal zouden uitmaken, dat het tot verre voor de Scheppinge der Waereld zou opklimmen. Wat hier van zy, het was zekerlyk reets eenen over-langen tyd geleden dat *Memphis* de Hof-plaats der Koningen van Egipte was geweest, toen *Alexander* die Stad overheerde, en aldaar de Macedonische heerschappy invoerde.

Van hare Stand-plaats (of gelegenheit.)

De gevoelens zyn niet min verschillend over de Standplaats van die aloude Hoofdstad van Egipte, dan over haren Oorsprong. Byna alle de Schryvers der laatste Eeuwen willen dat zy gelegen zou zyn geweest op dezelfde plaats alwaar thans *Oud Cairo* is; doch deze mening, die op generlei wyze kan worden bewezen, word behalven dat door eene zekere plaats van *Plinius* t'eenemaal omverre geworpen. Want die Autheur, welke schreef in eene Eeuw, waar in Egipte volmaaktelyk aan de Romeinen, die de Meesters daar van waren, bekend was, zegt, dat de Piramiden geplaatst waren tusschen de Stad *Memphis* en de *Delta* (*). Maar nu is het klaar, dat volgens dit getuigenis, die Stad nooit gelegen kan zyn geweest ter plaatse, alwaar hedendaagsch *Oud Cairo* is, nademaal die plaats, wel verre van boven eenige der Piramiden te zyn ten opzigte van de *Delta*, zelfs niet eens op eene evenwydige (of *para-*

(*) *Sitæ sunt . . . . . . inter Memphim oppidum, & quod appellari diximus Delta.* Hist. Nat. l. 36. c. 16.

paralelle) linie aan de laaste van allen is gelegen. Die plaats zou volgens dien Text ten Suiden der Piramiden moeten zyn, om dat de *Delta* ten Noorden van dezelve is, en de Piramiden in 't midden waren, in plaats dat *Oud Cairo* ten Oosten der laaste Piramiden, en zelfs eenigzints ten Noorden van dezelve gelegen is. Derhalven is het klaarblykelyk dat *Memphis* niet geplaatst kan zyn geweest op den grond die tegenwoordig door *Oud Cairo* beslagen word.

De waarschynelykste mening is dat die trotsche Stad gestigt was aan 't inkomen der grote zandige vlakte, die men huidendaagsch het Plein der Mumien noemt, en ten Noorden van welke de Piramiden geplaatst zyn. De overgrote steenhopen, die daar gezien worden zullen nog langen tyd tot verzekeringen verstrekken van de heerlykheit der Stad, waar van zy de overblyfzelen zyn, en op eene onbetwistbare wyze de ware standplaats ontdekken. Het is zeker dat de Koningen van Egipte, die Meesters van de harten hunner Onderdanen waren, hunne Residentie op geen voordeliger stand konden plaatsen, om regt aan hen te doen. Zy konden nergens beter by der hand zyn dan daar, om door de gantsche uitgestrektheit van 't Koninkryk hun gezag te doen gelden, en om aan het Hof en in de Hooftstad de overvloed te doen regeeren, nademaal *Memphis* in 't midden van hun gebied was gelegen. Want schoon Opper-Egipte veel meer lengte dan Neder-Egipte heeft, zo is daar tegen dit laaste ook veel breder. Daar door was het dat *Memphis*, 't welk eenige uuren weegs van een der opperste hoeken van de *Delta* was gelegen, zo wel uit Opper als Neder-Egipte alles kon ontfangen wat die Landen voortbragten, dat tot het nut of nodige van 't leven kon dienen. Die Stad was niet alleen zeer digt aan den linker Oever des Nyls, (en mogelyk strekte haar een einde zich wel tot die Rivier uit;) maar zy had ook ten Zuiden een groot Verlaat, door 't welk alles wat tot gemak en vermaak van 't leven dienen kan overvloediglyk uit alle de gedeeltens van Egipte naar haar wierd toegevoert.

Dit Meir, het welk aan dien kant aan de Stad grensde, en zelfs verre in de Provincie van *Fioum* liep, die ten Westen van 't zelve was gelegen, was van eene zo grote diepte, en on- *Van het Meir Meris.*

ongemene wytte, dat het naar eene kleine Zee geleek. *Herodotus* zegt dat de diepte 200 Elleboogslengtens, en de omtrek van drie duizent ſes hondert ſtadien was. Dit Meir, 't welk huidendaagſch *de Birque van Caron*, of *het Meir van Caron* genaamt word, (want het Arabiſch woord *Birque* betekent Meir) was met Menſchen handen gemaakt, en, zo men zegt, ten tyde van Koning *Meris*, wiens naam men aan 't zelve gaf, ter dier plaatſe gegraven geworden. Een zeer diep en breed Kanaal bragt van 3 of 4 dagreizen hoger het Nylwater uit Opper-Egipte derwaarts, 't welk zodanig ten opzigte van dat Meir was gelegen, dat dit laaſte nooit kon uitdrogen, zelfs niet in jaren waar in de Rivier het laagſt van water was. Dat Kanaal diende om van dat gedeelte des Koninkryks tot aan de Hooftſtad toe al den nodigen voorraat te brengen, terwyl die Stad door een ander Kanaal, waar van ik reets geſproken heb, 't geen van dat Meir naar het Meir *Mareotis* en naar de Zee liep, alles ontfing wat Neder-Egipte en de vremde Landen konden voortbrengen.

Het water van dat Meir diende niet alleen om den overvloed tot in den boezem van *Memphis* te voeren, maar ook om het verblyf aldaar te aangenamer te maken. Het ververſchte de lugt, die de Stad van den kant van 't Zuiden ontfing, alwaar het Meir gelegen was, en het hield dus *Memphis* altyd in eene aangename gematigtheit van lugt, zelfs gedurende de anderzints tot ſmorens toe warme winden, die in de Lente en den Herfſt uit het Zuiden komen. Om te meerder genot van dat aangename te hebben, hadden de Koningen in 't midden van 't Meir zelf een Paleis doen oprigten. Aldaar was het dat zy 't heetſte jaargetyde gingen doorbrengen; en volgens hun voorbeeld hadden de Groten van hun Hof aldaar ieder hunne woning. Verſcheide byzondere Perſonen hadden daar insgelyks huizen doen bouwen, na vergunning daar toe van den Vorſt verkregen te hebben, die zulx niet dan zeer bezwaarlyk en als eene gunſt toeſtond. Deze Gebouwen maakten eene ſoort van twede *Memphis*, en deden het verblyf der Koningen aldaar zeer pragtig en luiſterryk zyn. Men had in dat Meir ook Tempelen, Naalden, en verſcheide andere

dere Gedenktekenen opgerigt, waar van de Egiptenaars toen zulke grote liefhebbers waren. *Herodotus* verzekert ons dat men by zynen tyd in het midden van dat Meir twe Naalden zag, die ieder twe-hondert Elleboogslengtens hoog waren, en op den top van welke men twe ongemene grote Standbeelden had geplaatſt, die daar als op eenen Throon ſchenen te zitten.

Om de fondamenten dier verſcheide Gebouwen te herſtellen, of nieuwe te maken, had men het geheim uitgevonden om het Meir droog te maken door middel van een Kanaal, 't welk het water in de Provincie van *Fioum*, en van daar in de Zee bragt, lopende naar het Weſten. Men ledigde op die wyze alle 3 jaren het Meir van zyn water tot den grond toe, na dat men op den Oever de nodige bouwſtoffen tot vermaking der oude woningen, of tot het bouwen van nieuwe by een had gebragt. Hondert duizent Arbeidslieden wierden uit alle de gedeeltens van Egipte ontboden om op eenen beſtemden tyd aan het Meir te wezen. Zy kregen zo weinig dag-loon behalven hun voedſel, dat zo wel Perſonen van middelmatige middelen, als de Ryken, zich in ſtaat bevonden om te voldoen aan de genegenheit die de Egiptenaars van alle tyden af gehad hebben, om aangename woningen en merkwaardige begraafplaatſen te bouwen. De opening der Sluizen was vaſtgeſtelt in de Maant *Februari*; en om het Meir niet eensklaps droog te maken, wierden zy nauwlyx ten halve opengeſtelt. Als het water een vaam gezakt was, wierd opentlyk bekend gemaakt, dat ieder daar met het net zou mogen viſſchen; 't welk op alle andere tyden alleen den Koning voorbehouden was. Die Viſſchery duurde een gehele maant, en was zo overvloedig, dat het grootſte gedeelte van het Volk in Egipte voor dien tyd daar van gevoed kon worden, welk Volk in dat Jaargetyde van alle kanten naar *Memphis* vloeide, om deel te hebben aan de vermaken, welke dan in die Hoofrſtad te vinden waren. Als het water heel afgelopen was, wierden 10 dagen beſteed om den bodem van 't Meir van den modder te zuiveren; na 't welk men omtrent twe maanden arbeidde aan het herſtellen der oude woningen, en het bouwen van nieuwe.

Die arbeid wierd met zo veel yver voortgezet, dat, hoe veelvuldig en groot die Gebouwen ook waren, derzelver hoogte binnen dien tyd boven de oppervlakte van 't water, zelfs als het op zyn hoogst was, gebragt was geworden. Eindelyk na dat die 2 maanden verlopen waren, deed men de Sluizen toe, en men opende het boven-Kanaal; en alzo men alsdan in het saizoen van de zwelling des Nyls was, wierd het Meir in minder dan 14 dagen weder t'eenemaal gevult, als wanneer nieuwe Visch door dat Kanaal daar inquam. Dezelve vermeerderde en groeide daar zo schielyk door middel van 't geen uit de huizen, die in 't Meir gebouwt waren, in 't water wierd gesmeten, dat men dien Aanwas oogschynlyk bespeuren kon. Die Visch, zeggen de Geschiedschryvers, was ongemeen lekker, en zo overvloedig, dat schoon men niet dan met den Hengel mogt visschen, en zulx nog maar tot zekeren afstand van de Paleizen des Konings en der Groten, de Inwoners van *Memphis* nogtans gedurende 6 maanden van 't jaar voor een groot gedeelte van de vangst leefden.

Van het getal der Inwoners van *Memphis*.

Het geen die zelfde Schryvers van de menigte der Inwoners dier Stad verhalen, gaat alle geloof te boven. Hoewel, indien het voornoemd Meir, 't welk tot de Sluizen toe ses en een half myl lang, en drie breed was, langs zyne Oevers, en op zyn water zelf, met Paleizen, Huizen en Tuinen was versiert; en indien volgens de Overlevering de Land-stad van *Memphis*, die byna 3 mylen uitgestrektheit langs dat Meir naar de zyde van 't Noorden had, eenigerwyze verdubbelt wierd door een twede *Memphis* dat in 't water stond, men niet twyffelen kan of het getal der Inwoners, waar mede die Paleizen, die Huizen, die Tuinen gevult waren, moet zeer groot geweest zyn, inzonderheit in zo een bevolkt Land als Egipte altyd geweest is, en op eene plaats werwaarts een ieder genodigt wierd met der woon te komen. De verscher lugt die men in den Somer aldaar, en inzonderheit in 't *Water-Memphis*, dan in Opper-Egipte inademde, de overvloed der levensmiddelen, die op last van den Vorst van alle de gedeeltens van Egipte derwaarts gevoert, en op redelyke lage pryzen gestelt wierden, de Koophandel van 't gantsche

Konink-

Koninkryk, die daar vereenigt was, en bezigheit aan alle de Inwoneren gaf, het Hof van den Vorst, 't welk alleen veel Volks in had, en nog meerder tot zich trok, het vermaak om op het Meir te konnen varen, en het aangenaam gezigt te genieten van zo vele berugte Tempelen, Gebouwen van een wonderbare pragt, gehele dagen op 't water te konnen blyven, en zelfs een gedeelte van de nagten in den Somer, zich te konnen verlustigen in verscheide Vaartuigen, die geschikt waren om tot Herbergen te dienen, alwaar men de keurlykste spyzen en dranken vond, en een menigvuldig zamengeklank van Stemmen en Speeltuigen, zo vele bevalligheden vereenigt dienden ongetwyfelt niet weinig om *Memphis* een der vermakelykste verblyfplaatsen van de waereld te maken, en om binnen de muuren van die Hoofdstad alle de genen te trekken die op voordeel en vermaak gestelt waren.

Zal men na dit alles wel verwondert konnen zyn, dat die zelfde Schryvers, welke ons deze zaken nagelaten hebben, ons verzekeren, dat gedurig omtrent hondert duizent Vaartuigen op dat Meir gebruikt wierden, zo voor 't vermaak 't welk het Volk van *Memphis* op het water quam nemen, als voor den overtogt der genen, die wegens het verrigten hunner dingen zich gehouden vonden om naar de overzyde van 't Meir te varen, of voor de zulke, die van de Huizen welke zy in de Stad of aan den Oever hadden zich begeven wilden naar de woningen die in 't Meir gebouwt waren? Men kan wel zonder moeite begrypen, dat het getal der Vaartuigen welke tot die verscheide bezigheden gebruikt wierden, overgroot moest zyn. Maar men zal dit nog beter bezeffen, indien men overweegt, dat de genen welke in die grote Stad storven, aan wat kant van 't Meir het ook was, byna alle daar overheen gevoert moesten worden naar de plaats die tot hunne begraving was geschikt. Want inder-daad de Lyken der genen die aan de Noordzyde van 't Meir woonden, moesten noodzakelyk over 't Meir naar de vlakte der Mumien gebragt worden, indien zy hunne Grafsteden ter dier plaatse hadden. Andere, die naar den kant der Piramiden begraven moesten worden, dienden insgelyks over 't

water te worden gevoert, als hunne woningen ten Zuiden van het Meir gelegen waren. Ongetwyffelt is het daar van daan gekomen, gelyk ik in 't vervolg nader zeggen zal, dat wy in de Fabelen lezen, men het Meir van *Caron* over moest steken, alvorens aan de Elizeesche Velden te konnen komen. De voornoemde Geschiedschryvers voegen daar by dat onder die Vaartuigen eenige zeer heerlyke en pragtige waren, vooral die van den Koning en van de Heeren van zyn Hof, en dat men daar byna dag en nagt Stemmen en Speeltuigen een fraai Muziek hoorde maken. Voorts was men zo veilig op dat Meir als in zyn eigen huis; men was'er beschermt voor den aanval van Dieven en Rovers, en ook zelfs voor den overlast dien men van 't Scheepsvolk, of de onredelyke behandeling die men van de Waterherbergiers zou konnen te duchten hebben. Verscheide zo Land-als Water-geregtsbanken waren dag en nagt open, om regt te doen aan ieder-een, op de allerminste overtredingen; welke zouden konnen voorvallen, zo over den prys der levensmiddelen, als over het loon dat door de Regering voor de Schippers of Schuitevoerders vastgestelt was. Dus wierd ten dien opzigte eene overloffelyke orde gehouden, en men oeffende regt op staanden-voet op koste van den Koning, die daar voor vergoeding kreeg door de schattingen die hy van zyne Onderdanen trok.

Van de heerlykheden der Stad.

Het *Land-Memphis* was mogelyk zo aangenaam niet als het *Memphis* dat in 't water stond; maar het zwigtte niet daar voor in heerlykheit, en misschien dat het daar in wel overtrof. Ik zal niet eens spreken van de pragtige Paleizen, vermaarde Gedenktekenen, overgrote afbeeldingen van *Sphinxen*, die daar binnen waren, en die reets ten tyde van *Strabo* onder 't zant waren bedolven. Honderden van Tempelen, de eene nog trotscher dan de andere, die aan verscheide Godheden waren toegeweid, holpen tot de versiering van die Hooftstad, en trokken van alle kanten uit Egipte een groot getal Pelgrims derwaarts, die zo zeer door nieuwsgierigheit als devotie aangedreven zynde, aldaar hunne Offerhanden en giften quamen brengen. Geen Tempel was 'er in 't gantsche Land, die vermaarder nog meer-

meerder bezogt was, dan die van den God *Apis* of *Osiris*, welke in heerlykheit alle de andere Tempelen overtrof, die de Egiptische Koningen te *Memphis* gestigt hadden. In dien Tempel was het dat door de handen der Priesters, welke geschikt waren om daar de bedieningen waar-te-nemen, die Os wierd gevoed, waar van zo veel in de oude Schryvers gemeld is, die zwart en wit gesprikkelt, en de verbeelding der Godheit was, die men daar aanbad. Ik laat aan bedrevener dan ik over om te onderzoeken, hoe het geschieden kon, dat men na den dood van den regerenden Koning, aan zekere mengeling van 't vel van dat Dier bespeurde (*) zo als *Strabo* ons verzekert, wie zyn Throonvolger stond te zyn. Ik zou my kragtig in myne mening bedrogen vinden, indien dat Geheim niet maar alleen voor de Priesters is voorbehouden geweest, welke zo eene zonderlinge wyze om eenen Opvolger in plaats van den overleden Koning te verkiezen, verzonnen hebbende, middel hadden gevonden om zich meesters van de Throonvolging te maken. Wat hier van zy, die geheiligde Os was in 't allerheerlykste en geheimste vertrek van den Tempel geplaatst; en hy ging 'er niet uit, dan wanneer een grote toevloed van Pelgrims verdiende dat men hun dien Os ten toon stelde. Als dan liet men hem zien in eene soort van Voorhof, die met een Staketzel, waar in eenige openingen waren, omringt was, door welke men het Beest beschouwen kon. In dien Hof was het, dat men een minder heerlyk vertrek gemaakt had, alwaar men insgelyks de Koe voedde, die het geluk had gehad om dat vergood Dier ter waereld te brengen. By alle andere gelegenheit was de God *Apis* onzigtbaar, ten minsten vertoonde men hem niet dan door een trali venstertje, voor 't welk men hem deed komen, om de nieuwsgierigheit der Devotarissen van die Godheit te voldoen.

Digt by den Tempel *Apis* zag men eenen anderen, die aan den God *Vulcanus* was toegeweid, en niet minder in grootte nog heerlykheit was. Aan den ingang vond men een overgroot Standbeeld van marmer, uit een stuk gemaakt, en van eene wonderbare hoogte en dikte. Vervolgens

(*) *Quibus signis judicant qui sit ad successionem idoneus.* Strabo Lib. 17.

gens quam men in eenen ruimen Voorhof, die voor den Tempel was, en die volgens het gewoon maakſel dier ſoort van Gebouwen, waar van ik elders geſproken heb, een zeer groot lankwerpig vierkant formeerde. In dien Voorhof vertoonde men op zekere plegtige dagen Stieren gevegten. Eenige perſonen waren aangeſtelt om een zeker getal van die Dieren tot dat gebruik op-te-brengen, en te oeffenen. Die vertoningen waren niet min berugt onder de Egiptenaars dan de Paardegevegten, welke insgelyks zeer menigvuldig by die Natie waren.

Ondertuſſchen was in 't midden van zo vele heerlykheden, waar mede de Stad *Memphis* verſiert was, niets bequamer om de opmerking en nieuwsgierigheit der Vremdelingen tot zich te trekken, dan dat vermaart Doolhof, waar van de Schryvers met zo veel roem ſpreken. Het zou niet mogelyk zyn een net en naukeurig denbkeeld te konnen geven van een zo aloud Werk, van 't welk by onze dagen geen blyk meer over is, en waar van de Geſchiedſchryvers ons niet dan verwarde verhalen nagelaten hebben, die meer bequaam zyn om onze nieuwsgierigheit aan-te-prikkelen dan om die te voldoen. Dat pragtig Gebouw, zeggen zy, beſtond in 12 Binnenhoven, waar by zo vele Paleizen waren, en waar van een ieder met pragtige Portalen omringt was, welke door Zuilen van wit marmer gedragen wierden. De weg welke naar die Hoven geleidde, had verſcheide zeer lange verwelven, by welke ontallyk vele omwegen waren, waar van de weg zo moeilyk en onbekend was, dat het voor iemand die het geheim van dat kromlopend Doolhof niet verſtond, onmogelyk was om ooit zonder Leidsman tot dat Paleis van geheim te komen, waar van de toegangen met ondoordringelyke duiſterniſſen bedekt ſchenen te zyn, of om daar uit te geraken, na dat hy 'er eenmaal gekomen was. Van den eerſten Binnenhof trad men in eenen tweden, die naar eenen derden leidde, en deze weder naar andere, tot den twaalfden toe, van waar men nauwlyx uitgetreden was, of men vond zich op nieuw in een van die zelfde Hoven, zonder te konnen raden langs welken weg men daar gekomen was, nog wat weg men houden moeſt om uit de onbekende omwegen van dat onbegrypelyk Doolhof te geraken. Het

Het inwendige van dat betovert Paleis was niet min verwonderlyk dan het uitwendige. In ieder van die Hoven geleidde een pragtige trap, van 90 treden van het schoonste marmer, naar een heerlyk Portaal, van waar men in het inwendige quam, 't welk duizenderlei nieuwe geheimen aanbood. Men ging van eenen Zaal in eene Kamer, van eene Kamer in een klein vertrek, van daar in eene Gallery, in duistere plaatsen, en hele grote vertrekken, die dan weder bragten in de andere Kamers van waar men gekomen was. Men dwaalde, en men zou al zyn leven hebben konnen dwalen van vertrek tot vertrek, en van Terras tot Terras, duizendmaal eene en de zelfde plaats passerende, zich dikwils bevindende van waar men gekomen was, zonder ooit te konnen weten hoe men het had, nog zonder eenigen vasten of zekeren weg in de onzekere wegen van dat Doolhof te konnen nemen. Het allerverwonderlykste is, dat nogte het hout, nogte eenige andere stoffe dan steen alleen, tot het maaksel van dat ruim gebouw gebruikt was, alwaar alle de Godheden die men in Egipte aanbad, ieder hunnen byzonderen Tempel hadden, en 't welk vyftien hondert Vertrekken inhield; om nu niet te spreken van de Onderaardsche, die in een gelyk getal bestonden. De muuren der Verwelven, Binnenhoven en Vertrekken bestonden niet dan uit grote stenen; de zolderingen en vloeren waren van die zelfde stoffe, en van boven der Terrassen (of opgeworpene hoogtens) ontdekte men eene overgrote uitgestrektheit van Gebouwen, die niet dan stenen van onmatige grootte aan 't gezigt aanboden. De Schryvers zeggen ons niets van de geheimen die in de Onderaardsche Vertrekken van dat wonderbaar Gebouw waren. Aldaar waren de Grafsteden dier berugte Koningen, welke tot het maken van dat Doolholf het hunne toegebragt hadden. In die Onderaardsche woningen voedde men zorgvuldig zekere Krokodillen, die het vooroordeel der Natie als geheiligt aanmerkte; en het stond aan geen Vremdeling vry het geheim daar van te willen doorgronden. Maar het geen die zelfde Schryvers ons verhalen van de onnoemlyke rykdommen en heerlykheden, die binnen de Vertrekken waren, waar van de ingang verguld was,

was, geeft ons van dat Paleis het deftigste en verhevenste denkbeeld. Men zag overal niet dan Zuilen van Porfyrsteen, en Standbeelden van keurigen arbeid, die Koningen of Godheden vertoonden. Zelfs vond men daar, volgens het verhaal van *Plinius*, een ongemeen grote afbeelding van den God *Serapis*, van 9 Elleboogslengtens hoog, uit eenen enkelen Smaragdsteen gemaakt. Dit Gebouw eindigde aan een Piramide van 160 Elleboogslengtens hoog, en van dezelfde breette aan ieder van hare vier zyden. Die Piramide was t'eenemaal bezet met beeldspraakige Figuren of Zinnebeelden, en diende tot Begraafplaats voor eenen alouden Koning van Egipte, genaamt *Imandes*, wiens Lyk, zo men zegt, derwaarts gebragt was door eenen Onderaardschen weg, die ongetwyffelt tot dat gebruik was gemaakt.

Men zou hedendaagsch zeer bezwaarlyk konnen beslissen, op wat tyd, onder wat Koningen, door wat voor beweegredenen van eerzugt of belang, dat zo zonderling als pragtig Gebouw gestigt is geworden; en ik geloof dat men niet minder werk zou hebben om te konnen raden tot wat gebruik het geschikt was. *Herodotus*, die in dat Doolhof maar 12 Binnepleinen en zo vele Paleizen telt, is van mening, dat de Egiptenaars in overoude tyden na eene langdurige en lastige Slaverny hunne Vryheit weder bekomen hebbende, het gantsche Land in 12 Provincien verdeelden; dat zy de bestiering daar van gaven aan zo vele Koningen welke zy tot hunne Hoofden verkoren; en dat die Vorsten, welke alle naderhand door een van hen, genaamt *Psammetichus*, onder 't Juk gebragt en gedood wierden, aan de Nakomelingschap een eeuwigdurend Gedenkteken willende laten van dat geval 't welk hen op den Throon had doen verheffen, gezamentlyk dat Paleis van geheim deden stigten, als een blyk hunner vereeniging in heerlykheit. Andere, gelyk *Plinius* en *Strabo*, die het getal der Binnenhoven en Paleizen, welke in dat Gebouw waren op 16, en zelf op 27 begroten, verzekeren dat het geschikt was tot de vergadering der Staten van 't Koninkryk, wanneer in zekere gelegentheden, by voorbeeld, wanneer men de Goden danken moest voor eenige zonderlinge

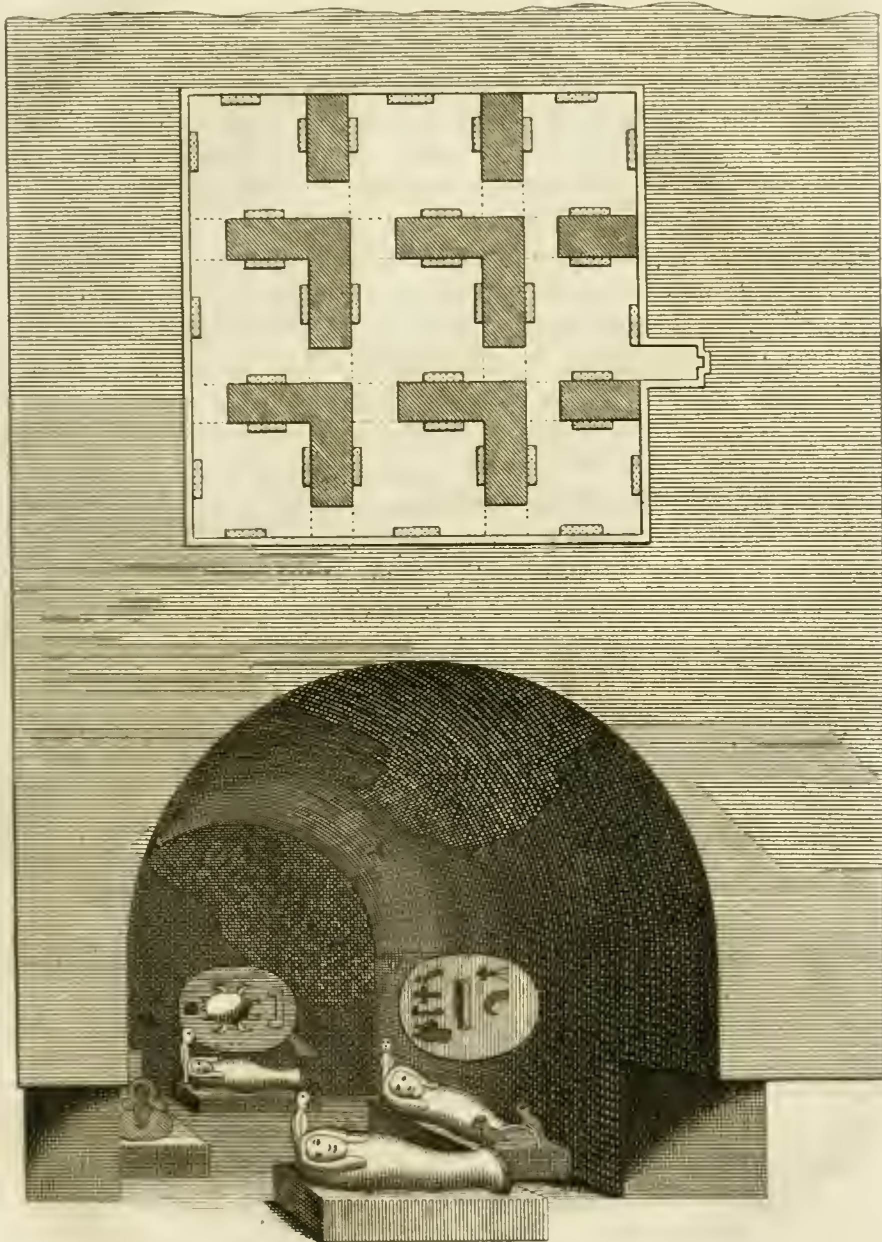
gunst,

gunst, die het gantsche Ligchaam van den Staat aanging, of om over eenige gewigtige zaak met de gehele Natie raad te plegen, de Opperhoofden van Egipte goedvonden die Staten te doen vergaderen. De Afgezondene van ieder Provincie, of, zo men wil, van ieder Gouvernement, hadden, zeggen die Schryvers, in het Doolhof hun byzonder Plein en Paleis, alwaar zy hun verblyf hadden zo lang de Vergadering der Staten duurde, en daar zy byeen quamen, het zy om tegenwoordig te zyn by de plegtige Offerhanden welke in die gelegentheden gedaan wierden, of 't zy om gezamentlyk maatregelen te beramen over de stoffen, die tot onderwerp hunner raadplegingen moesten dienen. Die verscheide meningen zouden mogelyk overeen gebragt konnen worden, en schynen zelfs niet t'eenemaal zonder grond te zyn. Evenwel dewyl geene van dezelve de redenen verklaren van de geheime wegen die in dat wonderbaar Doolhof waren, zou het dan niet wel aan my vergund zyn over die zaak eene gissing te mogen wagen? Als men wel overweegt de moeilyke omwegen van dat krom lopend Doolhof, welke ongetwyffelt niet dan om eenige gewigtige rede gemaakt waren; als men zyne gedagten laat gaan over de naukeurige oplettenheit, met welke men getragt had dat niemand agter 't geheim zou konnen komen, nog kennis krygen van de toegangen, verborge Onderaardsche wegen, duistere en onbekende plaatsen, zou men dan niet mogen denken dat dit Gebouw tot Begraafplaats voor eenigen voornamen Vorst diende? Voor my, ik zou niet vremd wezen van te geloven, dat daar het Graf was van dien Koning, wiens Lyk gezet was in de Piramide, waar van ik gesproken heb, en werwaarts het gebragt was langs den Onderaardschen weg, die gemeenschap daar mede had. Die Vorst, wie hy ook geweest mag zyn, wiens magt en heerlykheit genoeg uit het maaksel van dat berugt werk blyken, had het ongetwyffelt doen oprigten, niet alleen om Begraafstede voor hem, maar ook voor alle zyne Nakomelingen te dienen, welker ligchamen in de Onderaardsche Paleizen dier pragtige woning rustteden. Mogelyk zelfs was dat zo groot en heerlyk Gebouw het werk van alle die Vorsten te zamen, welke,

naar mate dat zy den Throon beklommen, een nieuw gedeelte van woning voegden by 't geen reets door hunnen Voorzaat gebouwt was. Het geen ik in myne Beſchryvinge der Piramiden gezegt heb aangaande de grote drift die by de aloude Koningen van Egipte was om heerlyke Begraafplaatſen voor zich te ſtigten, en de zorg die zy droegen om de kennis van de ware plaats daar hunne ligchamen ruſteden, voor andere verborgen te houden, gevoegt by 't geen ik in 't vervolg, wanneer ik van den Godsdienſt der Egiptenaren zal handelen, nog zeggen zal van de beweegreden die hen verbond zo een gedrag te houden, zal genoeg zyn om myne giſſing zeer waarſchynlyk te maken.

Van de overblyfzelen van *Memphis*. Wat hier van zy, van zo vele pragtige Gedenktekenen, waar mede de Land-en Zeeſtad van *Memphis* verſiert waren, van zo vele Tempelen, heerlyke Paleizen, en deftige Gebouwen, welke eertyds die Hooftſtad zo vermaard maakten, is hedendaagſch niets overig dan onbebouwe Puinhopen van eenige gebrokene Zuilen, vernielde Naalden, en verwoeſte Gebouwen, die men nog op den bodem van 't Meir ontdekt, wanneer de waſſing van den *Nyl* al te weinig is, om aan 't zelve het nodige water te verſchaffen; 't welk gedurende de 16 jaren van myn Conſulſchap twe maal gebeurt is, inzonderheit Anno 1697. toen de oppervlakte van 't Meirwater 5 of 6 ellen zakte, en op den grond van dien ruimen Verlaatbak eene ſoort van Stad vertoonde, die al de waereld verwondert deed ſtaan. Dat Meir of die grote Kom, kan niet meer droog nog ſchoon gemaakt worden gelyk eertyds, om dat men verwaarlooſt heeft het Kanaal te onderhouden, 't welk diende om het water daar uit te voeren, en zo als ik voorheen gezegt heb, in de Provincie van *Fioum* te brengen; maar het is zeker, dat indien men het t'eenemaal van water ledigen kon, men daar marmer van allerlei ſoort en zeer keurlyke Oudheden zou ontdekken. Men ziet nog eenige heuvelen van puinhopen in de vlakte van 3 mylen breette, die de Noorder van de Zuider Piramiden ſcheid, en in welke die aloude Stad zich van den Oever van 't Meir naar den Nyl Ooſtwaarts uitſtrekte. Alle die geweze heerlykheden beſtaan nu in zulke geringe overblyfſelen. De Steden *Ninive*, *Troje*

en

Afbeeldzel van een Put der Mumien.

en *Ephese*, die insgelyks zo eene menigte van uitmuntende Gebouwen in zich besloten, zyn hedendaagsch mede woest, en zonder eenigen Inwoner. Dusdanig is ook het lot geweest van 't berugt *Alexandrie*, 't welk, na de aloude glori van *Memphis* overgeërft te hebben, hedendaagsch ook niet in zich besluit dan eenige Vlugtelingen uit *Africa* of *Morea*, en eenige Franken, die door den Koophandel derwaarts getrokken worden. Van dat eertyds zo berugt en groot *Memphis* zyn nauwlyks zo vele blyken overig, dat men verzekering kan hebben van de ware plaats daar die Stad gestaan heeft. Indien 'er de Piramiden niet waren, die nog door den tyd verschoont zyn, zouden wy hedendaagsch niet weten waar die aloude Stad van Egipte gelegen was. Echter vind men nog tegen over de plaats, alwaar zy stond, en aan den Oever van den Nyl, een Vlek of groot Dorp, 't welk haren naam draagt, en *Manof* geheten word, eene zamengestelde bewoording van de zelfde Arabische letters, welke die van *Memphis* uitmaken, uitgezondert de *i* en *s* die verzwegen worden. Dat Dorp geeft zyne benaming, aan alle de omleggende plaatsen, die wy Franschen *la Manousie*, of de Provincie van *Manouf* noemen, waar van die van *Fioum* afhankelyk is.

Tegen over dat Dorp van *Manof* naar den Oosthant, is de vlakte der Mumien of gebalssemde Lyken gelegen, die aan hare Noordzyde aan de Zuidelykste Piramiden grenst, welke een vervolg der Grafsteden waren, die de Inwoners van *Memphis* aan dien kant hadden; eene berugte vlakte, wegens de menigte der Mumien, die men in deze laaste tyden gehaalt heeft uit de Onderaardsche Kanalen die daar onder 't zant verborgen zyn. Die vlakte is rond en plat, en heeft naar gissing 4 grote mylen in de breette en lengte; zo dat zy omtrent 12 mylen in den omtrek beslaat. Haar grond is een zeer vlakke Rots, die eertyds van het Zeewater bedekt is geweest, en ten huidigen dage 5 of 6 voeten onder 't zant bedolven legt.

Standplaats van de vlakte der Mumien.

De gene die de middelen niet hadden om Piramiden te bouwen, ten einde na hunnen dood hunne ligchamen aldaar te doen opsluiten, en zich daar door eene rust te verzekeren, waar van wy weten dat de aloude Egiptenaars zo

Van de Begraafsteden die daar zyn.

veel werk maakten, vonden in die bovengemelde Rots een middel dat minder kostte, om na hun overlyden veilige schuilplaatsen voor zich te bezorgen, die zy verzekert waren bevryd te zullen zyn voor de woede en godloosheit der menschen, en de wederkering hunner Zielen in de zelfde ligchamen te zullen beveiligen, ingevalle hunne Begraafplaatsen niet geschonden wierden, gelyk ik breder zal aantonen, wanneer ik van den Godsdienst dier Volken handelen zal. Met dat inzigt kozen zy in den beginne eene plaats van die vlakte, van waar men 7 of 8 voeten diepte los of dryfzant weg moest nemen; 't welk een werk van niet weinig moeite was. Om dat uit-te-voeren, was nodig zich van eene soort van kuip zonder bodem van 7 of 8 voeten hoogte te bedienen, die men tot op de Rots toe nederdrukte. Vervolgens ledigde men de kuip van 't zant, en om te beletten dat 'er niet weder in de plaats quam, stopte men de eindens van de kuip die aan de Rots uitquamen wel digt. Men kan wel begrypen, dat men dikwils verscheide dagen alleen aan dat werk besteden moest, alzo dat zant zeer los en fyn was, als water, en zelf als lugt liep, en vloeide waar het maar eenige opening vond. Eindelyk, na dat de plaats geledigt en schoon gemaakt was, begon men de Rots te hollen door een gat van anderhalf of ten hoogsten 2 voeten middellyns; en wanneer men ter diepte van omtrent 5 of 6 voeten was gekomen, arbeidde men om 't gat wyder te maken, en een vertrekje in den steen te bezorgen. Door dat gat was het dat men de Lyken liet nederdalen, welke in die Grafsteden geplaatst moesten worden; waar na men de opening met zo eenen welgepasten steen toesloot, dat zy gene de minste tusschenruimte overliet, door welke het zant kon indringen.

In die vertrekjes welke in de Rots gegraven, en ruim genoeg waren, had men verscheide holtens in den muur gemaakt, waar in de Lyken der Vaderen des Huisgezins, voor welke die Begraafsteden geschikt waren, geplaatst wierden. Die holligheden zyn niet in de lengte, maar in de hoogte. Dus stonden de ligchamen daar overeinde, in de kisten waar in die opgesloten waren, en uit welke men by onze dagen eene zo grote menigte van dezelve gehaalt heeft.

Afbeeldzel der Mumien.

heeft. Die kisten zyn van wilde Vygen-of Moerbezie-bomen-hout, 't welk noit verrot, en bestaan maar uit twe stukken. Het eene, in 't welk het Lyk is opgesloten, is zeer diep, en met veel arbeid hol gemaakt; het andere diend tot deksel, en past volmaakt wel op de kist. Men heeft eenige van die kisten gevonden met glas voor aan in't hout gezet, waar door men, zonder dezelve te openen, de Mumie kon zien, die daar in opgesloten was. Andere heeft men aangetroffen, die dubbel waren; dat is, dat de eene kist in de andere stond; 't welk deed oordelen dat in die dubbele kisten ongetwyffelt de Lyken van eenige voorname personen geplaatst waren.

Van de Mumien.

Dewyl men verscheide van die kisten, en van de Mumien die daar in opgesloten waren, in Vrankryk gezien heeft, zal ik my niet ophouden om alhier de Beschryvinge daar van te doen. Alleenlyk zal ik aanmerken, dat men zeer zelden een gaaf ligchaam in eene fraje kist vind, om dat de Arabiers, die dezelve ontdekken, noit nalaten die Lyken in stukken te breken, in hoop van daar in eenig goud Afgodje te vinden, 't welk inder-daad ook dikwils gebeurd. Vervolgens zetten zy het Lyk eener gemene kist daar in de plaats, by welke soort van Lyken zelden Afgoden van eenige waardy gevonden worden. Derhalven hebben de fraiste kisten doorgaans hare eige Lyken niet, en bygevolge zyn de gene die men in Europa te zien komt, byna altyd van de gemeenste. Het is eenigen tyd geleden dat de Opzigter van *Sacara*, een Dorp digt by de vlakte der Mumien gelegen, aan de opening van eenige dier Onderaardsche Begraafsteden deed arbeiden; en vermits hy myn zonderlinge Vriend is, deelde hy my verscheide keurige zaken mede, onder anderen een groot getal van Mumien, Figuren van hout, en Opschriften van beeldsprakige en onbekende letters, die men daar gevonden had. In eene dier Begraafvertrekken vond men, by voorbeeld, de kist en 't gebalssemde Lyk eener Vrouw, voor welke een houte figuur was, verbeeldende een jongetje op zyne knien leggende, een van zyne vingers naar den mond toe brengende, en met de andere hand eene soort van komfoor boven het hooft houdende, waar in ongetwyffelt welrieken-

de Wierook was. Die houte jongen had op de borſt verſcheide zinnebeeldige letters. Men hakte hem in ſtukken, om te zien of van binnen eenig goud zat. Men vond in 't gebalſſemt Lyk, 't welk om dezelfde reden geopent wierd, een Vaasje ter lengte van een voet, gevult met dien zelfden balſſem, waar van men zich bediende om de ligchamen voor verrotting te bewaren. Mogelyk was dit een teken, aan 't welk men de Perſonen kende, die tot zulke balſſemingen gebruikt waren geworden. Ik deed eene andere Mumie openen, welke die van eene Vrouw was, en die my door den Heer *Bagarry* was geſchonken. Die opening geſchiedde in 't Huis der Paters Kapucyners dezer Stad (*Cairo*); en men had de onvoorzigtigheit, om de banden waar mede het Lyk omwonden was, met ſcharen aan ſtukken te ſnyden. Die bindſels, welke zeer lang en van eene grote breette waren, vond men bezet van 't een einde tot het ander niet alleen met zinnebeeldige figuren, maar men ontdekte ook aan den onderkant zekere onbekende Caracters, van de linker naar de regterhand geſchreven, en ſoorten van Vaarzen uitmakende. Dezelve behelsden ongetwyffelt den lof van die Perſoon, geſchreven in de taal, welke in dien tyd in Egipte in gebruik was. Wat hier van zy, na dat die bindſels in ſtukken geſneden waren, wierden zy aanſtonts geplundert door eenige Kooplieden, die met my tegenwoordig waren by de opening welke ik van die Mumie liet doen. Ik kon maar een klein gedeelte daar van overig houden, 't welk ik zedert naar Vrankryk gezonden heb. Men heeft het in 't vervolg in plaat doen ſnyden; en ik weet dat men, door de drift om 't geheim van het Schrift te ontdekken, 't welk op die ſtukken bindſel was, afdrukſels daar van aan alle de Geleerden van Europa heeft gezonden. Maar wel verre van dat men ooit het Schrift heeft konnen ontcyfferen, is het zelfs niet eens mogelyk geweeſt de letters of caracters te kennen. Die Mumie hield de regter hand op de borſt; en onder die hand vond men Inſtrument-ſnaren die nog volmaakt gaaf en in wezen waren. Ik beſloot daar uit dat het was het Lyk van eene Perſoon, die by haar leven gewoon was op Inſtrumenten te ſpelen, of die ten minſten lief-

liefhebbery van de Muziek had gemaakt. Ik ben wel verzekert, als men insgelyks nauwkeurig ieder gebalſſemt Lyk onderzogt, dat men daar mede eenig teken van dien aard zou vinden, waar uit men de hoedanigheit der Perſoon zou konnen kennen. Iets het geen my verwondert, is, dat de Grieken en Romeinen, die beide het beſtier van Egipte hebben gehad, ons zo weinig melding hebben gedaan van de geheimen welke in die Begraafplaatſen opgeſloten zyn. De Doden wierden in die tyden ongetwyffelt nog in groter eerbied gehouden dan hedendaagſch. Men vind tegenwoordig by de Egiptiſche Natie nog overblyfzelen van die diepe agting welke hare Voorzaten voor de overledenen hadden. Wy alleen hebben het geheim weten uit-te-vinden om dezelve in den Koophandel te doen komen; 't welk my toeſchynt al zo Ongodsdienſtig te zyn, als het zekerlyk onnut tot behoudenis der levenden is.

Ik heb eene andere Aanmerking gemaakt, die my dunkt niet minder nut dan merkwaardig te zyn, hier in beſtaande, dat de Aanzigten van alle die Mumien verſcheiden zyn. Zommige zien 'er jong uit, en andere vertonen eene ſchoonheit. De gene die volkome Mumien gezien hebben, weten, dat zy alle een verguld Masker hebben, beſtaande uit verſcheide verdubbelingen van zyde ſtof op malkander geplakt, die een ſoort van vaſt parkement uitmaken. Uit die verſcheidenheit heb ik geoordeelt, dat de Maskers of Parkementen, die met zinnebeeldige letters bezet waren, en ongetwyffelt den ouderdom, de bedryven, de zeden, en ſtaat van de Perſoon te kennen gaven, ook hen naar 't leven vertoonden, 't zy dat men by levenden lyve zo eene Aftekening gemaakt heeft, of 't zy dat men zulx eerſt na den dood heeft gedaan, met dat zyde Stof of Masker op het aanzigt te drukken, ten naaſtenby gelyk men nog hedendaagſch de gedaante des aanzigts van een dood menſch in plyſter of waſch drukt. Daar door bewaarde men niet alleen de Ligchamen eener gehele Familie, maar men kon ook, als men in die Onderaardſche plaatſen alwaar zy geſtelt waren, nederdaalde, zich in een ogenblik alle zyne Voorzaten, van eenige duizenden jaren af, ten naaſtenby zo als zy in hun leven geweeſt waren, vertonen. Men

moet

moet bekennen, dat niets bequamer was om zich op eene levendige wyze het aandenken hunner deugden te binnen te brengen, en hunne gedagtenis en liefde in 't hart hunner Nakomelingschap te behouden. Indien men in die doorlugtige Familien, welke door zo vele onsterflyke daden in ons Europa tot het bestier der Volken verheven zyn geworden, in die Koninklyke Familien, die de Hemel aan de Waereld gegeven heeft om dezelve te regeeren, en haar gelukkig te maken, tot de derde of vierde Eeuw opklimt, vind men gene denkbeelden meer van hunne Helden dan alleen in de Geschiedenissen; daar in tegendeel een Burger van *Memphis* zich zyne Voorouderen van mogelyk zedert 2 of 3000 jaren kon vertonen en vertegenwoordigen. Is men niet genoodzaakt te bekennen, dat noit eenige drift redelyker kan zyn? Men zegge niet dat de Lugtstreek daar veel deel aan had. Want die drift was zo wel gemeen aan de Romeinen als aan de Egiptenaars; en by die laastgemelde Meesters der Waereld bewaarde men altyd, inzonderheit in voorname Familien, de afbeelding der genen in Was, die tot zo een huis behoort hadden.

Echter waren zo vele voorhoedens nog niet genoeg, om te voldoen aan de eerbied en liefde, die de aloude Egiptenaars hadden voor de gedagtenis der Personen, die by hen in waarde of agting wierden gehouden. Zy vernoegden zich niet alleen om op de volmaakste wyze de ligchamen van voorname Personen, inzonderheit van Koninginnen of Princessen, te balssemen; maar om te onfylbaarder het aandenken daar van te konnen bewaren, stelden zy nog derzelver Standbeelden in marmer by hunne Mumien. Ik heb een onwedersprekelyk bewys van 't geen ik hier zegge, in een zeer merkwaardig stuk der Aloudheit, 't welk ik in dit Land bekomen heb. Het zelve is eene Figuur in drie stukken, eene Vrouw verbeeldende. Het hooft en de voeten zyn van zwart Toetssteen. Het ligchaam bestaat uit groen aloud Marmer met wit dooraadert. Die 3 stukken by malkander gevoegt zynde, maken eene Figuur die 5 voeten en zo vele duimen hoog is. Dezelve is nog zeer gaaf, en van volmaakte schoonheit. Een *Maubacher*, dat is een van die Copten, welke zedert de overhering van

Egipte door de Arabiers, zich in dienſt van de Groten des Lands begeven hebben, voor welke zy tot Schryvers verſtrekken, verkogt aan my dat aloud Konſt-ſtuk, maar tot vry hogen prys, en niet zonder veel moeite. Zelfs was ik, om het van hem te bekomen, genoodzaakt te moeten beloven, dat ik noit aan iemand daar van ſpreken zou. Die *Maubacher* zwoer my op het Evangelium, dat dit Beeld, 7 of 800 jaren geleden, in een Piramide gevonden was. Het was, zeide hy, verſchoont geworden van 't verbryzelen, waar toe de Koning, die de opening van de Piramide had laten doen, het zelve verwezen had, door middel van iemand der Voorouders van hem Copt, die 5 *Sequins* daar voor gaf, onder voorwendſel dat het de afbeelding van de Maagt *Maria* was Zekerlyk is dit een van de allerfraiſte Oudheden, die ooit uit Egipte gekomen zyn. Voor my, ik twyffel in genen dele of dit Beeld was de vertoning van eenige zeer voorname Dame, en mogelyk wel van eene Koningin; zelfs durf ik wel zeggen, dat het wegens zyne zonderlingheit verdienen zou in het Konſtkabinet van den eenen of anderen voornamen Vorſt geplaatſt te worden.

Men vind in zommige van die Onderaardſche Vertrekken, waar van ik geſproken heb, verſcheide holtens in den muur, de eene groter, de andere kleiner; dikwils kan men ook van 't een vertrekje in 't ander gaan, van een twede in een derde, en zomtyds tot in een vierde. Maar men moet zich niet verbeelden, dat alle de ligchamen, welke in die duiſtere plaatſen zyn gezet, in kiſten geſloten, en in holtens van den muur geplaatſt zyn. De meeſte waren enkelyk gebalſſemt en met windſels bewonden; waar na men dezelve ſlegts het een by 't ander heeft geplaatſt. Zelfs waren zommige ongebalſſemt in die Begraafſteden gezet, of ten minſten zo weinig, dat hedendaagſch niet meer dan de beenderen daar van overig zyn, in 't linnen 't welk daar omgeſlagen was, en nu half verrot is. Daar van daan komt het dat men in zommige van die Onderaardſche Vertrekken, ſtapels van beenhopen vind die met dat ſoort van linnen doormengt zyn, 't welk daar gelaten is, na dat men de ligchamen die gaaf gebleven waren daar

uit genomen had, om dezelve over Zee te voeren. Het is waarſchynlyk dat ieder Familie van eenigzints voornamen Huize, een van die Begraafplaatſen voor zich alleen had; dat de holligheden in den muur geſchikt waren tot plaatſing der ligchamen van de hoofden der Familie; en dat die van de Huisgenoten en Slaven, daar enkelyk op den grond wierden nedergezet, na dat zy gebalſſemt waren, of zelf wel ongebalſſemt. Ongetwyffelt wierd dit ook in agt genomen ten opzigte van geringere Familien. Zelfs heeft men onlangs in die vlakte der Mumien eene tot nog toe onbekende wyze van ligchamen te begraven ontdekt. Aan 't einde van dat ruim velt, en naar den kant van 't gebergte 't welk ten Weſten daar aan grenſt, heeft men beddens van houtskolen gevonden, op welke ligchamen lagen, die alleenlyk met doeken omwonden waren, en geen ander dekzel hadden dan een Mat, die met 7 of 8 voeten hoogte zant bedekt was.

Ondertuſſchen moet men aanmerken, dat die Lyken, ſchoon zy niet, of maar zeer weinig gebalſſemt waren (gelyk de gene die men buiten kiſten in de ſtene Begraafplaatſen gelegt had) daarom niet te minder voor verrotting waren bevryd, hebbende de droge en ſalpeterige grond van Egipte doorgaans de eigenſchap om de ligchamen, zonder 't behulp van eenige konſt, gaaf te behouden, vooral in Landſtreken die ver van den Nyl zyn gelegen. Dit is eene zaak, waar van de ondervinding my gene de minſte twyffeling overlaat. Men begroef by mynen tyd eenige Franſſchen in een Grafkelder van de Coptiſche Kerk die te *Oud Cairo* is; en de gene welke in dien kelder nederdaalden, vonden daar alle de ligchamen der Kooplieden, die 'er te voren begraven waren, zo gaaf en in hun geheel, gelyk zy geweeſt waren op den dag dat men hen aldaar had bygezet; zelfs waren de klederen van eenen Venetiaanſchen Conſul, wiens Lyk mede daar geplaatſt was, t'eenemaal ongeſchonden en onvergaan. Ik heb ook verſcheide oude en eertyds vermaarde Moskëen, doch die nu verlaten en vervallen zyn, en tuſſchen *Cairo* en *Suez* zyn gelegen, bezigtigt. Die Gebouwen hebben tot Begraafplaatſen voor eenige Mahometaanſche Koningen gediend, wier Lyken

ter

ter dier plaatſe bygezet wierden ten tyde dat Egipte aan de heerſchappy der Arabieren onderworpen was. Ik ben in eenige Grafkelders gegaan, welke tot Begraafplaatſen voor die Vorſten dienden, en ik kan verzekeren dat ik daar vele Lyken zodanig uitgedroogt en ligt gevonden heb, dat ik dezelve ſlegts met de eene hand by den voet nemende, zo gemakkelyk kon opheffen als of 't een rotting was geweeſt. Onder die Lyken was inzonderheit een, dat nog geen vier pond woog. Ik heb ook een bil gezien, die ſchoon dezelve zeer gaaf en nog vol van vleeſch ſcheen, nogtans met het daar aan zynde been en voet, geen pond woog. Om kort te gaan, die zelfde zaak word nog dagelyks waargenomen in de Caravanen, die zich naar *Mecha* begeven. Daar is niet een van de Pelgrims, welke die reis gedaan hebben, of hy is in ſtaat om te konnen verklaren, dat de ligchamen der genen, welke onder-weg ſterven, zodanig uitdrogen, dat zy zo ligt als ſtro worden: Maar nu, indien op die verſcheide plaatſen de Lyken die men daar geplaatſt had de verrotting hebben konnen vermyden, hoe veel te meer moeten zy gaaf blyven in de Begraafplaatſen van het Plein der Mumien? Om niet te ſpreken van de vaſtheit en hardheit van den ſteen, die dezelve dekt, en geen de minſte lugt naar binnen laat, zo dra het gat, 't welk tot ingang der Begraafplaats ſtrekt, door den net en digt daar op paſſenden ſteen geſloten is geweeſt, is die Rots boven dat nog met 6 of 7 voeten hoogte zant bedekt, op 't welk noit regen valt, zo dat het niet mogelyk is, dat lugt of vogt tot die Onderaardſche Vertrekken kan doordringen.

Men kan insgelyx wel begrypen, dat niets moeilyker kan vallen, dan om in zo eene ruime Zee van zant de opening van eenige Begraafplaats te ontdekken; voornamelyk, wyl de openingen zo klein zyn, dat, ſchoon men vlak boven de plaats ſtaat, men nogtans daar in kan miſſen. De gene welke die gaten hebben gemaakt, hebben zo veel moeite niet gevonden. Zy hadden op die vlakte eene plaats gekozen die hun behaagde; zy hadden daar eerſt het zant tot op de Rots toe weggenomen; vervolgens waren zy aan 't hollen van den ſteen gegaan, en daar na aan

't maken van 't vertrekje alwaar de Lyken bygezet moesten worden. Het quam 'er maar op aan, om by gelegenheit die opening weder te konnen vinden, als men nodig had in den Grafkelder te gaan; doch dat was ligt voor hen om te doen. Want zy hadden kennis van 't een einde der vlakte tot aan 't ander; en volgens de linie die zy daar begrepen hadden, vonden zy onfeilbaar die gaten wederom, tot zekeren gemeten afstand by voeten en duimen van de plaatsen af gerekent van waar zy hunne linie genomen en begrepen hadden, in welke de Begraafplaats gelegen was. Zy bewaarden zorgvuldiglyk de maat van dien afstand, en waren by gevolg altyd in staat, om zonder moeite de opening die zy gemaakt hadden, weder te konnen vinden. Doch, vermits men huidendaagsch dat zelfde behulp niet meer heeft, is het zeker dat de ontdekking dier gaten alleenlyk van 't geval afhangt, en dat tegen 100 die men gevonden heeft, mogelyk wel 1000 zyn, waar van men noit de minste speuren ontdekken zal.

Om zich hier van volkomen te overtuigen, behoeve men alleenlyk aan-te-merken, dat de Inwoners van het Dorp *Sacara*, 't welk, gelyk ik gezegt heb, het naast aan dat Plein gelegen is, en daarom van eenige *het Dorp der Mumien* genaamt word, zomtyds gantsche jaren gearbeid hebben voor dat zy een van die gaten hebben konnen vinden, schoon 'er zekerlyk een zeer groot getal in die ruime vlakte is gelegen. Ook zal men my moeten toestaan, dat niets moeilyker kan vallen, dan eene grote menigte zants weg te nemen, om eenen zeer eng bepaalden grond te ontdekken; behalven dat wanneer men al daar toe gekomen is, men nog maar 2 of 3 voeten gronds heeft gevonden; zo dat men, om eene uitgestrektheit van 30 voeten in 't vierkant te bezigtigen, verscheide menschen 3 of 4 gantsche maanden daar toe gebruiken moet. Boven dit is de minste wind bequaam om in een ogenblik de ruimte die men reets van zant gezuivert had, weder daar mede te vullen; men heeft planken nodig, om het wederkeren van 't zant af-te-weren, en die moeten wel digt gesloten zyn; want de minste opening vernielt anders in een ogenblik het werk van eenige dagen, en zelfs wel van eenige weken. Ook namen
de

de Inwoners dier plaats gemeenlyk, als zy dit werk wilden doen, den tyd waar, waar in de Nyl het omleggend Aardryk overstroomt; dat is, een Jaargetyde, waar in zy gene andere bezigheit konden vinden. Maar zedert dat zo eene menigte van Mumien naar *Europa* gezonden zyn, dat men 'er nog wel voor eenige Eeuwen overig heeft; zedert dat men uit den droom van die beuzelagtige mening gekomen is, dat de Lyken die door de Egiptenaars gebalssemt zyn, nut voor de gezondheit der levenden zouden wezen, hebben die Dorplieden dat werk laten varen. Zelfs is hun eenige jaren geleden een geval gebeurt, 't welk mede veel geholpen heeft, om hen van dat onderzoek af te wenden. Zy hadden een van die gaten ontdekt, en eenige van hen waren reets daar door nedergedaalt; doch, vermits zy verzuimt hadden het zant waar mede dat gat omringt was, en 't welk ter dier plaatse zeer hoog lag, wel voor instorten te bezorgen, wierden twe of drie Mansperfonen, die in den Grafkelder gegaan waren, aldaar verstikt zo als zy daar weder uit wilden komen. De Turken lieten niet na, by die gelegenheit de Inwoners smadelyk te veragten, zo over de doden, als over de gewaande schatten, die zy in den Grafkelder gemeent hadden te vinden, en benamen die Lieden den lust om ooit meer aan diergelyke ontdekkingen te denken.

Ik heb eenige Verhalen van onze Reizigers gezien, waar in zy als eene vaste zaak verzekeren, dat men hun in dat Plein der Mumien Begraafplaatsen getoont heeft, waar in de Inwoners van *Sacara* noit geweest waren. Maar ik kan hun op myne beurt verzekeren, dat, indien zy zulx geloofd hebben, gelyk zy zeggen, zy zich kragtig hebben bedrogen. Want behalven dat de ontdekking dier gaten de uitwerking van een zeer zeldsaam geval is, en dat verscheide menschen ten minsten 3 of 4 dagen nodig hebben, om de opening daar van te zuiveren, en het zant af-te-weeren, zo zouden ook de Lieden van dit Land zich wel wagten van iemand in die Begraafsplaatsen te brengen, alvorens die zelf wel naukeurig bezigtigt te hebben. Zy hebben by die gelegenheit in gebruik, eenen Vremdeling zo lang in hun Dorp op-te-houden, hem wys makende, dat

zy een van die gaten gaan zoeken. Vervolgens doen zy hem geloven, dat zy den ingang ontdekt hebben van een die nog noit open is geweest, en dat zy den nagt zullen gaan arbeiden, om het hem den volgenden dag te tonen. Ondertusschen brengen zy eenige geringe Mumie, die zy in hun huis hadden, naar eene der Begraafplaatsen die zy kennen, en rondom welke zy eenig zant opwerpen, op dat het te meerder schyn zou hebben dat daar voor 't eerst een gat geopent was. Daar na brengen zy den Vremdeling in het Onderaardsch Vertrek, en laten niet na aan hem te verzekeren, dat zy 't eerst zo even geopent hebben. Ondertusschen word die moeite, die hun weinig komt te kosten, altyd vry duur betaalt. Voor my, ik kan verzekeren dat ik dikwils eene tamelyke grote somme belooft heb, aan de genen welke my een van die gaten zouden konnen ontdekken, mits dat men my daar deed ingaan voor dat iemand den voet daar in had gezet; maar die beloften zyn altyd vergeefsch geweest. Behalven de zwarigheit om eene van die Openingen aan-te-konnen treffen, en de ongenegenheit van de Lieden des Lands om voor hen een Vremdeling daar in te laten gaan, om redenen die ik reets gezegt heb, zo oordeelden zy dat ze my zo ligt niet zouden konnen bedotten als een Vremdeling, en zy vreesden, dat, zo ik zulx gewaar wierd, ik hen daar over zou doen straffen.

De meeste Lyken welke zich in die Onderaardsche plaatsen bevinden, zyn Vrouwspersonen; zeer weinige zyn 'er van 't Manlyk geslagt. De Mumien van kleine kinderen zyn nog raarder, en de kistjes waar in dezelve zyn, worden in hoge waarde gehouden. Men vind op eenige plaatsen te *Cairo* van die Mumie-kisten, welke uit volmaakt zwart en zeer hard steen gemaakt zyn. Aan alle kanten zyn ze met zinnebeeldige Caracters bezet. Het is waarschynlyk, dat die kisten, waar van ik het boveneinde niet gezien heb, andere van wilde Vygebomen-hout in zich besloten hadden, voor welke zy tot een Huisje of Nes dienden, en dat zy uit d'eene of andere vernielde Piramide, of uit eene andere pragtige Begraafplaats gehaalt zyn geworden. Inder-daad, behalven dat de steen zeer raar is,

is

is het werk in zich zelven zekerlyk zeer ſchoon en merkwaardig. Men vind, gelyk ik voorheen gezegt heb, een van die ſoorten van zwarte ſtenen te *Cairo*, ter plaatſe die de *Fontein der Verliefden* genaamt word. Geen Vremdeling komt 'er in deze Stad, of men toont hem die zeldzaamheit. Daar is nog een andere diergelyke ſteen in 't huis van een *Kiaia* der Janitzaren, alwaar dezelve diend om de Paarden daar uit te drenken. Deze laaſte ſteen is niet volkomen heel. Ondertuſſchen zou ik denken dat eene diergelyke kiſt in Europa hoog gewaardeert zou worden.

Behalven de byzondere Begraafplaatſen, die in de vlakte der Mumien zyn, is 'er eene opentlyke, die zeer merkwaardig is. Men noemt die het *Doolhof*, of het *Graf der Vogelen*. Men klimt daar in door eene opening, ten naaſtenby zodanig gelyk die der andere Begraafſteden; maar als men eenmaal in de holte dier Onderaardſche plaats gekomen is, vind men 'er gangen die tamelyk lang en breed zyn, op malkander uitkomen, en zich naar alle kanten uitſtrekken; en in die gangen zyn weer andere dwarsgangen, die ongemeen lang zyn, en door oneindig vele kromme en omweegen weder leiden naar de gene die men doorlopen had. 't Is eigentlyk een Doolhof in de Rots gehouwen, maar ongemeen groot, in 't welk men genoodzaakt is een ſnoer mede-te-brengen, om niet te verdwalen. De Gangen of Gaanderyen van die nare Onderaardſche woning, hebben aan weerkanten verſcheide kleine holtens in den muur, in welke men nog eenige Vazen, Kiſtjes van ſteen, en aarde Potten vind, en in die Vazen, Kiſtjes en Potten, allerlei ſoort van gebalſſemde Vogelen, die tot ſtof van malkander vallen, zo dra men de hand daar aan ſlaat. Iets merkwaardigs daar omtrent is, dat hunne vederen nog alle de levendigheit en verſcheidenheit der kleuren behouden hebben. Alle de holligheden in den muur waren eertyds met die Potten of Vazen bezet; maar men heeft vele uit nieuwsgierigheit weggenomen, en de Gaanderyen zyn op den grond bezaait met ſtukken en ſcherven van andere. Ongetwyffelt had men eenige gevonden, in welke by de Vogelen eenige goude of zilvere Afgodjes waren. Dit ongemeen groot Doolhof, 't welk nog noit door eenig

Van het Doolhof.

eenig Christen geheel doorlopen is, was eene algemene Begraafplaats voor alle de genen die 'er de ligchamen van Vogelen wilden brengen die zy beminden. Het is een wonderbaar werk, niet alleen wegens de lengte van tyd dien men heeft moeten besteden om het in de Rots te houwen, maar ook om dat men genootzaakt is geweest, al de afgehouwen steen door het gat 't welk tot ingang diend, uit-te-brengen, alzo dat de eenige opening is door welke men het heeft konnen doen. De steen waar in dat Doolhof is gehouwen, is zeer hard aan 't buitenste of boveneinde; maar als men drie of vier voeten lager gekomen is, vind men een weker bedde; 't welk dat werk kragtig verligt, en ongetwyffelt de aloude Egiptenaars te meer daar toe aangemoedigt heeft. 't Is een soort van digt op een gepakt zant, zo vast als steen, 't welk als nog veel toebrengt tot de bewaring der ligchamen die men daar plaatst.

Van de kleine Piramiden.

Ik heb reets aangemerkt, dat op het Plein der Mumien Piramiden zyn. Alzo zy vervallener schynen dan de Noorder Piramiden, waar van ik gesproken heb, oordeel ik dat zy voor dezelve zyn gebouwt. Ook zyn zy in lang zo pragtig en heerlyk niet. Vermits de drift voor de Gedenktekenen door den tyd en 't gebruik aangroeide, waren 'er Koningen, die zich van hunne Voorzaten wilden onderscheiden, en de laastgemelde grote of Noordelyke Piramiden deden oprigten met eene heerlykheit, die alles wat van dien aard tot dien tyd toe gemaakt was, oneindig overtrof. Echter bemerkt men onder de Piramiden der Mumien inzonderheit eene, die weinig minder hoogte en breette heeft dan de grote Piramiden. Zy is geopent geworden; doch alzo ik daar noit binnen ben geweest, kan ik het geheim daar van niet beschryven. Voorts zyn alle de Piramiden niet volgens een en 't zelfde Plan gebouwt, ook hebben zy niet eene en dezelfde uiterlyke gedaante. Men vind verscheide van dezelve in de vlakte der Mumien, die van buiten by trappen van 20, 30 en 40 voeten hoogte opwaarts gaan; zynde als zo vele grote vierkante stenen, de eene op de andere geplaatst, en die schuins toelopen en kleiner worden naar mate dat zy de kruin der Piramide naderen. Het is zeker dat het maaksel dier Gebouwen een aangenaam

gezigt

gezigt vertoont, inzonderheit wanneer men die met eenen Verrekyker van boven het Kasteel van *Cairo* beschouwt, van waar men dezelve, zo wel als de grote Piramiden, ontdekt. Men zegt, dat in 't opvaren van den Nyl tot aan 't einde van Opper-Egipte van tyd tot tyd Piramiden gevonden worden t'eenemaal gelykende naar die welke op het Plein der Mumien zyn. Zy zyn, gelyk de andere, naar den kant van *Libye* gelegen, en niet zeer hoog; waar uit ik besluit dat zy de alderoudste van alle zyn, en de allereerste werken waar in de drift der Egiptenaren voor de Gedenktekenen heeft beginnen uit-te-munten. Men vind ook Mumien in Opper-Egipte; maar zy zyn op eene andere wyze met windsels bewonden, dan die men in Europa gebragt heeft. Het is zeer waarschynlyk, dat de drift om altyd in wezen te blyven, en om eeniger wyze zyn leven na zynen dood te verlangen, niet alleen eigen is geweest, aan de Vorsten die Egipte geregeert hebben, en aan de Bewoners van *Memphis*. Want het was de algemene drift der gantsche Natie; en indien men nauwkeurige onderzoekingen zou willen doen, ben ik verzekert, dat men van die gebalssemde Lyken zou vinden langs het Gebergte, 't welk Egipte ten Westen van *Libye* afscheid.

Wat hier van zy, het is klaarblykelyk uit alles wat ik gezegt heb, dat het Plein der Mumien het Kerkhof van 't Volk van *Memphis*, en mogelyk wel van eenige Groten was, die daar hunne Begraafsteden hadden. Het is zeker, dat zy geen voordeeliger plaats zouden hebben konnen kiezen dan die Vlakte, 't zy om de ligchamen in hun geheel te behouden, nademaal zy door de natuur van 't Aardryk zelf aldaar vry van verrotting waren, of 't zy om dezelve voor altoos te beveiligen van door de gierigheit of godloosheit der menschen weggenomen te worden. De moeilykheit om de openingen te ontdekken, welke naar die onderaardsche woningen geleidden, verzekerde hen voor zo een ongeval. Het was dus niet gelegen met de Ligchamen, die men in de kleine Piramiden bragt, welke naar den kant van 't Noorden, rondom de grote, waar van ik gesproken heb, gestigt waren. Het zy dezelve de begeerte meer gaande gemaakt hebben, om dat men daar

groter Schatten meende te vinden, of 't zy dat men geoordeelt heeft ligter daar binnen te konnen komen ; altoos daar zyn weinige die niet aangetast zyn geworden, en die, in weerwil van alle de voorhoedens die men gebruikt had, om het geheim van derzelver ingang voor de kennis der Menschen verborgen te houden, niet eindelyk geschonden zyn geweest.

Ondertusschen, schoon die Piramiden het meest voor schending blootgestelt waren, bevonden zich gene ryke nog vermogende Personen in Egipte, die geen ongemene drift hadden om die Gebouwen te doen oprigten, en die niet wenschten dat hunne Ligchamen na hun overlyden aldaar geplaatst mogten worden. Was de ydelheit alleen de grondoorzaak van die zo algemene genegenheit? Neen; zy had tot grond eene mening die algemeen onder de gantsche Natie was. De Egiptenaars hielden zich verzekert, dat het een zeer groot voordeel en geluk voor de doden was, begraven te mogen worden op plaatsen, alwaar menigvuldige Offerhanden en gedurige Gebeden gedaan wierden, tot uitwissching der Zonden van de geenen die daar hunne Begraafsteden hadden. Derhalven, dewyl men voor de grote Piramiden verscheide Tempels had opgerigt, 't welk als nog bespeurt word aan de blyken welke van die Gebouwen overig zyn; en dewyl men in die Tempels ongetwyffelt Offerhanden en Gebeden deed voor de rust der genen die in de Piramiden begraven waren; zo bleven alle de zulke die de middelen hadden om die soorten van Begraafplaatsen voor zich te doen stigten, niet in gebreke om dezelve rondom die Piramiden en Tempels te doen maken, zich verzekert houdende, dat zy na hunnen dood mede deel zouden hebben aan de verdienst van alle de Fondatien of Inkomsten, waar mede men die Tempels verrykt had. Op deeze wyze rekenen de Joden het ook voor een groot geluk, om te *Jerusalem* of ten minsten in de uitgestrektheit van 't H. Land te mogen sterven en begraven worden. De Griekfche Christenen, de Armeniers en de Copten, zyn van dat zelfde gevoelen ten aanzien der H. Plaatsen; en de Turken aanmerken het insgelyks als een zonderling geluk, dat zy te *Mecca*, *Medina*, of wel onder-

onderweg van die Bedevaart mogen ſterven. Die plaatſen, gelyk ik in 't vervolg zeggen zal, zyn voor hen heilig; en hunne Schryvers ſpreken niet dan van de gelukzaligheit dergenen die dezelve bezigtigen, of op de reis ſterven, of die zelf niet konnende beeter doen, iemand anders in hunne plaats daar mede belaſten. Hoewel het waar is, dat deze laaſte mening als een Kettery word aangemerkt door eenige hunner Geleerden die fyner van oordeel zyn, en beweeren dat niemand onthefc kan wezen van eene Reis, waar toe de Wet ieder een die de Leer van den Alcoran volgt, onvermydelyk verpligt. Men kan ligtelyk begrypen wat hun zo eene taal doed voeren. Die Reis, door ryke Perſonen gedaan wordende, heeft al te veel voordelen voor arme Pelgrims, aan welke die ryke Devotelingen niet nalaten geld en levensmiddelen uit-te-deelen, en al te veel nut voor de Moskeën, aan welke zy altyd groote mildheden betonen, dan dat men hen daar van zou konnen ontheffen. Hun toe te laten gemene Perſonen, en die weinig onkoſten doen, in hunne plaats te ſtellen, zou voor de Armen en voor de Moskeën een groot nadeel veroorzaken, en nog meer de Prieſters te kort te doen, welke de Moskeën bedienen.

Zie daar, Myn Heer, wat ik geoordeelt heb te moeten voegen by dat gene wat ik u in mynen vorigen Brief rakende de Piramiden, gemeld heb. De vlakte of 't Plein der Mumien heeft my toegeſchenen te verdienen eene byzondere Beſchryving daar van aan u te moeten doen, om dat men in de vorige Eeuw een zeer groot getal Piramiden aldaar ontdekt heeft. Dat Plein was de gewone Begraafplaats der Inwoneren van 't aloud *Memphis*. Dat wy niet meer merkwaardige blyken van die Stad overig hebben, om hare vorige heerlykheit daar uit te kennen, en dat de menigvuldigheit der Eeuwen de pragtige Gedenktekenen, waar mede die vermaarde Hoofdſtad van Egipte en hare omleggende Landſtreeken verſiert waren, vernietigt hebben, komt van dat zy de vernielinge des tyds niet hebben konnen verduren, gelyk de Piramiden. Ik neem niet aan borg te willen blyven voor alles wat ik u op het goed geloof der Arabiſche Overleveringen van de heerlykheit van

't Land- en Water *Memphis*, en van eenige oude Handschriften die ik heb doorlopen, verhaalt heb. Indien echter dat verhaal u wat al te breed uitgemeten mogt voorkomen, zo werp uwe oogen, Myn Heer, op die pragtige Begraafplaatsen, waar van eenige haren kruin tot de wolken verheften, en welke voor de Koningen, van die grote Stad dienden. Aanmerk de genen die de Groten van hun Hof, digt by die hunner Koningen voor zich hadden doen stigten; en verbeeld u uit alle die heerlyke Gedenktekenen, hoedanig de Paleizen en Lusthuizen geweest moeten zyn, welke door zodanige Koningen, Hovelingen en Bedienden bewoont wierden. Indien die Vorsten op zo eene zonderlinge wyze hunne magt hebben doen uitblinken in 't maaksel van eenige werken, die tot woning der Doden geschikt wierden, hoe pragtig moeten de Tempels wel geweest zyn, die zy hadden doen bouwen, om tot verblyfplaats te dienen voor de Godheden, die het voorwerp hunner Devotie waren! Wat een overvloed en rykdom moet 'er zyn geweest in eene Stad, die met de tegenwoordigheit van zulke voorname Vorsten vereert wierd! En wat moeten wy ons verbeelden van de overgroote menigte Volks, door welke zo eene Stad noodwendig bewoont moest worden! Dit heb ik geoordeelt u voor ogen te moeten stellen, Myn Heer, door dezen Brief, zonder het behulp van zommige Overleveringen te verwaarlozen, die u ten minsten zullen konnen leiden tot een net denkbeeld van dat groot en aangenaam *Memphis*, waar van de magt zo zeer in de Geschiedenissen geroemt word. Ik ben, enz.

[illegible]ro den . . . . .

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.